

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Πρώην Διευθυντού του 'Ιστορικού 'Αρχαίου Κρήτης

ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΡΗΤΗ

ΜΕΡΗ ΤΡΙΑ

- Α'. ΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΑΥΤΗΣ ΠΟΛΕΙΣ
- Β'. ΤΑ ΓΡΑΦΙΚΑ ΑΥΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΑ
- Γ'. Η ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΜΑΓΝΗΤΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ
Αριθμ. 4989
Αποσ. Εξ. 31.3.1958
Επιστολ. Δρ. Οικ. Κρητ.
Αριθ. 898.9 / ΡΑΡ.

ΧΑΝΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

1958

ΤΥΠΟΣ ΑΝΤ. ΜΠΟΡΤΟΛΗ

938 3
PAD

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΠΑΠΑΔΑΚΗ
ΠΡΩΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΛΗΡΗΦΟΡΕΙΟ

1932
21 3 1932

ΧΑΝΙΑ - ΚΡΗΤΗΣ
1932
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Βιβλιογραφία—Πρόλογος Σελίδες
7—12

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ—ΑΡΧΑΙΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

I. ΙΤΑΝΟΣ

Α'. Όνομασία—Θέσις.	Β'. Χώρα Ίτανου.	Γ'. Πολίτευμα	15—19
Δ'. Οικονομική άκμή.	Ε'. Παρακμή.	ΣΤ'. Ύπολ. Χώρα	19—22
Ζ'. Ρωμ. Κατάκτησις	Η'. Έκχριστιανισμός	Θ'. Καταστροφή.	22—25
Ι'. Μνημεία :	(α'. Τεχνικά—Νομισματικά.	β'. Γραφικά).	25—28

II. ΔΡΑΓΜΟΣ

Α'. Πιθανή θέσις—Όνομασία.	Β'. Πολίτευμα,	28—29
Γ. Πολεμικά περιπέτειαι	Δ'. Καταστροφή.	29—30

III. ΠΡΑΙΣΟΣ

Α'. Όνομασία—θέσις.	Β'. Αρχαιότης.	Γ'. Χώρα, Πόλεις, Λιμένες	30—34
Δ'. Πολίτευμα.	Ε'. Καταστροφή.	ΣΤ'. Άνασκαφαί.	35—36
Ζ'. Μνημεία :	(α'. Τεχνικά—Νομισματικά.	β'. Γραφικά).	36—39

IV. ΗΤΕΙΑ—ΣΗΤΕΙΑ

Α'. Όνομασία.	Β'. Θέσις.	Γ'. Πολιτική κατάστασις.	39—43
Δ'. Χώρα Ήτειας.	Ε'. Καταστροφή.		43—49

V. ΙΕΡΑΠΙΤΝΑ

Α'. Αρχική Ύδρυσις.	Β'. Χώρα αυτής.	Γ'. Οίκονομ. άκμή.	49—51
Δ'. Καταστροφή.	Ε'. Μνημεία. (Τεχνικά—Νομισματικά).		51—55

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ—ΓΡΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Προλεγόμενα

Σελίς
58—59

ΚΕΦΑΛ. ΠΡΩΤΟΝ—ΤΑ ΤΗΣ ΙΤΑΝΟΥ

I. Ἐπὶ διεθνῶν πράξεων—A'. Ψηφίσματα

α'. Τιμητικὰ ὑπὲρ: Πατρόκλου· Πτολεμαίου· Ἰεραπυρνίων. 60—65
β'. Περὶ ἰσοπολιτείας μεθ' Ἰεραπυρνίων. 65—67

B' Συνθήκαι

α'. Μεθ' Ἰεραπυρνίων· β'. μετ' ἀγνώστου· γ'. μετ' Αἰγυπτίων. 67—71

II. Ἀναμνηστικαὶ πράξεις.—A' Ὅρκος

Ἡ περὶ ὄρκου Ἰτανίων πολιτῶν. 72—74

B'. Ἀναθήματα

α'. Πρὸς Θεοῦς: (1—4. Ἀθηνᾶν Σαλμωνίαν καὶ Πολιάδα) 75—77

(5—7. Δία Ἐπόφιον, Σωτήρα καὶ Τύχην) 73—81

(8—10. Απόλλωνα, Ἄρτεμιν καὶ Ρέα) 82

β'. Πρὸς Βασιλεῖς καὶ Ἀυτοκράτορας:
(1—3. Πτολεμαίων Β', Σεπτίμιον, Ἀντωνίνον) 83—85

γ'. Πρὸς Νεκροὺς (Ἐπιτύμβια):
(1—3. Τοξότην, Ἀνδρόγυνον, Πατέρα—Υἱόν) 86—88

(4—6. Κυνηγόν, Γυναῖκα, Ἄνδρα ἐπιφανῆ) 88—92

(7—12. Νεανίαν, Τὸν αὐτόν, Διαφόρους) 92—96

Γ'. Χαραγμάτα

α' Βουστροφικὸν τετράστιχον. β'. Σκάφος πλοίου—Ἰχθῦς. 97—101

γ'. Τετράγωνα ὁμόκεντρα. δ'. Ὄνόματα προσώπων. 101—104

ΚΕΦΑΛ. ΔΕΥΤΕΡΟΝ—ΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΙΣΟΥ

I. Ἐτεοκρητικά. (A—Γ'. Ἐπιγραφαὶ ἀγνώστου περιεχομένου) 105—106

II. Ἑλληνικά. A'. Ψηφίσματα

α'. Τιμητικὰ ὑπὲρ: Λέοντος καὶ Θράσωνος. Ἀντιγόνου 107—108

β'. Περὶ μισθώσεως τοῦ Ναυτικοῦ τῶν Στηλιτῶν—Σηταητῶν 109—112

B'. Πράξεις διεθνεῖς

α'. Σύμβασις μεθ' Ἰεραπυρνίων. β'. Συνθήκαι συμμαχίας:
(1—3. μετὰ Λύκτου· μετ' ἄλλης πόλεως· μετὰ Λύκτου) 112—116

Γ'. Ἀναθήματα

α'. Ἐκ τῆς πόλεως Πραισοῦ. β'. Ἐκ τῆς Χώρας Πραισοῦ, Ἡτσίας 116—118

ΚΕΦΑΛ ΤΡΙΤΟΝ—ΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ

I. Ἐπὶ διεθνῶν σχέσεων. Α'. Ψηφίσματα

α'. Τὸ ὑπὲρ Μαγνήτων.	β'. Τὸ περὶ συμμαχίας μετὰ Ροδίων	118—127
γ'. Τὸ ὑπὲρ Τηϊῶν.	δ'. Τὸ περὶ ἰσοπολιτείας μετ' Ἰτανίων	127—130

B'. Συνοδηκαί

α'. Μετ' Ἀντιγόνου.	β'. μετ' Ἀρκάδων.	γ'. μετὰ Λυκτίων.	130—136
δ' μετὰ Γορτυνίων.	ε'. μετὰ Γορτ.-Πριανῶ.	στ' Λαρισαίων.	136—144
ζ'. μετὰ Πριανοίων	η'. μετὰ Κνωσίων		144—152

II. Πράξεις Ἀγαμνηστικάι.

A'. Περὶ Δωδεκαθέου.	B'. Περὶ ἐπισκευῆς ἀγαλμάτων.	152—154

III. Ἀναθήματα

A'. Πρὸς Θεοῦς :		
(α'-δ'. Δία καὶ Ἥραν, Δήμητρα καὶ Κόρη, Δία, ἄγνωστον)		155
B'. Πρὸς Αὐτοκράτορας :		
(α'-β'. Τιβ. Κλαύδιον, Καρακάλλαν)		158
Γ'. Πρὸς Νεκρούς :		
(α'-ια' διάφορα ἐπιτύμβια),		156—157

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ—ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΜΑΓΝΗΤΩΝ

Προλεγόμενα 160

ΚΕΦΑΛ. I.—ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

A'. Ἐδαφικαὶ διαμφισβητήσεις.	B'. Ἐπέμβ. Ρωμ. Συγκλήτου	161—162
Γ'. Ἡ Μαγνησία (σημείωμα ἱστορικόν).		162—163

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II.—ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

A'. Αἱ περὶ διαίτησις ἐνεπίγραφοι πλάκες.		163—165
B'. Περιληπτικὴ ἔννοια τῶν ἐπιγραφῶν.	Γ'. Κείμενον αὐτῶν.	165—175
Δ'. Παρατηρήσεις—Σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν.		176—184

ΚΕΦ. III.—ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ

A'. Ἡ περὶ αὐτῆς ἐνεπίγραφος πλάξ.	B'. Κείμενον αὐτῆς.	184—188
Γ'. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Διαμαρτυρίας.		188—190

ΚΕΦ. IV.—ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A'. Γλῶσσα τῶν ἐπιγραφῶν.	B'. Χρονολογία αὐτῶν.	190—194
Γ'. Τὸ Ἱερὸν τοῦ Δικταίου Διὸς (Θέσις—καταστροφή).		194—200
Δ'. Ἐδαφ. ὄρια Ἰτάνου—Δράγμου—Πραισοῦ—Ἱεραπύτνης.		

Ἄρχατα τοπωνύμια—Σημερινὰ τοπωνύμια 200—210

Ἐπίλογος 211—212

Πίνακες προσώπων καὶ τόπων 213—219

Ἐπὶ τούτοις ἐν συμπληρωματικαῖς ὑποσημειώσεις τὰ ἐπόμενα (κυριώτερα).

Μέγ. Πρῶτον. Πολίτευμα τῶν ἀρχαίων Κρητικῶν πόλεων.	Ἵπος.	2
Ἀπαγορευτικαὶ Διατάξεις κοιναὶ ἐν Ἰτάνῳ καὶ Σπάρτῃ	»	3
Βιομηχανία πορφύρας καὶ ἀνάπτυξις ναυτιλίας Ἰτάνου	»	4
Ρωμαϊκὴ διοίκησις ἐν Κρήτῃ μετὰ τὴν κατάκτησιν	»	8
Ἀρχαῖοι Γεωγράφοι καὶ Ἱστορικοὶ (Ἡσύχιος, Στράβων, Στ. Βυζάντιος, Σκύλαξ, Δ. Λαέρτιος, Ἱεροκλῆς	Ἵπος. 9, 20, 23, 30, 39	
Καθ. ζῆσις καὶ ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους Κρήτης	Ἵπος.	10
Χρονολογικαὶ περίοδοι τῆς ἀρχαίας Κρητ. Ἱστορίας	»	13
Εὐρεσίαι χρυσοῦν Βυζαντινῶν νομισμάτων ἐν Σητεῖᾳ	»	32
	»	9
Μέγ. Δεύτερον. Γνώμων τοῦ Ἀναξίμανδρου		
Τάξις ἐξ ἧς ἐξελέγοντο οἱ Ἀρχόντες (Κόσμοι)	»	24
Ἰερὸν τῆς Σαλμωνίας Ἀθηνᾶς παρὰ τὴν Ἱεραπότνην	»	38
Καταλοθεύς, Δωδεκάθεον, Δεκακτόφορος Ἀπόλλων, Ἀνδροδάμων	»	41
Μέγ. Τρίτον. Μαγνησία καὶ Μέγας Ἀλέξανδρος	»	1
Ἰερὰ ζῶα καὶ πτηνὰ τῆς Ρέας καὶ τοῦ Διδῆ	»	12
Ἵμνος τοῦ Δικταίου Διδῆ. Ἰερὰ δένδρα τῶν ναῶν	» 13—14	

Εἰκόνες :

1. Ἀπόσπασμα Χάρτου Μαριάνι.
- 2—3. Νομισμὰτα Ἰτάνου (πίνακες Α καὶ Β) καὶ Πραισοῦ (πίν. Γ καὶ Δ).
4. Ἡ σημερινὴ πόλις Σητείας (ἄποψις ἀπὸ θηλάσσης).
5. Τὸ Φρεύριον Σητείας ὡς εἶχε τῷ 1645.
6. Νομισμὰτα Ἱεραπότνης (πίναξ Ε).
7. Διάγραμμα πεσοῶν (πέντε ὁμόκεντρα τετράγωνα).
8. Τὸ Σαμώνιον Ἀκρωτήριον μετὰ τὰς σημερινὰς τοπωνυμίας.
9. Ἀρχαῖον βουστροφικὸν χάραγμα δι' Ἰωνικοῦ Ἀλφασήτου.
10. Ἰδιογράφημα διὰ σκάφους πλοίου καὶ ἰχθύος.
- 11—13. Ἐτεοκρητικαὶ Ἐπιγραφαὶ ἀγνώστου περιεχομένου.
14. Πρόσφυξ Ναοῦ Μονῆς Τοπλοῦ μετὰ ἱστορικὰς ἐπιγραφάς.
15. Πανομοίωτον τῆς ἐν Τοπλοῦ Ἐπιγραφῆς κατὰ Halbherr.
16. Τεμάχια πλακῆς ἀφ' ἧν ὁ Ἵμνος τοῦ Δικταίου Διδῆ.
17. Οἱ Κουρήτες ὀρχοῦμενοι περὶ τὸ Νήπιον—Δία.
18. Τοπογραφικὸς χάρτης Σητείας ἐκ τοῦ Βιβλίου Χαλικοιοπούλου.
19. Ἐραίπιον παλαιοῦ Ναοῦ (;) παρὰ τὴν Σίτανον.
20. Ὀρογραφικὸς Χάρτης διὰ τὰ ὄρη Ἰτάνου—Δράχμου.

Βιβλιογραφία.

- Αραθαγγέλου Αδριανοπολίτου**, Δι' καθ' Ὁμηρον Αρχαιότητες. 1804.
Αραθαγγέλου Ξηρουχάνη, Ὁ Κρητικὸς Πόλεμος (κατὰ Μπουνιαλή), 1908.
Ἡ Βενετοκρατουμένη Ἀνατολή, Ἀθήναι 1935.
Αγγελάκη Ἐμμ., «Σητειακά», Ἀθήναι 1935.
Αθηναίου, Δεινοσοφισταί (Ἔκδ. Α. Meineck, 1858).
Αϊλιανού, Ποικίλη Ἱστορία (Βιβλίον Χ.).
Ἀναγνωστοπούλου Γ., Κρητικαὶ Διάλεκτοι (ἐν Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ.).
Απολλωνίου Ροδίου, Ἀργοναυτικά, (Βιβλ. II καὶ IV).
Αριστοτέλους, Πολιτικά, Βιβλ. II.
Αρριανού Φλαβίου, Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου Βιβλ. I.
Βερνάρδου—Δάμππερ, Ἀκριβὴς περιγραφὴ τῆς Κρήτης, 1836.
Βυζαντίου Στ. Γεωγραφικὸν Λεξικὸν ἢ «Ἐθνικά» (Ἔκδ. Α. Meineck, 1849).
Γιάνναρη Ἀντ. Περί Ἐρωτοκρίτου, Ἀθήναι 1889.
Διογένους Λαερτίου, Φιλόσοφος Ἱστορία Βιβλ. I.
Διοδώρου Σικελιώτου, Βιβλιοθήκη Ἱστορική, I καὶ V.
Εαρινού Γεωργ., Περί θέσεως ἀρχαίων πόλεων Μυσίας
(εἰς Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκην Εὐαγ. Σχολῆς Σμύρνης, 1876).
Ἡμερησίου Κήρυκος, Ἱστορία Ἀνατολικῶν Λαῶν, 1934.
Ἡροδότου, Ἱστορίης Ἀπόδειξις, Βιβλ. II, III, IV, VII, X.
Θουκυδίδου, Ὁ Πελοποννησιακὸς Πόλεμος, Βιβλ. Α'.
Γερουκλέους Γραμματικοῦ, Συνέκδημος.
Ἰσοκράτους, Παναθηναϊκός, ἐδάφ. 287.
Καλομενοπούλου Νικοστράτου, Κρητικά, Ἀθήναι 1894.
Καταπόδη Μιχ., Διάφορα Ἄρθρα ἐν «Μύλωνος» τόμ. Α', Β', Γ' καὶ Ε'.
Κορναῖ Ἀδαμ., Τὰ μετὰ θάνατον (ἔκδ. Δαμαλά, 1888, τόμ. ΣΤ').
Κουμανοῦ Ἰη Στεφ., Ἐπιγραφαὶ Ἀττικαὶ—Θεοπιῶν καὶ Θεβῶν.
(Εἰς Περιοδ. «Ἀθήναιον», 1881, σελ. 74 καὶ 406).
Κούσουλα Χ., Γερμανία κατὰ Τάκτιον (Μετάφρασις, Ἀθήναι 1933).
Λάμπρου Γ. (Γ. Π. Λ.), Ἐπανάθωσις παραγνωρισθέντος νομίματος Ἱερ-
ρχιπύτνης, (ἐν Ἐπετηρίδι Παρθασσοῦ 1897).
Αωρένη Ν., Λεξικὸν Ἀρχαίων Ὀνομάτων, Βιέννη, 1837.
Μαυροειδῆ Ἐμμ., (Ἐν Περιοδικῷ «Δρῆρου» 1937—8 φύλλοις I, 5, 8).
Ἀρχαιολογικά Σημειώματα—Τάφος Ἀθλητοῦ τῆς Πραισοῦ,
Μινωικὰ εὐρήματα ἐν Σητεῖα.

Ξανθουδίδου Στεφ. :

1. Ο Τάφος του Καϊάφα, (ἐν Ἀθῆναις τέμψ ΙΣΤ', 1901).
2. Ο Κρητικὸς Πολιτισμὸς (» » ΙΣΤ', 1904).
3. Λάρναξ ἐν Λιμένι Σητείας—Τάφοι Μουλιανῶν (ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1904).
- 4—5. Ἐπιτ. Ἐπίγραμμα Ἰάνου—Ἀνακαφαὶ ἐν Χαμιζίφ (ἐν Ἀρχ. Ἐφην. 1906).
6. Ἐπιγραφή Λαίωδς πρὸς Καμάρα, (ἐν Ἀρχ. Ἐφην. 1908).
7. Ἐπίτομος Ἱστορία Κρήτης, Ἀθῆναι, 1909.
8. Ἐπιγραφαὶ Κρήτης ἐν Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ 1916.
9. Κρητικαὶ Ἐπιγραφαὶ ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι 1920.
10. Ἐρευναί, σκαφαὶ καὶ εὐρήματα τῷ 1919 (Ἀρχ. Δελτ. 1920).
11. Μινωικὸν Μέγαρον Νέρου ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι 1922.
12. Ἐπαρχίαι καὶ Πόλεις Κρήτης ἐν Ἐπειηρίδι Βυζαντ. Σπουδῶν 1926
13. Χάνδαξ—Ἡράκλειον, Ἱστορικὰ Σημειώματα 1927.
14. Δράγμος, ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ Ἐλευθερουδάκη.

Ξένου (Π. Βασιλείου), Ἐπιτύμβιον Κάτω-Πισκοπῆς,
(ἐν Ἐφ. «Ἀνατολή» 13 Ἰουν. 1937).

Οἰκονομίδου, Μυθολογία (ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) 1925.

Ομήρου, Ἰλιάς (N, E)—Ὀδύσσεια (O, P).

Παγκάλου Π., Ἡ Ἱεράπυτνα (ἐν Ἐφην. «Ἀνατολή», φύλ. 1230-1245).

Πανταζῆ Δ., Ἑλληνικὴ Μυθολογία. Ἀθῆναι, 1879.

Παπαδάκη Ν., Ἀνακαφαὶ Ἰαίου ἐν Ἐρετρῷ
(εἰς Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον, τεύχη 1—3, 1915).

Παπαδάκη Ν. Ι. (Ν. Ι. Π.) :

1. Ποίημα περὶ σεισμοῦ τοῦ 1508, ἐν Κυριακῆς «Ἐλευθ. Βήματος» φύλλῳ 25 καὶ ἐν «Παρατηρητοῦ» Χανίων φύλλοις 204—5, 1927.
2. Ψήφισμα Πρικοίων τοῦ III αἰῶνος, ἐν «Μύσωνος» τέμψ Β',
- 3—4. Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης—Ἱεροσητείας Ἀμβρόσιος, Χανία 1936.
5. Ἐπὶ ἐνὸς Γεωλογικοῦ Φαινομένου ἐν Κρήτη, Χανία 1937
6. Τὰ ἐν Κρήτη ὑπὲρ Σελτημίου Σεβήρου ἀσκηματικὰ μνημεῖα (εἰς Ἐφην. «Βῆμα τοῦ Λαοῦ» Χανίων, 15 Ὀκτ. 1937).
7. Ὁ Ἄγ. Ἰσίδωρος καὶ ἡ Μονὴ Ἀκρωτηριανῆς, (εἰς «Δρήρον» τ. 8)
8. Ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἰάνου (» » τ. 9, 10).
9. Διάφοροι Μονογραφαὶ καὶ Ἱστορικὰ σημειώματα.

Πιπαρρηγοπούλου Κ., Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Πανσανίου, Κορινθιακά, Βιβλ' II καὶ IX

Πινδάρου, Ὀλύμπια Πλάτωνος Νόμοι.

Πλάτωνος Νικ., Ἐπειρητικαὶ Ἐπιγραφαὶ (μετάφρ.), ἐν «Μύσωνος» τ. Γ'

Πλουτάρχου, Βίοι Παράλληλοι—**Πολυβίου,** Ἱστορίαι, κτηνηροῦς ἐπισημῶν

- Ραγκαβή 'Αλεξ.**, Λεξικὸν τῆς Ἑλλ. Ἀρχαιολογίας, Ἀθήναι 1888.
- Σβορώνου 'Ι.** 1. Νομισματικὴ (Γαλλιστ) 1890.
2. Ἀνάκρινώσεις περὶ Εὐραμιδῶν 1896.
3. Εὐρχμος Ἰάνου Τύραννος (Διαθ. Ἐφ. Νομ. Ἀρχ. Α' 1898).
4. Ἱστορία τῶν Νομισμάτων (ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) 1898.
- Σταυράκη Νιν.**, Στρατιωτικὴ Κρήτης 1881, Ἀθήναι 1890.
- Στράβωνος**, Γεωγραφικά, (Βιβλ. Θ', Γ').
- Τσουντα Χρ.**, Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης.
- Χατζιδάκη Γ.** (Γ. Ν. Χ.) Γλωσσολογικαὶ ἀρευναί. τόμ. 1. 1933.
- Ψιλάνη Βασ.**, Τοπογραφία ἀρχαίων πόλεων Κρήτης, Ἀθήναι 1899.
Ἱστορία Κρήτης, τόμ. Α', Χανιά 1909.
- Blass Fr. Die Kretischen Inschriften (In Sammlung der griech. Dialekt, Inschriften. Gött. 1904).
- Boeckh Aug.—Corpus Inscriptionum Graecarum, II, 1843.
- Bosanquet R. C.—Excavation at Praesos—Inscription from Praesos. Excavation at Paleocastro (In Annual of British School at Athens, VII, II, XVI.)
- Boschini M.—Il Regno tutto di Candia, Venezia 1651.
- Buondelmonti—Legrand. Description des Iles d' Archipel.
- Castofilaca P.—Descrizione del Regno di Candia 1583.
- Cauer Paul.—Foedera inter varias civitates Cretenses
Chalikiopoulos Leon. Sitia, die Osthalbinsel Kreta's.
- Chishull Edm.—Antiquitates Asiaticae, ad populos Cretenses Notae. Londini 1728.
- Comparetti Dom.—Le Legge di Gortyna, 893.
Iscrizione di varie città Cretesi (in Museo Italiano II, 1889).
Iscrizione arch. Cretesi (in Mon. Antichi 1893).
- Conway R. S.—The Prehellenique Inscriptions of Praisos. (in Ann. Br. School at Athens, VIII and X).
- Cornelii Flamini. —Creta Sacra I. II.
- Deiters Paul.—Zu Corpus inscriptionum Graecarum II. (in Rheinische Museum für Philologie v. 56, 1901).
- Demargne Joseph, Monuments figurés et inscriptions de Crète, (in Bul. de Corresp. Hellénique XXIV, 1900).
- Dittenberger G.—Sylloge inscriptionum Graecarum, 1883, 1915, 1917).
- Donjon (Beaulieu le)—Plan de l' Isle de Candie (Crète). (Μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια ἐν λέξει Κρήτη)
- Doublet G.—Inscriptions de Paphlagonie, Ins. de Crète, (in Bul. de Corresp. Hellénique 1889, IV, XIII).
- Duemmler Ferd.—Inschriften aus Itanos (in Mittheilung. Inst. zu Athens XVI, 1891).

- Gerola G.—Monumenti Veneti nell' Isola di Creta.
Guarducci Margherita.— Tituli Cretae Mediae 1935.
- Halbherr Fr.—Relazione sugli scavi del Tempio d' Apollo Pythio in Gortyna
(in Monumenti Antichi, vol. I).
Incrisione Cretesi (in Mus. Italiano, III).
- Hermann Roehl.—Tituli Cretaei (Imagines inscriptionum Graecarum Antiquissimum, 1894).
- Hoeh Karl, Kreta, I, II, III. Göttingen, 1823—29.
- Hogarth D.—Excavation at Zacro, (An. Br. Sch. VII).
- Kern Otto.—Die Inschriften von Magnesia. Berlin, 1900.
- Mariani Lucio.—Antiquità Cretesi. (Mon. Ant. VI, 1896).
- Myres J. L.—The Sanctuary site of Petsofa.
(in Ann Brit. Sch. at Athens, IX, 19 2—3).
- Noiret Hipp.—Documents Inédits. Paris 1892.
- Novosadsky N. Inscriptiones Cretenses.
(Mittheilungen Deutschen Istit. zu Athens, XI, 1886).
- Pashley R. Travels in Crete, London 1833.
- Perrot G.—L' Ile de Crète, Paris, 1867.
- Raulin Victor.—Description physique de l' Ile de Crète,
Reinach Ad. Inscriptions d' Itanos.
(Revue des Etudes grecques, XXIV, 1911).
Itanos et l' inventio scuti.
(Revue de l' Histoire des Religions, 1910).
- Spratt—Babington.—On the greck inscriptions
(in Travels and Researches in Crete, 1865).
- Stefani Henrici.—Thesaurus Graeciae linguae, 1831.
- Syllurgii Friderici.—Etym. Magnum, Lipsiae, 1816.
- Taciti Cornelii.—Annales, III.—Germania
- Walz A.—Anthologie des Poètes Latins.
(Satyrae Juvenalis, Paris, 1908).

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἀποκλειστικῆ καὶ περιορισμένη ἡμῶν πρόθεσις ἦτο ἡ ἔκδοσις τῆς περὶ Διαιτησίας Μαγνήτων ἐπὶ ἐδαφικῆς διαφορᾶς μεταξὺ Ἰτανίων καὶ Ἱεραπυρνίων μεγάλης ἐπιγραφῆς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος, τῆς ἐν Μονῇ Τοπλοῦ Σητείας καὶ ἐν Βερολίῳ ἀποκειμένης.

Πρὸς πληρεστέραν ὁμῶς κατανόησιν τῆς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὑποθέσεως, μακρᾶς καὶ πολυπλόκου, ἀπαραίτητον ἐνομίσαμεν νὰ προτάξωμεν σύντομον τῶν ἐν τῇ Διαιτησίᾳ ἀναφερομένων ἀρχαίων πόλεων ἱστορίαν, οἷαν ἠδυνήθημεν νὰ καταρτίσωμεν δι' ἰδίων μὲν ἐρευνῶν ἐπὶ τόπου καὶ ἐπὶ μνημείων τέχνης καὶ γραφῆς, διὰ μελέτης δὲ ἐπὶ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραμμάτων.

Ἀπαραίτητον ὡσαύτως ἐκρίναμεν νὰ παραθέσωμεν ἰδιαιτέρως μετὰ τῶν ἀναγκαίων σχολίων καὶ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων τὰ ὅσα ἀπὸ διαφόρων ἀρχαιολογικῶν πραγματειῶν μιᾶς ὅλης ἑκατονταετίας ἀνεύρομεν μετὰ κόπων πολλῶν ἀρχαῖα μνημεῖα, νομισματικά καὶ γραφικά, ἦτοι: Ψηφίσματα, Συνθήκας, Ἀναθήματα (πρὸς θεοὺς, Αὐτοκράτορας καὶ Νεκρούς) πολλὰ καὶ ἀξιολογώτατα, νὰ μελετήσωμεν δ' αὐτὰ καὶ νὰ προσπαθῆσωμεν ὅπως δι' αὐτῶν, τῶν ἀθθεντικῶν στοιχείων, διαφωτίσωμεν σκοτεινὰ ζητήματα,

Διὰ τῆς ἀπὸ δυσπροσίτων καὶ ξενογλώσσων συγγραμμάτων περισυλλογῆς καὶ μελέτης ταύτης πιστεύομεν ὅτι ἐπιτυγχάνεται ἡ πληρεστέρα καὶ ἀθθεντικώτερα ἱστορία τῶν εἰς ἃς τὰ μνημεῖα ταῦτα ἀναφέρονται ἀρχαίων τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης πόλεων. Ἐπιμελῶς δὲ καὶ ἐν ὑπομονῇ, μὲ τὴν βοήθειαν μάλιστα τῆς συγχρόνου αὐτοῖς ἱστορίας καὶ ἐν συσχετίσει πρὸς τὰ τῶν ἄλλων Κρητικῶν πόλεων, ἐξεταζόμενα τὰ περισυλληχθέντα καὶ τὰ τυχὸν ἀνακαλυφθησόμενα ἀκόμη καὶ περισυλληχθησόμενα μνημεῖα δύνανται, πλὴν τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν εἰς μέγαν βαθμὸν ἐξιχθέντα ἐν ταῖς εἰρημέναις πόλεσι Κρητικὸν πολιτισμὸν, ν' ἀποκαλύψωσι πολλὰ ἀκόμη τὰ ἄγνωστα, πλείονα πάντως τῶν διὰ τῆς παρούσης, ἐσπευσμένης καὶ ἀβοηθήτου, προσπαθείας ἀποκαλυφθέντων.

Καλὸν προσέτι ἐκρίναμεν, πρὸς ταῖς ἐν τῇ Διαιτησίᾳ μνημνευόμεναις μεγαλοπόλεσιν (Ἰτάνῳ, Δράγῳ, Πραισῶ καὶ Ἱεραπύρῳ) νὰ περιλάβωμεν καὶ τὴν Ἡτεῖαν, ὡς εἰς τὴν Πραισὸν ὑπαγομένην, ἐν ὑποσημειώσεις δὲ ἢ σημειώσεις νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν, τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεισῶν πόλεων καὶ κωμῶν τῆς τε Ἑτεοκρητικῆς Χερσονήσου (Ἐπαρχίας Σητείας σήμερον) καὶ τῆς Ἱεραπύρῳ ἐν μέρει, ἵνα οὕτω ὀλοκληρωθῇ μία τις ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἀνατολικῆς Κρήτης.

Οὕτω προῆλθεν ἡ εἰς Μέρη τρία (Ἀρχαίας πόλεις—Μνημεῖα—Διαιτησίαν) διαίρεσις τῆς παρούσης Μελέτης καὶ ὁ δι' αὐτὴν γενικὸς τίτλος «Ἀρχαῖα Ἀνατολικῆ Κρήτη», με τὸν ὅποιον ἐμφανίζομεν τὸ παρὸν ἡμῶν πόνημα.

Ἐν Χαλέπα, Ὀκτώβριος 1938

Ν. Ι. ΠΑΠΑΔΑΚΙΣ

Ο ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΦΟΡΟΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

κ. Βασ. Θεοφανείδης

περὶ τῆς «Ἀρχαίας Ἀνατολικῆς Κρήτης».

(Ἐν τῇ «Ἐθνικῇ Φωνῇ» Χανίων τῆς 22 Δ)βρίου 1938)

Ὁ κ. Νικ. Ι. Παπαδάκης ἐξέδωκε βιβλίον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρχαία Ἀνατολική Κρήτη», λίαν ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν οὐσίαν τῆς συγγραφῆς καὶ διὰ τὰς πολλὰς καὶ πολυτίμους ἀρχαιολογικὰς πληροφορίας καὶ παρατηρήσεις.

Δὲν ἀρκεῖται ὁ στοχαστικὸς ἐρευνητὴς εἰς τὴν παράθεσιν ἀρχαίων πρωτοτύπων κειμένων, εἰς τὴν σχολίασιν αὐτῶν δι' ἐμβριθῶν παρατηρήσεων καὶ σημειώσεων, καὶ εἰς τὴν μεθοδικὴν ἐν γένει ἐρμηνείαν τῶν σπουδαιωτάτων τούτων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης δοκουμένων, ἀλλὰ, κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἱερᾶς φιλοδοξίας νὰ προσθέσῃ καὶ αὐτὸς τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν διαλεύκανσιν σκοτεινῶν τινῶν ἢ καὶ ἀμφισβητουμένων σημείων τῶν ἐν λόγῳ μνημείων, δὲν ὀκνεῖ ὁ χαλκέντερος καὶ ἀνάταπότητος οὔτιος ἐργάτης τῆς Ἱστορίας τῆς Κρήτης, νὰ παρατάξῃ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἐμβριθῶν γνώμων του καὶ παρατηρήσεων σωρείαν ὄλων ἐπιχειρημάτων, ἐξαγομένων ἐκ τῆς Ἱστορίας καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν.

Μὲ ἐπιστημονικωτάτην τὴν μέθοδον εἰς τὴν κατάταξιν τῆς ποικίλης ὕλης, μὲ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν τόπων, μὲ χαρακτηριστικὰς ἱστορικὰς λεπτομερείας, μὲ ἐνδεδελεχῆ περιγραφὴν καὶ εἰκονογράφειαν τῶν εὐγλώττων ἐν γένει ἀρχαίων μνημείων, ἀλλ' ἰδίως μὲ τὴν παράθεσιν τῶν εὐγλωττοτέρων ἀρχαίων κειμένων, καὶ μάλιστα μὲ τὴν ἐξονυχιστικὴν σχολίασιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, δὲν γράφει πλέον ὁ συγγραφεὺς μονογραφίαν, ἀλλὰ συγγράφει ὁλόκληρον ἔργον περὶ τῆς ἀρχαίας ἀνατολικῆς Κρήτης, ἔργον πρωτότυπον εἰς τὴν κατάταξιν, οὐ τιῶδες εἰς τὰς γνώμας καὶ ἐγκυκλοπαιδικὸν ἀποθησαύρισμα.

Συγχαίρομεν τὸν ἀκάματον καὶ πνευματώδη Συγγραφέα, ἀλλὰ περισσότερον συγχαίρομεν τὰ Μουσεῖα καὶ τοὺς ἀρχαιοφίλους Συλλόγους τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Συγγραφεὺς προσφέρει τὸ πόνημά του...

Β. Δ. Θεοφανείδης

Β ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

Α. 1922. 1923. 1924. 1925.

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

Ο Α. 1922. 1923. 1924. 1925. ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΝΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

**ΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ**

ΧΑΝΙΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ. ΑΡΧΑΙΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Ι. ΙΤΑΝΟΣ

Α'. Ονομασία—Θέσις.

Ἡ πόλις ἐκλήθη οὕτω, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, «ἀπὸ Ἰτανου Φοίνικος ἢ τῶν Κουρήτων ἐνὸς μυγᾶδος». (*) Κοινῶς ἐκαλεῖτο Σίτανος (εἰς Ἰτανον ἢ τῆς Ἰτάνου), ἕπερ ὄνομα διεσώθη εἰς σημερινὸν ὁμώνυμον Χωρίον καὶ ἕπερ δὲν δύναται νὰ εἶναι νεωτέρα παραγωγὴς (1)

Ἡτο ἀπαικία φοινικιῆ, κατὰ τὸν αὐτὸν Γεωγράφον. Πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ὅτι ἡ πόλις συνκρίσθη, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς Ἑπειροκρητικῆς Χερσονήσου πόλεις, ὑπὸ τῶν Ἑπειροκρήτων εἰς χρόνους ἀρχαιότεροῦ, τῶν τῶν ἐν Κρήνῃ φοινικικῶν ἀπαικιῶν, ὅτε δὲ βραδύτερον ἦλθον Συραφοίνικες, ἔδωσαν εἰς τὴν πόλιν τὸν ὄνομα Ἰτανος, ἀντὶ ἀλλοῦ ἀρχαιότερου ἕπερ ἔφερον αὐτὴν.

Ἐκειτο κατὰ τὸ ἀνατολικώτερον ἄκρον τῆς σημερινῆς Ἐπαρχίας Σητείας, βορειοανατολικῶς τῆς Μονῆς Τοπλοῦ, ἐν θέσει καλουμένῃ σήμερον Ἐρήμοπόλει, εἰς τὸ βᾶθος κολπίσκου, ἔναντι τοῦ ὅπου εἰς τὴν νηοὶς Ἑλλάδος.

Β'. Χώρα τῆς Ἰτάνου.

ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἰτάνου φαίνεται ὅτι ἐπὶ τινα τοῦλάχιστον χρόνον, εὐχὶ μικρόν, διετέλει Χώρα ἀρκούντως ἐκτεταμένη, περιλαμβά-

(*) Ἑθνικῶν (ἐκδ. Aug. Meineck, 1849) σελ. 238, 341.

Ἡ λέξις μινυάδος φαίνεται ἀκατανόητος, διὸ οἱ Vossianus καὶ Vossianus διαβλέπουσι ἐν αὐτῇ τὸ ὄνομα Συγγουτέως (Ἑλλάδιος).

1. Μόνον εἰς παλαιούς χρόνους, κατὰ Χατζιδάκιον, ἐξεφέροντο τὰ τοπωνύμια ἀνάρθως (εἰς Ἰτανον, εἰς Ἴδην, εἰς Λίαν, εἰς Κρήτην). Ἐπομένως εἰς μόνον τοὺς χρόνους ἐκείνους ἠδύνατο νὰ γίνῃ μετάστασις τοῦ τελικοῦ Σ εἰς τὴν ἀοχὴν τοῦ τοπωνύμιου. Εἰς χρόνους μεταγενεστέρους, ὡς καὶ σήμερον, ἀπὸ πολλῶν πάντως αἰώνων, τὰ τοπωνύμια συνοδεύονται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου των (εἰς τὴν Ἰτανον, εἰς τὴν Ἴδην, εἰς τὴν Ἰστρωνα κλπ.). Θὰ ἔδει λοιπὸν καὶ ἡ Σίτανος, ἂν δὲν ἦτο παλαιὰ συνθέσις τὸ ὄνομά της, νὰ λέγεται Νίτανος, ὡς ἡ Νίδα, ἡ Νίστρωνας, ἡ Ντία κ. ἄ. Τὸ τοπωνύμιον ἄρα Σίτανος εἶναι πολλῶ ἀσχητότερον τοῦ σημερινοῦ ὁμωνύμου Χωρίου καὶ ἀπεδίδοτο εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἰτανον, προσελθὼν ἐκ τῆς γενικῆς (τῆς Ἰτάνου), ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς Ἡτιέας Σητείας. Ὁ Ἰταλὸς Ἀρχαιολόγος Α. Μαριάνι θέλει τὴν Σίτανον ἰδίαν ἀρχαίαν πόλιν, ἄσχετον πρὸς τὴν Ἰτανον. («non sta per Itanos, che è ben lontano dal villaggio Sitanos, e v'ha ragione per credere antica la forma Sitanos» (Μετ. Ἀντ. VI, 1896, p. 139).

ναυσα τμήμα τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς Κρήτης ἄκρου, ἐκτεινομένου κατὰ μὲν τὰ νότια παράλια μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἐρυθραίου (Γουδούρου νῦν), κατὰ δὲ τὰ βόρεια εἰς ἴσον περίπου μήκος, ὡς θέλομεν εἶπει καὶ ἐν ἐτομένοις. Συνάγομεν τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι κατείχεν, ὡς παλαιότερον ἐπιμαρτυρεῖται, καὶ τὴν ἔναντι τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἐρυθραίου νησίδα Δεύκην (Κουφονήσι), μετὰ τῶν παρ' αὐτὴν μικροτέρων νησιδίων. Πᾶσαι λοιπὸν αἱ πόλεις, ὅσαι ἀναφέρονται ὡς κείμεναι κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦτο τμήμα (Ἄμπελος, Γράμμον, Δράγμος καὶ εἴ τις ἄλλη), ἦσαν ὑποτελεῖς εἰς τὴν Ἰτανον, ἀποτελοῦσαι τὴν Χώραν αὐτῆς.

Γ'. Πολίτευμα τῆς Ἰτανου.

Καθὼς ἀπὸ εὐρεθέντα νομίματα αὐτῆς ἐξάγεται, ἡ Ἰτανος ἦτο αὐτόνομος. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μετέσχε τῆς μετὰ τὸ Βασιλῆως τῆς Περγάμου Εὐμένους Β' σιμμαχίας τῶν Κρητικῶν πόλεων, ὡς μετέσχε καὶ τοῦ Κοι.οῦ τῶν Κρηταίων. Ταῦτα μαθαίνομεν ἐκ τῆς περὶ Διαιτησίας Μαγνήτων ἐπιγραφῆς, ὡς θὰ ἐξηγήσωμεν καὶ εἰς τὰς σχετικὰς ἡμῶν παρατηρήσεις. Ἐν δὲ μεταξὺ τῶν 30 ἢ 31 Κρητικῶν πόλεων, τῶν μετὰ τὸ Εὐμένους συμμαχιασῶν, ἐὰν ἀναφέρεται ἡ Ἰτανος, τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι προσεχώρησε κατόπιν, ἀπὸ τῆς βασιλείας πάντως τοῦ Βασιλῆως τοῦτου (183—159 π. Χ.). Πόλεις δὲ τῆς μετὰ τὸ Εὐμένους συμμαχίας μετασχοῦσαι ἀναφέρονται ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Γόρτυνος, ἀνκαλυφθεῖσα ὑπὸ Fried. Halbherr τῷ 1887 καὶ οὕτως ἐχούσα :

* Ἀγαθὴ τύχη. Ἐπὶ τοῖςδε συνέθεντο τὰμ φίλιαν καὶ συμμαχίαν ἐαυτοῖς καὶ ἐγγόνοις εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον. Βασιλεὺς καὶ Κρηταίων Γορτύνιοι, Κνώσιοι, Φαίστιοι, Λύτιοι, Ραῦνιοι, Ἱεραπύτνιοι, Ἐλευθερναῖοι, Ἀπταραῖοι, Πολυρρήνιοι, Συβρότιοι, Λαππαῖοι, Ἄξιοι, Ποιανσιέες, Ἀλλαριώται, Ἀρκάδες, Κεραῖται, Προῖσιοι, Λάτιοι, Βιάννιοι, Μαλλαῖοι, Ἐρώνιοι, Χερσονάσιοι, Ἀπολλωνιάται, Ἐλύριοι, Ὑρακίνιοι, Ἐλυνναεῖς, Ἀνωπολίται, Ἡραδῆνιοι, Ἰατρώνιοι, Ταρραῖοι (λείπει μὲν λέξις), ὡς μὲν βασιλεὺς ἄγει εἰσὺς τετάρτον καὶ δεκάτου, μηνὸς Πανήμου, ὡς δὲ Κρηταεῖς, κοσμοῦντων ἐν Γόρτυνι τῶν σὺν Σα * (α).

(*) Halbherr, Relazioni sugli scavi del Tempio di Apollo Fedico in Gortyna. (Mon. Ant. I, 1898).

Αἱ συμμαχήσασαι πόλεις, τὰ ὄνόματα τῶν ὁποίων χρήσιμον ἐκρίναμεν νὰ περιλάβωμεν εἰς τὴν παροῦσαν Μελέτην, δὲν ἀναγράφονται κατὰ τὴν γεωγραφικὴν αὐτῶν θέσιν καὶ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐτηρήθη εἴτε ἡ τῆς ἰσχύος εἴτε ἡ τοῦ χρόνου ἧς προσχωρήσεως ἐκάστης πόλεως σειρά. Σκοπὸς δὲ τῆς μετὰ Κρητ. Πόλεων «φιλίας καὶ συμμαχίας» τῆς Περγάμου, ὡς καὶ τῆς Τέω, Μαγνησίας, Ρόδου, Πάρου, ἴσως καὶ ἄλλης πόλεως ἢ νήσου, ἦτο προφανῶς νὰ ἐξασφαλισθῇ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ περὶ τὴν Κρήτην, ὡς κέντρον, ἀσκουμένης τότε πειρατείας ἢ ἀδιατάρακτος καὶ ἀπρόσκοπτος διεξαγωγῇ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.

Πρῶτον τῆς Ἰτάνου πολίτευμα, ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν Κρητικῶν πόλεων, ἦτο Βασιλικόν, τὸ ὅποιον περὶ τὸν Η' αἰῶνα μετετράπη εἰς Δημοκρατικόν τοῦ εἶδους ὀλιγαρχικοῦ (β') μὲ τοὺς Κόσμους ἢ Κόρμους, μὲ τὴν Γερουσίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν (2). Τὸ ὀλιγαρχικοῦ ὅμως τύπου δημοκρατικόν τοῦτο πολίτευμα, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ μείζων ἢ ἕλη ἢ ἐξουσία συνεκεντροῦτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Κόσμων, ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ αὐταρχικόν καὶ τυραννίδος χειρότερον. Ἐπὶ τοιαύτης ἐν Ἰτάνῳ καταστάσεως φαίνεται ὅτι ἐπεχείρησάν τινες πολῖται νὰ καταλύσωσι τὸ κατ' ὄνομα μόνον δημοκρατικόν πολίτευμα.

Περὶ τοιαύτης τοῦ πολιτεύματος ἀλλαγῆς λέγει ὁ Σβορώνος—ἀφορμὴν λαθῶν ἀπὸ τινος νομίσματος φέροντος τὴν λέξιν ΕΥΦΑΜΟ καὶ ἀναγομένου εἰς τὴν περίοδον 400—370 π. Χ. (πίναξ νομισμάτων Ἰτάνου ἀριθ. 9)—ὅτι δημοκρατούμενοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος ἀνέγραψον οἱ Ἰτάνιοι ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὴν λέξιν ΓΑΝΙΩΝ μετ' ἄλλων πατροπαράδοτων ἱερῶν νομισματικῶν ἐμβλημάτων. Μετὰ το 400 ὅμως τὸ πολίτευμα ἀλλάσσει· ὁ Εὐφημος καταλαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπὶ νομίσματος τίθεται τὸ ὄνομά του. Ἡ τυραννία του ὅμως καταλύεται ταχέως, μετὰ ἔτος ἴσως, νέον δὲ κόπτεται νόμισμα ΓΑΝΙΩΝ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Τρίτων ἀντικαθίσταται διὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς, κατ' ἀπομίμησιν τῶν νομισμάτων Ἀθηνῶν, ὡσεὶ βοηθοὶ τῶν Ἰτανίων κατὰ τοῦ Τυράννου αὐτῶν ἦσαν οἱ δημοκρατικοὶ Ἀθηναῖοι, οἱ ὁποῖοι πάντες, ἰδίᾳ περὶ τοὺς χρόνους τούτους, προσήρχοντο

(β) Lord Lytton's, Athens, I. 5 III.—Ψιλᾶκι Τοτ. Κρ. Α' σ. 330.

(2) Περὶ πολιτεύματος τῶν Κρ. πόλεων οὐκ εἶπε ὁ Στράβων (Βιβλ. I'. Δ'. 22), ὁ δὲ Παπαρρηγ, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ (Τόμ. Α'. σ. 303, ἔκδ. Κωνσταντινίδου) λέγει ὅτι εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ πόλεις αἱ Ἐκκλησίαι ἀπεφάσιζον βοῆ καὶ οὐ ψήφῳ. Ἡ Ὀμηρικὴ βασιλεία κληρονομήθη μὲν, ἀλλὰ τὰ πράγματα διείποντο καθ' ἐκάστην πόλιν ὑπὸ ἑξέκα ἐτησίων ἀρχόντων, καλουμένων Κόσμων καὶ ἐχόντων ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τοὺς Ἐφόρους τῆς Σπάρτης. Ὑπῆρχον δὲ καὶ Γεροὶ οἷαι ἢ Βουλαὶ συγκείμεναι ἐκ τριάκοντα ἀνδρῶν, ὡς ἐν Σπάρτῃ, προχειριζομένων μὲν διὰ βίου αὐτῶν ἐκ τῶν προδιατελεσάντων Κόσμων, ἀνευθύνων δ' ὄντων καὶ ἀπεφασίζόντων ὄχι κατὰ νόμους γραπτούς, ἀλλὰ κατὰ τὰ εἰθισμένα. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἑκαλεῖτο Πρεῖγιστος. Τὴν Ἐκκλησίαν δὲ ἀπετέλουν οἱ ἐλεύθεροι πολῖται, ἐνήλικες γινόμενοι. Οἱ Κόσμοι ἐξελέγοντο «οἴχι ἔξ ἀπάντων, ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν» ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Πολιτικά του (II, 7, 5).

εἰς βοήθειαν τῶν δημοκρατικῶν μερίδων κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν, μάλιστα εἰς τὰς παραλλοῦς πόλεις διὰ τοῦ στόλου των (γ'). Ἐπάγεται δ' ὁ Σβορώνος ὅτι θέλοντες νὰ προλάβωσι παρομοίαν βίαιαν τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν ἀνατροπήν, ἐζήτησαν οἱ Ἰτάνιοι καὶ ἐπέβαλον εἰς πάντας τοὺς πολίτας νὰ ὀμόσωσιν ὄρκον, ἐν τῷ ὀρίῳ ἀνέγραφον, ὑπὸ τύπον ἀπαγορευτικῶν διατάξεων, ὅσα κατὰ τὸν χρόνον τῆς τυραννίας τοῦ Εὐφύμου ἔγιναν μεγάλα κακὰ (3).

Σχετικὴν πληροφορίαν ἔχομεν ἀπὸ ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν (417—416 π. Χ.), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναγινώσκομεν: «Ἀθηναῖοι ἀνέλωσαν ἐπὶ Εὐφέμο ἄρχοντος» (δ') Γεννᾶται ἐντεῦθεν ἡ σκέψις μήπως αὐτὸς τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἄρχων Εὐφάμος, ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἐν χρόνῳ μὴ ἀπέχοντι πολὺ τοῦ νομίσματος Ἰτάνου, ἐκυβέρνησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν Ἰτανον, ἀποχωρῶν δ' εἶτα εἰσήγαγε νομίσματα Ἀθηναϊκοῦ τύπου;

Ἐξ ἄλλου, εἶναι γνωστὸν—τὸ λέγει καὶ αὐτὸς ὁ Σβορώνος—(ε')—ὅτι καὶ θεὸς φύσεως Τριτωνικῆς ὑπῆρχε. Γεννᾶται καὶ ἐκ τούτου ἡ ἰδέα μήπως Εὐφάμος εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῇ ἐτέρᾳ τοῦ νομίσματος ἐπιφανείᾳ Τρίτωνος. Παρομοίαν ἐκφράζει ὑπόνοιαν καὶ ὁ Ad. Reinach λέγων: «On peut se demander si Euphamos n'est pas un des vocables du Dieu—Poisson d' Itanos» (στ').

Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι βραδύτερον ἔγινεν ἡ ἀπόπειρα πρὸς μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον ὅμως διέφυγε τὸν κίνδυνον χάρις εἰς τὴν ἔξωθεν, ἀπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, (βασιλεύσαντος κατὰ τὰ ἔτη 285—247 π. Χ.), ἀποσταλεῖσαν βοήθειαν ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν ἢ Ναύαρχον Πάτροκλον Πάτρωνος Μακεδόνα. Ἐξάγεται τοῦτο ἀπὸ δύο ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ἐπὶ τόπου καὶ περιλαμβανούσας ψήφισμα ἀνακηρῦττον «Πρόξενόν τε καὶ εὐεργέταν» τὸν Πάτροκλον Πάτρωνος, ὅστις «συνήργησε τοῖς Ἰτανίοις ὅπως τὰ τε κατὰ τὴν πόλιν ἀσφαλῶς ἔχη, πολιτευομένων τῶν Ἰτανίων κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὴν χώραν μετὰ πάσης ἀσφαλείας νέμωνται» (ζ').

(γ') Σβορ. «Εὐφάμος Ἰτανίων τύραννος», ἐν Διεθ. Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολογίας, τόμ. Α', 1898, σελ. 157—162.

(3) Περὶ τοῦ ὄρκου θὰ εἰπωμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόμῳ τοῦ Δευτέρου Μέρους ὅτι εἶναι πολὺ μεταγενέστερος τοῦ νομίσματος—κατὰ αἰῶνα περίπου— αἱ δὲ ἐν αὐτῷ ἀπαγορεύσεις ἦσαν συνήθεις ἀπὸ τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Ἰσοκράτους. Ὁ δεύτερος τούτων (436—338 π. Χ.) λέγει: «Ἐν δὲ τῇ Σπαρτιατῶν οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν οὔτε στάσιν οὔτε σφαγὰς, οὔτε φυγὰς ἀνόμους γεγενημένας, οὐδ' ἀρπαγὰς χρημάτων, οὐδ' αἰσχύναις γυναικῶν καὶ παίδων, ἀλλ' οὐδὲ πολιτείας μεταβολήν, οὐδὲ χρῶν ἀποκοπὰς, οὐδὲ γῆς ἀναδασμόν, οὐδ' ἄλλ' οὐδὲν τῶν ἀνηκέσιων κακῶν». (Ποναθηναϊκός, ἐδ. 287).

δ') Dittenberger G. Syll Inscr Graec. 1883 No 36.

(ε') Ἐν τῇ πραγματείᾳ τῆς προηγ. ὑποσημ. (γ')

(στ) Reinach, Revue de l'histoire des Religions, 1910, p. 16.

(ζ') Βλ. καὶ ἐν Μέρει Δευτέρῳ Μνημεῖα Ἰτάνου, ἐνθα καὶ ὀλόκληρον τὸ ὑπὲρ Πατρόκλου Ψήφισμα.

Πότε συνέβη ἡ πολιτειακὴ αὐτὴ μεταβολὴ ἢ ἀπόπειρα μεταβολῆς συνάγομεν κατὰ σημαντικὴν προσέγγισιν ἀπὸ τῶν ἐπομένων δύο πληροφοριῶν. 1) Ὁ Πάτροκλος Πάτρωνος ἦλθε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς Κρήτην ἐξ Ἀττικῆς, ὅπου τῷ 271—265 π. Χ., κατὰ τὸν Χρემωνίδιον πόλεμον, εἶχε σταλῆ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ὡς Ἀρχηγὸς Ναυτικῆς στρατείας (η'). 2) Ἡ εἰς τῶν Κόσμων τὰς χεῖρας συγκεντρωθεῖσα ἐξουσία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἤρχισε νὰ ἐξασθενῇ καὶ νὰ μεταπίπτῃ εἰς τὰς τοῦ λαοῦ πρὸ τοῦ 200 π. Χ., ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Πολυβίου (θ'). Συμπεραίνω ἐκ τούτων ὅτι ἡ μόνη ἴσως κατὰ τοῦ πολιτεύματος ἀπόπειρα ἢ στερήσις τῆς δημοκρατίας καὶ ὁ τῶν πολιτῶν ὄρκος θὰ ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 271 καὶ 200 χρονικὸν διάστημα, ἢ, ὀριστικώτερον, περὶ τὰ ἔτη 271—265 π. Χ.

Δ'. Οικονομικὴ ἀκμὴ.

Εἴτε ὑπὸ τοῦτο, εἴτε ὑπ' ἐκεῖνο τὸ πολίτευμα, ἡ Ἴτανος—Χώρα ἐφθάσεν εἰς δύναμιν πλούτου ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἀνατολικωτέρῳ τῆς Κρήτης κόλπῳ, ἱκανῶς κατὰ τῶν βορείων ἀνέμων προστατεύοντι τὰ ἀπ' ἀνατολῶν καταγόμενα πλοῖα, ἐχρησίμευσεν ἡ Ἴτανος ὡς λιμὴν καὶ σταθμὸς διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἀνατολίας καὶ Κρήτης. Μὲ τὰ ἐμπορικὰ τῆς δὲ Πρακτορεία, ὡς καὶ μὲ τὰ βιομηχανικὰ διὰ τὴν πορφύραν καὶ τὴν ὑαλον καταστήματα, μὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἀλιεῖαν ἀπεκόμιζε μεγάλας προσόδους. (4).

Πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ναυτιλίας ἀγαθῶν, προσεπορίζετο καὶ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν «Ἐλιεῖαν χώραν» Ἴερου τοῦ Δικταίου Διδὸς οὐχὶ εὐκαταφρόνητα εἰσοδήματα, ἐξωθεν διὰ τῶν προσκυνητῶν τοῦ ναοῦ εἰσκομιζόμενα. Ἐπὶ τούτοις εἶχε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐξῆ-

(η'). Σβορώνος ἐνθα ἀνωτέρω—Ξανθοῦδίδης, Κρητικαὶ Ἐπιγραφαί, ἐν Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1920, σελ. 88.

(θ'). Ψιλᾶκι Ἱστορία Κρήτης, τόμ. Α', σελ. 307—323.

(4) Σχετικὰ πρὸς τὴν βιομηχανίαν τῆς πορφύρας καὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας εἶναι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, (Βιβλ. IV, ἐδ. 151) λεγόμενα καὶ εἰς τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα ἀναφερόμενα: «ἐπὶ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ἔτι Θήρην, ἐν τοῖσι τὰ δένδρα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ γήσῳ πλὴν ἐνὸς ἐξαυάνθη· χρωῶμενοι δὲ τοῖσι Θηρέοισι προσέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπεὶ τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος πέμπουσιν ἐς Κρήτην ἀγγέλους, διζήμενους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην· περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν, ἐν αὐτῇ δὲ συμμίσογονσι ἀνδρὶ πορφυρέῳ τῷ οὐνομα ἦν Κορώβιος, ὃς ἔφη ἅπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον, μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην, ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάρκοποι ἀνδρες τὰ πρῶτα οὐ πολλοί . . . » (βλ. καὶ Ν. Ι. Π. «Ψήφισμα Πραισίων» ἐν «Μύσωνος» τόμῳ Β', σελ. 123—131).

σφαλιομένην καὶ τὴν εἰς γεωργικὰ προϊόντα ἐπάρκειαν τῆς Χώρας. Κατεῖχεν ἔνθεν μὲν τὴν πεδιάδα τοῦ σημερινοῦ Παλαιοκάστρου, ὡς καὶ τὴν συνεχομένην κοιλάδα, τὴν ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς μέχρι τῆς βορείας θαλάσσης κατὰ τὸν κόλπον Ἀνάλουκαν διήκουσαν, ἔνθεν δὲ παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν, τὴν κοιλάδα Καρυμῶν—Ζάκρου μέχρι τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς κατὰ τὸ Διβυκὸν πέλαγος ἐκτεινομένην.

Ἐκ τῶν γαιῶν τούτων, χθαμαλῶν, θερμῶν καὶ εὐόδρων, ἦτοι πρὸς πᾶσαν καλλιέργειαν καὶ διὰ πᾶν προϊόν καταλλήλων, παρήγοντο προϊόντα ποικίλα καὶ ἰδίως ἔλαιον, εἶνος, δημητριακά, ὄσπρια, πρὸς δὲ καὶ κήπεια φυτά.

Ἄλλὰ κατεῖχεν ἀκόμη εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη τὸ ὄροπέδιον Σιτάνου, τοῦ Κατελιώνα, ἴσως καὶ τὸ τῆς Ζήρου καὶ τοῦ Χαμαιτούλου, κατάλληλα διὰ σιτοκαλλιέργειας καὶ ἀμπελοφυτείας. Ἐπίσης τὰ μεταξὺ τούτων βουνῶδη μὲν καὶ ἀνώμαλα ἐδάφη ἀλλὰ διὰ κτηνοτροφίαν καὶ μελισσοτροφίαν ἐπιτήδεια, ὡς καὶ σήμερον.

Ἐκ πάντων τῶν ποικίλων τούτων ἐδαφῶν, πεδινῶν καὶ ὄρεινῶν, θερμῶν καὶ ψυχρῶν, ἀπεκομίζοντο θέρους καὶ χειμῶνος προϊόντα ἐξασφαλίζοντα τὴν ἐπάρκειαν τῆς Χώρας, μὲ τὸν σχετικῶς μικρὸν τότε πληθυσμόν, ἢ καὶ τινα ἐξαγωγὴν ἀποδίδοντα.

Συνεκεντροῦτο λοιπὸν εἰς τὴν Χώραν καὶ μάλιστα εἰς τὴν πρωτεύουσαν πλοῦτος σημαντικῶς. Ἀπόδειξις τούτου καὶ οἱ πολλοὶ αὐτῆς ναοὶ καὶ τὰ μαρμάρινα οἰκοδομήματα. Τοσοῦτον πλοῦτον οἱ γειτονικοὶ λαοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἐκ τῶν ἐκυτῶν. Ἐντεῦθεν φθόνος μὲν πρὸς τοῖς λαοῖς τούτοις χλιδῆ δὲ τις, ἐξ ἑτέρου, πρὸς τοῖς Ἰτανίοις καὶ ἐξασθένησις, διὰ πολεμικὰς ἐνεργείας καὶ ἄλλα κακὰ ὅσα γεννᾶ πάντοτε ὁ πλοῦτος καὶ φέρει ἢ ἐμβάρεια.

Ε'. Παρακμή.

Ὡς ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς ἀποκλειστικῆς περὶ τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν καὶ περὶ τὰ γράμματα, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ γραφικὰ τῆς πόλεως μνημεῖα, ἀπασχολήσεως τῶν Ἰτανίων καὶ τῆς παραμελήσεως τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ ἐξασκήσεων, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν διαμαχῶν, φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπέλθῃ ἡ παρακμὴ τῆς Ἰτάνου καὶ ἡ ἀπώλεια ἐδαφῶν αὐτῆς. Ἦναγκάσθη αὕτη πρῶτον μὲν κατόπιν ἀτυχοῦς πολέμου νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς πρότερον ὑποτελεῖς εἰς αὐτὴν Δραγμίους ὄλην τὴν Χώραν τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῶν συνόρων «Καρυμῶν—Σεδάμνου—Δορθαννῶν—Δάκκου—Μόλλου» ἐκτεινομένην, ἦτοι τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ἀρχικῆς τῆς Χώρας, ἔπειτα δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Δράγμου νὰ δεχθῆ καὶ τὴν ἐπικίνδυνον γειτονίαν τῆς ἀπλήστου Πραισοῦ καὶ ἐδάφη ἐκ τῶν πρὸς δυσμὰς νὰ παραχωρήσῃ πιθανῶς εἰς αὐτὴν, τὰ πέραν τῶν ὄριων «ἀπὸ

τῶ Μόλλω εὐθυωρία ἐπὶ θάλασσαν», βραδύτερον δέ, (περὶ τὸ 150 π. Χ. (5) καὶ νὰ ζητήσῃ ἐξ Αἰγύπτου στρατιωτικὴν φρουρὰν καὶ ἐπὶ τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη νὰ συντηρῇ αὐτὴν μέχρι τῆς μετὰ θάνατον τοῦ Πτολεμαίου Στ' τοῦ Φιλομήτορος ἢ Τρύφωνος (146) ἀνακλήσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἀπασχολήσεως τῆς Πραισοῦ εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἱεραπύτνης πόλεμον, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς, τοὺς Πραισίους μάλιστα, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπειλητικοὶ καὶ ἐπίφοβοι (6), τέλος δέ, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων καταστροφὴν τῆς Πραισοῦ καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τοῦ ἐντὸς τῆς ὑπολειπομένης Χώρας Ἱεροῦ τοῦ Διὸς καὶ μετὰ τὴν ἐπεμβάσει τῶν Ρωμαίων κατάπαυσιν τοῦ πολέμου, νὰ ζητήσῃ τὴν μεσολάβησιν αὐτῶν πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν παραλόγων ἀξιώσεων τῆς Ἱεραπύτνης, μεσολάβησιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπῆλθε μὲν ἢ διὰ τῆς διαιτησίας τῶν Μαγνήτων ἀναγνώρισις τοῦ δικαίου τῶν ἀσθενεστέρων Ἱτανίων, ἀλλ' ἀφέθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἱεραπυτνίων τὸ «δικαίον τοῦ ἰσχυροτέρου», τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε τὸ καλύτερον καὶ τὸ ἀσφαλέστερον.

Στ'. Ὑπολειφθεῖσα Χώρα.

Εἰς τὴν Ἱτανον πάντως ἔμεινε Χώρα περιλαμβάνουσα σημαντικὴν περὶ τὴν πόλιν περιοχὴν μὲ τοὺς εἰς τὰ σημερινὰς τοῦ Παλαισοκάστρου τοποθεσίας Ρούσον—Δάκκον, Σαραντάρι, Δενικά, Κουρεμένον καὶ Καστρί συνοικισμοὺς, οἱ ὅποιοι ἀπατέλουν τὴν ἐν τῇ Διαιτησίᾳ Μαγνήτων ἀναφερομένην «Ἐλεῖαν Χώραν», κληθεῖσαν οὕτω ἐξ ἔλους τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον ἀκόμη σχηματίζεται ἐν τινι κοιλότητι τοῦ ἐδάφους (εἰκ. 8). Οἱ συνοικισμοὶ οὗτοι, ὧν τὰ ὀνόματα εἶναι ἀγνωστα, εἶχον τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς, ὡς ἀπέδειξαν καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς αἱ ἀνασκαφαί, αἱ κατὰ τὰ ἔτη 1901—1906 ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν μου ἐνεργηθεῖσαι. Σπουδαιότερος τῶν συνοικισμῶν τούτων ὁ ἐν Ρούσῳ—Δάκκῳ, ἔνθα καὶ τὸ Ἱερόν τοῦ Δικταίου Διὸς. Περιελάμβανεν ἐπίσης ἢ ἐνδόχῳρα Ἱτάνου καὶ τὴν Αἰπειαν, κειμένην πιθανῶς εἰς τὴν κατὰ τὰς βορείους ἀκτὰς θέσιν καλουμένην σήμερον «Μαγαζέδες», (εἰκ. 8) πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως Ἱτάνου, ἔνθα ἐρείπια κτηρίου ἐκ λίθων ξεστῶν, μεγάλων. Περὶ τῆς Αἰπειας ταύτης ὁ μὲν Στέφ. Βυζάντιος λέγει: «Αἰπεια . . . τρίτη Κρήτης, ὡς Ἐλάνικος (μαρτυρεῖ)», ὁ δὲ Φλαμίνιος Κορνήλιος: «Αἰπεια, οὕτω κληθεῖσα

(5) Τὸ ἔτος 150, ὡς ἔτος ἀποστολῆς τῆς Αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς, γινώσκομεν ἀπὸ τῆς Ἐπιτόμου Ἱστορίας Κρήτης (σελ. 52) τοῦ Ξανθοῦδιδου, δὲν ἠδυνήθημεν ὁμως νὰ εὔρωμεν τὴν πηγὴν τῆς τοιαύτης πληροφορίας.

(6) «Ἱτανιοὶ . . . θλιβόμενοι κατὰ τινὰς καιροὺς ὑπὸ τῶν παρορόντων Πραισίων ἐπεσπᾶσαντο χάριν βοηθείας καὶ φυλακῆς τῆς τε πόλεως καὶ τῆς Χώρας, ἔτι δὲ καὶ τῶν νήσων, τὸν Αἰγύπτου βασιλεύσαντα Πτολεμαῖον . . . » Διαιτησία Μαγνησίων στίχ. 39—41).

διότι ἔκειτο ἐν ἀκτῇ θαλάσσης ὅπου νῦν τὸ κατὰ τὴν Σητεῖαν Μοναστήριον τῆς Παναγίας Ἐκρωτηριανῆς» (7).

Περιελάμβανε προσέτι, ὡς θὰ σημειώσωμεν καὶ ἐν τῷ ὄρογραφικῷ Χάρτι τοῦ Τρίτου Μέρους, τοὺς συνοικισμοὺς τοὺς περὶ τὰ σημερινὰ Χωρία Καρύδι καὶ Σίτανον ἀνγκαλυφθέντας. Ἐρείπια τοιούτων συνοικισμῶν ἀνευρέθησαν ὑπὸ Ἀρχαιολόγων κατὰ τὰς ἐν τῇ περιφερείᾳ Σιτάνου σημερινὰς τοποθεσίας : Πατέλας ἢ Πατέλια, ἔνθα καὶ ἀγαλμάτια ἀναθηματικά, Ἐτεοκρητικά, εὐρέθησαν, Θεωράδω, ἔνθα φρούριον ἑλληγικὸν κατὰ Spratt, Τοικαλαραϊά, ἔνθα μικρὸν παλαιὸν φρούριον, καὶ νοτιοδυτικῶς τῆς Σιτάνου περὶ βόλος ἐκ μεγάλων λίθων, περὶ οὗ θέλομεν ἠμιλήσει καὶ ἐν τῷ Τρίτῳ Μέρει παραθέτοντες καὶ ἰχνογράφημα αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ παρὰ τὸ Χωρίον Καρύδι ἐρείπια ἀρχαίας πολίχνης, παρὰ δὲ τὸ πλησίον Χωρίον Μαγγασᾶν (βορειοδυτικῶς τούτου) ἀντικείμενα νεολιθικῆς ἐποχῆς.

Ὅλα τὰ μέρη ταῦτα, τὰ νοτιοανατολικῶς μιᾶς γραμμῆς ἀπὸ Κατσιδωνίου, Καρυδίου, Κελλαριῶν μέχρι Καρυμῶν, κατεφυκύντο πυκνότερον τῆς λοιπῆς Ἰτανίου Χώρας, ὡς λέγει καὶ ὁ Mariani. (1).

Ζ'. Ρωμαϊκὴ κατάκτησις

Καὶ ἂν μέρος τῆς Χώρας τῆς Ἰτάνου κατεκράτησαν βίᾳ οἱ ἰσχυροὶ Ἰεραπύτνιοι, τὸ Ἰερὸν δηλ. τοῦ Δικταίου Διδος καὶ τὴν περὶ αὐτὸ χῶραν, πάντως ὅμως τὴν πόλιν μὲ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἐνδοχῶραν ἀφήκαν ἄθικτον ἢ δὲν προέλαβον νὰ θίξωσιν αὐτὴν ἐπελθούσης τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως (67 π. Χ.) Οὕτω δὲ μὲ τὸν ἐμπορικὸν της λιμένα πάλιν καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ μὲ τὴν ὑπολειφθεῖσαν ἐνδοχῶραν, μικροτέραν μὲν τῆς προτέρας ἀλλ' ἀδιφιλενεύκητον πλέον καὶ ἀνενόηλητον, πρὸς δὲ καὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην, ἠδυνήθη νὰ διατηρηθῇ καὶ τὴν προτέραν της νὰ κρατήσῃ θέσιν ὑπὸ τὴν ρωμ. κυριαρχίαν. Συνάγομεν ταῦτα ἐκ τοῦ ὅτι καὶ νομίσματα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔκοψεν ἴδια· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς Κρητικὰς πόλεις, τὰς καὶ πρότερον αὐτονόμους, ἐπετράπη ὑπὸ τῆς Ρώμης νὰ ἔχωσιν ἰδικὰ τῶν νομισμάτων, ἤρκει τὰ νομίσματα ταῦτα νὰ φέρωσιν ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἐπιφανείας αὐτῶν σύμβολα τῆς Ρωμ. Κυριαρχίας. (8).

(7) «Aipia, sic vocata quia in litore maris posita erat, ubi nunc Monasterium Sanctae Mariae d' Acrotiriani versus Sethiam».

(1) Mariani, Antiquité Ctetesi (Mon. Ant. vi, 1896, p. 141).

(8) Πλὴν τῆς ἀδείας χρήσεως ἰδίων νομισμάτων, ἀφέθη καὶ τις ἄλλη εἰς τὰς Κρητικὰς πόλεις αὐτοδιοικήσεις, μικρὰ πάντως καὶ ὑπὸ νόμους ρωμαϊκοὺς, διὸ καὶ ὁ Σιράβων λέγει : «Ρωμαίοις διατάγμασι τὰ πλεῖστα διοικεῖται» (Βιβλ. Ι', Δ', 22). Ἀφέθη ἀνασυσταθὲν ὑπὸ τοῦ Μετέλλου καὶ τὸ Κοινὸν τῶν Κρητικαίων (ὑποσημ. 39).

Ἡ αὐτοδιοίκησις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον, καθ' ὅλην πιθανώτατα τὴν κυρίως ρωμ. κυριαρχίαν, ἤτοι μέχρι τοῦ 330 μ. Χ., διότι ἀναφέρονται πό-

Η'. Ἐκ χριστιανισμοῦ.

Ἡ πόλις μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου (9) ὡς ὑφισταμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν του (περὶ τὸν 5' αἰῶνα μ. Χ.). Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦν καὶ ὁ Mariani λέγων ὅτι περὶ τὴν Ἰτανὸν εὐρίζονται διεσπαρμένα ἐρείπια οἰκοδομημάτων ἐποχῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν, ἀλλὰ δυσδιάκριτα πλέον, διότι ἀφηρέθησαν οἱ λίθοι (ια'). Ἀνεκαλύφθησαν δὲ καὶ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐρείπια τῷ 1910 ὑπὸ Demargne ὡς γράφει ὁ Ξανθοῦδίδης (ιβ'). Συμπεραίνομεν λοιπὸν ὅτι ἡ πόλις, ἢ καὶ ἡ Χώρα τῆς Ἰτάνου ἔλη, ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν τῆς ἀνεπαρκοῦς δέ, ὡς πιστεύω, ἢ πεπλανημένης διδασκαλίας τὸν Χριστιανισμόν, τὸν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους μεταδοθέντα ὑπὸ Κρητῶν Ἰουδαίων ἐξ Ἱεροσολύμων, ὅπου οὗτοι εἶχον μεταβῆ δια τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς (ιγ').

λεῖς μὲ ἴδια νομίσματα ἐπὶ πολλὰ μετὰ τὴν ρωμ. κατάκτησιν ἔτη. Οὕτω εὐρέθησαν νομίσματα Κνωσοῦ καὶ Ἐλευθερῶν ἐπὶ Τιβερίου (14—37 μ. Χ.), Πολυροηνίας ἐπὶ Τραϊανῶ (98—117), Γόρτυνος καὶ Κυδωνίας ἐπὶ Ἀδριανοῦ (117—138), Δάππας ἐπὶ Κομμοδού (180—192), τοῦ Κοινοῦ δὲ τῶν Κρητῶν ἐπὶ Μάρκου Ἀυρηλίου Καρακάλλα (211—217).

Ὅποια περίπου ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀφεθεῖσα ἐλευθερία δὲν γινώσκουμεν ἀκριβῶς· ἀναμφίβολον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ γῆ ἀφέθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς κυρίουσ αὐτῆς· τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον οἱ Λαοεῖς πρότερον. εἶτα καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι πολλακίς εἶχον μεταχειρισθῆ ἀλλαγῶν, ὡς λέγει ὁ Ψιλάκις (Ἱστορ. Κρήτης, τόμ. Β', σελ. 26), μετ' αὐτοὺς δὲ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Ἐνετοὶ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι κατόπιν ἐφήρμοσαν ἐν Κρήτῃ καταλαβόντες καὶ εἰς Τιμάρια κατανείμαντες τὴν γῆν, δὲν φαίνεται ὅτι ἐφήρμοσεν ἐν Κρήτῃ ἡ Κοσμοκράτειρα Ρώμη.

Ἄναμφίβολον ἐπίσης ὅτι ἡ τῶν διαφόρων πόλεων περιοχὴ, ἢ διὰ πόλεμου ἢ ἀλλως πῶς καθωρισμένη ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν πόλεων πρὸ τῆς Ῥωμ. κατακτῆσεως, ἀφέθη ἀμετάβλητος· ὅτι, τέλος, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτόπιος διοίκησις, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ νομίσματα, ἀφέθη ἡ αὐτὴ, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν πάντοτε Ῥωμ. Ἀρχῶν ἀσκουμένη· ἡ ἐποπτεία δ' αὐτὴ ἀπέβη πρὸς ὄφελος μᾶλλον ἢ οὐχὶ πρὸς ζημίαν τῶν ἐποπτευομένων. Ἐκ νομισμάτων δὲ Ἀξοῦ καὶ Κυδωνίας, φερόντων τὰς λέξεις : ΣΥΓΚΛΗΤΩ ΚΡΗΤΕΣ ΚΥ . . πεπλοφόρον δὲ καὶ πωγωνοφόρον κεφαλὴν τῆς Συγκλήτου (Ἱστορ. Νομισμάτων Head—Σβορώνου, τ. Α', σελ. 579 καὶ 595), συνάγομεν ὅτι ἡ Κρήτῃ ἐπὶ Ῥωμαίων ἐθεωρεῖτο Συγκλητικὴ Ἐπαρχία.

(9) Ἡσύχιος ὁ Μιλήσιος (περὶ τὸ 400 μ. Χ.) ἔγραψε Λεξικὸν τῶν ἐν Παιδείᾳ ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, συμπεριληφθὲν ἐν μέρει εἰς τὸ Λεξικὸν Σουίδα, ἀλλὰ καὶ Σύνομιν Ἱστορίας ἀπὸ τοῦ Βήλου, ἀρχαίου Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, μέχρι τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 518 μ. Χ. θανάτου τοῦ Ἀναστασίου, Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου.

(ια') Antiquité Cret. (Mon, Ant, VI. 1896, p. 164).

(ιβ') Ἐρευναι κλπ. τῷ 1919 (Ἀρχ. Δελτ. 920—21).

(ιγ') Ν. Ι. Π., Ἐκκλησία Κρήτης, σελ. 11 καὶ 19.

Θ'. Καταστροφή τῆς πόλεως.

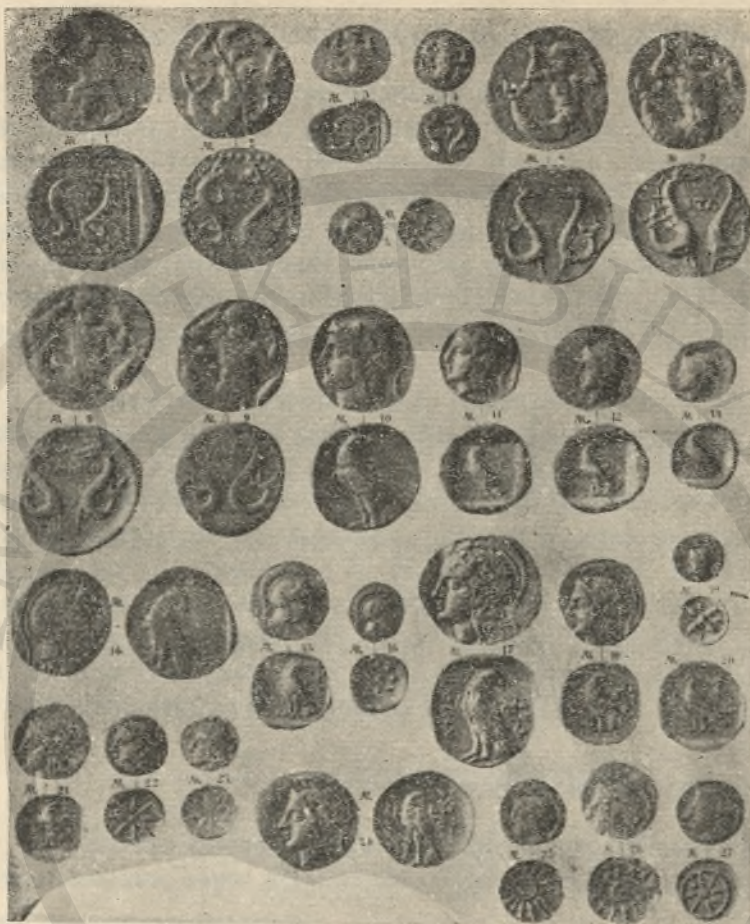
Ἡ καταστροφή, ἀναμφισβήτητος, πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἴτε εἰς σεισμόν εἴτε εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀράβων (Σαρακηνῶν). Ἐν κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ, θὰ ἔγινε τοῦτο κατὰ τὸν ἐν ἔτει 795 μ. Χ. συμβάντα ἐν Κρήτῃ μεγάλον σεισμόν. Κατὰ τὸν σεισμόν τοῦτον θὰ ἐπῆλθεν ἢ θὰ συνεπληρώθη καὶ ἡ τοῦ ἐδάφους καθίζησις, ἢ παρατηρουμένη σήμερον εἰς τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ὡς καὶ καθ' ὅλας τὰς ἀκτὰς τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισέως τῆς Κρήτης καὶ ἡ ἐξ ἀντιθέτου ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους κατὰ τὸ δυτικὸν ἡμισοῦ τῆς Νήσου (10). Δὲν εἶναι ὁμοῦ ἀπίθανον καὶ τὸ ὅτι ἡ καταστροφή τῆς πόλεως ἔγινεν ἢ συνεπληρώθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῷ 824 μ. Χ., ὡς ὑπηνίχθημεν καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης (σελ. 22).

Καὶ καταστραφεῖσα συνωκίσθη ἐκ νέου μετὰ καιρὸν ἢ πόλις, ἀλλὰ καὶ ὁ νέος συνοικισμός, μικρὸς πάντως, κατεστράφη ἢ ἐγκατελείφθη, ὡς καὶ ἄλλοι κατὰ τὸ Ἀκρωτήριον Σαμώνιον συνοικισμοί. Τὴν καταστροφὴν δὲ ἢ ἐγκατάλειψιν ταύτην θὰ ἠδύνατό τις νὰ συσχετίσῃ πρὸς τὰς τουρκικὰς τοῦ 15ου αἰῶνος ἐπιδρομὰς (1462, 1469 καὶ 1538), τὰς πειρατικὰς λεγομένας, αἱ ὁποῖαι ἐξηνάγκαζαν τὴν εἰς μεσογειότερα καὶ ἀσφαλέστερα μέρη μετακίσειαν, ἐξ ἧς λέγεται ὅτι ἐδημιουργήθη καὶ τὸ σημερινὸν χωρίον Σίτανος.

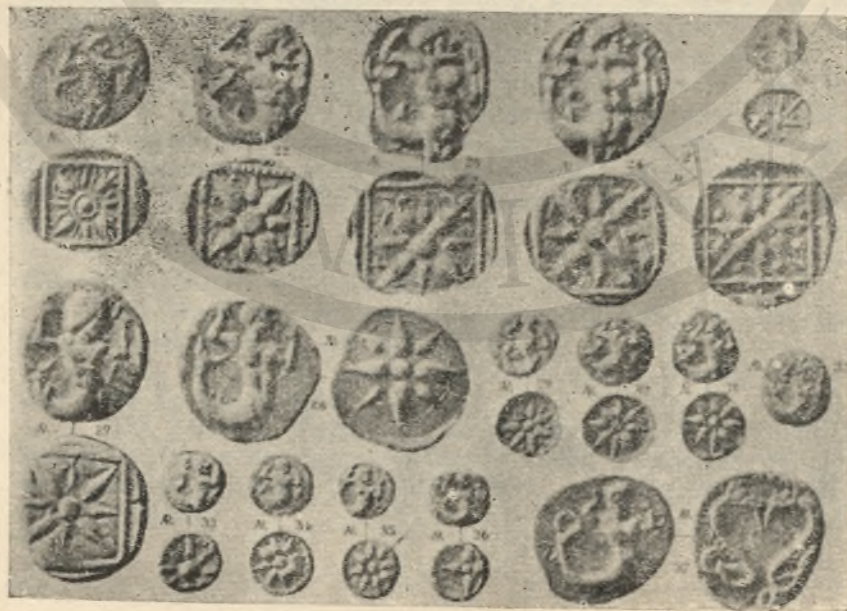
Ἀλλὰ πρὸς τοιαύτην συσχέτισιν ἀντιτίθενται αἱ ἐπόμεναι παρατηρήσεις: 1) Ὁ Christ Buondelmonti, διελθὼν διὰ τῆς Ἰτάνου τῷ 1415, εὗρεκεν αὐτὴν κατεστραμμένην καὶ δὲν ἀναφέρει νέον ἀκεῖ συνοικισμόν. Λέγει ἀκριβῶς, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης ἐγράφαμεν (σελ. 103, ὑποσ. 13), «Προχωρῶν τις περαιτέρω, (ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου, τῆς κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Σαμωνίου), καταλήγει εἰς οὐχὶ μικρὰν πεδιάδα ἀκαλλιέργητον, ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁποίας, ὑπὸ λοφίσκον, ἔκειτο ἡ πόλις Καμάρα, ἣτις ἐν τῷ κόλπῳ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐν τῇ νοτιᾷ πλευρᾷ ἔχει ποταμὸν (χειμαρρον) καὶ τῆς ὁποίας τὰ μαρμάρινα οἰκοδομήματα ἔχουσι καταπέσει». Καὶ ὁμιλεῖ μὲν περὶ Καμάρας ὁ Buondelmonti, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Ἰτάνου, τῆς ὁποίας ἡ θέσις δὲν εἶχεν ἀκόμη καθορισθῆ ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του. Τοῦτο ἐξάγομεν ἐκ τῆς περιγραφῆς αὐτοῦ (ἐν τῷ κόλπῳ, μὲ χειμαρρον πρὸς νότον καὶ ἐρείπια μαρμαρίνων οἰκοδομημάτων), ἢ ὁποία περιγραφή συμφωνεῖ πρὸς τὴν τῆς Ἰτάνου καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν τῆς Καμάρας (Λατοῦς), τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου τοῦ λιμένος Ἁγίου Νικολάου Μεραμβέλλου. (11).

(10) Περὶ τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου ἐδημοσιεύσαμεν ἔκτενῃ Μελέτην εἰς τὴν Ἐπετηρίδα Καλλιτεχνῶν—Λογοτεχνῶν Χανίων (τόμ. Α') ἀνετυπώσαμεν δὲ αὐτὴν καὶ εἰς ἴδιον Βιβλίον (1937) ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπὶ ἑνὸς γεωλογικοῦ φαινομένου ἐν Κρήτῃ».

(11) Ἡ Καμάρα, πρὸς τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ ἐρείπια οὐδαμῶτε ἐμφάνιζεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Buondelmonti, διότι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς εἶχεν ἐγεσθῆ τὸ

Εἰκὼν 2 (σελ. 26)
 Πίναξ Α
 Ἐξ' τῶν τοῦ Σβορώνου XVIII—XIX
 ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΙΤΑΝΟΥ

Πίναξ Β

2) Εἰς τὴν μετὰ τὰς τουρκικὰς ἐπιδρομὰς γενομένην ὑπὸ τῶν Ἑνετικῶν ἀπογραφῆν (1577 ἢ 1580) δὲν περιλαμβάνεται τὸ Χωρίον Σίτανος καὶ ἐπομένως ὑποθέτομεν ὅτι δὲν ὑφίστατο τότε (ιδ'). Δὲν ἀναφέρεται ἐπίσης οὐδὲ εἰς ἔγγραφον τοῦ 1471 μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν καταστραφέντων Χωρίων τῶν ἀνατολικῶν παραλίων (ιε'), ἐπομένως ἀποκλείεται καὶ ἡ πρὸ τῶν ἐπιδρομῶν συνοίκισις τοῦ Χωρίου καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν καταστροφή, ἐξ ἐναντίας, εἰς μεταγενεστέραν ἀπογραφῆν. τὴν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Τουρκικῆς κατακτιήσεως διεξαχθεῖσαν (1671), περιλαμβάνεται τὸ ἐν λόγῳ Χωρίον (ισ').

Προκύπτει ἐκ τούτων ὅτι ἡ Ἰτάνος—Σίτανος—Ἐρημόπολις (12), καταστραφεῖσα εἴτε ὑπὸ σεισμῶ εἴτε ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, συνωκίσθη ἐκ νέου μετὰ τὸ 1415, ἐγκατελήφθη δέ, μετοικισάντων εἰς τὸ σημερινόν Χωρίον Σίτανον τῶν κατοίκων αὐτῆς, κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1580 καὶ 1671 ἐνενηκονταετὲς χρονικὸν διάστημα, πιθανῶς δὲ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκικῆς κατακτιήσεως ἢ, δριττικώτερον, μικρὸν μετὰ τὸ ἔτος 1648. Καὶ νομίζομεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅτι θὰ σχετίζεται ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη πρὸς τὰς παραδόσεις τὰς εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς Μονῆς Ἀκρωτηριανῆς μὲ τόσον μεγάλην κτηματικὴν περιοχὴν ἀναφερομένης, ὡς ἐξεθέσαμεν καὶ ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ Κρήτης» (σελ. 119 καὶ 127, ὑποσ. 25, 29).

Γ'. Ἱστορικὰ Μνημεῖα.

Ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἰτάνου ἐνεργηθεῖσων ἀνασκαφῶν, τῶν ὁποίων πλείονος λόγῳ ἀξίαι αἱ τοῦ Bursian, Halbherr καὶ Demargne, ἀνε-

Ἑνετικὸν φρούριον Μεραμβέλλου (Σταυρ. Στατ. σελ. 84—Ἐανθ. ἐν Ἄρχ. Δελτίῳ 11 καὶ ἐν Κρητ. Πολιτισμῷ, σελ. 10). Αἱ πληροφορίες τοῦ Β. περὶ τοπωνυμίων καὶ θέσεων ἀρχαίων πόλεων γέμουσι χονδροειδῶν σφαλμάτων, ὡς παρετήρησεν Ὁ Ἐανθ. (Ἀθηνᾶ τόμ. ΙΓ', σελ. 310). Τὴν Καμάραν, τὴν (ὁποίαν ὁ Β. τοποθετεῖ ἐν Ἐρημοπόλει (Ἰτάνῳ) ἄλλοι τοποθετοῦσιν, ὁ μὲν τὸν ἐν Βρετανικῷ Μουσείῳ Χάρτην παρασκευάσας (τὸν καὶ ἐν «Μύσων» τόμῳ Ε' δημοσιευθέντα) εἰς Παλαιόκαστρον, ἕτεροι, ὁ Beaulieu le Donjon, (τοῦ ὁποίου ὁ Χάρτης, ἐν τῇ Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδειᾳ), ἐν θέσει Τρυπητῆ, ἀνατολικῶς καὶ πλησίον τῆς κομποπόλεως Σητείας.

(ιδ'). P. Castrolilaca, Descrizione del Regno di Candia, 1583 Cart., 138—139 «Μύσων» Β', σελ. 248—250.

(ιε') H. Noiret, Documents inédits 1892 σελ. 515 καὶ (μετάφρ. τοῦ ἔγγραφου) «Μύσων», Ε', σελ. 100—103.

(ισ'). Καταλ. Μ. Ἀπογραφὴ Ὑποδιοικήσεως Σητείας, 1671 ἐν «Μύσων» τόμῳ Γ'. σελ. 15—16.

(12). Τὸ ὄνομα Ἐρημόπολις συναντῶμεν τὸ πρῶτον εἰς τὸν Καστροφύλακα (Descrizione del Regno di Candia 1583), ὡς πρότερον ἐν χοίσει ὄν. Βλ. καὶ Ξηρουχάκη Ἡ Βενετ. Ἀνατολή. 1934, σελ. 119—N. I. Π. Ἡ Ἐκκλ. Κρ. σελ. 102—129).

καλύφθησαν πλείστα μνημεία, ὑπάρχει δ' ἐλπίς, ὡς εἶπεν ὁ Demargne, καὶ ἄλλα ἀκόμη ν' ἀνακαλυφθῶσι. Τὰ χωρίζομεν εἰς :

α'. Τεχνικὰ—Νομισματικά.

Μνημεία τέχνης, πλὴν τῶν οἰκοδομικῶν διαφόρων ἐποχῶν (Ἑλληνικῶν, Ρωμαϊκῶν, Βυζαντινῶν) εἶναι : ὄπλα ὀρειχάλκινα, λάρνακες, τόξα, γαλόπετραι καὶ ἀγαλμάτια προμυκηναϊκὰ (ἐκ τῶν πρὸ τοῦ ἔτους 1580 π. Χ.) καὶ Ἑτεοκρητικά, κατατεθειμένα σήμερον εἰς τὸ ἐν Ἑρακλείῳ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον (13).

Εἰς τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλα διάφορα τῆς Εὐρώπης Μουσεῖα φυλάσσονται καὶ πολλὰ τῆς Ἰτάνου νομίσματα, πίνακας τῶν ὁποίων περιλαμβάνομεν ἐνταῦθα καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν κατὰ τοὺς κυριωτέρους τύπους αὐτῶν (εἰκ. 2).

Μέχρι τοῦ 1898, ἔτους ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας Νομισμάτων Barclay V. Head (κατὰ μετάφρασιν Σβορώνου), γνωστοὶ νομισματικοὶ τύποι ἠριθμοῦντο εἰς 44, ἀναγόμενοι εἰς τὴν χρονικὴν περιόδον 480 π. Χ.—175 μ. Χ. Κυριαρχοῦντες ἕμως ἢ ἀρχικοὶ τύποι, φέροντες τὰ πατροπαράδοτα καὶ ἄλλα νομισματικὰ ἐμβλήματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων προήλθον διὰ μικρῶν παραλλαγῶν οἱ λοιποὶ, ἦσαν ὀλίγοι, οἱ ἐπόμενοι κατὰ Mionnet (ιζ'), Σβορώνον (ιη') καὶ Head—Σβορώνον (ιθ').

1. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας Τριτῶν γενειῶν, δεξιᾷ τῇ ὀρῶντι ἐστραμμένος, ὕψων τὴν δεξιὰν χεῖρα, διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ κρατῶν ἰχθῶν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς (14). Ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἐπιφανείας, τετράγωνον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀοτήρ ἐκ πολλῶν ἀνθεμίων, ὡς ἀκτίνων πέριξ κύκλου.

Παραλλαγὰι τοῦ 1ου τύπου ὑπάρχουσι 16, διαφέρουσαι ἀλλήλων : κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ νομίσματος, κατὰ τὴν τεχνικὴν αὐτοῦ κατασκευὴν (ἀριθ. 21, 25, 27 τοῦ πίνακος. Α' (εἰκ. 2) καὶ κατὰ τὸ τετράγωνον, τὸ δλωρὸς ἀπὸ τινῶν νομισμάτων ἐλλείπον (ἀριθ. 26, 28, 36 τοῦ αὐτοῦ πίνακος). Ἀργυρᾶ πάντα καὶ τῆς χρονικῆς περιόδου 480—430.

(13) Γὰ μέτροι σήμερον γνωστὰ ἀρχαῖα τῆς Κρήτης ἱστορικὰ μνημεία κατατάσσονται ὑπὸ τῶν Ἀρχαιολόγων εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἐποχάς : 1) Νεολιθικὴν (6000—3400 π. Χ.) 2) Μινωϊκὴν, ὑποδιαιρουμένην εἰς : Πρωτομινωϊκὴν ἢ Χαλκολιθικὴν (3400—2200). Μεσομινωϊκὴν ἢ Καμαραϊκὴν (2200—1600). Ὑστερομινωϊκὴν ἢ Μυκηναϊκὴν (1600—1200). 3) Ἑλληνικὴν (1200—68). 4—6) Ρωμαϊκὴν, Βυζαντινὴν καὶ Ἀραβικὴν (68 π. Χ.—1204 μ. Χ.). 7) Ἑνετικὴν (1204—1669). Ἡ λεγομένη Γεωμετρικὴ ἐποχὴ (1000—700) μ. Χ.) πίπτει ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς.

(ιζ.) Dapper—Βερνάρδου Ἀκριβῆς περιγραφὴ Κρήτης 1836 σελ. 373—74.

(ιη') Numismatique, Macon 1890, σ. 201.

(ιθ') Ἱστ. Νομισμάτων, 1898, σελ. 588—89.

(14) Τριτῶν θαλάσσιος Θεὸς μὲ μορφὴν κατὰ μὲν τὸ ἄνω ἥμισυ ἀνθρώπου κατὰ δὲ τὸ κάτω ἰχθύος.

2. Ἐνθεν μὲν παρομοία θαλασσία θεότης (Τρίτων). ἔνθεν δὲ δύο θαλάσσιοι ὄφεις ἠνωρθωμένοι καὶ ἀντιμέτωποι, ἐγκεκλεισμένοι δὲ ἢ μὴ ἐν τετραγώνῳ.

Παραλλαγὰι τοῦ 2ου τύπου ἐννέα: ἔλλειψις γραμμάτων (ἀριθ. 37 πίν. Α' καὶ 3 πίν. Β'), γράμματα, τὰ τῆς πόλεως ἀρχικὰ ΙΤΑ ἢ (ἐκ χαρακτικῆς ἀβλεψίας) ΑΤΙ μεταξὺ τῶν δύο ὄψεων (ἀριθ. 1, 2, 4 καὶ 7 τοῦ πίν. Β'), ἢ τὰ τελευταῖα ΝΙΟΝ ὑπὸ τὴν οὐρὰν τοῦ Τρίτωνος (ἀρ. 6), ἢ πλήρεις τὸ ὄνομα ΙΤΑΝΙΟΝ (Ο=Ω) ὡς ἐν ἀριθ. 8, ἢ τὸ ΕΥΦΑΜΟ (ἀριθ. 9). Ἀργυρᾶ πάντα. Χρον. περίοδος 430—400.

3. κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (Σαλμωνίας;), ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερὰ τῷ ὀρώντι, φέρουσα δὲ λοφοφόρον περικεφαλαίαν κεκοσμημένην μὲ φοινικίφυλλα Ὀπισθεν: Ἄετος ἐστραμμένος κατὰ μὲν τὸ λοιπὸν σῶμα πρὸς ἀριστερὰ. κατὰ δὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς δεξιὰ.

Παραλλαγὰι τοῦ τύπου δεκαοκτώ: Γράμματα ΙΤΑΝΙΟΝ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἄετος (ἀρ. 10). ὁ Ἄετος ἐν κόλπῳ τετραγώνῳ (ἀρ. 11, 12, 13). Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ (ἀρ. 14). Κεφαλὴ ὁμοία ἀριστερᾷ Ἄετος: ΙΤΑΝΙΟΝ (ἀρ. 15). Κεφαλὴ ὁμοία—Ἀστὴρ μὲ στιγμὰς ἀντὶ Ἄετος (ἀρ. 16). Κεφαλὴ πρὸς ἀριστερὰ—Ἄετος καὶ δεξιὰ αὐτοῦ γράμματα ΙΤΑΝΙΟΝ καὶ ἀριστερᾷ μικρόσχημον Τρίτωνα (ἀριθ. 17, 18, 20, 21, 24). Ὅμοία κεφαλὴ Ἀθηνᾶς καὶ ἀντικατάστασις Ἄετος δι: Ἀστέρος (ἀρ. 19, 22, 23, 25, 26, 27). Ἀργυρᾶ πάντα, πλὴν τῶν ἀρ. 25 καὶ 26 χαλκῶν. Χρονικὴ περίοδος 400—300.

4. Κεφαλὴ νεανικὴ θαφνοστεφῆς—Ἀστὴρ ὀκτάκτινος (ἀρ. 5). Παραλλαγὴ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Barclay V. Head: Ὅμοία κεφαλῆ—Ἄετος ἀντὶ Ἀστέρος. Χρον. περίοδος ἢ αὐτῆ.

5. Ἐνθεν μὲν Τρίτων, ἔνθεν δὲ τύποι Ἀλεξανδρείων νομισμάτων τετραδράχμων (κ'), περιόδου 300—200.

6. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὡς ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων Ἀθηνῶν (15). Τρίτων μὲ τρίαιναν καὶ σάλπιγγα. 200—67 π. Χ.

7. Κεφαλὴ Αὐγούστου ἀκτινωτῆ. ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΡΗΤΩΝ ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΔΙΟΥ (16)—Κεφαλὴ γενειοφόρος μὲ διάδημα ΙΕΡΑ ΒΟΥΔΗ ΙΤΑΝ. ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ.

(κ') Ἰστ. Νομισμάτων Head—Σβοῦρνου σελ. 574—580.

(15) Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φερούσης ἐνώτιον, περιδέριαι καὶ κράνος τρίλοφον, κοσμούμενον δὲ κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τῶν προτομῶν τεσσάρων Ἰπῶν ἀντωπῶν, εἰς δὲ τὸ πλάγιον ὑπὸ Πηγάσου ἢ Γρυπὸς τρέχοντος, κατὰ ὀπισθεν μέρος ὑπὸ ἀνθεμίου ὁμοιάζοντος πρὸς ἀκροστόλιον. (Ἰστ. Νομισμ. Head—Σβοῦρνου σελ. 448).

16. Cornelius Lupus, Ἀνθύπατος Κρήτης ἐπὶ Αὐγούστου (30 π. Χ.—14 μ. Χ.) καὶ ἐπὶ Τιβερίου (14—37 μ. Χ.). Ἰστ. Ν: 579.

8. Κεφαλή γυναικός (Φαυστίνης τῆς νεωτέρας) (17)—Αἱ τρεῖς Χάριτες καὶ ἸΤΑ.

Σημ. Διὰ μὲν τὸ ὑπ' ἀριθ. τύπου 6 λέγει ὁ Σβορώνος ἐν τῇ Νομισματικῇ του (1890) ὅτι δὲν εἶναι Κρητικῆς κατασκευῆς, διὰ δὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 ὅτι εἶναι τῆς Πάρου (ΠΑρίων). Ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἱστορίας τοῦ Head (1898), ἐν ἣ ἀναφέρονται τὰ νομίσματα ταῦτα καὶ ἀποδίδονται εἰς τὴν Ἰτανόν, οὐδεμίαν διατυπώνει ἀντίρρησην.

β'. Γ ρ α φ ι κ ἄ μ ν η μ ε ῖ α.

Σπουδαιότερα τῶν τεχνικῶν—νομισματικῶν ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως τὰ μνημεῖα γραφῆς, τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ ἐπιγραφὰς Ψηφισμάτων καὶ Συνθηκῶν ἀπὸ ἀναθηματικὰς πρὸς Θεούς, Βασιλεῖς καὶ Αὐτοκράτορας καὶ πρὸς Νεκρῶς (ἐπιτύμβια), ἀπὸ διάφορα χαράγματα ἐπὶ βράχων καὶ ἀπὸ δύο μεγάλας περὶ Διαιτησίας ἐπιγραφὰς. Πάντα ταῦτα παραθέτομεν μετὰ συμπληρώσεων, σχολίων καὶ ἐρμηνειῶν εἰς τὸ Δεύτερον καὶ Τρίτον Μῆρος τοῦ παρόντος Βιβλίου, διότι μεγάλως διαφωτίζουν τὴν περιπετειώδη τῆς Ἰτανῶν ἱστορίαν καὶ δεικνύουσιν τὴν ὑψηλὴν τοῦ πολιτισμοῦ βαθμίδα εἰς τὴν ὁποίαν ἡ μικρὰ αὕτη πόλις ἀνῆλθεν.

II. Δ Ρ Α Γ Μ Ο Σ

Α'. Πιθανὴ θέσις—Ὄνομασία.

Περὶ τῆς ἰδρύσεως καὶ περὶ τῆς θέσεως τῆς Δράγμου οὐδεμίαν παρ' ἀρχαίαις συγγραφεῦσιν εὐρίσκωμεν πληροφορίαν. Καὶ ἀπὸ ἀρχαιολ. γινᾶς ἐρεῦνας οὐδὲν περὶ τῆς πόλεως τύτης μαρτυροῦν προῆλθε μνημεῖον. Ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς καὶ ἡ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ Ἰτανῶν θέσις τῆς ἐξάγονται ἀπὸ τοῦ Σιεφ. Βυζαντίου, λέγοντος: «Δραγμῖς, πόλις Κρήτης, ὡς Ξενίων ἐν τοῖς Κρητικοῖς, τὸ ἔθνικόν Δράγμιος ἢ Δραγμίτης ὅπερ ἄμεινον», καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Μονῇ Τοπλοῦ περὶ Διαιτησίας Μαγνησίων ἐπιγραφῆς, εἰς τὴν ὁποίαν (στίχ. 59—61) ἀναφέρονται ὡς ὄρια χωρίζοντα τὰς δύο πόλεις Ἰτανόν καὶ Δράγμον τὰ ἐξῆς: «Ὡς ὁ Σέδαμνος ἐς Καρύμιας καὶ πέραν ἐς τὰν στεφάναν καὶ ἅ στεφάνια περιάμπαξ ἐς ὄρθον ἐς Δερθάννας ἐπὶ τὸν Λάκκον καὶ ἐς τὰν ὄδον καὶ πέραν ἐς τὸν Μόλλον». (κα').

Ἡ Δράγμος λοιπὸν ἔκειτο πρὸς μεσημβρίαν τῶν συνόρων τούτων, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκριδῶς γνωστὸν ἂν μεσημβρινοανατολικῶς, ἔπου τινὲς τοπο-

17. Συζύγου Μάρκου Αἰθελίου (161—180).

(κα'). Βλ. τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸ Τρίτον Μῆρος.

θεοῦσι τὸ Γράμμον, πρὸς ὃ διαβλέπουσι συγγένειαν κατὰ τὴν ὄνομασίαν, ἢ μεσημβρινοδυτικῶς κατὰ τὸν συνοικισμὸν Κατελιώνα, ἔνθα εὐρέθησαν τάφοι καὶ ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ τοῦ 3ου αἰῶνος π. Χ. (κβ'). Πάντως ἔκειτο ἐπὶ Χώρας ἀνηκούσης πρότερον εἰς τὴν Ἰτανον.

Β'. Πολίτευμα

Ἐπειδὴ οὐδὲ νομίσματα Δράγμου εὐρέθησαν οὐδαμῶς, συνάγομεν, ὅπερ καὶ εἰς τὰ περὶ Ἰτάνου εἶπομεν, ὅτι δηλ. μέχρι τινὸς ἡ Δράγμος ἦτο ὑποτελής εἰς τὴν Ἰτανον, τῆς ὁποίας ἀναγκαίως εἶχε καὶ τὸ πολίτευμα. Ἀποχωρήσασα δ' ἀπ' αὐτῆς δὲν ἀφέθη ἐπὶ πολὺ ἀνεξάρτητος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἴδιον πολίτευμα καὶ τὴν χρησιμοποίησιν ἴδια νομίσματα.

Γ'. Πολεμικαὶ περιπέτειαί—Καταστροφή.

Ἀποστατήσασα κατὰ τῆς κυριάρχου Ἰτάνου ἐπέτυχεν ὡς ἀποσπασθῆ μετὰ μεγάλου τῆς Χώρας τμήματος, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν διὰ συνθήκης τεθέντων ὀρίων, τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων. Ἀλλὰ γενᾶται ἡ ἀπορία, πῶς ἢ ἄσχημος καὶ ὑποτελής Δράγμος ἠδυνήθη νὰ διεξαγάγῃ νικηφόρον κατὰ τῆς κυριάρχου Ἰτάνου πόλεμον. Ἐξεθέσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τοῖς λόγοις οἱ ὁποῖοι ἤγαγον εἰς τσοσῦτον ἀδυναμίας τὴν Ἰτανον ὥστε ὑποκύπτουσα καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν Δράγμον νὰ παραχωρήσῃ αὐτῇ τὸ ἡμισυ καὶ πλεόν τῆς χώρας τῆς. Ἐνταῦθα προσθέτομεν ὅτι μόνῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ἐκινήθη κατὰ τῆς Ἰτάνου ἢ Δράγμος· θὰ ἐβοηθήθη ὑπὸ τῶν λοιπῶν πόλεων τῶν εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἐπίσης τμήμα τῆς Ἰτάνου Χώρας κειμένων (18)· θὰ

(κβ'). Καταπότη, Δράγμος, «Μύσων» τόμ. Γ'. σελ. 229.

(18). Τοιαῦται πόλεις ἀναφέρονται :

1η. Ἡ κατὰ τὴν «Κάτω Ζάκρον» ἀγνώστου ὀνόματος πόλις, τὴν ὁποίαν ἐξηρεύνησε κατὰ τὸ 1901 ὁ Ἄγγλος Ἀρχαιολόγος Hogarth καὶ ἔφερεν εἰς φῶς, πλὴν διαφόρων ἐργαλείων καὶ ὀστων περὶ τὰ 500 πηλίνα σφραγίσματα, ἐγγεγλυμένους λίθους καὶ δύο ἐνεπιγράφους πινακίδας μὲ γραμμικοῦ συστήματος. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς μυκηναϊκῆς ταύτης πόλεως περιλαμβάνοντο πιθανῶς οἱ πέριξ καὶ κατὰ τὰς σημερινὰς τοποθεσίας Ξεροκαμπουλίαν, Ἀμπέλες, Χοιρόμανδρες, Ἀθρωπολίθους, τοῦ Κούκου τὸ Κεφάλι, Βίγλες, Σκουλάτσαν, Μέσα-Μύλον, Ταβέρες καὶ Σκάφην Βακλιᾶς, ἀνασκαφέντες συνοικισμοί.

2α. Ἡ Ἀμπέλος, ἃν ἔκειτο κατὰ τὸν Ξερόκαμπον, ὡς φρονεῖ ὁ Spratt, καὶ καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ Ἀκρωτήριον Σαλμώνην (Πλάκον), τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἰτάνου πάντοτε περιλαμβανόμενον.

3η. Τὸ Γράμμον ἢ Γράμμιον, ἃν μὴ εἶναι αὐτὴ ἡ Δράγμος. Ὁ Στ. Βυζάντιος εἰς τὰ Ἐθνικά του (ἐκδ. Α. Meineck 1849, σελ. 238, 213) γράφει : Δραγμός, πόλις Κρήτης, ὡς Ξενίων ἐν τοῖς Κορητικοῖς. Τὸ ἔθνικόν Δραγμῖος ἢ Δραγμίτης ὅπερ ἀμεινον. Γράμμιον, π. ἐν Κρήτῃ, οἱ πολῖται Γραμμίται καὶ

ἔπωφελήθη δὲ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν τῶν Ἰτανίων διαμαχῶν. Ἄλλ' ἐὰν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ μετὰ ταῦτα γενόμενα, θὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἡ Πραισός, θέλουσα νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἀντίπαλον αὐτῆς Ἰτανον, ὑπεσῆθη καὶ αὐτὴ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἄλλωστε μόνη αὐτὴ ἐπωφελήθη κατόπιν, οὐχὶ δὲ ἡ Δράγμος, ἣ ὁποία δὲν ἀφέθη ν' ἀπολαύσῃ τῶν καρπῶν τῆς νίκης καὶ νὰ ζῆσῃ μακρὸν ἐν ἀνεξαρτησίᾳ βίον.

Δ'. Κ α τ α σ τ ρ ο φ ῆ.

Ἐπελθοῦσα ἡ Πραισός, κατατροπώσασα καὶ κατασκάψασα τὴν Δράγμον, (ὅπερ καὶ αὐτὴ ἔπαθεν ὑπὲρ Ἱεραπύτνης κατόπιν), κατέλαβε τὴν Χώραν τῆς Δράγμου, τὴν ἀπὸ τῆς Ἰάνου ἀποσπασθεῖσαν, ἠπέλιψε δὲ βραδύτερον καὶ αὐτὴν τὴν εἰς τὴν Ἰτανον ὑπολειπομένην. Τὸ τραγικὸν τοῦτο τῆς Δράγμου τέλος φαίνεται ὅτι ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ μεταξὺ τοῦ 4ου καὶ 3ου αἰῶνος π. Χ. (19).

III. Π Ρ Α Ι Σ Ο Σ

Α'. Ὀνομασία — Θέσις

ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Συγγραφέων (Ἡροδότου, Στράβωνος) καλεῖται Πραῖσος, πρὸς δὲ καὶ Πράσος καὶ Πραισία καὶ Παραίσια κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον (20). Παρὰ τοῖς πῆριόκοις ἡ θέσις καλεῖται σήμερον Πραι-

Γραμμίσιοι. Ὁ Aldinus διορθοῖ εἰς Δράγμος (παροξύτονον) καὶ Γραμμῆτιοι. Ὁ Vossianus εἰς Γράμιον.

(19). Ἐν πραγματεῖᾳ ἡμῶν τιλοφορηθεῖση «Ψήφισμα Πραισίων κλπ.» καὶ δημοσιευθεῖση ἐν «Μύσωνι» (τόμ. Β', σελ. 123—131) ἀνηγάγομεν τὴν καταστροφὴν τῆς Δράγμου εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 4ου αἰῶνος χρόνους. Ἐστηρίχθημεν τότε εἰς τὴν γνώμην τοῦ Ἰταλοῦ Ἀρχαιολόγου Mariani ἀποφαινομένου ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ περὶ τοῦ ἄνω ψηφίσματος, δι' οὗ παρεχωροῦντο εἰς τοὺς Σηλίτας ἐδάφη ἀνήκοντα πρότερον εἰς τὴν Δράγμον ὡς διάδοχον τῆς Ἰάνου, δὲν δύναται νὰ εἶναι μεταγενεστέρα τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἄλλοι ὅμως Ἀρχαιολόγοι (Dittenberger, Blass, Reipach) ἀνάγουσι τὴν εἰρημένην ἐπιγραφὴν εἰς τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα καὶ τοῦτο φαίνεται πιθανώτερον ἐπομένως τὴν καταστροφὴν τῆς Δράγμου πρέπει νὰ θέσωμεν ὀλίγον πρότερον τοῦ Γ' αἰῶνος, ὡς φρονεῖ καὶ ὁ Ξανθουδίδης, (Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη ἐν λ. Δράγμος).

(20). Στράβων ἐξ Ἀμασειᾶς, ἡ Κρής ἐκ μητρὸς, ἐγγονῆς τοῦ Κνωσίου Λαγέτα, ὡς διηγεῖται ὁ ἴδιος (Βιβλ. X, 477—478). Συνέγραψε 17 γεωγραφικὰ βιβλία καὶ φέρεται ζῆσας 66 π. Χ.—24 μ. Χ., ἀλλ' εὑρομεν καὶ ἄλλην χρονολογίαν, καθ' ἣν καὶ πέραν τοῦ 24 ἔζη, περιώδευε δ' ἐν Αἰγύπτῳ τῷ 27 μ. Χ. (Ἰστ. Ἀνατολ. Αἰῶν, ἐκδ. «Ἡμ, Κήρυκος» 1934, σελ. 38). Στέφανος δὲ Βυζάν.

σοί και Πρασούς. (21). Τοποθετείται ἐπὶ ὕψωματος μὲ τρεῖς κορυφὰς ἢ γηλόφους, κειμένου μεταξὺ τῶν βραχιόνων Καλαμαυκι καὶ Παντέλι τοῦ ποταμοῦ Διδύμου καὶ περὶ τὰ ἑπτὰ μίλια ἀπέχοντος τῆς πρὸς βορρᾶν κειμένης σημερινῆς πόλεως Σητείας. Τὸ ὕψωμα τοῦτο ἀποτελεῖ ὄροπέδιον γλωσσοειδὲς περιβαλλόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν εἰρημένων δύο παραποτάμων, ἀπολήγον δὲ πρὸς δυσμὰς μὲν καὶ βορρᾶν εἰς κρημούς, πρὸς ἀνατολὰς δὲ εἰς διαδοχικὰς κλιτύας καὶ καλλιεργημένα σήμερον ἐδάφη. Κατὰ νότον αἱ πλευραὶ τοῦ ὄροπέδιου συγκλίνουν εἰς στενὴν κορυφήν, δι' ἧς σήμερον διέρχεται ἡ ὁδὸς Σητείας—Χανδρᾶ.

Αἱ τρεῖς ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου κορυφαὶ ἐκλήθησαν Ἀκροπόλεις ὑπὸ τῶν Ἀρχαιολόγων. Ἐκ τούτων δὲ ἡ μὲν πρώτη, κορυφὴ τριγωνικοῦ ἀσβεστολιθικοῦ λόφου, ἀποτελεῖ τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ὄροπέδιου ἄποψιν, ἡ δὲ δευτέρα, χαμηλοτέρα τῆς πρώτης μεθ' ἧς συνέχεται διὰ καλλιεργημένου σήμερον ἐδάφους ἐπικλινούσας ἐν σχήματι ἐφιππίου, κεῖται νοτιοδυτικῶς, καὶ ἡ τρίτη, παρομοία κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐδαφικὴν σύστασιν πρὸς τὴν πρώτην, πρὸς τὴν συνέχεται διὰ σκαφοειδοῦς κοιλάδος καλλιεργημένης νῦν, κεῖται βορειοδυτικῶς, μὲ τὰς κρημνώδεις δ' αὐτῆς πλευρὰς κλείει τὸ ὄροπέδιον ἐκ τριῶν μερῶν, ἀφήνουσα χαράδραν κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς δευτέρας ἀκροπόλεως δυτικὴν πλευράν.

Ἐπὶ τοιούτου ὄροπέδιου ἔκειτο ἡ πόλις περιβαλλομένη ὑπὸ τείχους, τὸ ὅποιον ἄφηνεν ἔξω αὐτοῦ τὸν τρίτον γήλοφον, Βωμόν—Δόφρον ἢ Ἰερὸν Δόφρον κληθέντα ὑπὸ τῶν Ἀρχαιολόγων.

Ἐκτὸς ἐπίσης τοῦ τείχους ὑπῆρχον ἐν μὲν τῇ πρὸς βορρᾶν κρημνῷ καὶ εἰς θέσιν καλουμένην σήμερον «Σκάλες» «*Ιε ρ ο ν Σ π ἦ λ α ι ο ν*», ἡ εἴσοδος τοῦ ὁποῦ κλείεται νῦν ὑπὸ δένδρων καθιστῶντων αὐτὸ ἀφανὲς εἰς τοὺς μακρόθεν βλέποντας, νοτιοανατολικῶς δὲ καὶ εἰς ἀπόστασιν δύο περίπου μιλίων ἀπὸ τῆς πρώτης Ἀκροπόλεως, πηγὴ («*Μέσα—Βρύσι*» ἢ «*Τζαννῆ—Φλέγα*» σήμερον), ἀφ' ἧς καὶ νῦν ἔτι πηγάζει ὁ ἀνατολικὸς τοῦ Διδύμου βραχίον. Παρὰ τὴν πηγὴν ταύτην, ἀφ' ἧς ὑδρεύεται ἡ Πραισός, ὡς δεικνύει καὶ ὑδραγωγεῖον διευθυνόμενον πρὸς τὴν εἰρημένην Ἀκρόπολιν, ὑπῆρχε παλαιὸς ναὸς ἀφιερωμένος ἀναμφιβόλως εἰς τὴν τῆς πηγῆς Θεότητα ἀντικατασταθεὶς δὲ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ καὶ νῦν ἔτι σφισμένου χριστιανικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου.

τιος (472 μ. Χ.) συνέγραψε τὰ «Ἐθνικά», ἧτοι Γεωγραφ. Λεξικὸν ἀρχαίων πόλεων καὶ ἐθνῶν.

(21). Εἰς ἀπογραφὴν τοῦ 1577 ἐπὶ Ἑνετῶν ἐνεργηθεῖσαν, ὡς βλέπομεν εἰς τὸν Καστροφύλακα (ὑποσ. 12) ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Prassus συνοικισμὸς μεταγενέστερος μὲ πληθυσμὸν 127 ψυχῶν. Ὁ συνοικισμὸς οὗτος ἀναφέρεται καὶ εἰς πίνακα τῶν κατὰ τὸ 1630 χωρίων Σητείας, εὐρισκόμενον εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ὡς λέγει ὁ Bosanquet (An. Br. Sch. Ath. VIII, 231). Δὲν ἀναφέρεται ὅμως εἰς τοὺς πίνακας τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1671 ἐνεργηθείσης ἀπογρα-

Β'. Ἀρχαιότης τῆς πόλεως.

Ἐπῆρχεν ἰδέα καθ' ἣν ἡ πόλις, ἡ ἐν τῇ ἄνω περιγραφείσῃ θέσει κειμένη, ἦτο τῶν Ἐτεοκρήτων τὸ κέντρον, ἦτοι τῶν γνησίων Κρητῶν τῆς προϊστορικῆς περιόδου, καὶ ἔδρα προελληνικοῦ ἀποικισμού. Ἄλλ' αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν αὐτὴν ὡς πόλιν τῶν ἱστορικῶν ἢ Ἑλληνικῶν χρόνων, ἀπέκλεισαν δὲ καὶ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ νεωτέρα πόλις ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαιότερας, τῆς ἀρχαίας δηλονότι Ἐτεοκρητικῆς Πραισοῦ, ἐξακριβωθέντος ὅτι ἡ ἀρχικὴ κτίσις ἐγένετο ἐπὶ ἰδίων ἀμέσως θεμελίων φυσικοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ ἐπὶ βράχων (κγ'). Ὁ δὲ Bosanquet, ὁ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς ἐνεργήσας Διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, λέγει ἐν τῇ σχετικῇ αὐτοῦ ἐκθέσει: «Ἡ ἐκδοχὴ, καθ' ἣν ἡ τῶν Ἐτεοκρήτων πρωτεύουσα εἶχε καταλάβει τὴν αὐτὴν προέχουσαν θέσιν ἐν τῇ Μυκηναϊκῇ περιόδῳ εἶαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ. (κδ').

Συνάγομεν ἐκ τούτων ὅτι ὑπῆρξε μὲν καὶ οὐχὶ μακρὰν τῶν σημερινῶν ἐρειπίων ἔκειτο ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνημονευομένη Ἐτεοκρητικὴ πόλις Πραισοῦ (22), ἀλλὰ, εἴτε διότι κατεστράφη αὕτη εἴτε μᾶλλον διότι ἐχωρίζετο εἰς διαφόρους μικροσυνοικισμοὺς, ἀνηγέρθη κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους (μετὰ τὸν 12ον π. Χ. αἰῶνα) ἐπὶ τῆς σήμερον γνωστῆς θέσεως ν ε α Π ρ α ι σ ο ῦ ς, εἰς τὴν ἐποίαν συνωκίσθησαν οἱ τελευταῖοι τῶν Ἐτεοκρήτων ἀπόγονοι μετ' Ἑλλήνας ἀποίκους (Δωριεῖς). Εἰς τὴν ὑπαρξιν πλειόνων τῆς μιᾶς πόλεως ἢ ἐρειπίων πόλεως πρέπει ν' ἀποδώσωμεν

φῆς («Μύσων» Γ', σελ. 15). Θὰ κατεστράφη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τουρ. κατακτιήσεως.

(κγ'). Ξανθ. «Ὁ Κρητ. Πολιτισμὸς» σελ. 18—50.

(κδ'). Bosanquet «Excavations at Praesos» (Annual Brit. Sch. at Ath. VIII, p. 231 κ. ε.).

(22). Περὶ Πραισοῦ ἢ Πραῖσου λέγει εἰς τὰ Γεωγραφικὰ του ὁ Στράβων: «Φησὶ Στάφυλος τὸ μὲν πρὸς ἑὸν Δωριεῖς κατέχειν, τὸ δὲ δυσμικὸν Κύδωνας, τὸ νότιον Ἐτεόκητας, ὧν εἶναι πολίτην Πραῖσον, ὅπου τὸ τοῦ Δικταίου Διὸς ἱερὸν· τοὺς δ' ἄλλους ἰσχύοντας πλέον οἰκῆσαι τὰ πεδία. Τοὺς μὲν Ἐτεόκητας καὶ τοὺς Κύδωνας αὐτόχθονας ὑπάρξει εἰκόσ, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπήλυδας» (Βιβλίον Γ' κεφ. Δ', ἐδ. 6).

«Ὅμοιοι δ' εἰσὶν αὐτοῖς οἱ Πραῖσιαι τῆς μὲν θαλάσσης ἑβδομήκοντα, Γόρτυνος δὲ διέχοντες ἑκατὸν καὶ ὄγδοήκοντα, εἴρηται δ' ὅτι τῶν Ἐτεοκρήτων ὑπῆρχεν ἡ Πραῖσος καὶ διότι ἐνταῦθα τὸ τοῦ Δικταίου Διὸς ἱερὸν καὶ γὰρ ἡ Δίκη πλησίον, οὐχ ὡς Ἄρατος «ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίου» καὶ γὰρ χιλίους ἢ Δίκη τῆς Ἰδης ἀπέχει πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἀπ' αὐτῆς κειμένη. τοῦ δὲ Σαμωνίου ἑκατόν: Μεταξὺ δὲ τοῦ Σαμωνίου καὶ τῆς Χερσονήσου ἡ Πραῖσος ἴδρυτο ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ἐξήκοντα σταδίου, κατέσκαψαν δ' Ἰεραπύτνιοι». (Βιβλίον Γ', κεφ. Δ', ἐδ. 12).

καὶ τὴν εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀκουομένην παλαιόθεν παρὰ τοῖς περιοίκοις ὀνομασίαν Πρασοῦς.

Καὶ ὁ Δάππερ (Μετάφρ. Βερνάρδου τοῦ Κρητός, σελ. 69) λέγει: «πλησίον τῆς Πρασοῦ ἦτον ἄλλη μία πόλις ἣτις ἐκαλεῖτο Στέλη· ἐπαριθμοῦσι δ' ἔτι ἐκεῖ μίαν ἄλλην ἔχουσαν τὸ αὐτὸ ὄνομα τῆς Πρασοῦ».

Ἀρχαιοτέρας Πρασοῦ θέσις δὲν ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε καὶ δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστή, ἀλλ' ἔκ τινων μυκηναϊκῶν τάφων εὐρεθέντων οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἑλληνικῆς Πρασοῦ γεννᾶται εὐλόγως ἡ ἰδέα ὅτι δὲν ἀπείχε πολὺ ὁ ἀρχαιότερος ἢ οἱ ἀρχαιότεροι σινοικισμοί.

Γ'. Χώρα Πρασοῦ—Πόλεις ὑποτελεῖς.

Ἡ σημερινὴ τῆς Σητείας Χερσόνησος, ἣτοι ἡ ἀνατολικῶς τοῦ Ἴσθμοῦ Ἱεραπέτρας ἄκρα τῆς Κρήτης, ἐκαλεῖτο ἀρχαίῳθεν Χερσόνησος Ἐτεοκρήτων ἢ Πρασιῶν. Εἰς τὴν Χερσόνησον δὲ ταύτην ἄλλη πλὴν τῆς Ἰτάνου σημαντικὴ ἢ σημαντικωτέρα πόλις δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ ἡ Πρασοῦς, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ἡ ὅλη Χερσόνησος ἔλαβε τὸ ὄνομα. Βεβαιοῦται δὲ ὑπὸ τοῦ Σκύλακος (23) ὅτι ἡ Χώρα τῆς Πρασοῦ ἐξετείνετο εἰς ἀμφοτέρας τὰς θαλάσσας, Κρητικὴν καὶ Λιβυκὴν πέλαγος, («Πρασοῦς διήκει ἀμφοτέρωθεν»). Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι ἡ Χώρα τῆς Πρασοῦ, ἀρχομένη ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τοῦ Ἴσθμοῦ Ἱεραπέτρας, φυσικοῦ ὁρίου τῆς Ἐτεοκρητικῆς Χερσονήσου (24), ἐξικνεῖτο εἰς γραμμὴν, φυσικὴν ἐπίσης, ἀπὸ τῆς βορείας πρὸς τὴν μεσημβρινὴν θάλασσαν διήκουσαν καὶ ὀλίγον ἀνατολικῶς τῆς πύλεως Πρασοῦ διερχομένην (κε). Κατεῖχε λοιπὸν ἡ Πρασοῦς πλέον ἢ τὸ ἥμισυ τῆς Χερσονήσου· τὸ λοιπὸν μέρος, μικρότερον μὲν κατὰ τὴν ἔκτασιν ἀλλὰ μᾶλλον προ-

(23). Σκύλαξ ἐκ Καρνανῶν τῆς Καρίας, μεταγενέστερος κατὰ σῶνα περὶ τοῦ ἐπὶ Δαρείου Ἰστίασπου (521—485) εἰτέρου ὁμωνύμου καὶ συμπολίτου Γεωγράφου, πάντως δὲ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (384) ζήσας, ἢ, κατὰ Γιάνναρην (Ἑλλ. Λεξικοῦ Εἰσαγωγή σελ. μζ'), περὶ τὸ 350 π. Χ. Ἀρξάμενος ἀπὸ τὰς ἐπὶ τῆς Ἰσπανίας Στήλας τοῦ Ἡρακλέους περιηγήθη τὰς νοτίας ἀκτὰς τῆς Εὐρώπης, μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐκεῖθεν δὲ τὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Βορείας Ἀφρικῆς μέχρι τῶν μεσημβρινῶν τοῦ Ἡρακλέους Σιτηλῶν καὶ ὀλίγη περαιτέρω μέχρι τῆς πρὸ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς μικρᾶς νήσου Κέρνης (τανῦν Φεδάλης). Ἐγραψε δὲ «Περίπλου τῆς Οἰκουμένης», ἐν τῷ ὁποίῳ περιέλαβε καὶ πληροφορίας περὶ τῶν ἐπισημοτέρων Νήσων. (Πλείονα περὶ Σκύλακος (τούτου καὶ ἐκείνου) εἰς τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπὶ ἐνὸς Γεωλογικοῦ φαινομένου ἐν Κρήτῃ» Μελέτην ἡμῶν, ὑποσημείωσιν 28).

(24). Τὰ μεταξὺ Πρασοῦ καὶ Ἱεραπέτρας ὄρια ἐξετείνοντο νοτίως ἀπὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου Τράχηλα καὶ διὰ τοῦ ὄρους Ἀφέντη κατέληγον εἰς σημεῖόν τι πρὸς τὴν θάλασσαν βορείως τοῦ Καβουσίου. (Ad. Reinach, Revue des Etudes Grecques XXIV, 1911, 377).

(κε'). Βλ. Ὁρογραφικὸν Χάρτην εἰς Μέρος Τρίτον.

σοδοφόρον, κατείχεν ἡ Ἴτανος. Ἄλλ' ὡς εἶπομεν καὶ εἰς τὰ περὶ Δράγμου, ἡ ἀρχικὴ αὕτη μεταξὺ τῶν δύο Χωρῶν τῶν δύο σημαντικωτέρων τῆς Χερσονήσου πόλεων ἰσορροπία διαταράχθη πρὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ. κατόπιν πολέμου καὶ οὕτω ἡ Πραισὸς κατέλαβεν ἀκόμη τὸ ἡμῖς καὶ πλέον τῆς Ἴτανικῆς Χώρας, φθάσασα μέχρι τῶν διὰ τὴν Δράγμον χαραχθέντων ὄριων καὶ κυρία τῶν τριῶν περίπου τετάρτων τῆς ὅλης Χερσονήσου καταστᾶσα.

Τοῦ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ Δράγμου πολέμου μετέσχεν εἰς τὴν σειρὰν τῆς καὶ ἡ Ἴτανος ὑπὲρ τῆς δευτέρας καὶ ὑπὲρ ἑαυτῆς, διὰ τὴν κρατήσῃ μακρὰν τὴν ἰσχυρὰν ἀντιζήλον· ἀλλ' ὁ πόλεμος ἀπέβη ὑπὲρ τῆς Πραισοῦ, ἡ ὁποία τὴν μὲν Δράγμον κατατρόπωσε καὶ κατέσκαψε, τὴν δὲ Ἴτανον ἠνάγκασε νὰ δεχθῇ τὴν γειτονίαν τῆς καὶ νὰ συνάψῃ συνθήκην ἔχουσαν, ὡς βλέπομεν ἐν τῇ Διαιτησίᾳ Μαγνησίων (στίχ. 61—65), οὕτω : «Ἐδοξε τοῖς Ἴτανίοις καὶ τοῖς Πραισίοις θέσθαι εἰρήνην ἐς πάντα τὸν χρόνον ἐπὶ τᾷ χώρᾳ ἂν νῦν ἑκάτεροι ἔχοντι, ἅς θρια τάδε : ὡς ὁ Σέδαμνος ἐς Καρύμας ἐς τὰν θετράδα καὶ πέραν ἐς τὰν στεφάναν καὶ περιαμπέτιξ ὡς ἅ στεφάνα καὶ εὐθυωρία ἐξ Δορθάννας ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ὡς ἅ ὀδδς ποτὶ μεραμβρίαν τᾶς ὀδῶ τᾶς ἀγώσας δι' Ἄτρωνα καὶ ἐς Μόλλων καὶ ἀπὸ τῷ Μόλλω εὐθυωρία ἐπὶ θάλασσαν» (κατ'). Τῆς συνθήκης ταύτης ἡ χρονολογία πίπτει, ὡς εὐνόητον, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Δράγμου, πρὸ τοῦ 3ου πάντοτε αἰῶνος.

Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῆς Δράγμου πᾶσαι αἱ πόλεις αἱ ὁποῖαι πρότερον ὑπήγοντο εἰς αὐτὴν καὶ αὐτὴ ἡ Δράγμος, ἐφ' ὅσον περιεσώθη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, ὑπήχθησαν ἔπειτα εἰς τὴν Πραισόν. Ὑπ' αὐτὴν καὶ ἡ γνωστὴ πόλις Ἡτις ἢ Ἡτεια, ἐξ ἧς ὁ Μύσων εἰς ἕκ τῶν ἑπτὰ Σοφῶν τῆς Ἑλλάδος (κζ'), ἡ Σήταια, αἱ Σιτῆλαι (αἱ β' ἀδύτερον οὐνοικισθεῖσαι) καὶ ἄλλαι ἀγνώστων ὀνομάτων πόλεις ἢ κῶμι, περὶ ὧν θὰ εἴπωμεν ὀλίγα ἐν τοῖς ἐπομένοις, μία δ' αὐτῶν ἔκειτο ἐν θέσει «Ἁγίος Ἀντώνιος» τοῦ ΝΔ. τῆς Πραισοῦ σημερινοῦ Χωρίου Ἀδρομύλων (Ὑδρομύλων), ἔνθα ἐρείπια ἀρχαίου οὐνοικισμοῦ, ἐν τοῖς ὁποίοις ἀνευρέθησαν δοχεῖά φλασκοειδῆ τῆς Γεωμετρικῆς ἐποχῆς, φυλαττόμενα σήμερον ἐν τῷ Μουσεῖῳ Ἡρακλείου. Ἡ Ἡτεια δὲ ἦτο τὸ κατὰ τὴν θόρειον θάλασσαν ἐπίγειον τῆς Πραισοῦ· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοῦ λιμένος τούτου ἡ κίνησις ἦτο πολὺ περιωρισμένη, διότι τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, Συροφονικῆ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἤρχοντο ἐξ ἀνατολῶν καί, ἀντὶ τοῦ τῆς Ἡτειας λιμένος, προὔτιμων νὰ προσεγγίζωσιν εἰς τὸν καὶ πληροῖεστον λιμένα τῆς Ἴτανου κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν, διὰ τὴν ἀποφεύγωσιν οὕτω καὶ τὸν κινδυνώδη περίπλου τοῦ Ἀκρωτηρίου Σαμωνίου (Σιδέρου). Ἦτο καὶ τοῦτο εἰς λόγος, ὁ ὁποῖος ὤθει τὴν Πραισόν, ὡς καὶ τὴν Ἰεράπυτναν κατόπιν, νὰ ζητῶσιν ἐπέκτασιν τῆς Χώρας τῶν πρὸς τὰ ἀνατολικά παράλια.

(κατ'). Διαιτησία Μαγνήτων, Μέρος Τρίτον.

(κζ'). Ὅρα ἐπόμενον κεφάλαιον IV. ὑποσ. 30.

Δ'. Πολίτευμα.

Τῆς Πραισοῦ ἐξ ὧν ἔχομεν μνημείων δὲν ἐμφανίζεται τὸ πολίτευμα ὑπὸ ἄλλην ἢ ὑπὸ τὴν τοῦ δημοκρατικοῦ μορφῆν μὲ τοὺς Κόσμους, τὴν Γερουσίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ τῆς Πραισοῦ, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν Κρητικῶν πόλεων, ἦτο βασιλικὸν τὸ πολίτευμα μέχρι τοῦ Ἡ.π. Χ. αἰῶνος. Περὶ τούτου ὁμοῦ οὐδεμίαν πρὸς τὸ παρὸν ἔχομεν ἐκ Πραισοῦ ἢ ἄλλοθεν μαρτυρίαν.

Ὡς αὐτόνομος ἡ Πραισοὺς ἔκοψε νομίσματα ἐκ τῶν ὁποίων περιλαμβάνομεν ἐν ἐπομένῃ παραγράφῳ τὰ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντα καὶ δημοσιευθέντα κατὰ τοὺς κυριωτέρους τύπους αὐτῶν.

Ε'. Καταστροφή.

Ἐκ τῶν ἀλληλοσπαραγμῶν καὶ ἐκ τῆς εἰς εὐρυτέραν Χώραν ἐξαπλώσεως καὶ διασπάσεως τῶν πολεμικῶν δυνάμεων ὑπέστη ἀναγκάως σημαντικὴν ἐξασθένησιν ἡ Πραισοὺς. Ἐπωφεληθεῖσα δὲ τῆς καταστάσεως ταύτης ἡ Ἰεράπυτνα ἐπῆλθεν, ἐνίκησε καὶ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, κατέσκαψεν αὐτὴν ἐκ θεμελίων (25). Οἱ δὲ περισωθέντες Πραῖσιοι διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν κειμένας πόλεις (Ἡτειαν πιθανώτατα, Σήταιαν κ. ἄ.) ἀφοῦ ὑπέγραψαν συνθήκην παραχωροῦσαν εἰς τὴν Ἰεράπυτναν τὸ μείζον μέρος τῆς Χώρας αὐτῶν (26), τὴν τε προγονικὴν καὶ τὴν διὰ πολέμων κτηθεῖ-

(25) Τὸ ἔδαφος τῆς Πραισοῦ εἶναι σήμερον ἀγροῦ καλλιεργημένοι, παρατηρήθη δ' ὅτι ἄνευ οὐδενὸς ποτε λιπάσματος ἀποδίδουσι πάντοτε πλούσιαν ἐσοδείαν καὶ μάλιστα ὄσπριων. Ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη γονιμότης ἀποδίδεται γενικῶς εἰς τὸ ὅτι τὸ ἔδαφος ἐποτίσθη ποτὲ δι' αἵματος καὶ ἐσπάρη δι' ὀστέων ἀνθρωπίνων. Ἄλλ' οὔτε πρὸς τὴν ἱστορίαν οὔτε πρὸς τὴν λιπασματολογίαν συμφωνεῖ ἡ ἐρμηνεία οὕτη. Πιθανώτερόν μοι φαίνεται ὅτι ἡ γονιμότης ὀφείλεται εἰς τὴν πρόσφορον τοῦ ἐδάφους ἔκθεσιν (νοτιά κλιτῶς τοῦ πρώτου λόφου), εἰς τὸν ἠλεκτρισμὸν τῆς γῆς, τὸν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος συγκεντρουμένον, καὶ εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους μὲ τὸ ἄζωτον τὸ ὑπὸ τῶν συνήθως σπειρομένων ὄσπριων (κυάμων ἰδίᾳ) ἀπορροφώμενον ἀπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ εἰς τὸ ἔδαφος μετὰ τῶν ριζῶν αὐτῶν ἀποτιθέμενον. Ἐξ ἴσου ἢ καὶ περισσότερον θὰ ἠυδοκίμει πιστεύω ἡ ἄμπελος ἐπὶ τοιοῦτου ἀσβεστώδους ἐδάφους, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος τοῦτο ἀνῆκε κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων χρόνων εἰς ὀθωμανοῦς, τοῦ παρακειμένου Χωρίου Βαβέλων, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστόν, δὲν συνηθίζουσι νὰ καλλιεργῶσιν ἀμπέλους, διότι κ' τοῦ οἴνου χρῆσις ἀπαγορεύεται αὐτῆς ὑπὸ τῆς θρησκείας των.

(26) Φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι οἱ Πραῖσιοι ἠττηθέντες ὑπεχώρησαν καταφυγόντες εἰς ἔδαφῃ τῶν εἰς αὐτοὺς ὑποτελῶν γειτονικῶν πόλεων ἐγκαταλείψαντες τὴν ἑαυτῶν, ἢ ὅποια κατεσκάφη, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἀφέθησαν δ' ἀκαταδίωκτοι ἀφοῦ ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην. Ἐκτενέστερος περὶ τούτου λόγος ἵγενήσεται ἐν τοῖς ἐπομένοις, (Μέρος Πρῶτον, Κεφ. IV. Παράγρ. Γ' καὶ Μέρ. Τρίτον, Κεφ. IV § Δ', 35, β'.

σαν. «Οἱ δὲ ὄροι τῆς Χώρας ὡς ὁ Σέδαμνος ἐς Καρύμας ἐς τὴν δειράδα καὶ πέραν ἐς τὸν στεφάνον καὶ περιαμπέτιξ ὡς ἂ στεφάνα καὶ εὐθυωρία ἐς Δορθάννας ἐπὶ τὸν λάκκον (κη').

Συνέβη δὲ ἡ καταστροφή τῆς Πραισοῦ ὀλίγα τινὰ ἔτη μετὰ τὸ 146 π. Χ.

Στ'—Ἀρχαιολογικαὶ Ἔρευναι.

Ἀνκοκαφὰς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Πραισοῦ ἐνήργησαν κατὰ πρῶτον μὲν οἱ Ἴταλοι Fr. Halbherr τῷ 1884 καὶ 1894, καὶ Lucio Mariani τῷ 1884 ἔπειτα δὲ οἱ Ἄγγλοι Arthur Evans τῷ 1894 καὶ 1896 καὶ ὁ Bosanquet τῷ 1901 καὶ 1903, οἷτινας καὶ ἐδημοσίευσαν σχετικὰς πραγματείας (27). Ἄνεσκαψαν δὲ καὶ ἐνεφάνισαν τὸν περίβολον τῆς πόλεως καὶ τὸν τοῦ Ἱεροῦ Δόφου, Νεκροταφεῖον ἀρχαῖον (ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ σιδήρου ἀρχόμενον καὶ μέχρι τῆς περι τὰ μέσα τοῦ 2ου π. Χ. αἰῶνος καταστροφῆς τῆς Πραισοῦ ἐξικνούμενον), θυσιαστήριον ἢ λείψανα ἀρχιτεκτονικῆς ζωρικῆς ναοῦ ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Δόφου (τρίτης ἀκροπόλεως) οἰκίαν ἑλληνικὴν ἐπὶ τῆς πρώτης ἀκροπόλεως καὶ τάφους μυκηναϊκῆς καὶ γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἀνήκοντας εἰς ἀρχαῖον μικροσυνεικισμὸν ἐγγύς που κείμενον οἰκήματα ἰδιωτικὰ καὶ ἐν δημόσιον (ἀνδρεῖον πιθανῶς) ὑδραγωγεῖον· μεγαλιθικὸν τείχος εὐρείας οἰκίας· πατητήριον (ληγὸν) ἀποδεικνύον καλλιέργειαν ἀμπέλου κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους.

Ζ'.—Ἱστορικὰ μνημεῖα.

Κινητὰ δὲ μνημεῖα τέχνης καὶ γραφῆς προήλθον εἰς φῶς πολλὰ καὶ διάφορα, ὅσα βλέπομεν σήμερον εἰς τὸ ἐν Ἑρακλείῳ Μουσεῖον. Εἰσὶ δὲ ταῦτα :

α'. Τεχνικὰ — Νομισματικά.

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα καὶ κατὰ τόπους εὐρέσεως αὐτῶν (κη').

1. **Ἐν τοῖς τάφοις.** Πήλινα ἀγγεῖα γεωμετρικῆς ἐποχῆς· κτερίσματα μινωϊκῆς, ἥτοι λίθους ἐγγεγλυμμένους μεταξὺ τῶν ὀπαίων ὃ ἐν τάφῳ

(κη'). Διαιτησία Μαγνήτων στίχ. 66—67. Βλ. καὶ τὰ περὶ Ἠτείας ἐν Κεφιλ. V, Παρ. Γ'.

(27). Περὶ Πραισοῦ ἔγραψαν καὶ ἄλλοι, παλαιότερον μὲν ὁ Στράβων (1 αἰὼν π. Χ.), κατὰ τὸν μεσαῖωνα δὲ ὁ Ἀνδρέας Κορνάρος (16 αἰὼν μ. Χ.), ὁ Coronelli εἰς τὸ Isolario κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ Dapper, ὁ Sieber (1817), ὁ Pashley (1834), ὁ Spratt (1865), ὁ Ν. Σταυράκις (1890), ὁ Ξανθοῦδης (1904), ὁ Gerola καὶ ἔξ αὐτῶν ἄλλοι νεώτεροι.

(κη') Bosanquet, Excavations at Praesos A. B. Z. VIII. Ξανθ. Κρητ. Πολισμός, σελ. 20. Ὀδ. Μουσεῖου, σελ. 17.

Εικόν 3 (σελ. 38)

Πίν. Δ. (ἐκ τῶν τοῦ Σβορώνου XXVII—XXVIII) Πίν. Γ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΠΡΑΙΣΟΥ

τῆς πρώτης ἀκροπόλεως εὐρεθεὶς ἀγάτης λίθος μὲ πικράστασιν ταύρου κατη-
μένου καὶ ἀπὸ τῶν κεράτων ὑπὸ ἐπιπίπτοντος ἀνδρὸς συλλαμβανομένου·
ἐξάρτημα ἐκ κρυστάλλου εἰς σχῆμα ἀμφορίσκου, ἔχοντος τὸν λαμὸν καὶ τὰς
λαβὰς ἐκ χρυσοῦ, δακτυλίους χρυσοὺς καὶ ἄλλα χρυσᾶ κοσμήματα· εἰδώλια
καὶ ζῶδια· πρὸς ταῦτοις δὲ πόρπας, αἰχμᾶς δοράτων, βέλη, ἀγκιστρα, ἀρ-
γυρᾶς μεγάλας περόνας καὶ ρόδακας καὶ ἐνώτια, ἐσχάτως δ' ἐν τάφῳ, μετὰ
σκελετοῦ καλῶς διατηρουμένου, διάφορα κτερίσματα καὶ δύο παναθηναϊκοὺς
ἀμφορεῖς τοῦ Στ' ἢ Ιβ' αἰῶνος π. Χ., διακεκοσμημένους μὲ εἰκόνας καὶ πα-
ραστάσεις φέροντας δὲ καὶ ἐπιγραφὴν: (TONAΘENETHEN AΘΛON) =
ῶν Ἀθήνηθεν ἄθλων). Οἱ ἀμφορεῖς οὗτοι, κατὰ τὸν ἀνακαλύψαντα κ. Μαυ-
ροειδῆ, Ἐπιμελητὴν Ἀρχαιοτήτων, ἀπετέλουν ἐπαθλον δοθέν εἰς ἀθλητὴν,
ρ τὸν νεκρὸν (28).

2. *Ἐν τῷ Βωμῷ τοῦ τρίτου λόφου.* Ἀναθήματα διάφορα, ἦτοι
εἰδώλια πήλινα καὶ χαλκᾶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Δέοντα καθήμενον, μαρ-
τυροῦντα τὴν λατρείαν τῆς Ρέας, ἧς ἦτο ἱερὸν ζῶον καὶ σύμβολον, ὅπλα
μικρὰ (ἀσπίδας, κράνη, θώρακας, κνημίδας).

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τρίτου λόφου κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις 1896 καὶ 1897,
ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἀναρχίας καὶ θησαυρῶν ἀνακάλυψιν ἐλπίζοντες, ἐπεχεί-
ρησαν ἐρεῦνας οἱ περλοικοὶ καὶ διήρπασαν ἢ κατέστρεψαν σημαντικὸν ἀριθ-
μὸν εὐρημάτων, πηλίνων ἰδίᾳ ἀγγείων καὶ εἰδωλίων.

3. *Ἐν τῷ Σπηλαίῳ Σκαλῶν* (κατὰ Bosanquet). Ὀστρακα φαῖα,
ὅμοια πρὸς νεολιθικὰ Κνωσοῦ· ἀγγεῖα ὄρειχαλκίνης ἐποχῆς, Καμαραϊκὰ (τε-
μάχια) καὶ Γεωμετρικὰ· τεμάχια νατουραλισμοῦ ἀσυνήθους ἐν τῇ βιομηχα-
νικῇ τῆς περιόδου τέχνῃ· συμμετρικὸν φάντωμα δύο πτηνῶν· λαγῶν πτήσ-
σοντα ἐπὶ τῆς λαβῆς σκεπᾶσματ'· πρὸς δὲ λείψανα ἀνθρώπων καὶ ζῶων
(τρόχων).

Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Σπηλαίου προσέρχονται πιθανῶς καὶ τρία ἐκ σχιστο-
λίθου ἀρχαϊκὰ ἀγγεῖα ἐξαιρετοῦ τέχνης, ἀνακαλυφθέντα εἰς τὴν πλησίον
ἀμαξιτὴν ὁδόν. Εἶναι δὲ ταῦτα μικρὰ φιάλη, μικρὰ πρέχους καὶ «πυξίς»,
διακεκοσμημένα μὲ γραμμὰς εὐθείας, ἐλικοειδεῖς καὶ μὲ στιγμάς. (λ').

Εἰς τὰ μνημεῖα τέχνης κατατάσσομεν καὶ τὰ νομίσματα, ἐκ τῶν
ἁποίων, ὁ Σδορῶνος ἀπαραριθμεῖ πεντήκοντα διάφορα, ἀργυρᾶ, καὶ τινα ὄρει-
χάλκινα, φέροντα, κατὰ τοὺς Mionnet, Σδορῶνον καὶ Head (λα'), τοὺς ἐπο-
μένους κυριωτέρους τύπους (Πίνακες Γ καὶ Δ):

1. Ἡρακλῆς φέρων ἐπὶ τοῦ βραχίονος χλαμύδα ἀνεμιζομένην, τὸ δε-

(28). Μαυροειδῆ. Ὁ τάφος τοῦ ἀθλητοῦ τῆς Πραισοῦ ἐν Περιωδικῷ «Δρη-
ρου» σελ. 140 καὶ 173, Μύσωνος Εἰκ. Παράρτ. τ. Δ'.

(λ'). Μαυροειδῆ, Μινωικὰ εὐρήματα—Ἀραιολ. ἔρευναι Σητείας ἐν Περ.
«Δρηρου» 1938, σελ. 217.

(λα'). Dapper—Βερνάρδου Ἄκρ. Περιγρ. Κρήτης, σελ. 386—87. Svor.
Numismatique, p. 286—292.—Σβορ. Ἰστ. Νομισμ. σελ. 600—601.

ξιδόν γόνου ἔχων ἐπὶ τοῦ ἐλάφου καὶ τοξέων. Ἐτέρωθεν, Κεφαλὴ Μεδούσης (ἀριθ. 1 Πίν. Γ ἐν εἰκόνι 3), ἢ ἀγελας θηλάζουσα νήπιον, τὸν Δία, (ἀρ. 2, Πίν. Γ), ἢ προτομὴ ἀνδρὸς μὲ ὑψωμένον τὸν δεξιὸν τεταμένον δὲ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα (ἀρ. 3. Γ), ἢ πτηνὸν ἐν τετραγώνῳ (ἢ ἄνευ τετραγώνου) μὲ ἀνικτὰς πτέρυγας καὶ τὴν λέξιν ΠΡΑΙΣΙ ἢ ἄνευ αὐτῆς (ἀρ. 4, 5, 7, 8, 9, 10).

Τοῦ αὐτοῦ τύπου μὲ τινα παραλλαγὴν ἀναφέρει ὁ Σβορώνος καὶ τὰ ἐπόμενα : ἐν μὲν φέρον ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας προτομὴν ζῦρου, ὀρθίου, κύπτοντα τὴν κεφαλὴν, ὁμοιάζον κατὰ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ 3ον τοῦ Πίν. Γ, ἕτερον δὲ ὁμοιάζον πρὸς τὸ 5ον ἀλλὰ φέρον ὀπισθεντὴν λέξιν ΠΡΑΙΣΙ.

2. Κορμὸς ἀνδρὸς (ἄνω ἤμισυ) ἵσταμένου καὶ τείνοντος τοὺς βραχίονας, ἐτέρωθεν δὲ τὸ πτηνὸν μὲ τινα γράμματα (ἀρ. 6, Πίν. 3).

3. Κεφαλὴ Θεᾶς ἐστραμμένη πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ὀπίσω δὲ Ταῦρος μὲ τὴν λέξιν ΠΡΑΙΣΙΩΝ ἢ ΠΡΑΙΣΙΟΣ (Πίν. Γ. ἀριθ. 11, 12), ἢ μόνον κεφαλὴ Ταύρου (ἀρ. 13—20, Π. Γ).

4. Ζεὺς καθήμενος, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς Ἄετὸν καὶ τὴν ἀριστερὰν στηρίζων ἐπὶ σκῆπτρου, ἐτέρωθεν δὲ ΠΡΑΙ καὶ Ἑρακλῆς κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς ρόπαλον καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς τόξον (Γ, 21), ἢ ΠΡΑΙΜΙΩΝ = ΠΡΑΙΣΙΩΝ ἀντιστρόφως κεχαραγμένον καὶ Ταῦρος ὀδεύων (Γ, 22), ἢ (ΠΡΑ καὶ Ταῦρος κερατίζων (Γ, 23 καὶ 24), ἢ κεφαλὴ ἐλάφου (Γ, 25—28), ἢ ΠΡΑΙΣΙΩΝ καὶ Ἑρακλῆς (Δ, I).

5. Κεφαλὴ σαφηνηφόρος Ἀπόλλωνος, πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἐστραμμένη, ἐτέρωθεν δὲ κεφαλὴ Ἐλάφου μετ' αἰχμῆς βέλους ἢ ἄνευ αὐτοῦ (Δ, 4, 6), ἢ ΠΡΑΙΣΙΩΝ καὶ Ἑρακλῆς ὄρθιος (Δ, 5, 7), ἢ κεφαλὴ Ταύρου (Δ, 8), ἢ Μέλισσα (Δ, 9, 10, 11), ἢ ΠΡΑΙΣΙΩΝ καὶ Κ ἀντιστρόφως, ἢ ἀντὶ Κ, Π, Ο, ἢ κεραυνὸς (Δ, 20).

6. Κεφαλὴ στεφανηφόρος θεᾶς (Δήμητρος;) φερούσης ἐνώτια, ἐτέρωθεν δὲ Ρόδον, ΠΡΑΙΣΙΩΝ καὶ Ταῦρος γονατίζων (Δ, 12), ἢ κεφαλὴ Ταύρου (Δ, 13, 17—19), ἢ ἄνθος, ΠΡΑΙΣΙΩΝ καὶ κεφαλὴ Ταύρου (Δ, 14), ἢ ΠΡΑΙΣΙ καὶ Μέλισσα (Δ, 15, 16).

Οἱ ἀνωτέρω νομισματικοὶ τῆς Πραϊσοῦ τύποι μὲ τὰς μορφὰς Ἑρακλέους (ἢ Τοξότου, Πολεμιστοῦ), Θεᾶς (Ρέας;) Διός, Ἀπόλλωνος καὶ Δήμητρος (Γεωργίας) ὑπάγονται κατὰ τὸν Barclay V. Head εἰς τὴν χρονικὴν περιόδον 400—300 π. Χ. ἐν ἣ δὲ τάσσονται σειρᾶ φαίνονται χαρακτηρίζοντα μίαν ἀπὸ τοῦ πολεμικοῦ πρὸς τὸν γεωργικὸν καὶ εἰρηνικὸν βίον ἐξελίξιν τῶν Πραϊσίων.

Ἄν ἐκόπησαν μεταγενέστερα μέχρι τῆς καιαστροφῆς τῆς Πραϊσοῦ (145 π. Χ.) ἢ ἂν εὐρέθησαν ἄλλα αὐτῆς νομίσματα δὲν εἶναι γνωστά.

β'. Μ ν η μ ε ἰ α Γ ρ α φ ῆ ς.

Εὐρεθέντα ἐν τῷ τρίτῳ λόφῳ, ἀποτελοῦνται : ἀπὸ Ἐπιγραφάς, ὧν

τρεις με γράμματα ἑλληνικά, Ἰωνικοῦ Ἀλφαβήτου, παρόμοια πρὸς τὰ τῶν ἐν Κουνάβοις εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν (λβ'), ἀλλ' εἰς ἄγνωστον γλῶσσαν γεγραμμένοι, αἱ λοιπαὶ ἀναφέρονται εἰς Ψηφίσματα ἢ Συνθήκας καὶ ἀναθήματα πρὸς Θεοὺς καὶ Νεκρούς. Πάσας ταύτας περιλαμβάνομεν εἰς τὰ ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει Μνημεῖα Πραισοῦ.

IV. ΗΤΙΣ—ΗΤΕΙΑ—ΣΗΤΕΙΑ (29)

Α'. Ὀνομασία.

Παρὰ Στράβωνι, Στεφάνῳ Βυζαντίῳ καὶ Διογένει Δασρυῳ (30) εὐρίσκομεν ὑπὸ τὸ ὄνομα ΗΤΙΣ καὶ ΗΤΕΙΑ πόλιν Κρήτης, ἣ ὁποία συμπίπτει κατὰ τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὴν σημερινὴν κομόπολιν ΣΗΤΕΙΑΝ, τὴν σὺ τῷ κληθεῖσαν κατὰ Γιάνναρχην μὲν ἐκ τοῦ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ εἰς Ἡτειαν (λγ') κατὰ Χατζιδάκην δὲ ἀπὸ τὴν πόλιν ΣΗΤΑΙΑΝ. Πρώτη δὲ γλ. τῆς πόλεως ὀνομασία, λέγει ὁ Χατζιδάκις, ἦτο ΣΗΤΑΙΑ, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ Σηταῆται, τοῦ ἀπαντῶντος ἐν ἐπιγραφῇ ἦν ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει περιλαμβάνομεν. Ἐκ τοῦ ΣΗΤΑΙΑ δέ, κατὰ κοινὸν φωνητικὸν νόμον, ἔγινε ΣΗΤΕΙΑ, ἔνθα τὸ ἀρχικὸν Σ ἀντιπροσωπεύει φθόγγον συριστικὸν οἷος περίπου ὁ τοῦ γαλλικοῦ ch, ὃν οἱ μὲν αὐτόχθονες κάτοικοι (Ἑτεόκρητες) παριστῶν διὰ τοῦ Σ, οἱ δὲ γνήσιοι Ἕλληνες, ἀτελῶς διὰ τῆς ἀκοῆς ἀντιλαμβανόμενοι, παρέλειπον ὅλως καὶ ἔγραφον ΗΤΕΙΑ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ πόλις ἐκαλεῖτο μέχρι μὲν τοῦλάχιστον τοῦ 3ου ἢ 4ου π. Χ. αἰῶνος ΣΗΤΑΙΑ (Σήτεια), βραδύτερον δὲ ΣΗΤΕΙΑ (Σήτεια), ἐγράφετο ὁμοῦς ὑπὸ τῶν

(λβ'). Ξινοθ. Κοητ. Ἐπιγο. ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 192), σ. 75—81.

29. Εἶναι ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἑτεοκρητικῇ Χερσονήσῳ ἀρχαίων πόλεων ἡ μόνη σφραγισμένη μέχρι σήμερον, ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀνοικοδομηθεῖσα.

30. Ὁ Διογ. Λαέρτιος (ἐκ Λαέρτιος τῆς Κιλικίας), ζήσας περὶ τὸ Γ' ἢ τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. συγγράψας δὲ τὴν Φιλοσοφῶν Ἱστορίαν ἢ περὶ βίου, δογμάτων καὶ ἀποφθεγμάτων τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκιμησάντων ἀνδρῶν, λέγει διὰ τὴν Ἡτιν καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς Μύσωνα τὸν Φιλόσοφον τὰ ἑξῆς: «Σωσιφράτης δ' ἐν διαδοχαῖς (φησι) ἀπὸ μὲν Παιτῶς Ἡτειῶν εἶναι ἀπὸ δὲ μητρὸς Χηνέα. Εὐθύφρων δὲ ὁ Ἡρακλείδης τοῦ Ποντικοῦ, Κοητὰ φησιν εἶναι, Ἡτειαν γὰρ πόλιν εἶναι Κρήτης». Μέννηται δ' αὐτοῦ καὶ Ἰππῶναε εἰπὼν . . . καὶ Μύσων, ὃν Ἀπόλλων ἀνείλεν ἀνδρῶν σωφρονέστατον πάντων». (Βιβλ. I, Κεφ. IX, ἐδ. 107).

Ὁ δὲ Στέφ. Βυζάντιος: «Ἡτις (Ἡτειός) . . . καὶ τῆς Κρήτης πόλις, ὃθεν ἦν Μύσων, εἰς τῶν ἐπὶ σοφῶν, χρηματίζων Ἡτειός, οὗ μένηται Πλάτων ἐν τῷ Πυθαγόρᾳ (σελ. 343 A), Χηνέα τοῦτον εἰπὼν, Δίδυμος δὲ Συμποσιακῶν δεκάτῳ Ἡτειον αὐτὸν καλεῖ».

(λγ'). Γιάνναρχη Περὶ Ἐρωτοκρίτου (σελ. 3), Σταυρ. Σταυρ. σελ. 191 (ὑποσ.), Ἀγγελάκι Σητειακά, σελ. 133 (ὑποσ.).

γνησίων Ἑλλήνων ΗΤΕΙΑ (Ἦτεια) ὡς βλέπομεν εἰς τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον (I, 9, 107), ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἀπὸ τῆς πρώτης πιθανώτατα Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ ὀνομασία Σήτεια καὶ τέλος, Σητεία ἐκ τῆς γενικῆς Σητείας (λδ'). Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ διακεκριμένου Γλωσσολόγου εἶναι βέβαια πάσης προσοχῆς ἀξία ὡς σοφῆ, φαίνεται ὅμως βεβιασμένη· ἐξ ἄλλου δὲ ἔχομεν καὶ τὴν ὀνομασίαν ΗΤΙΣ (Ἦτις), ἣ ὁποία δὲν προήλθε βέβαια ἀπὸ τοῦ ΣΗΤΑΙΑ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ ΗΤΕΙΑ. Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι ἄλλο Σήτεια καὶ ἄλλο Ἦτεια ἢ Ἦτις καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς γενικῆς τῆς—Ἦτείας (οὐχὶ ἀπὸ τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς—Ἦτειαν) προήλθεν ἀρχαίῳθεν ἡ σημερινὴ ὀνομασία Σητεία.

Σήτεια δὲ καὶ γυναικεῖον ὄνομα. Εἰς τὰ Ἔθνικὰ Σ. Βυζαντ. ἐκδ. A. Meineck σελ. 563) ἀναγινώσκομεν: «Σηταῖον, χώρα παρὰ Σύδαριν (Ἰταλίαις), ἔνθα Σήταιαν, μίαν τῶν αἰχμαλώτων, πείσασαν τὰς ἄλλας τῶν Ἑλλήνων ἐμπρῆσαι τὰς ναῦς, αὐτοὶ ἐσταύρωσαν· τὸ ἔθνικόν Σηταῖος».

Β'. Θέσις

Παρὰ τὸ γενικῶς πιστευόμενον ὅτι ἡ ἀρχαία Ἦτεια ἔκειτο ἐν ἡ θέσει καὶ ἡ σημερινὴ Σητεία, ἦτοι ἐν τῇ δυτικῇ γωνίᾳ τοῦ κόλπου Σητείας, ὑπάρχει ἡ γνώμη ὑπὲρ τῆς ἀνατολικώτερον καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου Πετρᾶ θέσεως, ἐν ἣ εὐρέθησαν ἐρείπια μυκηναϊκοῦ συνοικισμοῦ καὶ τινα ἀγγεῖα (λε'). Κατὰ τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἐπὶ μὲν τοῦ λοφίσκου Πετρᾶ καὶ εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρου περίπου ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἦτεια ἢ Σήτεια, ἐπὶ δὲ τῆς δυτικῆς τοῦ κόλπου γωνίας, ὅπου μόνον ἐνετικά ἐρείπια παρατηροῦντο, ἔκειτο ἡ κατὰ τοὺς ἐνετικούς χρόνους ἐγεγερθεῖσα νεωτέρα Σητεία (29).

Εἰς ἀπόκρουσιν τῆς γνώμης ταύτης ἔχομεν τὰ ἐπόμενα ἐπιχειρήματα:

α'. Ἐπὶ τόπου, ἦτοι ἐντὸς τῆς σημερινῆς πόλεως, εὐρέθησαν πρὸ πολλοῦ μὲν ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα δημοσιευθὲν ὑπὸ Halbherr (λοτ'), πρὸ δ' ἄλλων δ' ἑτῶν εἰδῶλια καὶ ἄλλα ἀντικείμενα μινωϊκῆς ἐποχῆς (λζ'). Καὶ ἔξω τῆς πόλεως—παρὰ τὸ Γαλλικὸν Νεκροταφεῖον—εὐρέθησαν ἀρχαῖκα

(λδ') Γ. Ν. Χατζιδάκι. «Γλωσσολογικαὶ Ἔρευναι» τόμ. 1 σ. 482.

(λε') R. Bosanquet, «Excavation at Petras» Ann. Brit. Schol. VIII, p. 282).—Ξανθοῦ «Κρητ. Πολιτισμός», σελ. 24.

(29) Σητεία (Sethia) ὑπῆρχε (κατὰ Στράβωνα. ἴδ., Σικελιώτην, Στέφ. Βυζάντιον) καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ τῆς χώρας τοῦ Λατίου, περίφημος διὰ τὸν οἶνον αὐτῆς πάλις (τανῦν καλουμένην Sétze). Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Σατυρικοῦ ποιητοῦ Γριουβενάλη (39—125 μ. Χ.), ὅστις εἰς τὴν IV περὶ Παρασίτου σατυραν αὐτοῦ λέγει: «Θὰ πίνῃ (ὁ Παρασίτος), παλαιὸν ἀπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Ἄλυμάνου ἢ τῆς Σητείας οἶνον, ὁποῖον ἐστεφανωμένοι ὁ Θρασύας καὶ ὁ Ἐλβίδιος ἔπινον ἐν τοῖς γενεθλίοις τῶν Βρούτων καὶ τοῦ Κασσίου (A. Waltz, Anthologie des Poètes Latins, p. 241).

(λοτ'). Βλ. Μέρος Δεύτερον, Κεφ. Δεῦτ. § Γ' ἐδ. β', 8.

(λζ'). Ἀγγελάκι Σητειακά, σελ. 2—Καταπ. Μύσων, Β', 3 (Εἰκ.).

τερρακίτται» με γυναικείας μορφάς (λη'). Ταῦτα μαρτυροῦσι τὴν ὑπαρξιν πόλεως πολλῶ τῶν ἐνετικῶν χρόνων ἀρχαιοτέρας.

Εὐρέθη ὁμοίως πρὸ 30)ατίας περίπου ἔξω τῆς πόλεως ἐν θέσει 'Παποῦρες τάφος Μυκηναϊκός (ὑστερομινωϊκός) με λάρνακα μεγάλην (1,05 X 0,435 X 0,53) πρωτοφανοῦς σχήματος, διακεκοσμημένην δὲ κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς τῶν πλευρῶν ἐπιφανείας. Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ, ὁ ὅποιος εἶχε πρὸ πολυλοῦ καταστραφῆ, εὐρέθησαν καὶ δύο ἄλλων λαρνάκων τεμάχια. Ἡ εὑρεσις δὲ τοῦ τάφου εἰς τὸ μέρος τοῦτο μαρτυρεῖ, κατὰ Ἐκνθουδίδην, τὴν ὑπαρξιν παραλλοῦ συνοικισμοῦ, εἰς ἣν ἴσως θέσιν ἔκειτο ἡ πόλις Ἡτεία (λθ'). Παρὰ τὴν αὐτὴν θέσιν ἀνεκαλύφθη κατεστραμμένος ἐπίσης, τάφος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀγγεῖα πήλινα, κόκκοι περιδεραίου καὶ σφραγιδόλιθος (μ').

β'. Ἐπίγειον εὔστα τῆς Πραισοῦ ἢ πόλις Ἡτεία ἔκειτο ἀνωγίαιως παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ οὐχὶ μακρὰν αὐτῆς, ὡς ἡ ἐπὶ τοῦ λοφίσκου Πετρᾶ.

γ'. Ἀναγνωρισθεῖσα ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912) ὡς ἔδρα Ἐπισκοπῆς (μα') θὰ ἦτο ὑπὲρ τὸ ὄνομα ἤδη Σητεία πόλις ἢ κώμη ὀνομαστὴ καὶ οὐχὶ μικροσυνοικισμὸς ἀπλοῦς, ὡς ὁ ἐν Πετρᾶ.

δ'. Οἱ Ἐνετοί, ἐγείραντες πόλιν «ἐπὶ ἐνὸς λατομείου ἀνωμάλου, ἐξέχοντος εἰς τὴν θάλασσαν ὡς γλῶσσα γῆς», καθὼς λέγει ὁ Δάππερ (σελ. 89), διετήρησαν διὰ τὴν πόλιν ταύτην τὸ ὄνομα Σητεία καὶ συμπεραίνομεν ἐκ τούτου ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐγέρεως νέας πόλεως, ἧς τὸ ὄνομα ἐλήφθη ἀπὸ τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ περὶ προεκτάσεως αὐτῆς ταύτης τῆς ἀρχαίας, διατηρουμένης ἀκόμη εἰς ἔκτασιν καὶ σπουδαιότητα πόλεως. Ἄν μὴ ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις, ἢ ἂν μακρὰν τοῦ τόπου ἔκειτο, δὲν θὰ ἔδιδον τοιοῦτον εἰς τὴν πόλιν τῶν ἄλλ' ἴδιον ἀναμφιβόλως ὄνομα εἰ Ἐνετοί.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων προκύπτει ἀκλόνητον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πόλις Ἡτεία, ἢ ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων ὀνομαζομένη Σητεία, ἔκειτο ἔπου καὶ νῦν ἢ ὁμώνυμος πόλις. Ἐπὶ δὲ τοῦ λοφίσκου Πετρᾶ θὰ ἔκειτο ἡ Σήταια.

Γ'. Πολιτικὴ κατάστασις. Νομίσματα.

Στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ Γεωγράφου Σκύλακος, καθ' ὃν ἡ Πραισοὺς διήκην ἐμποτέρωθεν, ἦτοι ἐξετείνετο πρὸς τε τὴν βόρειον καὶ πρὸς τὴν νότιον θάλασσαν (Κρητικὸν καὶ Λιβυκὸν πέλαγος), ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι πᾶσα πόλις, κειμένη μάλιστα ἐπὶ τῆς αὐτῆς μετὰ τῆς Πραισοῦ γραμ-

(λη'). Μαυροειδῆ, Μινωϊκὰ εὐρήματα κλπ. «Δροῆρος» σελ. 217.

(λθ'). Ξανθ. Λάριναξ ἐκ Λιμένος Σητείας Ἀρχ. Ἐφημερ. 1904, σελ. 54—5.

(μ'). Μαυροειδῆ, Μινωϊκὰ εὐρήματα κλπ. ἐνθα ἀνωτέρω.

(μ'). Μαυροειδῆ, Μινωϊκὰ εὐρήματα κλπ. ἐνθα ἀνωτέρω.

(μα'). Ν. Ι. Π. Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης, σελ. 23.

μῆς ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, ὡς ἡ Ἡπειά, θὰ ἦτο ὑποτελής εἰς αὐτήν, καὶ δὴ ἐκ τῶν ἀναποσπάστως ὑποτελῶν, διότι μόνη αὐτὴ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν Πραισὸν ὡς λιμὴν ἐγγύτερος καὶ ἀσφαλέστερος τῶν κατὰ τὸ Κρητικὸν ἢ τὸ βόρειον πέλαγος. Ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου στηρίζεται πιθανώτατα καὶ ἡ κατὰ τὸν Σβορώνου γνώμη καθ' ἣν νομίσματα τινα, εἰς τὴν Ἡπειαν ἀποδιδόμενα, δὲν ἀνήκουσιν εἰς αὐτήν, ὡς μὴ αὐτόνομον (μβ'). Ἐπὶ τούτου ὅμως ἔχομεν σοβαρὰν παρατήρησιν, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει διάφορον συμπέρασμα. Κατανικήσασα τὴν Πραισὸν ἡ Ἱεράπυτνα κατέλαβε τὴν χώραν αὐτῆς, τὴν διὰ τῶν ἐπομένων ὄριων ἀπὸ τὴν τῆς Ἰτάνου χωριζομένην: «Ὡς ὁ Σέδαμος ἐς Καρύμας ἐς τὰν δευράδα καὶ πέραν ἐς τὰν στεφάναν καὶ περιαιπέτιξ ὡς ἂ στεφάναν καὶ εὐθυωρία ἐς Δορθάννας ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ὡς ἂ ὁδὸς ποτὶ μεσαμβρίαν τὰς ὁδῶ τὰς ἀγώσας δι' Ἄτρωνα καὶ ἐς μόλλον καὶ ἀπὸ τῶ μόλλω εὐθυωρία ἐπὶ τὴν θάλασσαν». Ἐν ᾧ δὲ θὰ ἀνέμενέ τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐν τῇ μεταξὺ Ἱεραπύτνης καὶ Πραισοῦ συνθήκῃ τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς ὄρια τῆς καταληφθείσης χώρας, ἐν τούτοις δὲν βλέπει αὐτὰ εἰμὴ μέχρι τῆς λέξεως «λάκκον». Παραλείπονται δηλ. τὰ «ὡς ἂ ὁδὸς κλπ.» μέχρι τέλους. Ἄλλὰ τὰ παραλειπόμενα ταῦτα ὄρια, ὡς θὰ ἀποδείξωμεν καὶ διὰ τοῦ ἐν τῇ Τρίτῳ Μέρει ὁρογραφικοῦ Χάρτου, ἐχώριζον κατὰ τὸ δυτικὸν καὶ κατὰ τὸ βόρειον, ἦτοι κατὰ τὸ μέρος τῆς Ἡπειάς, τὰς χώρας Πραισοῦ καὶ Ἰτάνου. Καὶ δυνάμεθα μὲν νὰ υποθέσωμεν ὅτι οὐχὶ εἰς τὴν συνθήκην, ἀλλ' εἰς τὴν διαιτητικὴν τῶν Μαγνησίων ἀπόφασιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας παραλαμβάνομεν τὴν ὁρογράφειαν, παρελείφθησαν τὰ ἐν λόγῳ ὄρια· ἐφ' ὅσον δηλ. ἐν τῇ Διαιτησίᾳ τῶν Μαγνησίων ἐκρίνοντο ἐδάφη παρὰ τὰ ἀνατολικομεσημβρινὰ ὄρια κείμενα, ἦτοι ἡ περὶ τὸ Ἱερόν τοῦ Δικταίου Διὸς χώρα, δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ μνημονεύωνται καὶ τὰ βόρεια ἢ βορειοδυτικὰ ὄρια. Τοιαύτη ὅμως ὑπόθεσις δὲν φαίνεται πιθανή. Ἄφ' οὗ ἐν τῇ Διαιτησίᾳ ἀναγράφεται, μὲ πλήρη αὐτῆς τὰ ὄρια, παλαιότερα καὶ οὐχὶ διὰ τὴν κρινομένην ὑπόθεσιν πολὺ χρησιμὸς ἢ μεταξὺ Ἰτανίων καὶ Πραισίων συνθήκῃ, δὲν εἶναι πιθανόν, προκειμένου περὶ συνθήκης μεζζονος χρησιμότητος, ὅτι θὰ παρελείποντο, ἂν ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ, τὰ ἐκ τῆς βορείας καὶ δυτικῆς πλευρᾶς ὄρια, ἦτοι ὀλίγα τινὲς ἐπὶ πλέον λέξεις εἰς τὴν κατὰ τὰ ἄλλα διεξοδικὴν καὶ λεπτομερῆ διαιτητικὴν ἀπόφασιν. Ἄλλ' εἴτε διὰ τοιοῦτον λόγον, εἴτε διότι τὰ πρὸς βορρᾶν ἢ τὰ βορειοδυτικὰ ὄρια δὲν μετεβλήθησαν ποσῶς, τὸ γεγονός εἶναι ὅτι δὲν μνημονεύονται τὰ ὄρια ταῦτα. Ἡ παράλειψις δὲ αὐτῆ, συνδυαζομένη μὲ ἄλλα στοιχεῖα, τὰ ἀλλαχού ἀναφερόμενα (μγ'), βοηθεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἱεράπυτνα δὲν κατέλαβεν εἰμὴ τὴν μεσημβρινὴν μόνον, τὴν πρὸς τὸ Διευκὸν ἐπέπλευσαν χώραν τῆς Πραισοῦ, τὴν εἰς τὰ σημειωθέντα ὄρια κατὰ τὴν χώραν τῆς Ἰτάνου καταλήγουσαν. Ἄφῃκε δηλ. εἰς τοὺς Πραισίους τὴν βορείαν

(μβ'). Σταυράκη Στατιστικῆ, σελ. 72.

(μγ'). Μέρος Τρίτου Κεφ. IV, Δ'. (Γεν. Παρ. ἐδ. ὄρια).

αυτῶν χώραν, τὴν διὰ τῶν παραλειφθέντων ὄριων ἀπὸ τῆς Ἰτάνου χωριζομένην. Εἰς τὸ ἀφεθὲν δὲ τοῦτο τμήμα περιείχετο μετὰ τινος περιοχῆς καὶ ἡ Ἡτεια, ἡ ὁποία, καταστᾶσα πρωτεύουσα τοῦ νέου Πραισικοῦ Κράτους, ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τε τὴν νέαν χώραν καὶ εἰς τὰ κοπέντα νέα νομίσματα. Αὕτη κατόπιν καὶ καθώρισε μετὰ τῆς Ἰτάνου τα μετὰ αὐτῶν νέα ὄρια, ἂν μὴ ἀφήκαν τὰ παλαιά. Διὰ τὰ ὄρια ταῦτα δὲν διεφέρετο ποσῶς ἡ Ἰεράπυτνα καὶ διὰ τοῦτο δὲν περιέλαβεν αὐτὰ εἰς τὴν μετὰ τῶν Πραισίων συνθήκην αὐτῆς (βλ. καὶ ὁρογραφικὸν Χάρτην).

Μένει μόνον νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἡ νέα χώρα ἐκυβερνήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ ἰδίων ἢ ὑπὸ τῶν Πραισίων Ἀρχῶν μεταθεσασῶν τὴν ἔδραν αὐτῶν ἀπὸ τῆς κατασκαφείσης Πραισοῦ εἰς Ἡτειαν, ἔνθα καὶ τὸ διασωθὲν μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πραισοῦ ἢ καὶ τῆς καταληφθείσης χώρας αὐτῆς μετόκησε. Πιθανώτερον φαίνεται τὸ δεύτερον. Αἱ τῆς Πραισοῦ δηλονότι Ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι καὶ ὑπέγραψαν τὴν μετὰ τῶν Ἰεραπυτνῶν συνθήκην, διετήρησαν τὴν ἐν τῷ νέῳ Κράτει ἐξουσίαν αὐτῶν ἕως ὅτου Πραισίοι καὶ Ἡτῆιοι ἀφωμοιώθησαν καὶ μετεῖχον ἀδιακρίτως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Χώρας αὐτῶν ἢ ὑπερίσχυσαν οἱ Ἡτῆιοι ἀπορροφήσαντες τοὺς Πραισίους.

Συνάγω λοιπὸν ἐκ τούτων, ὡς πρὸς τὰ νομίσματα, τὰ εἰς τὴν Ἡτειαν ἀποδιδόμενα, ὅτι, παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Σβορώνου, ἀνήκουσι πράγματι εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὡς πρωτεύουσαν τοῦ νέου Πραισικοῦ Κράτους ἢ ὡς αὐτόνομον ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ἐννοίαν, ἀνάγονται δ' ἐπομένως εἰς χρόνους μεταγενεστέρους τοῦ 145 π. Χ.

Δ'. Χώρα Ἡτείας

Εἰς τὸ διὰ τοὺς Πραισίους ἀφεθὲν βορειοδυτικὸν τῆς προτέρας αὐτῶν Χώρας τμήμα, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ἤδη Χώραν Ἡτείας, περιείχοντο, πλην τῆς Ἡτείας καὶ τῆς Σηταίας, καὶ ἄλλαι πόλεις ἢ κῶμαι, ὧν τὰ μὲν ὀνόματα ἀγνοοῦμεν ἀλλὰ τὴν ὑπαρξίν, τὴν θέσιν, τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ἀρχαιότητα διεπίστωσεν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα. Τοιαῦτα δ' ἦσαν :

α'. Ἡ παρὰ τὸ Χωρίον Χαμαίτζι ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ λόφου, καλουμένου σήμερον «Σουβλωτὸ Μαυρί», ἔνθα τῷ 1903 ἀνεσκάφη πρωτοφανὲς διὰ τὸ ἐλλειψοειδὲς αὐτοῦ σχῆμα οἰκοδόμημα προμυκηναϊκῶν χρόνων ἢ τῆς Μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς (2200—1700 π. Χ.) Ἐντὸς δὲ τοῦ οἰκοδομήματος τεύτου εὐρέθησαν εἰδῶλια, ἀγγεῖα, λύχνοι λίθινοι καὶ πήλινοι, ἐργαλεῖα χαλκᾶ κ. ἄ., κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ τὰς ἀνασκαφῶν ἐνεργήσαντος Ἐανθουδίδου (μδ').

β'. Ἡ παρὰ τὸ Χωρίον Μέσα—Μουλιανὰ ἐν αἰς θέσει διακρίνονται ἐρείπια ὑστερομινωϊκά, ἧτοι :

(μδ'). Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς 1906 σ. 117—156.

1. Ἐν τῇ θέσει «Σελλάδες» παρὰ τὴν ὁποίαν πρὸς νότον μὲν καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου σφύεται τοῖχος μυκηναϊκὸς ἐκ μεγάλων λίθων ἀκατεργάστων καὶ ἀκωνοίστων, πρὸς δυσμὰς δὲ ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως, καλουμένης σήμερον «Ἑλληνικὸς» ἢ «Πύργος», ὅμοιος μυκηναϊκὸς τοῖχος φρουρίου. Κατὰ τὴν θέσιν ταύτην τῶν Σελλάδων ἀνεσκάφησαν τῷ 1903 δύο τάφοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὁποίων παρατηρήθησαν ἀμφότερα τὰ συστήματα ταφῆς, τὸ τῆς καύσεως καὶ τὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ. Παρατηρήθη ἐπίσης ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ κτερίσματα, κεχωρισμένα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἀνήκον εἰς δύο πῆλειαζούσας χρονολογικῶς καὶ διασταυρουμένας ἐν μέρει ἐποχάς, τὴν τελευταίαν μυκηναϊκὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν—Γεωμετρικὴν. Παρὰ τὸν τάφον εὐρέθη καὶ βόθρος οἶος ἐν μὲν τῇ Μυκηναϊκῇ ἐποχῇ ἦτο σπάνιος ἐν δὲ τῇ Γεωμετρικῇ συνήθης καὶ ἐχρησίμευε διὰ τοὺς εἰς τοὺς νεκροὺς ἐναγισμοὺς καὶ τὰς χάσας. Συνάγεται δ' ἐκ τούτων ὅτι δύο ἐποχαὶ ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῷ τάφῳ τῶν Σελλάδων· κατὰ μὲν τὴν μυκηναϊκὴν ἐνεταφιάσθησαν ἄκαυτοι κατὰ δὲ τὴν Γεωμετρικὴν κεκαυμένοι νεκροί, ὡς ἐμφαίνουσι καὶ δύο ὀστεοδόχοι κάλπαι. Τὰ δὲ ἐν τῷ τάφῳ ἀντικείμενα ἦσαν μυκηναϊκά μὲν: πῆλινα ἀγγεῖα, ξίφη ἀμφίστομα χαλκᾶ, πόρπη καὶ καρφίς χαλκαί, αἰχμαὶ δοράτων καὶ ἄλλα διάφορα. Γεωμετρικά δέ: Κρατῆρ μὲ παραστάσεις ἀνθρώπων, ἀγγεῖον κυλινδρικὸν μὲ γραπτὴν διακόσμησιν διπλοῦ πελέκειος, λοπὰς ἄωτος, φλασκίον μὲ συγκεντρικὸς κύκλους, πρὸς δὲ καὶ δακτύλιος χρυσοῦς, δίσκος ὀστέινος καὶ ψῆφος διάτρητος. Ἐν τῷ δευτέρῳ τάφῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ μόνον ἡ μυκηναϊκὴ ἐποχὴ ἀντιπροσωπεύεται, εὐρέθη λάρναξ λουτροειδῆς μεγάλη (διαστ. 1Χ0,50 μ.) ἀγγεῖα πῆλινα (στενόστομοι ἀμφορεῖς), χαλκᾶ ἀντικείμενα (δίσκοι ἢ κύμβηλα, ξίφος δίστομον καὶ αἰχμαὶ δοράτων), χρυσᾶ (δακτύλιος ἀπλοῦς καὶ προσωπίς) καὶ σιδηρᾶ (τεμάχιον ἀγνώστου ἀντικειμένου).

2. Ἐν θέσει «Βουρλιᾶ», βορειοανατολικῶς τῶν Σελλάδων, κατὰ τὴν ὁποίαν τάφοι κτιτοί, ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐν Σελλάδαῖς, ἀνεσκάφησαν ὑπὸ γεωργῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ κατέστρεψαν τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντα ἀντικείμενα πλὴν μεγάλου χρυσοῦ δακτυλίου περιωθέντος καὶ περιελθόντος εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον (32).

3. Ἐν θέσει «Γοῦδες», μεταξὺ τῶν Σελλάδων καὶ τοῦ Βουρλιᾶ κειμένη, ἔνθα ἀνεσκάφησαν τοῖχοι οἰκημάτων μυκηναϊκῶν.

Οἱ τάφοι οὗτοι τῶν Μουλιανῶν, οἱ τοῖχοι φρουρίου καὶ τὰ οἰκήματα

(32). Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1883 εὑρεσις χιλίων χρυσοῦν βαζαντινῶν νομισμάτων ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου, ἐξώθησε τοὺς περιοίκους εἰς ἀνασκαφάς, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ἐπῆρξεν ἡ καταστροφὴ πολλῶν ἱστορικῶν μνημείων. Καὶ παρὰ τὸ Χωρίον Σφάκαν λέγεται ὅτι εὐρέθησαν ἐν ἀγρῷ πρὸ τοῦ 1821 ἐντὸς χαλκίνου δοχείου βυζαντινὰ νομίσματα. (Καταποτ. Σύμμεικτα ἱστορικὰ ἐν «Μύσωνος» τόμῳ Β', σελ. 53, ἐδ. 3).

ἀνήκον κατὰ Ξανθοῦδίδην εἰς ἓνα ἢ πλείονας γειτονικοὺς συνοικισμοὺς τῆς ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς, ὧν μέχρι σήμερον διεσώθησαν ἕχνη (με').

γ'. Ἡ ἐπὶ τοῦ λόφου Καστρί πρὸς νότον καὶ πλησίον τοῦ Χωρίου Τρουλλωτῆς, ἔνθα καὶ σήμερον διακρίνονται τμήματα τοίχων καὶ τειχῶν, ὡς καὶ συντρίμματα πηλίνων ἀγγείων, ἐγγρώμων καὶ μή. Ἐν τῇ πόλει ταῦτη εὐρέθησαν: σφραγῖς (γαλόπετρα) μὲ παράστασιν ὕδς κατακεκλιμένης καὶ τὰ μικρά τῆς θηλαζούσης· λύχνος πήλινος μὲ παράστασιν ἵππου, ὀδηγουμένου ὑπὸ τοῦ κυρίου του πρὸς ποτισμὸν ἀπὸ λεκάνης ὕδατος, καὶ κυνὸς ἐπομένου· ἐπὶ τούτοις καὶ εἰδώλια Μινωϊκὰ καὶ ἀγγεῖα διάφορα, τὰ ὁποῖα πάντα παρεδόθησαν τῷ 1912 εἰς Ἄγγλους Ἀρχαιολόγους, τοὺς ἐν Παχιεῖα-Ἄμμω διαμένοντας, καὶ θὰ εὐρίσκωνται σήμερον εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἡρακλείου. Παρατηρήθησαν δὲ τάφοι ἀνατολικῶς τῆς πόλεως (33) Τάφος δὲ θαλαμνοειδῆς, λαξευτός, ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἀνεκαλύφθη καὶ παρὰ τὸ Χωρίον Τρουλλωτῆν ἐν ἔτει 1936. Εὐρέθησαν δ' ἐν αὐτῷ καὶ περιουλεχθήσαν πολύτιμα κτερίσματα, ἧγουν κόκκοι περιδεραιῶν διαφόρων σχημάτων, βραχιόλια, δακτυλίδια, τεμάχια ἄλλου κοσμήματος ὑαλίνου, ξυράφιον, ἐγγχειρίδιον, ὁμοιώματα μικρῶν ζῶων ἐκ φαγεντιανῆς καὶ ἄλλα διάφορα (μστ').

δ'. Ἡ ἐπὶ τῆς νησίδος Μόχλου, τῆς ἐπὶ Ἐνετῶν Μυθλο καλουμένης

(με'). Ξανθ. «Οἱ τάφοι τῶν Μουλιανῶν» ἐν Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος 1904 σελίσιν 22--51.

(33). Περὶ τῆς πόλεως ταύτης γράφων ὁ κ. Καταπότης εἰς τὸν «Μύσωνά» του, (Τόμ. Β', σελ. 191—92), ὁπόθεν καὶ παρελάβομεν τὰνωτέρω, ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἦτο πόλις σημαντικὴ καὶ ὅτι πιθανὸν νὰ ἔφερε τὸ ὄνομα ΚΑΙΝΩ, πόλεως ἀρχαίας τῆς Κρήτης. Τοιοῦτον ὄνομα διαβλέπει ὁ κ. Κ. εἰς τὸ σημερινὸν ὄνομα παρακειμένου μικροποτάμου, ὁ ὁποῖος καλεῖται Κρηνοπόταμος (ποταμὸς δηλ. τῆς Καινοῦς). Τὴν σπουδαιότητα δὲ τῆς πόλεως ἐξάγει ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν περιόπτῳ καὶ ἐν μέσῳ ἄλλων μικροπόλεων ἢ συνοικισμῶν κειμένης, ἧτοι τοῦ ἐπὶ τῶν Νησίδων Ψείρας καὶ Μόχλου, τοῦ ἐπὶ τοῦ λοφίσκου Καστρί (Καστέλλου Μυρσίνης), τοῦ ἐπὶ τοῦ «Παληοῦ Χωρίου» βορείως τῆς Σφάκας, τοῦ ἐν Δάστρω ἢ Δάστῳ (ὡς τὸ ἐν Καρπάθῳ φερώνυμον ὄρος), κ. ἄ., ἐπὶ τῶν ὁποίων κυρίαρχος θὰ ἦτο ἡ ἐπὶ δεσποζούσης θέσεως πόλις.

Γινώσκομεν ὅμως ὅτι Καινῶ, ἐν ἡ κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην (Βιβλ. γ, κεφ. 76) ἐγεννήθη ἡ Βριτόμαρις Δίκτυνα, τοποθετεῖται ὑπὸ τινων Ἀρχαιολόγων ἐν Σελίνῳ, πλησίον τῆς ἀρχαίας Ἐλύρου (Λεξ. Ἐλευθερουδάκη ἐν λέξει Καινῶ, πρέπει δὲ ὁ ποταμὸς νὰ γράφεται μᾶλλον Κυνοπόταμος, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, καὶ ὀνόματα λόφων, ἀκρωτηρίων, Χώρας καὶ Χωρίων καὶ ἀνθρώπων ὑπάρχουσιν ἔχοντα πρῶτον συνθετικὸν τὸ ΚΥΝΟ (Κυνὸς Κεφαλαί, Κυνόσουρα, Κυνουρία, Κυνόσαργες, Κυναίγειρος κ. ἄ.).

Φρονοῦμεν λοιπὸν ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ λόφου Καστρί τῆς Τουρλωτῆς ἀρχαία πόλις θὰ ἔφερεν ἄλλο ὄνομα καὶ οὐχὶ τὸ τῆς Καινοῦς, ἐκτὸς ἂν ὑπῆρχε καὶ δευτέρα ΚΑΙΝΩ ἐν Κρήτῃ.

(μστ'). Μανροειδῆ, Μινωϊκὰ εὐρήματα—Ἀρχαιολ. ἔρευναί Σητείας, ἐν Περιόδ. «Δορῆφ», 1938, σελ. 217—19.

δπου ὁ Ἀμερικανὸς Ἀρχαιολόγος Seager ἀνέσκαψε τῷ 1908 συνοικισμὸν ἀνήκοντα εἰς τὰς τρεῖς Μινωικὰς ἐποχάς, ἀνευρεθῆναι δὲ σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα, μεταξὺ τῶν ὁποίων 120 λίθινα ἀγγεῖα ἐκτάκτου κομψότητος καὶ ὠραϊότητος τῆς πρωτομινωικῆς ἐποχῆς· ἀμφορεῖς καὶ ἄλλα ἀγγεῖα μεσομινωϊκῆς καὶ ὑστερομινωϊκῆς. Ἐπὶ τούτοις κτερίσματα τάφων χρυσοῦ (δαδῆματα, περόναι κόμης, ἀλυσίδια, περιδέριον), ὧν τινα ἐν σχήματι φύλλου δένδρου ἢ ἄνθους, χαλκῶ (ἐγχειρίδια, τριχολαβίδας, ἱερὸν πέλεκυν) καὶ κρυστάλλινα διάφορα (μζ').

ε'. Ἡ ἐν τῇ νησίδι Ψείρα ἀνασκαφεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀμερικανοῦ Ἀρχαιολόγου καὶ ἀποδώσασα ἀντικείμενα τῶν τριῶν Μινωικῶν ἐποχῶν. Ἀξιοσημείωτα τῶν ἀντικειμένων τούτων: οἱ ἐκ στεατίτου λαμπτήρες, τὰ χαλκῶ (πελέκει, σμίλαι, περόναι, ἄγκιστρον κλπ.)· πήλινα καὶ λίθινα διάφορα, ἐξ ὧν ἀμφορεῖς γραπτοί· ἐπὶ τούτοις τμήματα ἀναγλύπτων τειχογραφῶν εἰκονίζουσάν γυναικας ὑψηλῆς Μινωικῆς τάξεως με ἐσθῆτας καὶ κοσμήματα πολυτελεῖ (μη').

στ'. Ἡ ἐπὶ τῶν νησίδων Διονυσιάδων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀνήκον πρότερον εἰς τὴν Πραισὸν πιθανώτατα. Ἐνταῦθα ἐρείπια ναοῦ (τοῦ Διονύσου), ἰδιωτικῶν οἰκοδομημάτων καὶ δεξαμενῶν.

Αἱ ἐξ αὐταὶ πόλεις ἢ κῶμαι καὶ εἴ τις ἄλλη, ἀγνωστος μέχρι τοῦ νῦν, ἀπετέλουν μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῶν τὴν χώραν τοῦ νέου Πραισικοῦ ἢ Ἡπεικοῦ Κράτους, τοῦ ἀπὸ τῆς πρωτεύουσῆς αὐτοῦ μετονομασθέντος Ἡπεια ἢ Σητεία.

Ε'. Κ α τ α σ τ ρ ο φ ῆ .

Υφισταμένη μὲν κατὰ τὴν Ὑστερομινωικὴν ἐποχὴν, ὡς ἀπέδειξαν τὰ εὑρεθέντα εἰδῶλια καὶ ὁ μετὰ λέρνακος μυκηναϊκὸς τάφος, διατηρηθεῖσα δὲ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν Ρωμαϊκὴν, πρώτην Βυζαντινὴν, Ἀραβικὴν, δευτέραν Βυζαντινὴν καὶ τὴν Ἐνετικὴν (μθ'), ὑπέστη, ὡς καὶ ἄλλαι Κρητικαὶ πόλεις, καταστροφὴν ἢ καὶ καταστροφάς. Ἀλλὰ πότε;

Τρεῖς καταστροφάς γινώσκομεν ἡμεῖς, ἀναγομένας εἰς τὴν Ἐνετικὴν ἐποχὴν, πρώτην μὲν τὴν ὑπὸ τοῦ σειμοῦ τοῦ 1508 (ν'), δευτέραν δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Βαρβαρόσση τῷ 1538 (να'), καὶ τρίτην τὴν ὑπ' αὐτῶν τῶν κατε-

(μζ'). Ὁδηγὸς Μουσείου Ἡρακλείου 1921, σ. 35.—Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς 1922, σ. 13.—Χρ. Τσούντα, Ἱστορ. Ἀρχαίας Ἑλλην. Τέχνης, σ. 12.

(μη'). Ὁδηγὸς Μουσείου σελ. 34.

(μθ'). Ν. Ι. Π. «Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης» σελ. 18—19 καὶ 28—29.

(ν'). Ν. Ι. Π. «Ποίημα περὶ σειμοῦ 1508» ἐν «Κυριακῆς Ἐλευθ. Βήματος» τοῦ 1927, φύλλο 25 καὶ ἐν «Παρατηρητοῦ» Χανίων 1927, φύλ. 294—205.

(να'). Fl, Cornelii Creta Sacra. Vol, II, 121. 122. Παπαδάκι «Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης» σελ. 43.

χόντων Ἐνετιῶν κατὰ τὸ 1651 (νβ'). Ἄλλην, προγενεστέραν, καταστροφὴν δὲν γινώσκωμεν (34). Ἄλλὰ δυνάμεθα ἀράγε νὰ δεχθῶμεν ὅτι αὕτη αὕτη ἢ πόλις, ἢ Μυκηναϊκὴ ἢ υστερομινωικὴ, ἂν μὴ καὶ ἀρχαιότερα, διατηρήθη ὑπὸ τὰ ὀνόματα Ἡτις, Ἡτεια, Σητεία, καθ' ὅλην τὴν μικρὰν διάρκειαν τῶν Μυκηναϊκῶν, Ἑλληνικῶν, Ρωμαϊκῶν, Βυζαντινῶν, Ἀραβικῶν καὶ Ἐνετικῶν χρόνων, καθ' οὓς ἄλλαι μεγάλαι πόλεις κατεστράφησαν καὶ ἐξέλιπον; Δὲν ὑπέστη ἀρά γε ἄλλην καταστροφὴν ὀλικὴν ἢ μερικὴν, προγενεστέραν τῆς τοῦ 1508; Δύσκολον εἶναι νὰ τὸ πιστεύσωμεν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίαν τοῦ πράγματος δὲν ἔχομεν καμμίαν. Μαρτυροῦσι μὲν καταστροφὴν, κατεχωσμένα καὶ ὑπὸ τὸ ἔδαφος κεχωσμένα, τὰ εὐρεθέντα εἰδώλια, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν ἀναθεταμένα εἰς ναὸν ἀλεξικίκου θεότητος, καὶ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἢ κατάρριψις ἢ κατὰπτωσις αὐτῶν θὰ ἔγινεν, ἂν μὴ πρότερον ἐξ ἄλλου λόγου, πάντως κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπικρατήσεως, διότι ναὸς μὲ εἰδωλολατρικὰ ἀναθήματα ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῆ ἐπὶ μακρὸν ἐν πλήρει τῆς πόλεως ἐκχριστιανισμῶ, ἀλλὰ, ἂν συνέθῃ καὶ καταστροφὴ τῆς πόλεως ὅλης ἢ μόνον τοῦ ναοῦ, δὲν ἔχομεν λόγους νὰ δεχθῶμεν· δεχόμεθα μᾶλλον ὅτι κατὰχωσις μόνον ἢ ἐνταφιασμὸς τῶν εἰδωλολατρικῶν ἀντικειμένων ἔλαβε χώραν πρὸς πικραστατικωτέρα ἐκδήλωσιν τῆς καταργήσεως τῆς παλαιᾶς θρησκείας μετὰ τὴν κατίσχυσιν τῆς νέας, τῆς χριστιανικῆς καὶ πρὸς πρόληψιν ἀναδιώσεως τῆ εἰδωλολατρείας (νγ'). Διὰ τοῦτο, ἐφ' ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως δὲν ἀνακαλυφθῶσιν ἄλλα μυκηναϊκὰ ἀντικείμενα (οἰκιακὰ σκευῆ, ἐργαλεῖα, ὄπλα καὶ τὰ τοιαῦτα), δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν περὶ ὀλικῆς τῆς πόλεως καταστροφῆς καὶ τὸ ζήτημα θὰ μένη μὲ τὴν ἐνταῦθα διατυπουμένην γνώμην περὶ μερικῆς μόνον καταστροφῆς ἢ μόνον περὶ θρυμματισμοῦ καὶ ἐνταφιασμοῦ ἀντικειμένων καταργηθείσης λατρείας κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ. Θὰ δεχόμεθα δηλ. μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, ὅτι ἄλλας, πλὴν τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1508, 1538 καὶ 1651, δὲν ὑπέστη καταστροφᾶς ἢ πόλις Σητεία. Ἄλλωστε, κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς ἰδίᾳ χρόνους μέχρι τῶν ἐνετικῶν, ἔχομεν καὶ θετικὰς μαρτυρίας περὶ ὑπάρξεως τῆς πόλεως, τὰς ἐπομένους (ἂν μὴ καὶ ἄλλα):

α'. Τὴν τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, λέγοντος κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα μ. Χ. «Ἡτις, δῆμος Λακωνίας καὶ τῆς Κρήτης πόλις» καὶ «Ἡτεια τῆς Κρήτης πόλις, ὅθεν ἦν Μύσων εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν».

β'. Τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ Διάταξιν (886—912),

(νβ'). Μαρ. Ζάννε Μπουνιαλῆ «Ὁ Κρητ. Πόλεμος» 121, 20).

(34). Ἡ ἐν «Σητειακοῖς» (σελ. 87) πληροφορία περὶ τῆς ἐπὶ Σαρακηνῶν καταστροφῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Βυζαντινῶν ἀνοικοδημήσεως αὐτῆς εἶναι εἰς ἡμᾶς ἄγνωστος. Ἡμεῖς γινώσκωμεν ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων ἀκριβῶς τῶν Σαρακηνῶν ἰδρῦθη Ἐπισκοπὴ μὲ τὸ ὄνομα ὑπαρχούσης πόλεως Σητείας.

(νγ'). Βλ. καὶ Μέρος Τρίτον, Κεφ. ΙV, Παράγρ. Γ' β'.

δι' ἧς ἰδρύθη Ἡμισυνοπὴ Σητείας, τιλοφορηθεῖσα μὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐπιτιλοφοροῦντο αἱ Ἐπισκοπαὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος περιωθηθειῶν ἑλληνικῶν πόλεων (νδ').

γ'. Τὴν τῶν Ἐνετικῶν ἐγγράφων τοῦ 1212, τῶν ἀφορώντων τὴν εἰς Ἐνετοὺς ἀποίκους διανομὴν τοῦ τριτημορίου τῆς Νήσου, μνημονευόντων δὲ καὶ τὴν Σητεῖαν ὡς παραχωρουμένην (μετὰ τῆς Ἱεραπέτρας, Μεραιμβέλλου καὶ τοῦ Λασηθίου) εἰς τὸν κατὰ Ψιλάνιν Δινάρδον Βαλιερον.

Σημείωσις. Τὴν τρίτην ταύτην μαρτυρίαν ἔχομεν ἀπὸ τὰς «Ἐπαρχίας καὶ πόλεις Κρήτης» τοῦ Ξανθοῦδίδου, ὅστις ἔλαθεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Creta Sacra τοῦ Κορνηλίου (II, p. 237), οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀνδρέου Κορνάρου, τοῦ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα γράψαντος τὴν (ἀνέκδοτον μέχρι τοῦ νῦν) Historia Candiana καὶ ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ἀναμφιδόλως ἔχοντος ἀρχαία ἐνετικά ἐγγραφα ἄγνωστα ἡμῖν ἢ μὴ ὑπάρχοντα σήμερον ὡς οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κορνηλίου (1755). Λέγει δὲ σχετικῶς οὗτος ὡς ἀναγινώσκουμεν εἰς τὴν Creta Sacra (II, 237 καὶ 239), ὅτι ἡ Σητεία, Ἱεράπετρα, τὸ Μιραιμβέλλον καὶ τὸ Λασηθιον μὲ ὅλα τὰ (ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ταύταις) ὑπάρχοντα καὶ τὰ παρεπόμενα τριάκοντα τριῶν ἱπποτειῶν καὶ τοῦ Τριτημορίου ἀνελόφρασαν εἰς τὸ Sextium τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Βενετίας καὶ ὅτι τῶν ἀπὸ τοῦ Σεξτερίου τούτου ἀποίκων ἀρχηγός, ὁ ὅποιος θὰ ἐνήργει τὴν εἰς αὐτοὺς διανομὴν τῶν ἱπποτειῶν τούτων, ἦτο ὁ Lunardo Falier ἢ (κατὰ Φλ. Κορνήλιον) Leonardus Faletro ἢ (κατὰ Ψιλάνιν) Δινάρδος Βαλιέρος.

Προφανὲς εἶναι ὅτι γράφων Σητεία, Ἱεράπετρα, καὶ Μιραιμβέλλον καὶ Λασηθιον, ἐνδοί ὁ Ἀνδρέας Κορνάρος τὰς ὁμωνύμους Ἐπαρχιακὰς περιφέρειας, τὰς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ L. Faletro κατὰ τὸ 1212 τεθείσας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὁμοῦ ταύτην καὶ μέχρι τοῦ 1367, (Ψιλ. Ἱστ. Κρ., Β', σ. 210), δὲν εἶχον ἀκόμη καθορισθῆ καὶ ὀνομασθῆ αἱ ἐπαρχιακαὶ περιφέρειαι, ὅπου δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀναφέρονται περιφέρειαι νοσῶνται Καστέλλια ἢ (ἐπὶ Βυζαντινῶν) Ἐπισκοπαί, ὅποτε καὶ καλοῦνται μὲ τὰ ὀνόματα τῶ Ἐπισκοπῶν Σητείας, Ἱεραπέτρας, οὐχὶ δὲ Μιραιμβέλλου καὶ Λασηθίου.

Συμπεραίνομεν ἐκ τούτου ὅτι καθορίζων ὁ Καρνᾶρος τὰς περιοχὰς τοῦ L. Faletro μετεχειρίσθη ἐπὶ τὸ συντομώτερον τὰς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του (16 αἰῶν) ἐν χρῆσει ἤδη ὀνομασίας Ἐπαρχιακῶν περιφερειῶν καὶ οὐχὶ τὰς ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐνετικοῖς ἐγγράφοις τοιαύτας πόλεων ἢ Καστελλίων ἢ καὶ Χωρίων μὲ λεπτομερῆ ὄρια.

δ'. Πολλὰς ἄλλας Ἐνετῶν καὶ ἄλλων Ἱστοριογράφων μαρτυρίας, καθ' ἃς ἡ Σητεία (πόλις) ἢ Castel proprio di Sithia, ἦν ἡ Ἐνετικὴ Γερουσία ἐν ἐγγράφοις τοῦ 1232 ἐχαρακτήριζεν ὡς μέγιστον τῆς Νήσου σταθμὸν καὶ φῶς», διετηρεῖτο μέχρις οὗ κατὰ μὲν τὸ 1508 ὑπέστη μερικὰς ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καταστροφὰς, ἐπισκευασθεῖσας, κατὰ δὲ τὸ 1538 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Βαρβαρρόσσα καὶ ἀνεγερθεῖσα ἐν τάχει κατηρδαφίσθη μετὰ τοῦ φρουρίου τῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν κατεχουσῶν Ἐνετικῶν Ἀρχῶν τῷ 1651, ὡς προείπομεν, ἵνα μὴ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Σημείωσις. Περιελθοῦσα ἔκτοτε εἰς τελείαν ἐρήμωσιν, διαρκέσασαν ὑπὲρ τοὺς δύο αἰῶνας, συνφκίσθη πάλιν διὰ τῆς ἐγέρσεως πρῶτον μὲν

Εἰκὼν 4 (σελ. 49)

Κωμόπολις Σητείας (1935). Μερικὴ ἀποψὶς ἀπὸ θαλάσσης.

Εἰκὼν 5 (σελ. 49)

Τὸ φρούριον Σητείας ὡς εἶχε τῷ 1645.

ἀποθηκῶν (Μαγαζέδων) πρὸς ἀποθήκυσιν ἐλαίου καὶ ἄλλων πρὸς ἐξαγωγὴν προϊόντων τῆς Ἐπαρχίας (35), εἶτα δὲ καὶ οἰκημάτων καί, τέλος, τῷ 1870, δημοσίων καταστημάτων πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς Πρωτεύουσας τῆς Ἐπαρχίας. Σήμερον θεωρεῖται μία τῶν ὠραιότερων τῆς Κρήτης κωμοπόλεων (εἰκ. 4).

Περὶ τοῦ φρουρίου Σητείας ἔχομεν τὰς ἀκολούθους πληροφορίες : Ἠγέρθη κατὰ τὴν δευτέραν βυζαντινὴν περίοδον. Ἐπὶ Γενουατῶν (1204), πεπαλαιωμένον ὄν, ἐπεσκευάσθη. Καταλήφθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ἐπεσκευάσθη ἐκ νέου. Τῷ 1212 κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν Κρητῶν. Παθὸν ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1303 ἐπεσκευάσθη πάλιν. Ἄλλην ἐπισκευὴν ἢ μεταρρυθμίσιν ὑπέστη τῷ 1450. Κατεστράφη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1508. Ἐπισκευάσθη κατεστράφη πάλιν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Βαρβαρόσσα τῷ 1538. Καίτοι δὲ προὔταθη πολλάκις ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν τῶν Ἐνετῶν ὅπως ἰσοπεδωθῆ τελείως καὶ ἐγκαταλειφθῆ, οἱ δὲ κάτοικοι μετοικήσωσιν εἰς τὸ φρούριον Διοπέτρου, πλὴν μικρᾶς φρουρᾶς ἵππικου, ἔμεινε δὲ πράγματι ἡμικατεστραμμένον μέχρι τοῦ 1626, ἐν τούτοις ἐπεσκευάσθη ἕκτιν ἀκόμη φοράν καὶ ἔλαβεν οἶκον ἐν τῷ Χάρτη τοῦ Βοσκίνη (1645) βλέπομεν μορφὴν (εἰκ. 5). Κατηδαφίσθη, τέλος, ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἐνετῶν τῷ 1651 (νε').

V. ΙΕΡΑ ΠΥΤΝΑ

Α'. Ἀρχικὴ Ἰδρυσις

Πρῶτος τῆς πόλεως ἰδρυτὴς φέρεται κατὰ Στράβωνα ὁ ἐκ τῶν Κορυθάντων Κύρβας, ἐξ οὗ καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα Κύρβα ἢ Κορύβα (36). Ἄλλὰ καὶ ἄλλοι ἀναφέρονται μεταγενέστεροι ἐποικισταὶ (Ἄριοπελασοί,

(35). Ὁ Raulin περιηγηθεὶς τὴν Κρήτην ἐν ἔτει 1845 ἀναφέρει ἐν τῷ Βιβλίῳ του (Description Physique de l' Ile de Crète, 1869, Vol I. p. 168) ὅτι ἐκ τῆς κωμοπόλεως Πισκοκεφάλου μετέβη εἰς Μαγαζεῖα (Maghasia), τὸν λιμένα αὐτῆς, τὴν σημερινὴν κωμόπολιν Σητείας, εἰς τὴν ἀμυώδη παραλίαν τοῦ ὁποίου παρετήρησεν, ὡς καὶ σήμερον παρατηροῦνται, στρώματα ἀκανόνιστα ψαμμολίθων (de grès et de poudingues) καὶ χάλικας ἐλαφροπέτρας, τῆς γνωστῆς καὶ ἐκ Θήρας προερχομένης κισήρεως.

(νε'). Gerola, Mon. Ve. nell' Isola di Crète, vol. I, p. 170—180. Ξανθ. Χάνδασ—Ἡράκλειον, σελ. 44.—Ἐκθεσις τοῦ Giulio di Garzoni ἐν τῇ Βενετοκρατομένῃ Ἀνατολῇ Ἐηρουακῆ, σελ. 237—253,— Ἀγγελάκη Σητειακά σελ. 93, 122, 154.

(36). «Οἱ Κουρήτες διὰ τροφεῖς λέγονται Κορύβαντα δὲ τούτων ἑταῖον Ἰεραπύτνης ὄντα κτίστην παρὰ Ροδίους παρασχεῖν πρόφασιν τοῖς Πραισιόις». (Βιβλ. Γ' Κεφ. Γ', παρ. 19, ἐδ. 472).

Σημῖται, Φοίνικες, Αἰγύπτιοι καὶ Ἀωριεῖς), καὶ ὀνόματα τῆς πόλεως διάφορα, οἷα, κατὰ Βυζάντιον καὶ Ἡούχιον, Πύτνα, Κάμιρος (ὡς καὶ ἡ ἐν Ρόδῳ δμώνυμος φοινικιῆ πόλις), Ἱεράπυτνα, Ἱεράπετρα (37). Θέσις δὲ ὅπου καὶ ἡ σημερινὴ πόλις ἢ ὀλίγον ὀπισθεν αὐτῆς ἐπὶ ὑψώματος, ἐφ' οὗ καὶ ἐρείπια εὐρέθησαν ναῶν, θεάτρων καὶ ἀμφιθεάτρου τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων.

Β'. Χώρα Ἱεραπύτνης.

Ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς Κρήτης ἰσχυραὶ πόλεις εἰς βάρος τῶν περὶ αὐτὰς ἀσθενεστέρων ἐπραττον, ἡ Ἱεράπυτνα προσήρτησε εἰς ἑαυτὴν ἐδάφη ξένα καὶ οὕτω ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέστη μεγάλη καὶ αὐτὴ καὶ ἰσχυρά. Ἡ θέσις τῆς καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἡ δωρικῆ καταγωγῆ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὴν νὰ κρατηθῆ μακρὰν ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων πόλεων διαμάχας καὶ νὰ μὴ υποστῇ τὰς ἐξ αὐτῶν φθοράς. Συμμαχίας δ' ἰσχυρὰς συνάψασα (μετὰ Πριάνου, Γόρτυνος, Ρόδου, Ἰτάνου, Μαγνησίας, Λύκτου, Κνωσοῦ, Τέω τῆς Ἰωνίας καὶ Περγάμου), ἃς θὰ ἴδωμεν καὶ ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει, ἐνθα περιλαμβάνομεν τὰς σχετικὰς ἐπιγραφάς, ἠδυνήθη ν' ἀφοσιωθῆ ἀπερίσπαστος εἰς τὰ καθ' ἑαυτὴν καὶ βαθμηδὸν νὰ ἐπεκταθῆ περιλαβοῦσα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐδάφῃ ἐκ δυσμῶν μὲν τῆς Πριάνου καὶ τῆς Βιέννης, ἐκ βορρᾶ δὲ τῆς Μάλλας τῆς Ὀλέρου (Μεοελέρων νῦν), τῆς Δαρσίσης (Γιαννιτσίου σήμερον ἢ Βαϊνιάς), καὶ ἐξ ἀνατολῶν κατόπιν τὰ τῆς Πραισοῦ, ὥστε κατὰ τὸν 2ον π. Χ. αἰῶνα (38) νὰ εὐρεθῆ κατέχουσα ὅλα τὰ κατὰ νότον παράλια ἐδάφη, τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ τινος σημείου τοῦ κολλίσκου Τσουτσούρου, ὡς σήμερον καλεῖται, καὶ λήγοντα εἰς τὰς ἀνατολικὰς τῆς Ἑτεοκρητικῆς Χερσονήσου ἀκτὰς, ἐκτεινόμενα δ' ἐσωτερικῶς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ βορραία αὐτῶν πλευρὰ, ἀκολουθοῦσα γραμμῆν καταλήγουσαν εἰς τὸν κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς κολλίσκου Καρυμῶν, νὰ περιλαμβάνῃ ἐντὸς αὐτῆς τὴν Ὀλερον ἐπὶ τῶν Διχταίων Ὀρέων, τὴν Δάρισαν καὶ ἄλλην τὴν ἐν τῇ Ἑτεοκρητικῇ Χερσονήσῳ χώραν τῆς Πραισοῦ, ἐδάφῃ δηλονότι τοσαῦτα τὴν ἔκτασιν, ὅσα οὐδεμίᾳ ἄλλῃ τῶν συγχρόνων Κρητικῶν πόλεων κατεῖχε τότε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς (νστ').

(37). Τῆς δὲ Ἰδης λόφος Πύτνα, ἀφ' οὗ Ἱεράπυτνα ἢ πόλις (Στραβων σελ. Γ', Παροι. 20, ἐδ. 472).

Ἡ πρότερον Κύρβα, εἶτα Πύτνα, εἶτα Κάμιρος, εἶθ' οὕτως Ἱεράπυτνα (Στέφ. Βυζάντιος).

(38). Εἰς τυπογραφικὸν πιθανῶς ἀβλέπημα πρέπει ν' ἀποδοθῆ ἡ ἐνοχὴ τοπογραφία ἀρχαίων πόλεων (σελ. 223) πληροφορία τοῦ Ψιλάνι, καθ' ἣν ὁ Perrot λέγει ὅτι τὰ ἐδάφη τὰ πρότερον εἰς τὴν Ἰτανὸν εἶτα εἰς τὴν Ἡδρόνον καὶ ἐκατόμην εἰς τὴν Πραισὸν ἀνήκοντα, κατέλαβεν ἡ Ἱεράπυτνα κατὰ τὸν 2ον π. Χ. αἰῶνα. Ὁ Perrot ἐν σελ. 121 τοῦ Συγγράμματος αὐτοῦ «L'ile de Crète, Souveniens d'un voyage 1867» λέγει αὐτολεξεί: «vers le second siècle avant notre ère». (Β) (ὡς ἀπὸ) ἹΒλ. καὶ Ν. Π. Ἡ Ἐκκλησιᾶ Κρήτης (Ἐπισκοπὴ Ἱεραπύτνης) σελ. 15.

Γ'. Οικονομική ἀκμή.

Ἐνάλογον πρὸς τὴν ἔκτασιν πρέπει τὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν οἰκονομικὴν τῆς Ἱεραπότνης ἔξτασιν, ἢ ὁποία διετηρεῖτο πάντοτε ἐν τῇ ἀκμῇ ἐλάχιστα φθειρομένη ὑπὸ πολεμικῶν περιπετειῶν. Ἀπόδειξιν οἰκονομικῆς ἀκμῆς ἔχομεν ἐν πρώτοις μὲν τὸ μεμαρτυρημένον γεγονός ὅτι μόνῃ ἢ Ἱεράπυτνα ἠδυνήθη ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἢ ἀντιστῆ κατὰ τῶν Ῥωμαίων, τελευταία πασῶν τῶν λαιπῶν Κρητικῶν πόλεων ὑποκύψασα εἰς αὐτούς, ἔπειτα δὲ τὰς πολλὰς αὐτῆς καὶ μεγάλας οἰκοδομὰς καὶ τῶν νομισμάτων τὸ πλῆθος.

Δ'. Καταστροφή.

Γινώσκοντες ὅτι ἡ θέσις, ἐφ' ἧς ἢ Ἱεράπυτνα, εἶναι ἐκ τῶν μάλλον σεισμοπλήκτων τῆς Κρήτης δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὡς πιθανὴν καταστροφὴν τὴν ὑπὸ σεισμοῦ ἐπελθούσαν. Ἀναφερομένη δὲ ὡς ἀκμάζουσα ἢ πόλις κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ ὡς ἔδρα Ἐπισκοπῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἱεροκλέους, ἦτοι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ βου αἰῶνος μ. Χ. (νζ') θὰ κατεστράφη βραδύτερον, θὰ ἠγόμεθα δ' οὕτω νὰ ὑποψιασθῶμεν τὸν καταστρεπτικὸν σεισμὸν τοῦ 795, τὸν ἐν τῷ πίνακι τοῦ Ρωλὲν (Raulin) μεταξὺ τῶν μεγάλων σεισμῶν ἀναφερόμενον (νη'), ὡς ὑποψιάσθημεν αὐτὸν καὶ διὰ τῆς Ἰτάνου τὴν καταστροφὴν ὄρισαντες οὕτω σύγχρονον τὸ τέλος τῶν δύο ἀντιπάλων πόλεων. Ἄλλ' ὁ Σβορώνος ἀνάγει τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱεραπότνης εἰς χρόνον μεταγενέστερον, οὐχὶ ὅμως πολὺ ἀπέχοντα, ἦτοι εἰς τὸ 824, ἀποδίδει δ' αὐτὴν εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς (39). Τὴν γνώμην ταύτην ἐδέχθημεν καὶ ἡμεῖς ὡς πιθανωτέραν εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν Κρήτης» (σελ. 22), διότι ἐλάθομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι πρώται πόλεις πρὸς ἃς συνεκρούσθησαν ἐν Κρήτῃ οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐπελθόντες Σαρακηνοὶ ἦσαν αἱ τῶν παραλίων εἰς ἃ τὸ πρῶτον ἀπεβιάσθησαν (Ἰτanos, Ἱεράπυτνα καὶ ἄλλαι), αἱ ὁποῖαι ἐπόμενον ἦτο νὰ ὑποστῶσι βρυσυτέρας καὶ σκληροτέρας τὰς πρώτας τῶν Ἀράβων ὀρμὰς. Ἄλλη τῆς νεωτέρας πόλεως καταστροφὴ ἀναφέρεται ἢ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1508 (4 Ἰουνίου, ὥρα 2 τῆς νυκτός), καθ' ὃν «ἀνετράπη ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἡ με-

(νζ'). Βλ. καὶ Ν. Ι. Π. «Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης», σελ. 15—18.

(νη'). Σταυράκη Στατιστικὴ σελ. 107.

(39). Εἰς τὴν «Ἐκκλ. Κρήτης» (ὑποσ. 7) ἐλέγομεν σχετικῶς: «Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ βου αἰῶνος ὑφίστατο ἡ πόλις Ἱεραπότνης ἀναφερομένη ὑπὸ Ἱεροκλέους τοῦ Γραμματικοῦ (ζήσαντος κατὰ τὸν βον αἰῶνα) ὡς ἔδρα Ἐπισκοπῆς. Κατὰ δὲ τὸν 10ον αἰῶνα τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ἦσαν ἀκόμη σημαντικώτατα (Σταυρ. Στατ. σελ. 73). Ἡ καταστροφὴ αὐτὰ ἐγένετο κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων χρονικῶν ὀρίων διάστημα εἴτε ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 795 εἴτε ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν τῷ 824».

γάλη πόλις Ἰεράπετρα» (νθ'). Περὶ τοῦ σεισμοῦ τούτου σφίζεται ἐν Creta Sacra τοῦ Φλαμινίου Κορνηλίου μακρὰ καὶ θαυμασία ἐπιστολὴ Ἰερωνύμου Δονάτου περιγράφοντος ἐκ τῆς πρωτεύουσας τὸ τρομερώτατον τοῦτο συμβάν (ξ'). Καὶ ὁ Raulin λέγει περὶ τῆς καταστροφῆς ταύτης τῆς Ἰεραπέτρας ὅτι «ἡ νέα πόλις εἶχεν ἐρειπωθῆ ὑπὸ τοῦ μεγάλου σεισμοῦ τῷ 1508» (ξα').

Συνάγομεν ἐκ τούτων ὅτι ἡ πόλις, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 79ῷ ἢ 824, ἀνικοδομήθη, ἡ δὲ ἀνοικοδόμησις συνετελέσθη εἴτε ἐπ' αὐτῶν τῶν Ἀράβων, ὡς καὶ ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ ἡμῶν ὑπηνίχθημεν (40), εἴτε βραδύτερον κατὰ τὴν νεοβυζαντινὴν ἐποχὴν, ἂν ἡ ἐν τῇ προηγουμένῃ ὑπόσημειώσει ἀναφερομένη πληροφορία περὶ ἐρειπίων τοῦ 10ου αἰῶνος εἶναι ἀκριβῆς (41).

Ε'. Ἱστορικὰ Μνημεῖα.

Εἶναι ταῦτα τέχνης καὶ γραφῆς μνημεῖα, ἱκανῶς ἐνδεικτικὰ προηγμένου τῆς Ἰεραπέτρας πολιτισμοῦ. Καὶ τὰ μὲν τῆς γραφῆς, (Ψηφίσματα, Συνθήκας καὶ ἀναθηματικὰ ἐπιγράμματα), ἀναγόμενα πάντα εἰς τὴν μετὰ τὸ 221 περίοδον τῶν φιλικῶν συνεννοήσεων καὶ τοῦ Κοινοδικίου (42), θέλομεν περιλάβει, μετὰ τῶν τῆς Ἰτάνου καὶ Πραισοῦ, εἰς τὸ Δεύτερον Μέ-

(νθ'). Σταυράκη Στατιστικὴ, σελ. 108

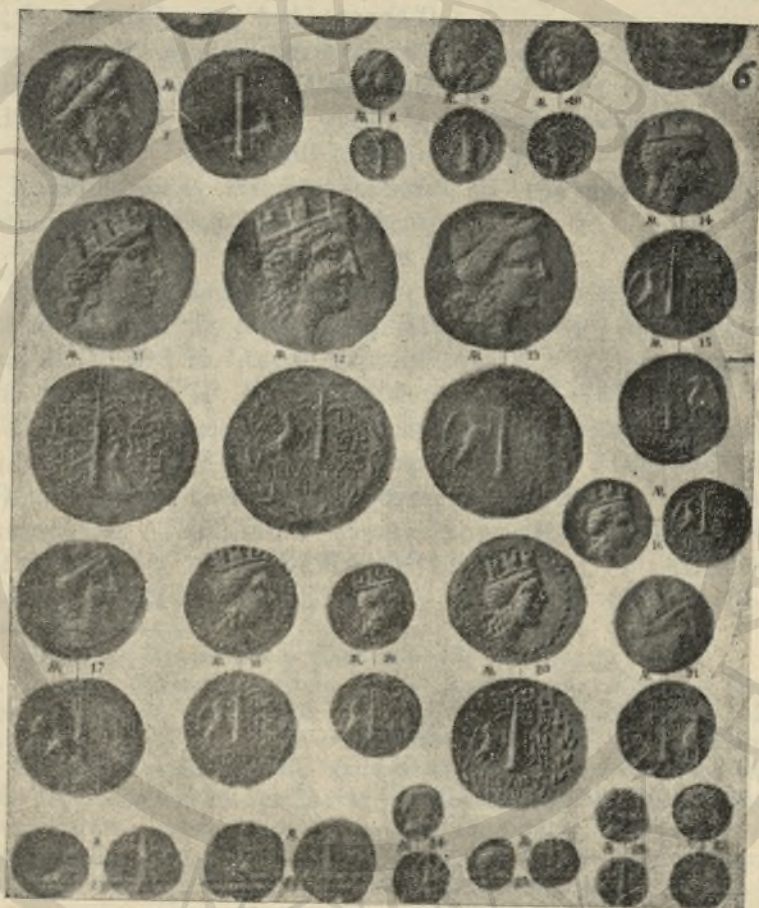
(ξ'). Ἀγγελάκη, Σητειακά, σελ. 232—38 (μετάφρ. Ἐπιστολῆς).

(ξα'). Raulin, Descript. phys. de l' Ile de Gréte, I. p. 166,

(40), «Πόλις παράλιος δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ τὰ νότια τῆς Κρήτης παράλια ὡς σταθμός, ὀρμητήριον καὶ καταφύγιον τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀράβων, πόλις βλέπουσα πρὸς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος. ὁπόθεν μικρὸς ὑφίστατο ὁ κατὰ τῶν ἐνοίκων Ἀράβων κίνδυνος, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι θ' ἀφίγητο ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀράβων εἰς ἐρειπιώδη κατάστασιν καὶ πάντῃ ἀκατοίκητος ἐπὶ ἓνα καὶ ἥμισυν περίπου αἰῶνα» (Ἐκκλησία Κρήτης σελ. 28).

(41). Περὶ τοῦ φρουρίου Ἰεραπέτρας ὠμιλήσαμεν ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ, ἔνθα παραθέσαντες τὰς ὄσας ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πληροφορίας συνηγάγομεν τὸ πόρισμα ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ἀνηγέρθη ἐπὶ Ἐνετῶν τῷ 1307, κατέπεσε κατὰ τὸν σεισμόν τοῦ 1508· ἀνηγέρθη πάλιν ἀπλούστερον· κατεκοντίσθη ἐν μέρει κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1604 νέαν τοῦ ἐδάφους τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης καθίχθιν, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν ὑπόσημειώσει 10· κατέπεσε κατ' ἄλλα αὐτοῦ μέρη τῷ 1780· ἐπεσκευάσθη κατόπιν τῷ 1823 καὶ 1829· τέλος δὲ κατηδαφίσθη τῷ 1898. (N. I. Π. «Ὁ Ἰεροσητείας Ἀμβρόσιος» σελ. 209, ὑπ. 35).

(42). Τὸ Κοινὸν τῶν Κρηταίων ἢ τὸ Κοινοδικίον συνεστήθη μικρὸν μετὰ τὸ 221 π. Χ. Ἀπετελεῖτο ἐξ ἀντιπροσώπων (Κόσμων πιθανῶς ἢ Γερουσιαστῶν) τῶν μετεχουσῶν πόλεων. Τὸ Καταστατικὸν του ἔκαλετο «Κρητικὸς Κῶδιξ» ἢ «Διάγραμμα», ἐπέβαλλε δὲ τὴν διὰ διαιτησιῶν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν τῶν μετεχουσῶν πόλεων καὶ ὥριζε κυρώσεις διὰ τοὺς παραβάτας. Κατὰ τὴν Ρωμ. Κατάκτισιν εὐρεθὲν διαλελυμένον ἀνεσυνεστήθη ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Μετέλλου μὲ Πρόεδρον φέροντα ἔκτοτε τὸν τίτλον τοῦ Κρητάρχου. Ἔκοψεν ἴδια νομίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ὅτι διετηρήθη μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ Αὐτοκράτορος Καρακάλλα (211—217), πιθανώτατα δὲ καὶ πέραν τοῦ χρόνου τούτου.

Εἰκὼν 6 (σελ. 53-55)
 Νομίσματα Τεραπύτνης
 (Πίναξ Ε'. Ἐκ τῶν τοῦ Σβορώνου υΧVII).

ρος τοῦ πρῶτου Βιβλίου, περὶ δὲ τῶν τεχνικῶν—νομισματικῶν ὁμιλοῦμεν ἐνταῦθα διὰ βραχέων.

*Αρχιτεκτονικὰ μνημεῖα, μαρτυροῦντα πολλὰς καὶ μεγάλας οἰκοδομὰς, διεκρίνοντο ἀκόμη μέχρις αὐτοῦ τοῦ 10ου μ. Χ. (ξβ') πολλὰ αἰῶνος καὶ διάφορα, ἤγουν : ναοί, δύο θέατρα, ἓν ἀμφιθέατρον, δημόσια λουτρά, ὑδραγωγεῖον, πρὸς δὲ καὶ στήλαι καὶ ἀγάλματα (43).

Νομίσματα δὲ ἀναφέρονται ὑπὲρ τὰ πενήκοντα ὑπὸ Mionnet, Svoronos καὶ Head—Σωρώνου (ξγ'). Ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς κυριωτέρους τύπους καὶ ἀνάγονται εἰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους : (εἰκ. 6).

400—350 π. Χ. (περίπου)

1. Πρόσθιον ὄδες ἐν στεφάνῳ· ἐτέρωθεν τὰ γράμματα : IP. AΠ. Y. ἐπὶ τριῶν πλευρῶν τριγώνου (Πίν. Ε', ἀρ. 6).

300—67 π. Χ.

2. Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφής, πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερά· ἐτέρωθεν δέ : IEPA, Φοῖνιξ καὶ παρὰ τὴν ρίζαν αὐτοῦ Ἄετος (Πίν. Ε', ἀρ. 7, 8), ἢ AP ἐντὸς Π (=IAPΠ), ἀντὶ δὲ Ἄετοῦ, ἀκροστόλιον (Ε', 9), ἢ ἑκατέρωθεν τοῦ Φοῖνικος τὰ γράμματα : IP. AΠ.—τὸ A ἐντὸς τοῦ Π.—(Ε', 9).

3. Κεφαλὴ γυναικὸς πυργοφόρος· ἐτέρωθεν δὲ Φοῖνιξ καὶ Ἄετος μὲ γράμματα, δεξιᾷ μὲν, IEPAPHYTNION, ἀριστερᾷ δὲ . . . OΣ (=ΦAYOΣ), A (ἐντὸς Π) καὶ E, ὄνομα ἐπωνύμου Ἄρχοντος (Ε', Π), ἢ, πρὸς τοῖς ἀνωτέρω, ἐν θέσει διαφερούση, ΔIΒΥΣAPΓA—ὄνομα Ἄρχοντος—(Ε', 12), ἢ NEΩN KAYCIIAQ (Ε', 13, 14, 16), ἢ ΣAMAΓOPAC (Ε', 15), ἢ ACBANTOC (Ε', 17) (44), ἢ APICTAΓOPA (Ε', 18), ἢ IMEPAIOC (Ε', 19), ἢ CT.

(ξβ'). Σταυράκη Στατιστικὴ Κρήτης σελ. 73, 95 (ὑποσ.).

(43). Τοσαῦτα ἀγάλματα, ἐν τῶν ὁποίων παρίστα τὸν Ρωμαῖον Στρατηγὸν Μέτελλον ἔχοντα ὑπὸ τοὺς πόδας τὴν Κρήτην ὑπὸ μορφὴν νεανίου ἀσπιδόροντος, τί ἀπέγιναν ἀγνωστοῦμεν. Γινώσκομεν μόνον ὅτι ἐν ἑξ αὐτῶν, ἀκέφαλον, ἀπεκομίσθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν τῷ 1558 καὶ ἐποθετήθη εἰς τὴν καὶ μέχρι σήμερον σωζομένην ἐν Ἡρακλείῳ κρήνην τοῦ Ἁγίου Σαλβαδῶρ (Βαλιδὲ Τζαμί), τὴν ἀπὸ τοῦ ἀγάλματος τούτου καλουμένην «Κρήνην τοῦ Γίγαντος», Γινώσκομεν ὡσαύτως ὅτι, ἕτερον ἄγαλμα, παριστῶν τὸν Δία μὲ τὸν Γανυμήδην οἶνον οχοῦντα, ἀπεκομίσθη ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τῷ 1893 καὶ σήμερον εὑρίσκεται ἐν τῷ Μουσείῳ Κωνσταντινουπόλεως. Θὰ εἴπωμεν καὶ ἀλλαχοῦ ὅτι ἐπιγραφαὶ Ἰεραπύτνης εὑρίσκονται σήμερον ἐν Βενετίᾳ. Συμπεραίνομεν λοιπὸν ὅτι καὶ τῶν λοιπῶν παρομοία ὑπῆρξεν ἡ τύχη. (Ὅρα καὶ Ἰεροσ. Ἀμβρ. σελ. 64—65).

(ξγ'). Dapper. Βερνάρδου σελ. 371—72.—Svor. Numism. p. 188—195. Head.—Σωρώνου Ἰστ. Νομ. σελ. 587—88.

(44). Ἐν τινι ἐπιγραφῇ Ἰεραπύτνης ἀναγινώσκομεν AΣKANTΩ καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι ἀκροβέστερον. Ἄλλωστε καὶ ἐν τῷ νομίσματι ἢ ἐν τῷ ἀποτυπώματι αὐτοῦ τὸ ὡς B (ἢ R) φαινόμενον γράμμα θὰ εἶναι πιθανώτατα K.

Οἱ Σαμαγόρας καὶ Μενεσθένης, τοὺς ὁποίους βλέπομεν ἐνταῦθα, ἐπὶ νομισμάτων, ὡς Πρωτοκόσμοις βέβαια ἢ Ἐπωνύμοις, ἦσαν σύγχρονοι. Τοὺς βλέπομεν καὶ ἐν τῇ περὶ Ἰσοπολιτείας συνθήκῃ Ἰεραπυτνύων—Ἰτανίων ὡς συγκομούντας ἢ συγκοσμητήρας. (Μέρ. Δεῦτ., Κεφ. I., Παρ. 4, ἐδ. δ').

ΜΕΝΕΣΘ. ἢ ΜΕΝΕΣΘΕ ἢ ΜΕΝΕΣΘΕΝΗΣ (Ε', 20), ἢ ΚΛΟΥΜΕΝΙΑΑΣ ἢ ΚΥΔΑΝΤΟ, ἢ ἐπλῶς Α ἐντὸς Π (Ε', 21) καὶ ΜΟΒ.

4. Ἀστὴρ δεξιᾶκτινος ἢ ἐξάκτινος· ἐκατέρωθεν δὲ Φοῖνιξ ἀριστερὰ δ' αὐτοῦ $\frac{ΙΕ}{ΦΑ}$ καὶ δεξιὰ $\frac{ΡΑ}{ΔΑ}$ (Ε', 22, 23).

5. Κεφαλὴ νεαρά, ἀγένειος· ἐτέρωθεν δὲ Φοῖνιξ, Α (ἐντὸς Π) καὶ Ρ, ἀκροστόλιον, ΣΩΤΕ ἢ ΣΩΤ. ἢ ΣΩ ἀνεστραμμένον ἢ ΣΩ, ἢ πρῶρα πλοῖου (Ε', 25, 26, 27).

Περὶ τὸ 200 π. Χ.

6. Ἀθηναῖα μὲ περικεφαλαίαν (Ἀθηναϊκὸς τύπος τετραδράχμου)· ἐτέρωθεν δὲ Γλαυξ ἐπὶ κεκλιμένου ἀμφορέως καὶ τὰ γράμματα ΙΕΡΑΠΥ. ΖΗ-ΝΟΦΙ, γεγραμμένα τὰ μὲν Ι. Ρ. Υ. Ζ. εἰς μίαν κάθετον, τὰ δὲ ΙΕ. ΑΠ. ΗΝΟ. ΦΙ εἰς ἑτέραν, ἔναντι τῆς ἄλλης, χωριζομένης διὰ γραμμῆς, ἢ τὰ γράμματα ΙΕΡΑΠΥ—ΚΥΡΑΝΙΣ, γεγραμμένα ὁμοίως εἰς δύο καθέτους ἀντιθέτους, ἦτοι, ἔνθεν μὲν Ι. ΡΑ. ΚΥ. Ν. ἔνθεν δὲ Ε. ΠΥ. ΡΑ. ΙΣ. (Πίναξ Στ', ἀρ. 1).

Πρὸς ταῖς ἀνωτέρω φέρεται καὶ νόμισμα τύπου: ἔνθεν μὲν Τρίαινα ἔνθεν δὲ Δελφιν καὶ τὰ γράμματα ΠΕ. VΔΔ (=ΤΡΑ). Παρατηρεῖ δ' ἐκ τούτου ὁ Σβορώνος ὅτι δὲν πρόκειται περὶ πόλεως ΠΕΤΡΑΣ, ἀλλὰ περὶ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ, τῆς ὁποίας ἐκ στενότητος χώρου παρελείφθη τὸ πρῶτον ἡμίσιον. Φέρονται ἐπίσης (ἀμφίβολα):

α'. Κεφαλὴ Διός, Τύχη—Γράμματα ΙΕΡΑΠΥΤ;

β'. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος—Ταῦρος κερατιζῶν.

γ' - δ'. Δύο ἄλλα ἀποδιδόμενα ὑπὸ τινων εἰς τὴν Ἱεράπυτναν.

Ἀλλὰ περὶ τῶν νομισμάτων τούτων λέγει ὁ Σβορώνος ὅτι εἶναι ἄγνωστα αὐτῷ. φρονεῖ δὲ ὅτι τὰ δύο τελευταῖα (γ', δ') ἀνήκουσι τὸ μὲν εἰς Ἡράκλειον τῆς Ἰωνίας, τὸ δὲ εἰς Ἱεράπολιν τῆς Κιλικίας. Μετὰ πλείονος βεβαιότητος φέρονται καὶ τὰ ἐπόμενα κατὰ τὸν Ι. Π. Λάμπρον (45):

1. Κεφαλὴ θεᾶς πρὸς δεξιὰ, ἐτέρωθι Ι. Α. Φοῖνιξ.

2. Φοῖνιξ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπιφανείαις.

3. Κεφαλὴ Διός πρὸς ἀριστερά, ἐτέρωθι Φοῖνιξ μετὰ τῶν γραμμάτων Ι—ΑΡ (=ΙΕΡΑΠΥΤΝΑ).

Μετὰ τὸ 67 π. Χ.—41 μ. Χ.

7. Κεφαλὴ ἀκτινωτῆ Αὐγούστου μὲ τὰ γράμματα ΘΕΟΣ ΣΕΒΑ-

(45). Τὸ 1ον εἰς τὸ ὅποιον ὁ Σβορώνος ἀνέγνωσε Π. Α. ἀποδίδει οὗτος εἰς πόλιν ΠΑΝ(νονα), ὡς λέγει εἰς τὴν Νομισματικὴν αὐτοῦ (σ. 252, Πίν. XXII). Ὅμοιος καὶ τὸ 2ον. Ἄλλ' ὁ Ι. Π. Λάμπρος ἐν ἀρθρῷ αὐτοῦ ἐπιγραφομένῳ «Ἐπανόρθωσις παραγνωρισθέντος νομίσματος τῆς Κρητικῆς Ἱεραπύτνης» (Ἐπετηεὶς Παρνασσοῦ, ἔτ. Α', 1897, σελ. 91, κ. κ') ἀποδίδει ἀμφοτέρα εἰς Ἱεράπυτναν, προσθέτει δὲ καὶ τὸ 3ον τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ παραλλαγὴν τοῦ τύπου 2.

ΣΤΟΣ ΚΡΗΤΩΝ ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΛ. ΔΥ. (46)· ἐτέρωθεν δὲ Κεφαλή τοῦ
 Διὸς μὲ τὰ γράμματα ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΠΙ ΔΑΧΗ ἢ
 Ε. ΚΟΡ. ΔΥ· ἐτέρωθεν δὲ Κεφαλή Αὐγούστου ἀκτινωτῆ μὲ τὰ γράμματα
 ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΡΗΤΕΣ ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΟΙ, ἦ, ΙΕΡΑ.

9. Κεφαλή δαφνοστεφῆς Τιβερίου μὲ: ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕ-
 ΒΑΣΤΩ. ἐτέρωθεν δὲ Κεφαλή ἀκτινωτῆ Αὐγούστου μὲ: ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑ-
 ΣΤΩ ΚΡΗΤΩΝ Ε. ΚΟΡ. ΔΥ.

10. Κεφαλή δαφνοστεφῆς Καλλιγούλα μὲ: ΓΑΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ
 ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ (ἢ ΣΕΒ.)· ἐτέρωθεν δέ, ὡς ἐν -Φ προηγου-
 μένῳ μὲ: ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡΙΝΟΥ (ἢ ΦΛΑΟΥΝΙΟΥ).

Ἐν στίχῳ 2, μετὰ τὴν λέξιν γράμματα, προσθετέαι δύο
 λέξεις: ΤΑΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣΑΙ· Ἐπειτα δὲ ἀρχὴ εδαφίου:
 Β. Κεφαλή δαφνοστεφῆς Τιβερίου μὲ τὰ γράμματα . . .

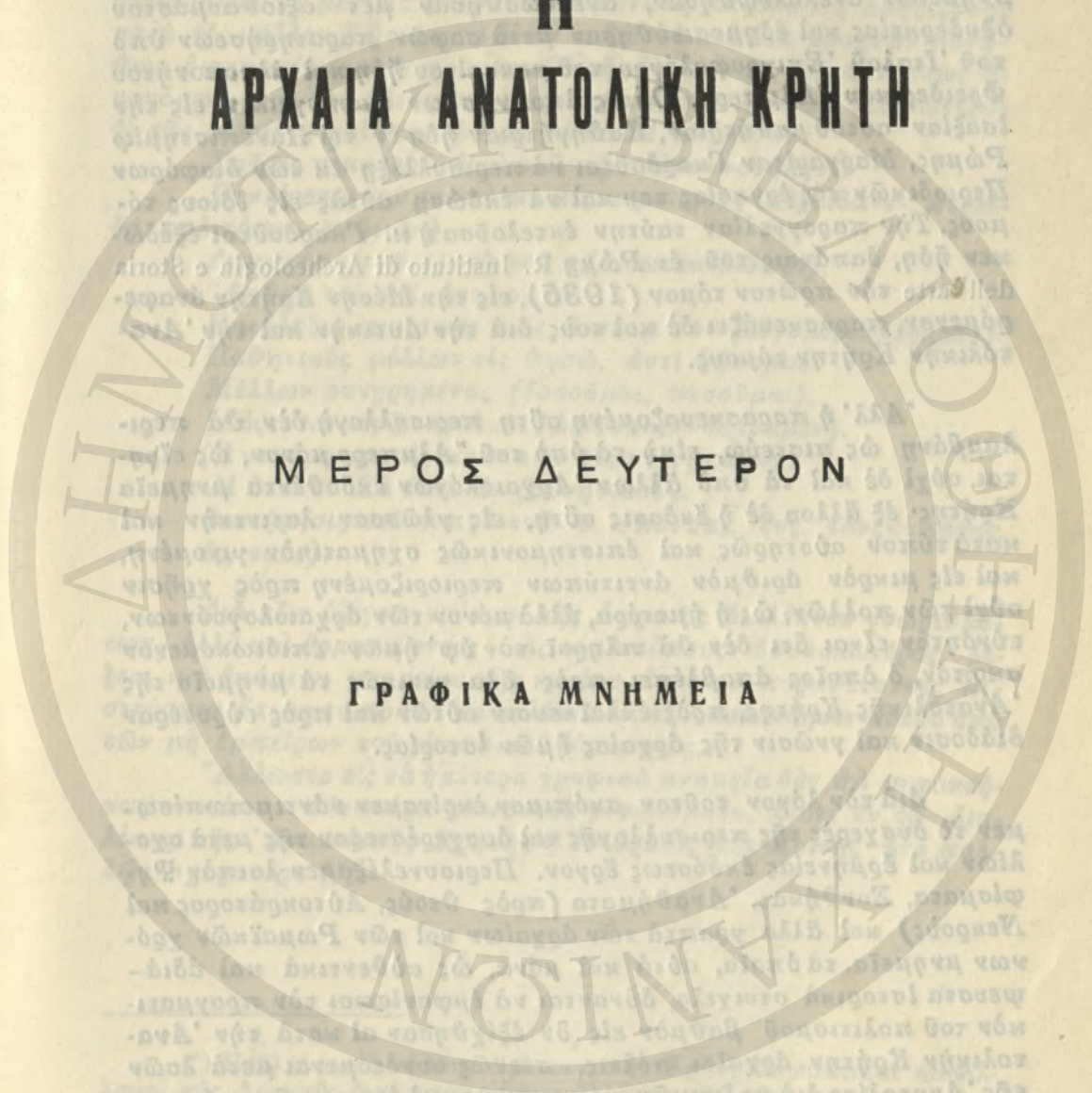
46., Cornelius Lupus, Ἀνθύπατος Κρήτης ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβε-
 ρίου (βρα καὶ ὑποσ. 16).
 27 νόμισμα μὲ: ΤΑΝ ΚΡ. ὑπάρχει καὶ τοῦ Πελοποννησίου.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΡΗΤΗ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΓΡΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΧΑΝΙΑ 1938

Πολλά τῶν γραφικῶν τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς ὅλης Κρήτης μνημείων ἀνεκαλύφθησαν, ἀνεγνώσθησαν μετ' ἀξιοθαυμάστου ὀξυδερκείας καὶ ἐδημοσιεύθησαν μετὰ σοφῶν παρατηρήσεων ὑπὸ τοῦ Ἴταλοῦ Ἐπιγραφολόγου, τοῦ μακαρίτου ἤδη καὶ ἀλησμονήτου Φρειδερίκου Ἀλμπερρ. Οὗτος ἀποθνήσκων παρήγγειλεν εἰς τὴν ἰσαξίαν αὐτοῦ μαθήτριαν, Καθηγήτριαν ἤδη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ρώμης, Μαργαρίταν Γκαρδοῦτσι νὰ περισυλλέξῃ ἐκ τῶν διαφόρων Περιοδικῶν τὰς ἐργασίας του καὶ νὰ ἐκδώσῃ αὐτὰς εἰς ἰδίους τόμους. Τὴν παραγγελίαν ταύτην ἐκτελοῦσα ἡ κ. Γκαρδοῦτσι ἐξέδωκεν ἤδη, δαπάναις τοῦ ἐν Ρώμῃ R. Instituto di Archeologia e Storia dell'Arte τὸν πρῶτον τόμον (1935), εἰς τὴν Μέσην Κρήτην ἀναφερόμενον, παρασκευάζει δὲ καὶ τοὺς διὰ τὴν Δυτικὴν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην τόμους.

Ἄλλ' ἢ παρασκευαζομένη αὕτη περισυλλογὴ δὲν θὰ περιλαμβάνῃ, ὡς πιστεύω, εἰμὴ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀλμπερρ μόνον, ὡς εἴρηται, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ὑπὸ ἄλλων Ἀρχαιολόγων ἐκδοθέντα μνημεῖα Κρήτης· ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἐκδοσις αὕτη, εἰς γλώσσαν λατινικὴν καὶ κατὰ τύπον αὐστηρῶς καὶ ἐπιστημονικῶς σχηματικὸν γινομένη, καὶ εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἀντιτύπων περιοριζομένη πρὸς χρῆσιν οὐχὶ τῶν πολλῶν, ὡς ἡ ἡμετέρα, ἀλλὰ μόνον τῶν ἀρχαιολογούντων, εὐνόητον εἶναι ὅτι δὲν θὰ πληροῖ τὸν ὕψ' ἡμῶν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, ὃ ὁποῖος ἀποβλέπει πρὸς ὅλα γενικῶς τὰ μνημεῖα τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, πρὸς ἐκλαϊκευσιν αὐτῶν καὶ πρὸς εὐρυτέραν διάδοσιν καὶ γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν ἱστορίας.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον σκόπιμον ἐκρίναμεν νάντιμετωπίσωμεν τὸ δυσχερὲς τῆς περισυλλογῆς καὶ δυσχερέστερον τῆς μετὰ σχολίων καὶ ἐρμηνείας ἐκδόσεως ἔργον. Περισυνελέξαμεν λοιπὸν Ψηφίσματα, Συνθήκας, Ἀναθήματα (πρὸς θεοὺς, Αὐτοκράτορας καὶ Νεκροὺς) καὶ ἄλλα γραπτὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων μνημεῖα, τὰ ὁποῖα, αὐτὰ καὶ μόνα, ὡς αὐθεντικὰ καὶ ἀδιάψευστα ἱστορικὰ στοιχεῖα, δύνανται νὰ ἐμφανίσωσι τὸν πραγματικὸν τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὸν εἰς ὃν ἐξίχθησαν αἱ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην ἀρχαῖαι πόλεις, στενῶς συνδεόμεναι μετὰ λαῶν τῆς Ἀνατολίας διὰ πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων.

Περὶ τῆς γλώσσης τῶν ἐκδιδομένων μνημείων κρίνομεν καλὸν νὰ σημειώσωμεν ὀλίγα τινά.

Τὰ μὲν Ψηφίσματα καὶ αἱ Συνθήκαι ἐγράφοντο κατὰ κανό.

να εἰς τὴν ἐπίσημον τῶν πόλεων γλώσσαν, τὴν Δωρικὴν, ἀνάμεικτον ἐνιαχοῦ μὲ τύπους τῆς Κοινῆς ἢ Ἀττικῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις ἄρχεται πολὺ ἰσχυρὰ ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π.Χ., ἐκ δὲ τῶν Ἀναθημάτων τὰ μὲν εἰς μέτρα ἐντεταμένα ἀρχαῖζουσιν ἢ ὀμηρίζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον, τὰ δὲ ἐν πεζῷ, τὰ καὶ διὰ βραχέων συνήθως διατυπούμενα εἰς χρόνους δὲ τῆς Ρωμαϊκῆς Κατακτῆσεως ἀναγόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον, φέρονται εἰς τὴν Κοινήν. Κυριώτεροι δὲ τῆς Δωρίδος καὶ γενικώτεροι τύποι οἱ ἐπόμενοι :

Χρῆσις α μακροῦ, ἀντὶ τοῦ η (στάλαν=στήλην.)

Συναίρεσις τοῦ ασ καὶ αω εἰς α μακρὸν (Ἄτρείδα-ο-Ἄτρείδα, πολιτᾶων—πολιτᾶν).

Διατήρησις τοῦ τ πρὸ τοῦ ι (δίδωτι=δίδωσι).

Ἄρθρα τοί, ταί, ἀντὶ οί, αί.

Κατάληξις ρηματικὴ με ε ς, ἀντὶ με εν (λέγομεϛ=λέγομεν).

Παθητικὸς μέλλων εἰς θησῶ, ἀντὶ θήσομαι.

Μέλλων συνηρημένος (ἔσοσθαι, πεσοσθαι).

Ἄδριστοι εἰς ξα ἀντὶ σα (ῶρίξαμεϛ=ῶρίσαμεν).

Ἄπαρέμφατα εἰς με εν τῶν εἰς μι ρημάτων.

Αἰ ἀντὶ εἰ Κὰ ἀντὶ ἄν (δυνητικοῦ).

Διατήρησις τοῦ ν πρὸ τοῦ σ. (πάνσας, ἐνϛ, τόνϛ=πάσας, ἐϛ, τούϛ).

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων τῆς Δωρικῆς διαλέκτου γνωρισμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύοντες τὰς κατὰ τόπους δυσκολωτέρας λέξεις καὶ ἐκάστου μνημείου τὴν κυρίαν ἔννοιαν παραθέτοντες πιστεύομεν ὅτι κατὰ πολὺ διευκολύνομεν τὴν κατανόησιν αὐτοῦ ὕπὸ τῶν μὴ ἐμπειρῶν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος.

Ἄλλωστε εἰς τὰ ἡμέτερα γραφικὰ μνημεῖα δὲν θὰ συναντήσωμεν πάντα τὰνωτέρω γλωσσικὰ γνωρίσματα, διότι ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης ἢ ἐπίδρασις τῆς Κοινῆς ἦτο πολὺ ἰσχυροτέρα (*).

(*) Πολλοὶ κατὰ τόπους ὑφίσταντο ἐν Κρήτῃ ἰδιωματικαὶ παραλλαγαὶ τῆς Δωρικῆς διαλέκτου—ὅπως ἄλλωστε καὶ τῆς νεωτέρας σήμερον μεθ' ὅλην τὴν εὐκολὸν καὶ συχνὴν ἐπικοινωνίαν συμβαίνει ἐν ἰκανῷ βαθμῷ—ὥστε νὰ διακρίνονται τρεῖς μερικώτεροι Κρητικαὶ διάλεκτοι : α') ἢ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης (Ἰτάνου, Πραισοῦ, Ἰεραπύτνης) β') ἢ τῆς Κεντρικῆς (Κνωσοῦ, Γόρτυνος, Λύκτου, Ὁαξοῦ) καὶ γ') ἢ τῆς Δυτικῆς (Ἀπτέρας, Κυδωνίας κλ.), ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Γ. Ἀναγνωστόπουλος (Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεία ἐν λέξει «ΚΡΗΤΗ»).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΡΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΙΤΑΝΟΥ

Ι. ΕΠΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Α'. Ψηφίσματα.

α'. Τιμητικά.

1. Ὑπὲρ Πατρόκλου Πάτρωνος Μακεδόνας.

Θεός

Κόσμου γνώμα. Ἔδοξε Ἰτανίων
τῶ βουλῶ καὶ τῶ ἐκκλησίᾳ.

Ἐπειδὴ Πάτροκλος Πάτρωνος
Μακεδών, ἀποσταλεὶς ὑπὸ

5

βασιλέως Πτολεμαίου στρα-
ταγὸς ἐς Κρήταν, ἀνὴρ ἀγαθὸς

καὶ δίκαιος ἐγένετο περὶ τῶν
τῶν Ἰτανίων πόλιν καὶ πολλὰ

συνήργησε τοῖς Ἰτανίοις

10

ὅπως τὰ τε κατὰ τὴν πόλιν ἀσ-
φαλέως ἔχη πολιτευομένων

τῶν Ἰτανίων κατὰ τοὺς νόμους
καὶ τὴν χώραν μετὰ πάσας

ἀσφαλείας νέμονται, δεδό-
χθαι τοῖς Ἰτανίοις ποιήσασ-

15

θαι αὐτὸν πρόξενόν τε καὶ εὐ-
εργέταν καὶ πολίταν καὶ αὐ-

τὸν καὶ ἐκγόνας, μετέχοντας
καὶ θίνων καὶ ἀνθρωπίνων

20

πάντων. Τῶν δὲ γνώμων

τάνδε τοὶ κοσμητῆρες τοὶ

ξὺν Αἴγωνι ἐς στάλας λιθί-
νας ἀγγράψαντες θέντω ἐς

τὸ ἱερὸν τῆς Ἐθνάνας καὶ τοῦ
Ἀσκληπιοῦ.

25

Τοῦ Ψηφίσματος τούτου, ἀπονέμοντος «εὐεργεσίαν καὶ πολιτείαν Πατρόκλῳ Πάτρωνος Μακεδόνι», εὐρέθησαν δύο ἐν Ἰτάνῳ ἀντίγραφα, ὅσα φαίνεται ὅτι καὶ εἶχον χαραχθῆ, ἐν διὰ τὸ ἰ α ρ ὸ ν τ ᾶ ς Ἀ θ ἄ ν α ς καὶ ἕτερον διὰ τὸ τοῦ Ἀ σ κ λ α π ι ο ῦ, ὡς ἀναγινώσκομεν εἰς τοὺς τελευταίους τοῦ ψηφίσματος στίχους. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀντίγραφον, ἐντετοιχισμένον εἰς οἰκίαν τινά, δημοσιευθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Halbherr εἰς τὸ Museo Italiano (Vol. III, p. 568 κ. ἑ.), ὑπὸ Blass εἰς τὰς Κρητικὰς τοῦ Ἐπιγραφᾶς (Die Kretischeu Inschriften, p. 325, Νο 5059), καὶ ἀπὸ ταύτων ὑπὸ Ἀγγελάκι (Σητειακά, σ. 44), εἶναι ἑλλιπὲς κατὰ τοὺς τελευταίους ἑπτὰ στίχους, τοὺς ὁποίους περιέχει τὸ δεύτερον, τὸ μεταγενεστέρως ὑπὸ γεωργῶν ἀνκκαλυφθὲν (1919) καὶ ὑπὸ Ξανθουδίδου δημοσιευθὲν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα (1920, σελ. 87), ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐνταῦθα περιλαμβανόμενον.

Ἐπὲρ τοῦ αὐτοῦ Πατρόκλου καὶ ἄλλων τινῶν προσώπων ὑπάρχει καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως Ὀλοῦντος Ψήφισμα «προξενίας καὶ εὐεργεσίας», ἄγνωστον διὰ πόλιν ἐκεῖ εὐεργεσίαν (α'). Καὶ βλέπομεν ἐκ τούτου ὅτι ἢ εἰς Κρήτην ἀποστολὴ τοῦ Πατρόκλου δὲν ἀφεώρα πρὸς τὴν Ἰτανὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλας Κρητικὰς πόλεις. Θὰ εἶχε γενικώτερον ἴσως σκοπὸν, νὰ προσελκύσῃ Κρητικὰς πόλεις πρὸς τὴν Αἰγυπτιακὴν πολιτικὴν καὶ νὰ συνδέσῃ αὐτὰς ἐναντίον τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἀντιγόνου συνδέσμων ἄλλων Κρητικῶν πόλεων. Περὶ τῆς ἀναμειξεως τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῶν ἐν Κρήτῃ πόλεων θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενῶς ἐν τῷ ἐπομένῳ Ψηφίσματι.

Ὅποια δὲ εἰς τὴν Ἰτανὸν εἰδικῶς ἡ εὐεργεσία τοῦ Πατρόκλου λέγεται διὰ βραχέων τὸ τιμητικὸν Ψήφισμα ὅτι ἐβοήθησε τοὺς Ἰτανίους εἰς τὸ ν' ἀποκαταστήσωσιν ἀσφάλειαν ἐν τῇ πόλει, ἵνα πολιτεύωνται ὑπὸ τὸ νόμιμον καθεστῶς καὶ εἰς τὸ νὰ δύνωνται νὰ νέμονται τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν μετὰ πάσης ἀσφαλείας. Σημκίνει δὲ τοῦτο ὅτι ἡ τοῦ Πατρόκλου βοήθεια ἐστρέφετο κατ' ἐχθρῶν ἐσωτερικῶν τε, ἀπειλούντων τὸ πολίτευμα τῆς Ἰτάνου, καὶ ἐξωτερικῶν, ἀπειλούντων τὸ ἔδαφος τῆς Χώρας αὐτῆς. Καὶ ἐξωτερικοὶ μὲν ἐχθροὶ νοοῦνται οἱ Πραῖσιοι, ἐσωτερικοὶ δὲ οἱ ἀποπειρώμενοι τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τὴν κατάλυσιν, περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἰκανὰ καὶ εἰς τὴν περὶ πολιτεύματος τῆς Ἰτάνου παράγραφον τοῦ Πρώτ. Μέρους (σελ. 18,) ἐνθα καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ κατὰ τοῦ πολιτεύματος ἀπόπειρα θὰ ἔλαβε χώραν περὶ τὰ ἔτη 271—265 π. Χ., καθ' ἃ συμπίπτει καὶ ἡ τοῦ Πατρόκλου ἀπόδοσις εἰς Κρήτην, ὡς, πιθανώτατα, καὶ τοῦ παρόντος Ψηφίσματος ἡ χρονολογία.

Ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς βοήθειας τοῦ Πατρόκλου φρονοῦμεν ὅτι κατῆλθε μὲν οὗτος εἰς Κρήτην μεθ' ἧς ναυτικῆς δυνάμεως εἶχε σταλῆ καὶ εἰς Ἀττικὴν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔκαμε καὶ χρῆσιν τῆς δυνάμεως ταύτης ἐν Ἰτάνῳ

(α'). J. Demargne—Bul. de Cor. Hel. XXIV, 1900, p. 223—238.

εἰμὴ ὡς παραστατικὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀπειλήν, (ναυτικὴν δηλονότι ἐπίδειξιν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν μάλιστα ἐχθρῶν, τῶν Πραισίων, διότι κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν μετεχειρίσθη καὶ τὴν πειθῶν, διὰ τῆς ὁποίας διήλλαξε τοὺς νεωτερίζοντας πρὸς τοὺς συντηρητικούς. Συνάγομεν τοῦτο ἐκ τῆς τοῦ Ψήφισματος φράσεως: «ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος ἐγένετο περὶ τὰν τῶν Ἰτανίων πόλιν».

2. Ὑπὲρ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου. (*)

*Ἀγαθὰ τύχα· Ἐπειδὴ βασιλεὺς Πτολεμαῖος
 παραλαβὼν τὰν τῶν Ἰτανίων πόλιν καὶ πολίτας
 παρὰ τῷ πατρὸς βασιλέως Πτολεμαίῳ καὶ τῶν
 προγόνων, καλῶς καὶ ἐνδόξως εὐεργετῶν
 διατελεῖ καὶ φυλάσσει μετ' εὐνοίας ἐν οἷς
 παρέλαβε πολιτευόμενος τοῖς αὐτῶν νόμοις,
 ἔδοξε τῷ βουλῆ καὶ τῷ ἐκκλησίᾳ ἱερὸν τέμενος
 ἰδρῦσασθαι τὸν παράδεισον, τὸν πρὸς τῷ πύλῳ,
 βασιλέως Πτολεμαίου καὶ βασιλίσσης Βερενίκης,
 τῆς τῷ βασιλέως Πτολεμαίῳ ἀδελφῆς καὶ γυναικός, 10
 θύσει δὲ ἅ πόλις κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς γενεθλίοις
 βασιλεῖ Πτολεμαίῳ καὶ Βασιλίᾳ Βερενίκῃ
 καὶ δρόμον συντελέσοντι τὸ δὲ ψάφισμα
 τόδε οἱ κοσμητῆρες, οἱ μετὰ Σωτηρίῳ, γράψαντες 15
 ἐστάλαν λιθίναν, ἀναθέτων εἰς τὸ ἱερὸν τῆς
 Ἀθῆνας τῆς Πολιάδος, τὸ δὲ ἀνάλωμα ἦμεν
 ἀπὸ τῶν πορθῶν τῆς πόλιος.*

Ψηφίζεται ὅπως ὁ παρὰ τὴν πύλῃν τῆς πόλεως δημόσιος κήπος ἀφιερωθῆ εἰς τὸν Βασιλέα Πτολεμαῖον καὶ τὴν Βασιλίᾳ Βερενίκην, ἀδελφὴν καὶ σύζυγον τοῦ Βασιλέως, τελεῖται δὲ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις αὐτῶν ἑτησίαν ἑορτὴν θυσία καὶ ἀγὼν δρόμου. Ταῦτα δὲ διότι ὁ Βασιλεὺς οὗτος, παραλαβὼν τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν προγόνων του εὐεργετεῖ καλῶς καὶ ἐνδόξως, πολιτεύεται δὲ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἡ πόλις ὅταν παρέλαθεν αὐτὴν.

Πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὰ ἔτη 246—221 π. Χ. βασιλεύσαντος ἐν Αἰγύπτῳ Πτολεμαίου τοῦ Γ' τοῦ Εὐεργέτου ἐπικαλουμένου. Τὸ Ψήφισμα δ' ἔγινε προφανῶς κατόπιν τῶν μετὰ τῆς Βερενίκης γάμων του, ἧτοι μετὰ τὸ 240 π. Χ.

(*) Ἐνεκαλύφθη ἐν Ἰτανῶ ὑπὸ J. Demargne τῷ 1919, ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ A. Reinach ἐν Revue des Et. Grecq. XXJV, 1911, p. 392, τὸ δεύτερον δὲ ὑπὸ G. Dittenberger ἐν Syll. Inscr. Graecarum 1915 Vol. I, p. 701 No 463.

Ἄρχην τῆς τῶν Πτολεμαίων ἀναμειξεως εἰς τὰ τῆς Ἰτάνου ἐπιτρέπει μὲν τὸ Ψήφισμα νὰ νοήσωμεν ἀπὸ τῶν προγόνων τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Γ', ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἄλλην τοιαύτην μαρτυρίαν. Ἐχομεν μόνον τὸ προηγούμενον, τὸ ὑπὲρ Πατρόκλου Μακεδόνης, Ψήφισμα, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ὑφίστατο ἡ ἀνάμειξις ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Β' (234—246). Πάντως λοιπὸν δεχόμεθα ὡς θετικὸν ὅτι ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ Πτολεμαίου τούτου, τοῦ Β'. Ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα ἢ τὴν ἔκτασιν τῆς ἀναμειξεως, φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο μὲν κυριαρχία, ἀλλ' οὐδὲ ἀπλοῦν φιλικὸν ἐνδιαφέρον, τύπου συμβουλευτικοῦ. Ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Ψηφίσματος : «πολιτευόμενος ἐν τοῖς νόμοις αὐτῶν (τῶν Ἰτανίων)» καὶ ἐκ τινων πράξεων ἀναθηματικῶν Φρουράρχων, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις περιλαμβάνομεν, νοεῖται ὅτι φρουρὰ Αἰγυπτιακὴ ἐστάθμευσεν ἐν Ἰτάνῃ—ἐγκατασταθεῖσα προφανῶς ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Πατρόκλου—καὶ τροποποιήσας εἰς τὴν ἐγχώριον νομοθεσίαν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἢ νὰ ἐπιβληθῇ. Ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ εἶδους τινὸς τῶν σημερινῶν Προτεκτατοράτων, ἡπιωτέρας ὅμως μορφῆς. Περὶ διαρκείας δὲ τοῦ τοιοῦτου Προτεκτατοράτου ἔχομεν μίαν ἀπὸ τῆς τῶν Μαγνήτων Διαιτησίας μαρτυρίαν, καθ' ἣν ἢ ἐν Ἰτάνῃ Αἰγυπτιακὴ Φρουρὰ ἀνεκλήθη μετὰ τὸν θάνατον Πτολεμαίου τοῦ ΣΤ' (146 π. Χ.)· ἀλλὰ τὴν φρουρὰν ταύτην εἶχον, κατὰ τὴν αὐτὴν Διαιτησίαν, ἐκτάκτως ζητήσῃ «θλιβόμενοι κατὰ τινὰς καιροὺς οἱ Ἰτάνιοι», κατ' ἔμπειρον ἐγκρίσεως τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταίων, ὡς θὰ λεχθῇ καὶ ἐν τῷ Τρίτῳ Μέρει (παρατηρ. ἐπὶ τῆς Διαιτησίας), εἶχε δ' ἀποστείλει ὁ Πτολεμαῖος οὗτος.

Συνάγομεν ἐντεῦθεν δύο τινά : ὅτι τὸ Προτεκτατοράτον εἶχε διακοπήν πρὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ ΣΤ', ἢ ὅτι ὑφίστατο μὲν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκδηλούμενον διὰ τῆς παρουσίας πολιτικῶν μόνον Συμβούλων ἢ Ἀρχόντων, ἀλλὰ φρουρὰ στρατιωτικὴ δὲν παρευρίσκετο εἰμὴ δασάκις ἐζητεῖτο κατὰ κινδύνων τοῦ πολιτεύματος ἢ τῆς ἀσφαλείας τῆς Χώρας.

Ἀπὸ τῆς Ἰτάνου φαίνεται ὅτι ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλας Κρητικὰς πόλεις ἢ Αἰγυπτιακὴ ἐπιρροή, ὡς ἐξάγομεν πρῶτον μὲν ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν Κρητικῆς πόλεως μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς καὶ γυναικὸς τοῦ Πτολεμαίου Ἀρσινόης (1), ἔπειτα ἀπὸ μεσολάβησιν Πτολεμαίου Δ' ἐν Γόρτυνι καὶ Κνωσφ πρὸς κατάπαυσιν τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πολέμου (β'), ἀπὸ ἄγαλμα Πτολεμαίου

1. Τὴν πόλιν Ἀρσινόην τοποθετεῖ ὁ Γερμανὸς Müller εἰς τὸν παρὰ τὰ Μάλλια κόλπον μεταξὺ δηλ. Μιλάτου καὶ Χερσονήσου, συμφωνεῖ δὲ καὶ ὁ Σβορώνος πρὸς τὴν γνώμην ταύτην. Ἀντιθέτως ὁ Ἀγγλὸς Νομισματολόγος Barclay Head λέγει ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Νομισμάτων (Μετάφρ. Σβορώνου, τόμ. Α', σ. 581) ὅτι τοιοῦτου ὀνόματος πόλις ἐν Κρήτῃ εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστος καὶ ὅτι ἢ ὑπαρξίς αὐτῆς θὰ ὀφείλεται εἰς ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου.

Εἰς τὰ Ἐθνικά του (ἐκδ. Α. Meinec K, σελ. 126) λέγει ὁ Στ. Βυζ. «Ἀρσινόη . . . ἐνάτη Λύκτου», ἀλλ' ὁ Berkelius θεωρεῖ ἐσφαλμένην τὴν ἀνάγνωσιν καὶ διορθοῖ εἰς Λυκίας.

(β'). Παράβ. καὶ Μέφ. Τρίτον, κεφ. II, παράφρ. Δ', ἐδ. 9, β'.

ἐγερθέν ἐν Ἐλευθέρῃ, ἀπὸ μεσολάβησιν μεταξὺ Ἱεραρυτινῶν καὶ Ἱτανίων, συνθήκην ἀπὸ τοῦ εὐτινος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν Ψηφίσματος Ὀλοῦντος ὑπὲρ Πατρόκλου, Αἰγυπτίου Ναυάρχου, καὶ ἀπὸ ἄλλας τοῦ Ναυάρχου τούτου ἐνεργείας περὶ καταρτισμοῦ Συνδέσμου Κρητικῶν πόλεων ἐναντίον τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἀντιγόνου τῆς Μακεδονίας ὑφισταμένων Συνδέσμων.

Παρατηρήσεις. 1. Ὁ «πρὸς τᾶ πύλα παράδεισος» (στ. 8) θὰ ἦτο βορειοανατολικῶς τῆς πόλεως, ὅπου ὁ Φοινικῶν, πρὸς ἕν θὰ ἦνοιγε πύλη τῶν τειχῶν. Ἄλλη πύλη ἀνεκαλύφθη ὑπὸ Demargne κατὰ τὸ 1899 ἀνατολικῶς, πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ πλησίον αὐτῆς, παρὰ τὸ ἀκρωτήριο τὸ χωρίζον εἰς δύο τὸν κόλπον τῆς Ἱτάνου. Ὁ παράδεισος (κῆπος) θὰ ἐστιάζετο ὑπὸ τῶν Φοινίκων, ὡς λέγει ὁ Reinach, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἐκ τούτου πιστεύων ὅτι ἀπὸ τότε ὑφίστατο ἡ φυτεία αὕτη. Καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανον τὸ πρᾶγμα. Γινώσκουμεν ὅτι ἐν Ἱτάνῳ, σταθμῶ ἀνέκαθεν συροφοινικινῶ, ἐλατρεύοντο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ θεοὶ Φοινικικοί, οἱ οὗτοι Φοῖνιξ, ἡ Ἀμφιώνα καὶ ἡ Τάγγα (Ψιλ. Ἰστ. ΚΡ. Α', σ. 620). Πιστευτὸν λοιπὸν ὅτι, χάριν τοῦ θεοῦ Φοῖνικος ἐκαλλιέργησαν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ δμώνυμον φυτὸν οἱ Ἱτάνιοι. Θεὸν Φοῖνικα βλέπομεν καὶ τῇ περὶ ὄρκου τῶν Δρηρίων ἐπιγραφῇ (γ').

Τὸ δένδρον τοῦτο, οὐχὶ πολὺ κοινὸν σήμερον ἐν Κρήτῃ, βλέπομεν καὶ εἰς νομίσματα Ἱεραρυτινῆς καὶ Πριάνσου, εὐρίσκομεν δὲ καὶ φοινικῶνα παρὰ τὴν Πριάνσον, σημειούμενον ὡς ὄριον ἐν τῇ μεταξὺ Γορτυνίων καὶ Ἱεραρυτινῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ Πριανσίων ἀφ' ἑτέρου συνθήκῃ. Δὲν πιστεύομεν ὅτι θὰ ἦτο τότε πολὺ κοινὸν ἐν τῇ Νήσῳ τὸ δένδρον, διότι δὲν εὐδομικεῖ ἐν αὐτῇ εἰμὴ ὀλίγον κατὰ τὰ νότια ἴσως παράλια. Πιστεύομεν μᾶλλον ὅτι διὰ τοῦ ἐν τοῖς νομίσμασι Αἰγυπτιακοῦ τούτου δένδρου συμβολίζεται Αἰγυπτιακὴ ἐπιρροή καὶ ἐπικοινωνία ἐμπορικῇ.

2. Ἡ Βερενίκη ὀνομάζεται ἀδελφὴ καὶ γυνὴ τοῦ Πτολεμαίου (στ. 40). Ὑφίστατο νόμος, καθ' ὃν ὁ Βασιλεὺς ὤφειλε νὰ νυμφευθῇ οὐχὶ ξένην ἀλλ. ἀδελφὴν αὐτοῦ, ἵνα ἀμειγρῆς τὸ βασιλικὸν αἷμα τηρηθῆται. Ἡ Βερενίκη ὁμοίως, θυγάτηρ τοῦ Μάγα, ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ τοῦ Πτολεμαίου, δὲν ἦτο ἀδελφὴ ἀλλ' ἀνεψιὰ αὐτοῦ. Ἡ ὀνομασία λοιπὸν «ἀδελφῆς καὶ γυναικὸς» προήλθεν ἐκ καθιερωμένου ἤδη παλαιοῦ τύπου, ἀποδεικνύοντος καὶ τούτου παλαιότερας τὰς σχέσεις Ἱτανίων πρὸς τοὺς Πτολεμίους τῆς Αἰγύπτου.

(γ'). Blass, Die Kret. Inschriften, 239, No 4952.

Μαυροειδῆ, Ἄρχ. Σημειώματα ἐν Περιοδ. «Ἀθήρ» 1937, σελ. 12,

**ἄν κα ἐξέλωμεν μὴ ἔναρον ἔστω μηδὲ ἔνορκον, ὅ,τι δέ κα ἐνγ-
ράφω μεν ἔναρόν τε καὶ ἔνορκον ἔστω.**

**Ἄρχει τὰς συνθήκας ἐμ μὲν Ἰτάνῳ ἐπὶ κοσμητήρ-
ων Πεισάνδρου, Χαριδάμου, Ἀρχεμηνίδα, Κανάνο
τοῦ Φείδωνος· ἐν δὲ Ἱεραπύτνῃ ἐπὶ κοσμητήρων
Αὔσιλω, Σαμαγόρα, Κυδικλέος, Μενεσθενέος Μενεσθέ.**

10

Τὸ ἐν στ. 7 ἔναρον σημαίνει κυρίως ἐπικατάρατον, ἀλλ' ἐνταῦθα = ὅ,τι προστατεύεται ὑπὸ τῶν ἀρῶν· οὕτω καὶ ἔνορκον = ὅ,τι προστατεύεται ὑπὸ τῶν ὀρκῶν.

Τὸ ἐν στ. 11 Μενεσθέ θὰ ἦτο, ὡς καὶ συνεπληρώσαμεν, Μενεσθέ. Τὸ κενὸν τῆς πλακῆς δὲν χωρεῖ πλεονα τῶν τριῶν γραμμάτων. Τοιοῦτον συγ-κεκομμένον τύπον τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Ἄρχοντος εἶδομεν καὶ εἰς νομίσματα Ἱεραπύτνης. Θὰ εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Εἰς νομίσματα ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ Σαμαγόρα ὄνομα (Μέρ. Πρ. ὑπόσημ. 44).

Τὸ Ψήφισμα, ἐξομοιοῦν ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τὸν Ἰτάνιον πρὸς τὸν Ἱεραπύτνιον ἐν Ἱεραπύτνῃ καὶ τὸν Ἱεραπύτνιον πρὸς τὸν Ἰτάνιον ἐν Ἰτάνῳ, ἦτοι παραχωροῦν πανθ' ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς ξένους πολίτας δικαιώματα, διευκολύνει παρ' ἑκατέρῃ πόλει τὴν ἐπικεινω-νίαν καὶ τὴν ἐποίκησιν, ἐμπεδοῖ δὲ σχέσεις ἐμπορικὰς, κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς.

Διὰ τὸν λόγον ἴσως τοῦτον ὑπέθεσάν τινες ὅτι σκοπὸς τῆς τοιαύτης ἰσοπολιτείας ἦτο νὰ τερματίσῃ τὰς μακρὰς περὶ ὄρων γῆς ἔριδας, τὰς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Πραισοῦ (145 π. Χ.) ἐγεγερθείσας μεταξὺ Ἰτανίων καὶ Ἱεραπυτνίων, διὰ τὰς ὁποίας ἐζητήθη ἡ τῶν Ρωμαίων ἐπέμβασις καὶ ἔγινε προσφυγὴ εἰς τὴν διαιτησίαν Μαγνήτων, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο τὸ Ψήφισμα θὰ ἔγινε μετὰ τὸ 146 π. Χ. ἢ καὶ βραδύτερον, μετὰ τὴν διαιτησίαν τῶν Μαγνήτων. Ὑπέθεσαν ἀκόμη ὅτι Ἱεραπύτνιοι νοοῦνται ἐνταῦθα οἱ ἐξ Ἱεραπύτνης εἰς Πραισὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ἐγκατασταθέντες ἄποικοι (δ').

Νομίζομεν ὅμως ὅτι οὔτε ἡ μὲν οὔτε ἡ δὲ τῶν ὑποθέσεων τούτων εἶναι βάσιμος. Ἄν ἐπρόκειτο περὶ τερματισμοῦ τῶν ἐρίδων, θὰ ἐγένετο ἐν τῷ Ψηφίσματι λόγος περὶ τούτου, περὶ τῶν ἐδαφικῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι προὐκάλεσαν τὰς ἔριδας, καὶ θὰ διεκανονίζοντο αὐταὶ κατὰ τινὰ τρόπον. Σχετικῶς ὁμιλοῦμεν καὶ ἐν Μέρει Τρίτῳ (III, Α' καὶ Β) καὶ ἀλλαγῆ. Εἰς Πραισὸν δέ, τελείως κατασκαφεῖσαν, δὲν ἐγκατεστάθησαν Ἱεραπύτνιοι οὐδὲ Πραισῖοι πλέον, εἰμὴ ἴσως μετὰ τὴν Ρωμ. κατάκτησιν, ἐὰν τοιοῦτόν τι ἐξά-γεται ἐξ ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων τῆς ρωμ. ἐποχῆς ἐπὶ τόπου εὐρεθέντων, ὡς καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ θὰ εἴπωμεν.

(δ'). A. J. Reinach, «Inscriptions d' Itanos» (Revue des Etudes grecques, 1911, XXIV, p. 415.

Τὴν ἰσοπολιτείαν ἡμεῖς θεωροῦμεν στρεφόμενην κατὰ τῆς Πραισοῦ καὶ ἐπομένως πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως ταύτης συναφθεῖσαν. Ἡ μὲν Ἰτανός, ἐπίβουλον γείτονα τὴν Πραισὸν θεωροῦσα, κατὰ τὸ ἔτος δὲ 146 ἢ 145 στερηθεῖσα τῆς ἐξ Αἰγύπτου προστασίας διὰ τῆς ἀνακλήσεως τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς, φυσικὸν ἦτο νὰ ζητήσῃ ἄλλην ἀλλαχοῦ ἐνίσχυσιν κατὰ τοῦ ἀπὸ Πραισοῦ κινδύνου. Ἡ δὲ Ἰεράπυτνα, τὴν Χώραν τῆς Πραισοῦ ἐποφθαλμιῶσα καὶ τὴν ἐξασθένησιν ἢ τὴν τελείαν αὐτῆς συντριβὴν ἐπιδιώκουσα, εἶχε χρεῖαν τῆς φιλίας τῆς Ἰτάνου πρὸς εὐχερεστέραν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκατέρωθεν προκυψάσης ἀνάγκης προήλθεν ἢ τόσον δι' ἀμφοτέρα τὰ συμβαλλόμενα μέρη εὐμενῆς συνθήκη ἰσοπολιτείας, ἢ διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἐμφαινομένη.

Θὰ ἔγινε λοιπὸν τὸ Ψήφισμα μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἐν Ἰτάνῳ Αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Πραισοῦ, ἦτοι ἐντὸς τῶν ἐτῶν 146—145. Τοιαύτην ἐποχὴν ἐμφαίνει καὶ ἡ γραφὴ τοῦ Ψηφίσματος. Καὶ ἡ παράλειψις συνήθων λεπτομερειῶν, ὡς γνωστῶν ἐξ ἄλλων ὁμοίας φύσεως συνθηκῶν προγενεστέρων τοῦ 145, συντρέχει πρὸς τοιοῦτον καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τοῦ Ψηφίσματος καὶ τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τῆς χρονολογίας τοῦ Ψηφίσματος θὰ ἐπανέλθωμεν καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Β'. Σ υ ν θ ἦ κ α ι.

α'. Ἡ περὶ συμμαχίας Ἰτανίων—Ἰεραπυτνίων (*).

	(21)	εὐνους ἐδν	(15)
<i>Πτολεμαῖος</i>	(14)	<i>τοῖς Ἰεραπυτνίοις</i>	(8)
<i>... ἐπὶ σωτηρία</i>	(9)	<i>τοῖς καὶ ἀδόλως . . οὔτε ἐν</i>	
<i>... εἰ πάντα κατὰ θάλασ-</i>		<i>πολέμῳ οὔτε ἐν ἐρήνῃ</i>	(5)
<i>σαν καὶ κατὰ γῆν</i>	(9)	<i>τοῖς ὄρκοις εἶδεμῆ</i>	(5)
<i>... λυθησόμενος (;)</i>	(9)	<i>Ξε(;)νων Ὀνασίμου</i>	(6)
<i>εἷ κα μῆ κοινᾶ συν</i>	(8)		(21)
<i>τῶν καὶ τᾶ τ Πτο-</i>			(21)
<i>λεμαῖος ἀλλ'</i>	(13)		(21)

Περὶ τῶν ὄλων μετὰ τεμαχίου τῆς πλακῆς ἐλλειπόντων τελευταίων στίχων τῆς ἐπιγραφῆς θὰ κάμωμεν λόγον ἐν τῇ ἐπομένῃ.

Πληρεστέρα ἀποκατάστασις καὶ πλήρης ἐξαγωγή ἐννοίας δὲν εἶναι δυνατὴ ὡς ἐκ τῆς μεγάλης φθορᾶς τῆς πλακῆς. Ἐν κεφαλαίῳ ὁμως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ συνθήκης συμμαχίας συναπτομένης μεσολα-

(*) Εὐρέθη ὑπὸ Demargne καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Reifferscheidt (R. E. Gr. XXIV, 1911).

δήσει τοῦ Πτολεμαίου τῆς Αἰγύπτου μεταξὺ Ἱεραπόλιντος καὶ ἐτέρας πόλεως, ἢ ὁποία—δεδομένου ὅτι ἡ ἐπιγραφή εὗρέθη ἐν Ἰτάνῳ—θὰ εἶναι ἡ πόλις αὕτη.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ γραφή φαίνεται ὁμοία πρὸς ἐκείνην ἄλλης ἐπιγραφῆς, τῆς ἀφιερώσεως Φρουράρχου Δευκίου πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Δ', περὶ ἧς ἐν τῇ περὶ Ἀναθημάτων παραγράφῳ, συναγομένῳ ὅτι Πτολεμαῖος θὰ εἶναι καὶ ἐνταῦθα αὐτὸς ὁ Δ', ὁ Φιλοπάτωρ ἐπικαλούμενος, βασιλεύσας δὲ κατὰ τὰ ἔτη 222—205, καὶ ὅτι ἡ ἐπιγραφή θὰ ἐχαράχθη, ὡς ἀναθηματικὴ, ἐν Ἰτάνῳ.

β'. Ἡ ἀγνώστου συνθήκης

ΑΛΑΝΛΙΟΙΝΑΝΚΑΙΘΕΛΙΕΝΕΣ
ΤΟΑΡΟΝΤΑΣΑΘΑΝΑ

Εὗρέθη ὑπὸ Spratt ἄγνωστον ποῦ, ἐπὶ τοῦ Σαμωνίου πάντως Ἀκρωτηρίου, ὑπ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἀντεγράφη, ἀλλ' ἡ ἀντιγραφή, λόγῳ τῆς ἀποσβέσεως τῶν γραμμάτων, δὲν ὑπῆρξε καθ' ὅλα ἐπιτυχῆς. Οὕτω δὲ οὔτε ἐννοία φαίνεται εὐκόλῳ νὰ ἐξαχθῆ, οὔδὲ κἂν λέξεις—πλὴν μᾶς—νὰ σχηματισθῆ. Διὰ τοῦτο ἐημοσιευθεῖσα ἡ ἐπιγραφή ὑπὸ τοῦ Gh. Babington (ε'). ἀφέθη ἀνερμήγνευτος καὶ ἄνευ σχολίων, ἀπέσχον δὲ, καθ' ὅσον γινώσκω, ν' ἀσχοληθῶσι περὶ αὐτῆς ἄλλοι ἐκδῶται.

Ἀποπειρώμεθα μίαν ἀποκατάστασιν καὶ ἀνάγνωσιν. Λαμβάνομεν ὡς κλειδα τὰ τελευταῖα τοῦ πρώτου στίχου χράμματα ἐν οἷς τὰ Δ Ι θὰ ἦσαν ἀσφαλῶς ἠνωμένα εἰς ἓν, (τὸ Μ). Διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης ἀποχωρίζονται εὐκόλῳ αἱ λέξεις ΚΑΙ ΘΕΜΕΝ ΕΣ, αἱ ὁποῖαι ὑπενθυμίζουσι συνήθη καὶ γνωστὴν ἤδη τῶν συνθηκῶν φράσιν, εἷα καὶ ἐνταῦθα θὰ ἦτο. Οὐδεμίαν λοιπὴν ἀμφιβολίαν ὅτι ἀποσβεσθέντα γράμματα καὶ μὴ περιληφθέντα κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν θὰ ἦσαν τὰ : Σ Τ ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου καὶ Σ ἐν τέλει τοῦ δευτέρου στίχου, παραλειφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ τὸ Ι μεταξὺ τοῦ Ο καὶ Α τοῦ δευτέρου τὸ δὲ ὡς Ο ἀντιγραφὲν εἰς τὸν πρῶτον θὰ ἦτο Θ.

Οἱ στίχοι λοιπὸν θὰ εἶχον οὕτω :

ΣΤΑΛΑΝ ΛΙΘΙΝΑΝ ΚΑΙ ΘΕΜΕΝ ΕΣ
ΤΟ ΙΑΡΟΝ ΤΑΣ ΙΑΘΑΝΑΣ

Ἐχομεν ἄρα οὐχὶ αὐτοτελῆ καὶ ἀναθηματικὴν, ὡς ἐξελήφθη, ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ τμῆμα τοιαύτης περιλαμβάνον τὴν τελευταίαν συνθήκης τινὸς φράσιν, ἢ ὁποία θὰ εἶχε πληρέστερον οὕτω : ἀγγράφαι δὲ τὰν συθῆμαν ἐς στάλαν λιθίναν καὶ θέμεν ἐς τὸ Ἰαρὸν τᾶς Ἀθάνας.

Τοιαύτη δὲ συνθήκη, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ μήκους τοῦ πρώτου στίχου τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς, θὰ περιείχετο εἰς πλάκα στενήν, μὴ χωροῦσαν κατὰ πλάτος πλεονα τῶν 21—23 γραμμάτων. Ὑποθέτομεν λοιπὸν ὅτι θ' ἀπετέλει, ἂν μὴ ἄλλης, μὴπω ἀνακαλυφθείσης, τοὺς τελευταίους στίχους τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς.

Ναοὶ δὲ Ἀθηνᾶς ἐν τῷ Σαμωνίῳ Ἀκρωτηρίῳ ὑπῆρχον δύο, ὁ τῆς Πολιάδος ἐν Ἰτάνῳ καὶ ὁ τῆς Σαμωνίας ἢ Σαλμωνίας κατὰ τὴν ἐσχατὴν τοῦ Ἀκρωτηρίου (2). Περὶ τῆς ἐγέρσεως τοῦ δευτέρου ἔχομεν τὰς ἐπομένους πληροφορίες :

Ἐν τοῖς Σταδισμοῖς μὲν ἀναγινώσκομεν : « Ἀκρωτήριόν ἐστιν ἀνέχον πρὸς βόρρην ἐπὶ πολὺ. Ἔστι δὲ Ἰερὸν Ἀθηνᾶς, ἔχει ὑφορμον καὶ ὕδωρ· τὰ δὲ ἄλλα ἠφκνισμένα ». Ὁ δὲ Ἀπολλώνιος Ρόδιος λέγει εἰς τὰ « Ἀργοναυτικά » του ὅτι ἐπανακάμπτοντες ἐκ τῆς Κολχίδος καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον περιπλανώμενοι οἱ μετὰ τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῆς Μηδείας Ἀργοναῦται, προσήγγισαν, μετὰ τὴν ἐπιχειρήσαντες Κάρπαθον, καὶ εἰς τὴν Κρήτην κατὰ νύκτα σκοτεινὴν, ὅπου καὶ ἐκινδύνευσαν νὰ καταποντισθῶσιν ἐκ τῶν λίθων, τοὺς ὁποίους ἐξεσφενδόνιζε κατὰ τοῦ πλοίου των (τῆς Ἀργούς) ὁ ἀπὸ τῶν Κρητικῶν πειρατῶν πάντα ξένον ἀποδιώκων τρομερὸς καὶ ἀπρόσβλητος (ὡς χαλκοῦς) Τάλως, μόνον δὲ διὰ τεχνάσματος τῆς Μηδείας διέφυγον τὸν κίνδυνον. Προσθέτει δ' ὁ Ἀπολλώνιος—ὅπερ καὶ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς—ὅτι ἅμα τῇ αὐτῇ ἀποδιωχθέντες οἱ Ἀργοναῦται ἰδρῦσαντο νέον τῆς Μινωίδος Ἀθηνᾶς Ἰερὸν, ἐφωδιάσθησαν μὲ ὕδωρ καὶ ἀπελθόντες ὑπὲρ τὴν Σαλμωνίδα ἄκραν κατέφυγον ἐξ ἀνάγκης καιρικῆς καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Νῆσον Ἀνάφη, ὅπου ἐν ἄλλοις σκιερῶ ἀποίεον ἀγλαῶν τέμενος σκιοέντ' ἀ τε βωμὸν Ἀπόλλωνι (3).

Γινώσκομεν ὅμως ὅτι ἡ τῶν Ἀργοναυτῶν ἱστορία καλύπτεται ἐν πολλοῖς ὑπὸ παχείας χροιάς μυθικῆς. Τοιαύτη δὲ χροιά εἶναι καταφανὴς καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς διηγήσεως τοῦ Ἀπολλωνίου, ἐνθα ὁμιλεῖ, χωρὶς καὶ νὰ δικαιολογήσῃ πῶς ὁ κατὰ τὰ ἄλλα διεξοδικὸς ποιητὴς οὗτος τὸ παράδοξον τῆς ἐντὸς ὥρων ἰδρύσεως Ἰεροῦ. Καὶ εἶναι παράδοξον καὶ ἀπίστευτον τὸ πρᾶγμα, ἂν νοῆται Ἰερὸν ὁποῖον ἐκ τῶν ἐρειπίων ἐξάγεται ὅτι ἦτο τὸ

2. Ἐν τῇ « Ἐκκλησίᾳ Κρήτης », (σελ. 100, ὑπ. 9) καὶ ἐν τῇ Μελέτῃ « Ἐπὶ ἐνὸς γεωλ. φαινομένου ἐν Κρήτῃ », (σ. 54), ἐσημειώσαμεν εἰς ἐσφαλμένων πηγῶν Ναὸν Ποσειδῶνος ἀντὶ Ἀθηνᾶς.

3. « Κεῖνο μὲν οὖν Κρήτῃ ἐνὶ δὴ κνέφας ἠϋλίζοντο ἦρωες· μετὰ δ' οἱ γε νέον φαέθουσαν ἐς ἠῶ ἱερὸν Ἀθηναίης Μινωίδος ἰδρῦσαντο, ὕδωρ τ' εἰσαφύσαντο καὶ εἰσέβαν, ὡς κεν ἐρετμοῖς παμπρώτιστα βάλοιεν ὑπὲρ Σαλμωνίδος ἄκρας ». (« Ἀργοναυτικά » IV, στίχ', 1689—93 καὶ 1711).

τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ οὐχὶ ἀπλοῦς τις βωμὸς μὲ περίφραγμα ἐκ ξηρολίθων, ὡς συνήθως κατεσκευάζοντο τὰ διὰ τῆς λέξεως $\epsilon\epsilon\rho\alpha$ δηλούμενα ἀρχαῖα τεμένη.

Ἄλλ' ὁ Ἀπολλώνιος παρέλαβεν ἀπὸ τῆς Μυθολογίας τὸ θέμα τοῦ μῦθου τοῦ ἢ ἀπὸ ἐγγχωρίου παραδόσεως ἀποδιδοῦσης τὴν ἀρχικὴν τοῦ ναοῦ ἴδρυσιν εἰς τοὺς Ἀργοναύτας.

Ἡ πραγματικὴ λοιπὸν ἱστορία, ἀπηλλαγμένη μυθευμάτων καὶ ποιήσεως, θὰ ἔχη, καθ' ἡμᾶς, οὕτω: Ἐκ πολυημέρου κακοκαιρίας ἀποκλεισθέντος ποτὲ πλοίου τινὸς τὸ πλήρωμα ἤγειρέ τι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Ἰερὸν μὲ σχετικὴν ἴσως ἐπιγραφὴν. Συμπληροῦντες ἢ ἀντικαθιστῶντες τὸ Ἰερὸν τοῦτο ἤγειραν βραδύτερον οἱ ἐγγχώριοι τὸν ναόν, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐρείπια σφίζονται σήμερον ἀκόμη.

Ὁ οὕτως ἐγερθεὶς ναὸς ὑφίστατο πιθανώτατα ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀπολλωνίου (III αἰῶνος π. Χ.), ὁ ὁποῖος καὶ θὰ εἶδεν ἴσως αὐτὸν ἢ θὰ ἤκουσε τὴν περὶ μακρᾶς ἀρχαιότητος παράδοσιν, ἣν καὶ παρέλαβεν ὡς χρήσιμον εἰς τὰ «Ἀργοναυτικά» του.

Γνωστοῦ ὄντος ὅτι πρὸς νότον τοῦ Σαμωνίου ὑπάρχει ἕτερον Ἀκρωτήριον, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς μὲν καλοῦμεν Πλάκον, Γεωγράφοι τινὲς ὅμως Σαλαμώνιον (ἰταλιστὶ Salamon), διαστέλλοντες αὐτὸ τοῦ Σαμωνίου (Κάβου-Σιδέρου), θὰ ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ἡ ἀπορία μήπως Σαλμωνίς ἄκρα πρέπει νὰ νοηθῇ τὸ Ἀκρωτήριον Πλάκος. Ἄλλ' οὐχί. Οἱ Γεωγράφοι παρενόησαν ἢ σκοπίμως πρὸς διάκρισιν, ἐχρησιμοποίησαν τὴν ὀνομασίαν Σαλμώνιον διὰ τὸ νότιον ἀφήσαντες τὴν τοῦ Σαμωνίου εἰς τὸ βόρειον Ἀκρωτήριον, τὸ ὁποῖον-παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔφερεν ἀμφοτέρας τὰς ὀνομασίας ταύτας. Αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου νοεῖται, διότι ἄλλωσις ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ τῆς Πλάκου, φαίνονται τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ· ἐν αὐτῷ καὶ οἱ Σταδισμοὶ τοποθετοῦσιν αὐτόν. Τὴν διπλὴν ὀνομασίαν βλέπομεν καὶ εἰς τὸν Στράβωνα, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ Δεκάτῳ Βιβλίῳ τῶν Γεωγραφικῶν του λέγει:

«τὸ δὲ ἐξῆς τὸ Σαμωνίον ἐστίν, ὑπερπίπτον τοῦ Σουνίου πολὺ πρὸς ἔω» (I', Δ', 2).

«πρόεισιν (ἢ Κρήτη) εἰς ὀξὺ ἀκρωτήριον, τὸ Σαμώνιον, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον νεῦον καὶ τὰς Ροδίους νήσους» (I', Δ', 3).

«ἀπὸ δὲ τοῦ Σαμωνίου πρὸς Αἴγυπτον τεττάρων ἡμερῶν καὶ νυκτῶν πλοῦς» (I', Δ', 5).

«μεταξὺ δὲ τοῦ Σαμωνίου καὶ τῆς Χερσονήσου ἢ Πραΐσος» (I', Δ', 12).

«ἐπὶ Σ α λ μ ὠ ν ι ο ν τῆς Κρήτης ὅπερ ἐστὶν τὸ ἐξῆς ἄκρον» (I', Ε', I).

Σαμώνιον λοιπὸν καὶ Σαλμώνιον Ἀκρωτήριον εἶναι τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν Στράβωνα, τὸ ὑπερπίπτον τοῦ Σουνίου, τὸ πρὸς τὰς Ροδίων νήσους νεῦον, τὸ ἐξῆς ἄκρον.

Γράφεται δὲ καὶ Σαμμώνιον (Πλίνιος).

Ὁ Mariani, τέλος, στηριζόμενος εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι οἱ λίθοι τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλους διὰ συνδέσμων μεταλλικῶν

(σιδηρῶν), ἐχόντων σχῆμα οὐραῆς χελιδόνος ἢ τοῦ γράμματος X (\times), συμπεραίνει ὅτι ὁ ναὸς τῆς Σαλμωνίας Ἐθηνᾶς θὰ ἠγέρθη περὶ τὸν IV αἰῶνα π. X. ἢ καὶ ἔτι βραδύτερον (ε').

Σήμερον τὰ εἱρεπια τοῦ ναοῦ, κατόπιν τῆς ἀπὸ δυσμῶν ἀναδύσεως κατ' ἀνατολὰς δὲ καθιζήσεως τῆς Νήσου μας, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐπὶ ἐνόσ Γεωλογικοῦ φαινομένου ἐν Κρήτῃ» Μελέτῃ, εὐρίσκονται ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης κεκαλυμμένα ὑπὸ ἄμμου.

γ'. Ἡ περὶ συμβάσεως Ἰτανίων καὶ Αἰγυπτίων ἢ Ἀθηναίων (*)

(8)		πη	(11)		(6)		ἐπὶ τούτων	(8)
(8)		αδε	(12)		(3)		ἀποστελλόντων	(8)
(8)		κα δυο	(10)		(6)		ρος εα	(12)
(4)		καταφράκτων	(8)		(8)		ρ	(14)
		ἀποστελλόντων	(11)					(23)

Ὅ,τι μόνον ἐκ τοῦ τόσον ἐλλιποῦς τεμαχίου ἐπιγραφῆς δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ συνθήκης ὑποχρεώσεως τὸ ἕτερον τῶν συμβαλλομένων μερῶν ν' ἀποστέλλῃ θωρηκτὰ ἢ πολεμικὰ πλοῖα (κατάφρακτα) ἐν ὥρᾳ πολέμου ὡς βοήθειαν. Κατάφρακτος δὲ ναῦς ἢ ἔχουσα κατάστρωμα (4).

Ἡ ἐπιγραφὴ εὐρέθη ἐν Ἰτάνῳ. βοήθειαν δὲ Καταφράκτων θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν εἴτε οἱ δημοκρατικοὶ Ἀθηναῖοι, εἴτε καὶ οἱ πρότερον μεῖζον ὑπὲρ τῶν Ἰτανίων ἐπιδείξαντες ἐνδιαφέρον Πτολεμαῖοι τῆς Αἰγύπτου. Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν ὑποθέτομεν ὅτι πρέπει νὰ τεθῇ αὕτη ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Πτολεμαίων ἀπὸ τοῦ Β' (τοῦ Φιλαδέλφου 284—246) μέχρι τοῦ Στ' (τοῦ Φιλομήτορος 181—146). Ἄν δὲ εἶναι ἀκριβὴς ἡ γνώμη Halbherr—Reinach, καθ' ἣν ἡ γραφὴ τῆς συνθήκης ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν περὶ τὸ 300 π. X. συνθηκῶν, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ παρούσα συνθήκη θὰ συνήφθη ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου.

(ε'). Monumenti Antichi 1896, VI, p. 164.

(*) Ἐκ τῶν ὑπὸ Reinach ἐν Rev. Et. Gr. 1911 δημοσιευθειῶν. Ὑπομιμνήσκομεν ὅτι οἱ ἐν παρενθ. ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσι τὰ ὡς ἐλλείποντα ὑπολογιζόμενα γράμματα.

4. Μὲ ὁμοίαν καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ ἔννοιαν : «οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα ἔχοντας» (Βιβλ. Α', ἐδ. ι').

II. ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑΙ

Α'. Ὀρκος.

Ἡ περὶ ὄρκου τῶν Ἰτανίων πολιτῶν (*)

Θεὸς ἀγαθὸς

Τάδε ὤμοσαν τοὶ Ἰτανιοὶ πάν-
τες Δία Δικταῖον καὶ Ἥραν καὶ θ-εοῦς τοὺς ἐν Δίκτῃ καὶ Ἀθαν-
αίαν Πολιάδα καὶ θεοὺς, θεσοὶ
ἐν Ἀθαναίᾳ θύεται, πάνταςκαὶ Δία Ἀγοραῖον καὶ Ἀπόλλω-
να Πύθειον καθ' ἱερῶν νεοκαύ-
των πόλιν τὰν Ἰτανίων οὐ προ-δωσέω, οὐδὲ χῶραν, οὐδὲ νά-
σους τὰς τῶν Ἰτανίων, οὐδὲ
πολεμίους ἐπαξέω, οὐδὲ ναῦςτὰς τῶν Ἰτανίων προδωσέω,
οὐδὲ τῶν πολιτῶν προδωσέω
οὐδένα οὐδὲ χρήματα πολιτ-ῶν, οὐδὲ σύλλογον, οὐδὲ συνωμο-
σίαν ποιησέω ἐπὶ τῷ κακίονι τῷ
ς πόλιος ἢ τῶν πολιτῶν, οὐδὲ ἄλ-λῳ συνεσσεόμαι οὐδενί. αἴ τις
κα χρεῖζῃ τούτων τι ποιεῖν ἀ-
νερέω ποτὶ τοὺς ἄρχοντας οὐ-δὲ γὰρ ἀναδασμὸν οὐδὲ οἰκιῶν
οὐδὲ οἰκοπέδων, οὐδὲ χρεῶν ἀ-
ποκοπὰν ποιησέω, οὐδὲ δίκαν ἐ-παξέω ξενικὰν τῶν πολιτῶν
οὐδενὶ ἐριθροτῶν παρεορέσι οὐ-
δεμιᾷ οὐδὲ βουλευσέω περὶ τῷς πόλιος κακὸν οὐδέν. πολιτεό-
σομαι δὲ ἐπ' Ἰσα καὶ ὁμοίᾳ καὶ θίν-
ων καὶ ἀνθρώπινων πάντα κα-

τὰ τοὺς νόμους τοὺς προϋπά-

5

10

15

20

25

30

(*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Halbherr (Mus Italian Vol III, p. 564). εἶτα ὑπὸ Blass (Die Kret. Insc. p. 324, No 5058) καὶ, τέλος, ὑπὸ Ditt, (Syl. Inscr Graecarum ἐκδ. 3η, 1915, Vol. I, p. 768, No 526) μὲν τινας ἐν τῷ κειμένῳ διαφορὰς,

ρχοντας, ὅσοις χρεώμεθα πε-
 ρὶ θίνα καὶ τοὺς νῦν ἐθέμεθα κ'
 αἱ τινὰς ἄλλοις ὑστερον θεώ-
 μεθα ἢ περὶ τὰ θίνα ἢ περὶ τὰ πολ. 35
 ιτικὰ καὶ οὐ προλειψέω τὰν πολιτεί-
 αν οὔτε ἐν πολέμῳ οὔτε ἐν εἰρ-
 ἀνᾷ κατὰ τὸ δυνατόν· τοῖς δ' ε-
 ὑορκέοσι καὶ κατέχουσι τὸν ὄρ-
 κων τέκνων ὄνασιν γίνεσθαι 40
 καὶ γὰρ ἔνκαρπον φέρειν καὶ προ-
 ὄβαρα εὐθηνεῖν καὶ ἄλλα πολλ-
 ᾶ καὶ ἀγαθὰ γίνεσθαι καὶ αὐτῶ
 καὶ τοῖς τέκνοις· τοῖς δὲ ἐπιορκέ-
 σοι μῆτε γὰρ φέρειν, μῆτε τέκν- 45
 ων ὄνασιν γίνεσθαι μῆτε πρό-
 βαρα εὐθηνεῖν, ἐξόλλυσθαι δὲ
 κακῶς κακοὺς καὶ αὐτοὺς καὶ γ-
 ενεὰν αὐτῶν.

Τὸν ὄρκον τοῦτον, ὁ ὁποῖος ὑπενομιζεῖ τὸν ὄν κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Σίλωνος ὤμωσαν οἱ ἔφηβοι Ἀθηναῖοι ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας των (οὐ καταισχυῶν τὰ ὄπλα τὰ ἱερὰ κλπ.), ὤμωσαν οἱ Ἰτάνιοι πάντες καὶ πιθανώτατα ἐφ' ἃ π α ξ. Ὅτι ἔγινε δ' ἡ ὄρκωμοσία αὕτη μετὰ τὸ 265 π. Χ., ὅποτε διεκινδύνευσεν τὸ πολίτευμα τῆς Ἰτάνου, ἐσώθη δὲ χάρις εἰς τὴν διὰ τοῦ Ναυάρχου Πατρόκλου Πάτρωνος ἐπέμβασιν τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (285—247), ὡς πρὸ μικροῦ εἶπομεν (σ. 61). Εὐλόγως λοιπὸν ὁ Dittenberger καὶ Blass, κρίνοντες ἐκ τῆς γραφῆς, ἢ ὅποια ὁμοιάζει πρὸς ἐκαίνην τοῦ ὑπὲρ Πατρόκλου τιμητικοῦ Ψηφίσματος (σ. 60), ἀνάγουσι τὸν ὄρκον τοῦτον εἰς τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα.

Παρατηρήσεις. Χρεῶν ἀποκοπὰν (στ. 23—24). Σύνηθες δυστυχῶς καὶ προσφιλες πρὸς τοῖς Κρησὶ καὶ πρὸς τοῖς Ἑλλησι κακόν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ δὲν δικαιούμεθα νὰ παραπονεθῶμεν κατὰ τοῦ Dittenberger λέγοντος «Solemnia omnium rerum publicarum perturbationis indicia esse apud Graecos in vulgus notum est». Ἐξαιρέσειν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀπετέλουν οἱ Σπαρτιάται, ὡς λέγει καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῇ Πηνυθηνικῇ του («Ἐν τῇ Σπαρτι κτῶν οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν οὔτε . . οὐδὲ χρεῶν ἀποκοπὰς, οὐδὲ γῆς ἀναδασμόν . . » Βλ. ὑποσ. 3 τοῦ Πρ. Μέρ.). Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν δι καὶ ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ Λυκούργου, ὡς καὶ βραδύτερον κατὰ τὴν ἐπὶ Κλεομένους τοῦ Γ' μεταπολίτευσιν (225 π. Χ.) ἐγίνε περιουσιῶν ἐξίσωσις, χρεῶν ἀφαισις καὶ γῆς ἀναδασμός. (Ἰστ. Παπαρ. ἐκδ. Κωνστ., τόμ. Β', σελ. 340).

Δίκαν ξενικᾶν (στ. 21—25). Γνωστὴ ἡ «γραφὴ ξενίας» (=μήνυσις κατὰ τοῦ ἀντιποιουμένου δικαιώματα πολίτου, ἐν ᾧ ἦτο ξένος, μέτοικος).

Ἐν τινι περὶ συνθήκης Ριττηνίων καὶ Γορτυνίων ἐπιγραφῇ (Blass No 4985 ;) ἀναγινώσκωμεν : «αἱ δὲ πλέον δαμιῶσαι ἢ καταχρήσασαιτο, κσενεία δίκα δικάδδεδσθαι». Τὸ ἀντίθετον (Ἔαστῖα δίκα).

Τοιαύτη γραφὴ φαίνεται ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἦτο συνήθως εἰμὴ σκόπιμος συκοφαντία κατ' ἀθῶων πολιτῶν. Ἡ συκοφαντία δ' αὕτη, ἡ ὁποία καὶ ἐν Ἰτάνῳ θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πολλάκις καὶ ἠπεῖλει κοινωνικὴν ἐξαχρείωσιν, ἐθεωρήθη καλὸν νὰ προληφθῇ διὰ τοῦ ὄρκου.

Ἐριθεοτῶν (στ. 26). Ὁ μὲν Halbherr γράφει ἐριθεόζων καὶ προσθέτει ὅτι δὲν εὐρίσκει δυνατὴν ἄλλην ἀνάγνωσιν· ὁ δὲ Dittenberger δι-
ορθοῖ εἰς ἐριθεοτῶν (=ἐριθευτῶν) καὶ παρατηρεῖ ὅτι ρῆμα λῆγον εἰς εὐζῶ (ἐβζῶ) ἀντὶ εὐώ (εῶω), δὲν ὑπάρχει. Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Οὐδὲ ἐριθεῦω μάλιστα ὑπάρχει, ἀλλὰ ἐριθεῦομαι (=ἐργάζομαι, προσλαμβάνομαι ἐπὶ μι-
σῶ, ὡς οἱ Ἄρχοντες, οἱ Δικασταί)· «ἐξ αἵρετῶν γὰρ διὰ τοῦτο ἐποίησαν κλη-
ρωτάς (τὰς Ἀρχάς). ὅτι ἤροῦντο τοὺς ἐριθευομένους» (Ἄριστ. Πολιτ. V, 303, 15) (στ'). Ἡ ἔννοια λοιπὸν ἔχει οὕτω : Δὲν θὰ ὑποβάλω «γραφὴν ξε-
νίας» ἐνώπιον οὐδενὸς τῶν Ἐριθευτῶν (=Ἀρχόντων, Δικαστῶν).

Παρεορέσει (στ. 26). Ὁ ἰωνικὸς τύπος εο ἀντὶ ευ (παρευρέσει=προφάσει) δὲν εἶναι συνήθης εἰς Κρητικὰς ἐπιγραφάς, ἐν τούτοις χρη-
σιμοποιεῖται εἰς τὴν παροῦσαν πρᾶ τὸν ευ (παρεορέσει, ἐριθεοτῶν, πολι-
τεῖσομαι, ἀλλὰ καὶ βουλευσέω καὶ εὐθηνεῖν). Σχετικῶς θὰ ὀμιλήσωμεν καὶ
ἀλλαχοῦ.

Πρόβατα (στ. 43, 47). Διὰ τῆς λέξεως πρόβατα νοοῦνται πάντα τὰ τετράποδα, τὰ συνανθρωπευόμενα. Ὁ Ἡσυχίος λέγει : «τὰ τετράποδα, ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς βάσεως πρόβασις ἔχειν ἑτέραν τῶν ἔμπροσθεν ποδῶν πρὸς τὰ ὀπίσθια». Ὁ δὲ Ἡρόδοτος : «Τὰς βουῖς τὰς θηλέας σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα» (4, 61. 6, 56). Καὶ ὁ Ἱπποκράτης : «Πρόβατα νῦν εἶπεν ἅπαντα τὰ βοσκήματα» (624, 22).

Περὶ τῶν ἐν τῷ ὄρκῳ ὡς ἀπαγορευτικῶν διατάξεων περιλαμβανομέ-
νων εἴπομεν ἐν τῇ περὶ πολιτεύματος τῶν Ἰτανίων παραγράφῳ (σελ. 18)
ὅτι ἦσαν κοιναὶ καὶ συνήθεις ὥστε νὰ μὴ φαίνεται βάσιμον τὸ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ
τοῦ Σβορώνου συναγόμενον συμπέρασμα περὶ ἀκοσμιῶν ἐπιγενομένων ἐπὶ τυ-
ραννίδος τοῦ Εὐφάμου τοιούτων οἷα αἱ ἐν ταῖς ἀπαγορευτικαῖς διατάξεσιν
ἐμφαινόμεναι.

Β'. Ἀναθήματα

α'. Πρὸς Θεοῦς ἢ Ναοῦς αὐτῶν

1. Ἀθηναίων Σαλμωνίας.

ΦΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΙΑΡΩΙ
ΧΑΡΙΣΤΕΙΟΝ

Ἡ πλάξ τῆς ἐπιγραφῆς, ἐνετοιχισμένη εἰς γωνίαν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου (5), θὰ προέρχεται ἐκ τοῦ παρακειμένου τῆς Ἀθηναῖς Σαλμωνίας ναοῦ καὶ θ' ἀπετέλει ὑπόβαθρον μνημείου, τὸ ὁποῖον ἀνέθηκαν εἰς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης ὁ Φείδων καὶ ἡ Ἰαρώι.

Ἀνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Halbherr, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Blass (ζ').

Ἐν τῇ πλακί ἀναγινώσκειται ΙΑΡΩΙ τὸ δεύτερον ὄνομα, ὃ δὲ Halbherr διορθοῖ εἰς ΙΑΡΩΝ συμπληρῶν τὸ Ι εἰς Ν. Ἄλλ' ὁ Blass ἀφήνει τὸ ὄνομα ὡς ἔχει καὶ ἐπιλέγει: *dedicirendes* (sic) *Ehepaar* = ἀφιερῶται ἀνδρόγυνον.

Ὄνόματα γυναικεῖα, λήγοντα εἰς —*ῶι*, εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλας ἐπιγραφὰς μνημονευομένας ὑπὸ Ν. Παπαδάκι εἰς τὴν ἐν Ἀρχαιολ. Δελτίου τεύχ. 1—8,, 1915 πραγματεῖαν αὐτοῦ περὶ ἀνασκαφῆς Ἰσείου ἐν Ἐρετρία. Οὕτω ἐν ἐπιγραφῇ περιλαμβανομένη ἐν σελ. 159—60 ἀναγινώσκομεν *Νικῶι* Εὐνομία, ἐν ἄλλαις δ' ἐπιγραφαῖς, ἀναφερομέναις ἐν ὑποσημειώσει τῆς σελ. 164, *Ματρῶι*, *Ἀρκεσῶι*. Τὴν γραφὴν δὲ τῶν ὀνομάτων τούτων ἀποδίδει ὁ γράφων εἰς «ὀρθογραφικὸν ζήτημα», προσθέτει δὲ καὶ γνώμην τοῦ Hoffmann λέγοντος σχετικῶς: «Ὅτε πλέον τὰ κατ' ἔθος ὀρθογραφούμενα *ηι* καὶ *ῶι* προεφέροντο ἀπλῶς *ε* καὶ *ο*, γράφουσιν ἤδη καὶ *ῶι* κάποτε ἀντὶ ἀπλοῦ *ῶ* ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος» (S. G. D. I. IV, 589).

Διὰ τοῦς λόγους τούτους ἀφήκαμεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐν τῇ πλακί ἔχει τὸ τῆς ἀφιερωτρίας ὄνομα. Ἰαρώι δέ, τὴν ὁποῖαν θὰ ἴδωμεν καὶ εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 8 ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν, δὲν ἦτο ὡς φρονεῖ ὁ Blass, σύζυγος τοῦ

5. Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου ἔκειτο παρὰ τὸ ἀκρότατον σημεῖον τοῦ Ἀκρωτηρίου Σαμωνίου ἢ Σαλμωνίου· ἠγέρθη κατὰ τὴν Β' Βυζαντινὴν περίοδον, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης (σελ. 75, 100). Μετὰ τὴν κατάρρευσιν ἢ κατεδάφισιν τῆς Μονῆς καὶ τοῦ Ναοῦ, οἱ ἐν αὐτῇ μονάζοντες ἴδρυσαν μετ' ἄλλων Μοναχῶν εἰς θέσιν μεσόγειον τὴν καὶ σήμερον σφραγισμένην Μονὴν Ἀκρωτηριανῆς. Βραδύτερον ὁ καταπεσὼν ναὸς ἀνηγέρθη, ὡς καὶ σήμερον σφύζεται μετὰ τινὰ κατὰ τὸν δυτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ἐπιμήκυνσιν, γενομένων τῷ 1880. (βλ. καὶ τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἅγιος Ἰσιδωρος καὶ ἡ Μονὴ Ἀκρωτηριανῆ» Μελέτην ἡμῶν ἐν Περιοδικῷ «Δοῆρου» τεύχει 8).

(ζ'). Mus. Ital. III. 1890, p. 587— Die Kr. Inschr. No 5064.

Φεΐδωνος, ἀλλ' ἀνεψιά αὐτοῦ, ἤτοι κόρη τοῦ Σωναύτα υἱοῦ τῆς Σαμιράμιδος ἀδελφῆς ἢ θείας τοῦ Φεΐδωνος.

Τῆς ἐξ Ἰτάνου οἰκογενείας ταύτης, ἐγκρίτου καὶ πλουσίας, θὰ ἴδωμεν καὶ εἰς ἄλλας ἐπιγραφὰς καὶ εἰς τὰ Χαράγματα δνομάτων πολλὰ μέλη. Ἐκεῖ θέλομεν ἐξετάσει καὶ τὸ χρονολογικὸν ζήτημα.

2. Πρὸς τὴν αὐτὴν Θεάν

ΘΕΑΡΕΣΤΟΣ ΝΙΚΟΔΑΜΟΥ
ΕΥΡΥΜΝΙΟΝ ΦΕΙΔΩΝΟΣ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΘΗΝΑΙ
ΣΑΛΜΩΝΙΑΙ ΕΥΧΑΝ

Ἡ στήλη εὑρέθη ἐν Ἀγ. Γαλήνη, ἀλλὰ προέρχεται ἀναμφιβόλως ἀπὸ τοῦ ἐν Σαμωνίῳ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς (η'). Ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ De Sanctis, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Blass (No 5145a).

Εὐρύμνιον θὰ εἶναι τὸ ὄνομα τῆς συζύγου τοῦ Θεαρέστου, ἀπὸ τῆς ἐγκρίτου οἰκογενείας τῶν Φειδῶνων καταγομένης. Ἀμφότεροι δὲ οἱ σύζυγοι ἀναθέτουσι στήλην εἰς τὴν Σαμωνίαν ἢ Σαλμωνίαν Ἀθηνᾶν ὑπὲρ τῶν τέκνων των.

3. Πρὸς Ἀθηνᾶν Πολιάδα.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΥΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑΣ
ΠΑΝΤΟΣ ΟΙΚΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΔΟΓΜΑΤΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ
ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΝΙΚΑΓΟΡΑΣ . . .
Υ Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ
(ΑΝΕΘΗΚΕ)Ν ΕΝ ΤΩΙ ΤΗΣ (ΑΘΗΝΑΣ ΙΕΡΩΙ)

Μετὰ τεμαχίων τῆς πλακῆς ἐξέπεσον, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ δυοχεράλνεται πολὺ ἢ κατανόησις τῆς ἐπιγραφῆς, λέξεις τινὲς ἐκ τῶν στίχων 2, 6, 7 καὶ 8. Οὕτω δ' ἐλλιπῆς ἐδημοσιεύθη ἢ ἐπιγραφή ὑπὸ Lucio Mariani τῷ 1896 (θ') καὶ ἡ συμπλήρωσις αὐτῆς δὲν εἶναι εὐκολὸς εἰμὴ κατὰ τὸν τελευταῖον στίχον, ὡς φαίνεται ἀνωτέρω (ἐν παρενθέσει).

Ὁ Ἀρχιερεὺς (τίνος τόπου ;) Νικαγόρας (τίνος πατρὸς εὐὲ τὸ ὄνομα λήγει κατὰ γενικὴν εἰς Οἶ ;) Δόγμα τῆς Συγκλήτου τῶν Ρωμαίων ἐκτελων, ἀνέθηκε μνημεῖον εἰς τὸ ἐν Ἰτάνῳ Ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Πολιάδος ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας καὶ τύχης τοῦ Αὐτοκράτορος Καίσαρος Σεβαστοῦ καὶ παντὸς τοῦ Οἴκου του.

(η'). Βλ. καὶ Μνημεῖα Ἱεραιτύνης (I. Β'. σ').

(θ'). Monumenti Antichi, VI 1896, p. 163.

Τὸ μνημεῖον—Στήλη ἀπλή κατὰ πᾶσαν πιθανότητα—ἀνατιθέμενον ἐν τῇ τῆς Ἀθηνᾶς Ἱερῷ, θὰ ἀφιερῶθη πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν Θεάν καὶ οὐχὶ πρὸς ἄλλον Θεόν, καίτοι, ὑπὲρ Αὐτοκράτορος καὶ Σωτηρίας τῆς ἀναθέσεως γινομένης, θὰ ἔδει νὰ γίνῃ αὕτη «τῷ Βασιλεῖ Διὶ Σωτηρί», ἢ τῇ «Ἀρτέμιδι Σωταίρα». Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὰ κενὰ τῆς ἐπιγραφῆς, θὰ περιείχετο τὸ ἕτερον τῶν Θεῶν τούτων ὄνομα, διότι εἰς τὰ κενὰ ταῦτα, ὡς ἀπὸ τὴν ἔννοιαν ἐξάγομεν, θὰ ἐφέροντο ἐν μὲν τῷ 2 στίχῳ τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος (Ἰουλιανῶν), ἐν δὲ τῷ 6ῳ τὸ πατρωνυμικὸν τοῦ Νικαγόρα καὶ ἐν τῷ 7ῳ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου (Ἑδρας) τοῦ Ἀρχιερέως. Ἐν τῷ 8ῳ, τέλος, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀντὶ τῆς συμπληρώσεως (Ἀθηνᾶς Ἱερῷ) θὰ ἔδει νὰ τεθῇ Ἀρτέμιδος Ἱερῷ, διότι τοιοῦτον Ἱερὸν δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἰτάνῳ.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν πρέπει νὰ δεχθῶμεν γενικῶς μὲν τὴν μετὰ τὸ 67 π. Χ. περίοδον, διότι ἡ Ρωμαίου Ἀρχιερέως παρουσία ἐν Ἰτάνῳ (ἐπίσκεψις ἢ διαμονή) προϋποθέτει ὡς γενομένην ἤδη τὴν Ρωμαϊκὴν ἐν Κρήτῃ κατάκτησιν, ὀριστικώτερον δέ, ἂν Καῖσαρ Σεβαστὸς νοῆται ὁ Ἰουλιανὸς Αὐγούστος, τὰ ἔτη 30 π. Χ.—14 μ. Χ.

4. Πρὸς τὴν αὐτὴν Θεάν.

ΠΟΛΥΞΕΝΙΔΑΣ ΑΘΑΝΑΙΑΙ
ΕΥΞΑΜΕΝΟΣ

Ἡ πλάξ τῆς ἐπιγραφῆς ἀνεκαλύφθη ἐντετοιχισμένη ἐν τινι οἰκίᾳ εἰς Παλαιόκαστρον ὑπὸ τοῦ Halbherr ἐξημοσιεύθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Blass (1). Θὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος. Γραφὴ τῆς καλῆς ἐποχῆς, χρονολογία δὲ Δ' αἰὼν κατὰ Halbherr

5. Πρὸς Δία Ἐπόψιον (6).

ΠΑΤΡΩΝ ΔΙΙ	ΕΙ ΤΙΝΙ ΤΟΥ	ΜΙΚΡΑΝ
ΕΠΟΨΙΩ	ΤΩΝ ΕΠΙΜΕ-	ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤΗ-
ΑΝΕΘΗΚΕ.	ΛΕΣ. ΚΑΤΑ	ΛΗΝ ΟΗΛΙΟΣ
ΤΡΟΠΑΙΧΕΙ-	ΤΗΝ ΧΟΙ-	ΤΡΕΠΕΤΑΙ.
ΜΕΡΙΝΑΙ.	ΡΑΔΑ ΤΗΝ	-----

Τὴν χωρίζομεν διὰ στιγμῶν (τελειῶν) εἰς τέσσαρας περιόδους κερχ-
λαιῶδους ἐννοίας, διότι ἄνευ τοῦ χωρισμοῦ τούτου φαίνεται ἀκατανόητος.

Ἀνεκαλύφθη ἐντετοιχισμένη ὡς ὑπέρθυρον οἰκίας τοῦ ναυτικοῦ Φά-

(1) Mus. Ital. III 1890, p. 587. Die Kret. Ins, p. 327.

6 Ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ Διὸς ἐπιθέτων καὶ τὸ Ἐπόψιος. («Ἀντόμεθα πρὸς Διὸς Ἐποψίου». Ἀπολλώνιος Ρόδιος Βιβλ. II, στ. 1123).

ρου κατὰ τὴν ἐσχατιὰν τοῦ Σαμωνίου, ἀνεγνώσθη πλήρως καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Halbherr (1α').

Γεγραμμένη εἰς γλώσσαν ἀπηλλαγμένην παντὸς θωρισμοῦ προδίδει ὅτι δὲν ἐγράφη ἐν Κρήτῃ. Καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Πάτρων τοῦ ἀναθέτοτος μᾶς ἐπιτρέπει τοιαύτην σκέψιν. Πάτρωνα γινώσκομεν ἤδη τὸν πατέρα τοῦ Ναυάρχου Πατρόκλου Μακεδόνας, ὑπὲρ οὗ τὸ τῶν Ἰτανίων τιμητικὸν Ψήφισμα (σελ. 60).

Ἄν δὲ παρατηρήσωμεν καὶ τοῦτο ὅτι ὁ γράφας ἦτο ἐγκρατὴς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας, ἐμπείρως δὲ περὶ τὰ ναυτικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν εἶχε, μᾶς ἔρχεται ἡ ἰδέα ὅτι ἐφευρέτης τοιοῦτου μηχανήματος —διότι περὶ μηχανήματος πρόκειται— ἀφιερωτῆς καὶ συνθέτης τῆς ἀφιερωτικῆς ἐπιγραφῆς ἦτο αὐτὸς ὁ τοῦ Πτολεμαίου Β' τῆς Αἰγύπτου Ναύαρχος, Πάτροκλος Πάτρωνος Μακεδῶν, ὁ ὁποῖος ὅμως, ἐκ μετριοφροσύνης, ἔγραψεν οὐχὶ τὸ ἰδικόν του ἀλλὰ τὸ τοῦ πατρὸς του ὄνομα, καὶ τοῦτο ἄνευ ἐπωνύμου.

Ἐχομεν οὖτω καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἀναθέσεως καὶ τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, ἡ ὁποία, καὶ ἂν προηγήθη τοῦ τιμητικοῦ Ψηφίσματος ἢ ἐπηκολούθησεν αὐτό, δὲν θὰ ἀφίστατο αὐτοῦ κατὰ πολὺ, θὰ ἀνήγγοτο δηλονότι εἰς τοὺς περὶ τὰ ἔτη 271—265 χρόνους. (7)

Ἡ στήλη, ὡς δεικνύει καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγραφή, ἡ καταλαμβάνουσα 14 στίχους (οὓς εἰς τρεῖς ἐχωρίσαμεν ἀνωτέρω στήλας), ἦτο στενὴ καὶ ἐπιμήκης, ἐχρησίμευε δὲ κυρίως οὐχὶ διὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλον σκοπόν, τὸν καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἐμφαινόμενον, νὰ δεικνύῃ δηλ. εἰς τοὺς ναυτιλλομένους (8) τὰς χειμερινὰς τοῦ Ἥλιου τροπὰς, διὰ νὰ ἀνακόπτωσι τὴν θαλασσοπλοῖαν ἀποσύροντες τὰ πλοῖά των εἰς τὰ νεώρια.

Πῶς δὲ θὰ ἐπετυγχάνετο τοῦτο διὰ τῆς στήλης μᾶς ἐξηγεῖ ἐν τῇ ἀξιοθαυμάστῃ συντομίᾳ τῆς αὐτῆς ἡ ἐπιγραφή λέγουσα : «κατὰ τὴν χοιράδα τὴν μικρὰν καὶ τὴν στήλην ὁ Ἥλιος τρέπεται». Καταλαμβάνομεν ἐκ τούτου ὅτι ἡ στήλη θὰ ἦτο τοποθετημένη ἐπὶ βράχου, παραθαλασσοῦ πάντως, τοῦ ὁποῖου ἡ κορυφή θὰ ἦτο ἐπιμήκης καὶ ἐπικλινῆς καθ' ἑκατέραν πλευράν, ὁμοία δηλ. πρὸς ράχιν χοίρου, ἀπέναντι δι' αὐτῆς ἄλλη χοιρὰς. Αἱ τροπαὶ λοιπὸν θὰ ἐνεφανίζοντο ἀρχόμεναι ὅταν, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἥλιου, προέκτασις τῆς στήλης καὶ χοιρὰς θὰ ἐπιπτον εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν.

Τὸ ὄλον μηχανήμα, τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐπὶ ἀρχῆς διαφόρου τῆς τοῦ Γνώμονος τοῦ Ἀναξιμάνδρου (9), θὰ ἠδύνατο νὰ κληθῆ Ἥλιοτρόπιον,

(1α'), Mus, Ital, III, 1890, p. 585.

7. Ὁ Halbherr κρίνων ἐκ τοῦ τύπου τῶν γραμμάτων λέγει ὅτι ἡ ἐπιγραφή δὲν δύναται νὰ εἶναι μεταγενεστέρα τοῦ IV αἰῶνος (400—300). Μικρὰ διαφορά.

8. Τοὺς ναυτιλλομένους νοεῖ ἡ φράσις : «Εἴ τιτι τούτων ἐπιμελές», ἧς ἡ ἔννοια : «ἂν τις φροντίζῃ, ἐνδιαφέρεται διὰ ταύτας» (τὰς τροπὰς τοῦ Ἥλιου).

9. «Εὕρε δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος (ὁ Ἀναξιμάνδρος) καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν

είναι δὲ παράδοξον ὅτι εἰς τόσον ἀρχαίαν ἐποχὴν ὑπῆρχον τοιαῦτα μηχανήματα, ἔστω καὶ τόσον ἀπλᾶ. Ἄλλ' ὡς προκύπτει ἐξ ἀρχαίων Συγγραφέων, ἢ τῶν τροπῶν τοῦ Ἥλιου (Ἥλιοστασίου) παρατηρήσεις θὰ ἤσκειτο ἀπὸ ἔτι ἀπωτέρας ἀρχαιότητος ἐν τῇ Αἰγαίῳ. Ἐν μὲν τῇ Ὀδυσσεΐα (0, στ. 403—404) ἀναγινώσκωμεν :

«Νῆσός τις Συρίη κικλήσκαται, (εἴ που ἀκούεις),

Ὅρτυγίας καθύπερθε, ὅθι τροπαὶ ἡέλιοιο».

Ἐπὶ τούτων δ' ὁ Σχολιαστὴς σημειοῖ : «Ἐνθα φασὶν εἶναι τῇ ἡλίῳ σπήλαιον, δι' οὗ σημειοῦσθαι τὰς τοῦ ἡλίου τροπάς».

Ἐν δὲ τῇ Αἰλιανῶ (Βιβλ. Χ. κεφ. VII) :

«Μέτων ὁ Λευκονοεὺς, ἀστρολόγος, ἀνέστησε στήλας καὶ τὰς τοῦ ἡλίου τροπάς κατεγράψατο».

Αἱ στήλαι τοῦ Μέτωνος ἐστήθησαν ἐν Πυκί, ἐχρησίμευσαν δὲ (κατὰ τὸν γράψαντα ἐν Δεξ. Ἐλευθ.) διὰ νὰ δεικνύωσι τὴν ἐτησίαν ἡλιακὴν πορείαν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ἀκριθές, ὡς οὐδὲ ἡ γνώμη καθ' ἣν αἱ στήλαι αὗται ἦσαν ἀπλᾶ ἀναθήματα. Τὸ ἀκριθέστερον εἶναι, ὡς σημειοῖ καὶ ὁ Halbherr, ὅτι αἱ στήλαι τοῦ Μέτωνος (ζήσαντος κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα) εἶχον προορισμὸν παρόμοιον πρὸς τὸν τῆς στήλης τοῦ Πάτρωνος ἐν Ἰτάνῳ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐστηρίζοντο. Αὗται δὲ θὰ ἐχρησίμευσαν ὡς ὑπόδειγμα δι' ἐκείνην.

Ἄξιοπαρατήρητον καὶ τοῦτο ὅτι, καίτοι οὔτε ἐπὶ μνημείου, οὔτε ἐπὶ ναοῦ τοῦ Διὸς ἦτο τοποθετημένον τὸ Ἥλιοτρόπιον, ἀφιερῶνται ἐν τούτοις εἰς τὸν Θεὸν τοῦτον, ἀντὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰτανίων. Ὑποθέτω ὅτι τῆς τοιαύτης ἀφιερῶσεως λόγος ἦτο ὅπως καταστῆ σεβαστὸν καὶ προστατευέται ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐγκληματικῆς καταστροφῆς τὸ τόσον χρήσιμον εἰς τὴν ναυτικὴν πόλιν μηχανήμα (10).

6. Π ρ ὸ ς Δ ί α Σ ω τ ῆ ρ α.

Ε Π Ι Π Α Τ Ρ Ο -
Ν Ο Μ Ο Ι Ν Κ Ρ Α -
Τ Ι Δ Α Τ Ο Υ

Σ Α Τ Υ Ρ Ο Υ Κ Α Ι
Σ Α Τ Υ Ρ Ο Υ Τ Ο Υ
Σ Α Τ Υ Ρ Ο Υ (Δ Ι Ι).

Ἡ ἀφιερωτικὴ αὕτη ἐπιγραφή, θὰ ἦτο—ἂν μὴ στήλη ἀπλῆ—ὑπό-

σκιοθήρων ἐν Λακεδαιμόνι, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τ ρ ο ἰ π ἄ ς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα». (Διογ. Λαέρτ. II. I. 3).

Ὁ γνώμων τοῦ Ἀναξιμάνδρου ἀπέτελεῖτο ἀπὸ στῦλον καθέτως ἐμπεπηγμένον εἰς τὸ κέντρον πέντε ὁμοκέντρων κύκλων. Τούτους ἔτεμον δύο κάθετοι διάμετροι, εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τῶν ὁποίων ἐσημειοῦντο αἱ λέξεις : Ἀνατολή, Δύμιτροι, Βορρᾶς, Νότιος. (Ἐγκ. Δεξ. Ἐλευθ. ἐν λέξει Ἀναξιμανδρος). Ὁ Ἡρόδοτος (Βιβλ. II, 109) λέγει σχετικῶς, «πόλον καὶ γνώμονα καὶ τὰ δωδέκα μέρη τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες»,

10, Διαβλέπει τις ἐνταῦθα τὴν ἀρχὴν τῆς καὶ σήμερον παρὰ τισι λαοῖς ἐν

βαθρον μνημείου (ἀγάλματος) Θεοῦ τινος, τοῦ Διός, ὡς ὑποθέτει ὁ Reinach (ιβ'). ὁ ὅποιος καὶ συμπληροῖ τὸ ἐν τέλει κενὸν διὰ τῆς λέξεως Δί, διότι μακρότερον ὄνομα Θεοῦ δὲν χωρεῖ εἰς τὸ κενὸν τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν λείπει τοῦ Θεοῦ μόνον τὸ ὄνομα· λείπει καὶ τὸ τοῦ ἀφιερωτοῦ ἢ τῶν ἀφιερωτῶν. Διὰ τοῦτο, μολονότι ἡ πλάξ φαίνεται ἀκεραία, ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ συνέχεια εἰς ἄλλην πλάκα.

Πιστεύομεν ἀδιστακτικῶς ὅτι ἡ ἀφιέρωσις προέρχεται ἔξωθεν τῆς Κρήτης. Ἐξω δὲ τῆς Κρήτης ἢ ὑπὸ ξένων ἐντυχόντων ἐν Κρήτῃ ἔγινε καὶ ἡ ἐπὶ τῆς πλακῆς χάραξις τῆς ἀφιερωτικῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ ἀξίωμα τῶν Παιρονόμων (Γερουσιαστῶν, Ἀνωτέρων Συμβούλων), εἰσαχθὲν ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ Βασιλέως Κλεομένους τῷ 225 π. Χ. (11) δὲν ὑπῆρχεν ἐν Κρήτῃ, καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα: Κρατίδας τοῦ Σατύρου καὶ Σάτυρος τοῦ Σατύρου, φαίνονται ξενικά (12)· ἡ δὲ χρῆσις τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἐνταῦθα (Πατρονόμοιν) δὲν φαίνεται ἀπαντῶσα εἰς Κρητικὰς ἐπιγραφάς. Ἐπὶ τούτοις, καθὰ πληροφοροῦσιν οἱ ἐξετάσαντες τὴν πλάκα ἢ τὸ ἐκ ταύτης χάρτινον ἀποτύπωμα (calco), ἡ γρηφή τοῦ Α με κεκαμμένην πρὸς τὰ κάτω ἐν σχήματι ν τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμὴν (Α), δὲν ἀπαντᾶται εἰμὴ εἰς μεταγενεστέρας τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς Κρήτης, εἰς ἃς ὅμως ἡ τοιαύτη τοῦ Α χάραξις θὰ προήλθεν ἐξ ἀπομιμήσεως τῆς ἐν τῇ παρούσῃ γραφῆς (13).

Διὰ τοὺς λόγους τούτους φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἀφιέρωσις προέρχεται ἀπὸ τινος Σπαρτιατοῦ ἢ μᾶλλον ἀπὸ Σπαρτιατικῆς Ἀρχῆς καὶ ὅτι, ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν, πρέπει ν' ἀναχθῇ αὕτη με τινα πιθανότητα εἰς τὰ ἔτη 204-201 π. Χ. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἔλαβε χώραν ὁ τῶν Κρητῶν μετὰ Φιλίππου τοῦ Ε' κατὰ τῶν Ροδίων πόλεμος, εἰς ὃν συνέπραξαν καὶ Λακεδαιμόνιοι (ιγ'). Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι καὶ ἐπτάθμουςεν ἡ στρατιωτικὴ αὐτῶν ἀποστολὴ ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Κρήτῃ (ἐν Ἰτάνῃ) ἐπανκκάμπουσα ἐκ Ρόδου ἢ ἐκεῖσε πο-

χρήσει παραστατικῆς ἀπαγορεύσεως, ἡ ὁποία παρ' αὐτοῖς κολεῖται Γ α π ο ὤ. Γραφομένη ἢ λέξις αὕτη ἢ ἀπαγγελιομένη ὑπὸ τῶν Ἱερῶν, ἐπὶ μνημείων καὶ ἄλλων Ἱερῶν ἀντικειμένων, κινήτων ἢ ἀκινήτων, καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ἀκόμη, προστατεύει αὐτὰ ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς.

(ιβ'). Revue des Etudes Grecques 1911.

11. «Καὶ τὸ κράτος τῆς Γερουσίας καταλύσας Πατρονόμους τῷ λόγῳ κατέστησε ἀντ' αὐτῶν». Πανσ. Κορινθιακά, βιβλ. II, κεφ. IX, ἔδ. 1)

12. Σάτυρος, ὡς ὄνομα προσώπου ἀναφέρεται ἐν Ἀθήναις. Οὕτως ἐκαλοῦντο: ὁ διδάσκαλος τοῦ Δημοσθένους, εἰς τῶν Τριακόνητα Τυφάνων, ὁ τοῦ Θεόγνιδος υἱός (Τραγικός Ὑποκριτής), Ποιηταὶ καὶ Φιλόσοφοι, ὁμοίως καὶ δύο Βασιλεῖς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου (Ε' καὶ Δ' αἰῶνος).

13. Τὴν εὐρίσκομεν καὶ εἰς προγενεστέραν ἐπιγραφὴν, Συνθήκην Ἱεραιωνίων μετ' Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, γραφεῖσαν καὶ αὐτὴν ἔξω πιθανῶς τῆς Κρήτης, ὡς καὶ εἰς μεταγενεστέρας ἃς ἀνεφέρομεν καὶ ἐν ὑποσημειώσει (μα') τοῦ Μέρου τούτου.

(ιγ'). Marg. Guarducci, Tituli Cretae Mediae, Roma 1935 p. 48.

ρευομένη, κατὰ τὸν χρόνον δὲ τῆς ἐνταῦθα σταθμεύσεως αὐτῆς ἀνήγειρε τὸ πρὸς τὸν Δία μνημεῖον ἢ πλάκα ἀπλήν, ὡς παράκλησιν ὑπὲρ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τῆς ἐκστρατείας ἢ ὡς εὐχαριστήρια δι' αὐτήν.

7. Πρὸς Δία Σωτήρα καὶ Τύχην (*).

ΦΙΛΩΤΑΣ
ΓΕΝΘΙΟΥ
ΕΠΙΔΑΜΝΙΟΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ
ΦΙΛΩΝ ΚΑΙ ΧΙΛΙ-
ΑΡΧΟΣ ΚΑΙ ΦΓΟΥΡΑΡ-

ΧΟΣ ΔΙΙ ΣΩΤΗΡΙ
ΚΑΙ ΤΥΧΗΣ ΠΡΩΤΟ-
ΓΕΝΗΤΑ . . . ΝΑ

Γραφή τοῦ Α με κεκαμμένην τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμὴν (A).
Ὁ Φιλώτας, ἔλλην αὐτός ἐκ Δυρραχίου καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν τῆς Αἰγύπτου ὑπηρεσίαν διατελῶν, ἐκ τῶν πρώτων φίλων. ὡς ἐπιτολοφοροῦντο εἰ τῆς Αἰγυπτιακῆς Ἱεραρχίας, φέρων στρατιωτικὸν βιβλίον Χιλιάρχου, ὑπηρετεῖ ὡς Φρούραρχος τῆς ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ VI, τοῦ Φιλομήτορος (181—146) δευτέρου γνωστῆς Αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς ἐν Ἰτάνῳ (14).

Ἀφιέρωσεν ἄγαλμα ἢ μᾶλλον στήλην ἀπλήν εἰς τὸν Δία Σωτήρα καὶ τὴν Τύχην, διότι διέσωσαν ἴσως αὐτὸν ἀπὸ προφανοῦς κινδύνου οἱ Θεοὶ οὗτοι.

Ναὸς ἴδιος τοῦ Διὸς Σωτήρος καὶ τῆς Τύχης δὲν ἀναφέρεται ἐν Ἰτάνῳ. ὅπου ὅμως ἐλατρεῖοντο εἰ θεοὶ «πάντες καὶ πάσαι», ἐγίνοντο δὲ αἱ δι' αὐτοὺς θυσίαι ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς (ἐν Ἀθαναίᾳ), ὡς εἶδομεν καὶ εἰς τὴν περὶ Ὀρκου ἐπιγραφὴν, (σελ. 72). Ἐπίθετον δὲ Πρωτογεγένια ἢ Πρωτογένεια τῆς Τύχης δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστὸν ἐν Κρήτῃ, ὡς νομίζω, οὐδὲ ἐν Ἑλλάδι εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Μόνον παρὰ Λατίνοις ἐκαλεῖτο ἢ θεὰ αὕτη Fortuna Primigenia καὶ υποθέτομεν ὅτι εἰσῆχθη ἐν Ἰτάνῳ μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν ἐν Κρήτῃ ἐπιρροήν, ἢ ὅποια ἤρχισεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπεμβάσεως (189). Χρονολογία τῆς ἀφιέρωσεως θὰ πίπῃ μεταξὺ τοῦ 150, ὅτε ἀπεστάλη ἐξ Αἰγύπτου φρουρά, καὶ τοῦ 146, ὅτε ἀνεκλήθη αὕτη.

(*) Demargne (Bul de Cor. Hel. XXIV 1900) Reinach (Revue des Et. Gr. 1911).

14. Ὄνομα Φιλώτας ἀπαντᾷ καὶ εἰς Αἰγυπτιακὰ νομίσματα (229—100 π. Χ.). Μετ' ὄνομα δὲ Γένθιος ἀναφέρεται ὁ διαδεχθεὶς τὸν Φίλιππον Ε' τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τῶν Ἰλλυρικῶν αὐτῆς κτήσεις (197—168 π. Χ.), κατὰ τὴν Ἰσοορίαν Νομισμάτων Head—Σβορ. τ. Α', σ. 396. Πιθανὸν δὲ ὁ Φιλώτας νὰ ἦτο υἱὸς τοῦ Γενθίου τούτου.

Περὶ τῆς πρώτης Αἰγ. φρουρᾶς ἐν Ἰτάνῳ γενήσεται λόγος ἐν τοῖς ἐομένοισι (Ἀναθ. ἐπιγρ. πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλοπάτορα).

8. Πρὸς Ἀπόλλωνα Πύτιον (*).

ΑΠΟΛΛΩΝΙ
ΠΥΤΙΩ,
ΙΕΡΑΤΕΥΣΑΣ
ΦΕΙΔΩΝ

ΦΕΙΔΩΝΟΣ
ΚΑΙ ΙΑΡΩΙ
ΣΩΝΑΥΤΑ
ΤΟ ΑΝΔΡΙΑΝ-

ΤΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΧΡΥΣΕΟΝ
ΣΤΕΦΑΝΟΝ
ΤΟΝ Π

Τὸν Φεῖδωνα καὶ τὴν Ἰαρώϊ εἶδομεν καὶ εἰς ἄλλην ἐπιγραφὴν, τὴν πρὸς Ἀθηναῖν Σαλμωνίαν ἀναθηματικὴν (σελ. 75)· ἐνταῦθα βλέπομεν καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῶν, Φεῖδωνα καὶ Σωναύταν. Ἄλλα τῆς αὐτῆς οἰκογενεῖας μέλη θὰ ἴδωμεν εἰς ἐπομένους ἐπιγραφὰς καὶ εἰς τὰ Χαράγματα ὀνομάτων.

9. Πρὸς Ἄρτεμιν Σώτειραν

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΥΠΕΡ ΚΑΛΛΙ-
ΜΑΧΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΙ ΣΩΤΕΙΡΑΙ

Ἡ πλᾶξ τῆς ἐπιγραφῆς ἀνεκαλύφθη ἐντετοιχισμένη ἐν τινὶ οἰκίᾳ εἰς Παλαιόκαστρον ὑπὸ τοῦ Halbherr, ἐδημοσιεύθη δὲ ἔνθα καὶ ἡ προηγουμένη. Γραφὴ καὶ χρονολογία ὡς αἱ τῆς 3ης ἀναθηματικῆς. Τίνες δὲ Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Καλλιμάχος ἀγνοοῦμεν. Νὰς δὲ Ἄρτεμιδος Σωτείρας δὲν εἶναι γνωστὸς ἐν Ἰτάνῃ, οὐδ' ἐν Ἐλείᾳ Παλαιόκαστρου (15).

Τὸ μνημεῖον, στήλη ἀπλή πιθανῶς, ἀνετέθη εἰς τινα τῶν ἐνταῦθα ναῶν, τῆς Ἀθηναῖς ἐν Ἰτάνῃ ἢ τοῦ Δικταίου Διὸς ἐν Ἐλείᾳ.

10. Πρὸς Ρέα (Κυβέλην)

ΡΟΔΑ
ΑΡΤΕΜΙΔΩ.

ΡΟΥ ΑΡΕΤΑΝ
ΤΑΣ ΘΕΟΥ.

Ἄρετὴ τῆς θεοῦ εἶναι ἡ θεία αὐτῆς δύναμις, τὴν ὅποیان θὰ ἡσθάνθη ἐν αὐτῇ ἐκδηλωθεῖσαν ἡ Ρόδα Ἀρτεμιδώρου καὶ δι' ἣν εὐγνωμονοῦσα ἀφιέρωσεν ἄγαλμα, ὅπερ καὶ εὐρέθη, φέρον τὴν ἄνω ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν, ἀνεγνωρίσθη δέ, καίπερ ἀκέφαλον, ὡς παριστῶν τὴν Ρέα (Κυβέλην. (ιδ)'),

(*) Ἀνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Halbherr (Mus. Ital. III. 1890, p. 587), ἀπὸ τούτου δὲ ὑπὸ τοῦ Blass (Die Kret. Inschr. p. 327, No 5063).

15. Ὑπῆρχεν ἐν Λύκτιῳ. (Κρητικὰ Καθίσματα. σελ. 59—61).

(ιδ). J. Demargn. (Bul. de Cor. He'. XXIV. 1900, p. 238.

β'. Πρὸς Βασιλεῖς καὶ Αὐτοκράτορας

1. Πρὸς Πτολεμαῖον Β'. τὸν Φιλοπάτορα (*).

ΒΑΣΙΛΕΙ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ, ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΙ
ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ, ΑΡΣΙΝΟΗ,
ΤΟ ΥΔΡΕΥΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΝΥΜΦΑΙΩΝ
ΔΕΥΚΙΟΣ ΓΑ·Ι·ΟΣ ΡΩΜΑΙΟΣ ΦΡΟΥΡΑΡΧΩΝ

Ὁ Φιλοπάτωρ, τέταρτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν Πτολεμαίων, ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 222 μέχρι τοῦ 205· ἀλλὰ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀρσινόην Π ἐνυμφεύθη μετὰ τὴν νίκην τῆς Ραφίας τῇ 217 π. Χ. κατὰ τὸν Πολύβιον. Ἐπομένως ἡ ἀφιέρωσις θὰ ἔγινε μετὰ τὴν περίοδον 216—205, ὀριστικώτερον δὲ 216—210, ἦτοι πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Διαδόχου Πτολεμαίου τοῦ Ε' (210), τὸν ὁποῖον, παρὰ τὴν συνήθειαν, δὲν ἀναφέρει ἡ ἀφιέρωσις, ὡς μὴπω γεγεννημένον.

Νυμφαῖον (ἢ μᾶλλον Νύμφαιον) ἐλέγετο ἄντρον, φυσικὸν ἢ τεχνητόν, ἔχον πηγὴν ῥέοντος ὕδατος, διότι ἐθεωρεῖτο ὡς ἐνδιάτιμα τῶν Νυμφῶν ἢ Ναϊάδων, Ὑδρευμα δὲ ἡ πηγὴ. Τοιαῦτα Νύμφαια, περίσθηλα καὶ περιέδρα, ἔχοντα ἐν μέσῳ ἀναβρυτήριον, ἠγείροντο ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐχρησίμουν δὲ καὶ ὡς τόποι συναθροίσεων καὶ ἀναπαύσεων τῶν πολιτῶν.

Περὶ τοιοῦτου τινὸς Νυμφαίου θὰ πρόκειται ἐνταῦθα. Ὑδρευμα δὲ θὰ ἦτο τὸ καὶ σήμερον ἐπὶ τόπου σφῆζόμενον παλαιὸν φρέαρ μὲ ἀνεξάντλητον ὕδωρ.

Ἀλλὰ πῶς νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν πρὸς Βασιλεῖς ἀφιέρωσιν τοῦ Νυμφαίου, γενομένην μάλιστα οὐχὶ ὑπὸ τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Φρουράρχου; Φαίνεται ὅτι ἡ ἀνέγερσις ἐξετελέσθη δαπάναις τοῦ Βασιλέως ἢ τῆς Φρουρᾶς αὐτοῦ, ἢ ὅτι διὰ τοιαύτης ἀφιέρωσεως ἐσκοπεῖτο τήμησις μὲν τῶν Βασιλέων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐγληματικῆς καταστροφῆς ἐξασφάλις τοῦ Νυμφαίου, καθισταμένου οὕτω σεβαστοῦ καὶ προστατευτοῦ.

Ἡ παρουσία ξένου Φρουράρχου ἐν Ἰτάνῳ, καὶ δὴ Ρωμαίου, μᾶς ἐκπλήττει. Ἀλλήν Αἰγυπτιακὴν ἐν Ἰτάνῳ φρουρὰν ἔξεν ἐγινώσκομεν εἰμὴ τὴν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ ΣΤ', τὴν καὶ ἀνακληθεῖσαν ἅμα τῇ θανάτῳ αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς Διαιτησίας δὲ τῶν Μαγνήτων ἀναφερομένην.

Ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἀφιέρωσιν πληροφοροῦμεθα περὶ προγενεστέρας φρουρᾶς καὶ βέβαια δὲν πρέπει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἐκεῖνη ἦτο συνέχεια ταύτης, ὅτι δηλ. ἀπεστάλη μὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος, ἀνενοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ μέχρι τοῦ 146 π. Χ. Περὶ Προτεκτοράτου δ' Αἰγυπτιακοῦ ἐπὶ τῆς Ἰτάνου καὶ στρατιωτικῆς ἐν αὐτῇ φρουρᾶς ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Β' ὠμιλήσαμεν καὶ προηγουμένως (σελ. 63).

(*). Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Reinach εἰς Rev. des Etudes grecques δημοσιευθειῶν.

Ὁ Προϋστάμενος δὲ τῆς φρουρᾶς Λεύκιος Γαίου, Ρωμαῖος, ὡς γράφεται, θὰ ἐτέλει εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αἰγύπτου. Ὑπῆρχε μὲν νόμος τῆς Ρώμης ἀπαγορευθῆναι ὑπηρεσίαν ἐν ξένῳ στρατῷ καὶ παράδοσις τοῦ νόμου τούτου δὲν ἦτο δυνατὴ εἰς χρόνους μάλιστα καθ' ὅσους ἡ Ρώμη εἶχεν ante portas τὸν Ἀννίβαν (211 π. Χ.), ἀλλ' ἡ τοιαύτη τοῦ Λευκίου ἀπόδοσις θὰ ἐσημειώετο εἰς ἰδίαν μεταξὺ Ρώμης καὶ Αἰγύπτου συνθήκας, αἱ ὑπῆρχον πράγματι τοιαῦται, ἀναγόμεναι εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 210 χρόνους, ὡς μᾶς πληροφοροῦσιν οἱ Dëmargne καὶ Reinach.

2. Πρὸς Σεπτίμιον Σεβήρον (*)

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΛΟΥΚΙΩΝ
ΣΕΠΤΙΜΙΩΝ ΣΥΝΗΡΩΝ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΑΔΙ-
ΑΒΗΤΙΚΩΝ ΠΑΡΘΙΚΩΝ ΜΕΓΙΣΤΩΝ ΕΥΣΕ-
ΒΗ ΕΥΤΥΧΗ ΣΕΒΑΣΤΩΝ Α ΠΟΛΙΣ Α ΤΩΝ
ΙΤΑΛΙΩΝ ΑΝΕΣΤΗΣΕ ΕΠΙ ΠΡΩΤΟΚΟΣΜΩ
ΣΩΤΗΡΙΩ ΠΑΙΔΕΡΩΤΟΣ.

3. Πρὸς Μ. Αὐρήλ. — Ἀντωνεῖνον (*)

ΑΥΓΟΥΣΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΑ Μ. ΑΥ-
ΑΝΤΩΝΕΙΝΩΝ ΕΥΣΕΒΙ ΣΕΒΑΣΤΩΝ
Α ΠΟΛΙΣ ΙΤΑΛΙΩΝ ΤΩΝ ΤΗΣ
ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ.

— — — — —
— — — — —

Ἀμφότεραι αἱ ἄνω ἐπιγραφαὶ ἔχουσι χαραχθῆ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλακῆς καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφεῖας, δεξιᾶ ἢ μὲν ἀριστερᾶ ἢ δὲ ἐξάγεται δ' ἐκ τούτου πρῶτον μὲν ὅτι συγχρόνως ἀμφότεραι ἐχαραχθήσαν, ἔπειτα δ' ὅτι ἀναφέρονται μὲν εἰς δύο πρόσωπα, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς δύο Αὐτοκράτορας. Μᾶρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος εἶναι ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο τοῦ Σεπτίμιου υἱῶν, ὁ Βασιανός, ὃ ὑπ' αὐτοῦ μενομασθεῖς μὲ τὰ ἐνδοξὰ ὀνόματα τῶν Αὐτοκράτορων Αὐρηλίου καὶ Ἀντωνίνου, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 198 προσληφθεὶς ὡς συνάρχων τοῦ πατρὸς μὲ τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου. Διεδέχθη τὸν πατέρα του τῷ 211 καὶ ἔλαβε τὸ παρωνύμιον Καρακάλλας.

Ὁ Σεπτίμιος Σεβήρος, ἅμα εἰς τὸν θρόνον ἀνελθὼν (193 μ. Χ.), ἔσπευσε νὰ καταβάλλῃ τοὺς Στρατηγούς, τοὺς μικρὸν πρὸ αὐτοῦ ἀναγορευθέντας Αὐτοκράτορας, ἤτοι τὸν Νέγρον ἐν Συρίᾳ (Ἀδιαθηνῇ) καὶ τὸν Ἀλβινὸν ἐν Δουγδούνη (Δυών) ἐξεστράτευσεν ἀκολούθως κατὰ τῶν Πάρθων (198 μ. Χ.) καί, τέλος, κατὰ τῶν Σκώτων περὶ τὸ 210, ἵδτε καὶ ἐτελεύτησεν ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ. Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων προήλθον οἱ εἰς αὐτὸν ἀποδοθέντες τίτλοι: Ἀραβικός, Ἀδιαθηνικός, Παρθικός, Μέγιστος καί, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 211 θάνατον, Βρεττανικός.

Τῷ 203 ἀνηγέρθη ἐν Ρώμῃ θριαμβευτικὴ ἀψὶς πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐ-

(*) Ἐδημοσιεύθησαν ἀμφότεραι μὲν ὑπὸ Halbherr (Mus. Ital. III, 1890) ἢ δὲ τοῦ Σεπτίμιου καὶ ὑπὸ Blsss (Die Kret. Inschr p. 327 No 5066) καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐν Ἐφημ. Χανίων «Βήματι τοῦ Λαοῦ» 15 Ὀκτ. 1937.

τοκράτορος τούτου καὶ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, Βρασιανθοῦ καὶ Γέτα. Κατ' ἀπομίμησιν δέ, ὑποθέτω, τοῦ κοινοῦ τούτου μνημείου ἤγειραν καὶ οἱ Ἰτάνιοι κοινὴν τὴν στήλην των μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ πατρὸς Σεπτιμίου καὶ τοῦ συνάρχοντος υἱοῦ του Μ. Αὐρηλίου Ἀντωνίνου Αὐγούστου, ἢ ἀνέγερσις δ' αὕτη θὰ ἔγινε μετὰ τὸ ἔτος 198, ὅτε ὁ υἱὸς ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου (16), καὶ πρὸ τοῦ 211, ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ πατήρ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἣ ὅποια δὲν ἀναφέρει τὴν προσωνομίαν τοῦ Βρεττανικοῦ, τὴν μετὰ τὸ 211 ἀποδοθείσαν, εἰς ἑτέραν δέ, ἀναθηματικὴν ἐπίσης, ἀλλὰ μεταγενεστέραν ἐπιγραφὴν τῆς Γόρτυνος ἀναγραφείσαν.

Καίτοι ἐκ τῆς φράσεως ἈΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ἢ ΑΥΤΟΥΣΤΟΝ ΑΝΕΣΤΗΣΕ θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι πρόκειται περὶ ἀγαλμάτων, ἐν τούτοις πιστεύομεν ὅτι στήλη ἀπλῶς τιμητικὴ ἐστήθη, διότι δὲν φαίνεται πιθανὸν οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιοθῆ ὡς βῆθρον δύο συγχρόνως ἀγαλμάτων ἢ ἐφ' ἧς αἱ ἐπιγραφαὶ πλάξ, οὐδὲ ἑνὸς μόνου, ἀφοῦ δύο ἔφερον ἐπιγραφὰς διαφόρους.

Ποῖος δὲ ὁ λόγος τῆς διὰ στήλης τιμῆσεως τοῦ Σεπτιμίου καὶ τοῦ υἱοῦ του δὲν ἀναγράφεται εἰς τὰς ἐπιγραφάς. Φέρεται μὲν ἐν τῇ δευτέρᾳ τούτων ἡ λέξις ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ διὰ τὸν υἱόν, ἀλλ' ὑποθέτομεν ὅτι, καὶ ἂν τῷ ὄντι παρέσχεν εὐεργεσίαν τινὰ εἰς τὴν Ἰτανόν, ἢ εὐεργεσία αὕτη δὲν ἀπέρρεεν ἀπὸ τοῦ προσώπου του, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος. Διὰ τὸν πατέρα οὐδεμίαν ὑπάρχει δηλωτικὴ τοῦ πράγματος λέξις· ἂν λάβωμεν ὁμῶς ὑπ' ὄψιν ὅτι, πλὴν τοῦ ἐν Ἰτάνῳ ἀναθηματικοῦ μνημείου, εὐρέθη καὶ ἐν Γόρτυνι τοιοῦτον καὶ ἐν Καντάνῳ Σελίνου ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Ἀττικῇ ὑπὲρ τε τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῆς Αὐτοκρατείας Ἰουλίας Δόμνης (15), θὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ τῆς ἀναθέσεως λόγος θὰ ἀπέρρεεν ἀπὸ γενικωτέρας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα εὐγνωμοσύνης διὰ κοινωφελῆ αὐτοῦ ἐνέργειαν εὐρείας ἐκτάσεως· τοιαύτην δὲ ἐνέργειαν διαβλέπομεν ἐν ἱστορικῇ πληροφορίᾳ, καθ' ἣν «ἐπροστάτευσε τὰς Ἐπαρχίας ἀπὸ τῶν καταπίσεων ὁ Σεπτίμιος Σευῆρος».

16. Διὰ τοῦτο τὴν λέξιν Αὐτοκράτορα, τὴν ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τῆς ἐπιγραφῆς χρησιμοποιηθεῖσαν πρὸς συμπλήρωσιν κενοῦ αὐτῆς, ἀντικατεστήσαμεν διὰ τῆς λέξεως Αὐγούστον.

(15). Κουμανούδη Στεφάνου Ἀττικαὶ Ἐπιγραφαὶ ἐν Περιοδικῷ «Ἀθηναίου» 1881, σελ. 74—75.

γ'. Πρὸς νεκροὺς (ἐπιτύμβια (*).

1. Πρὸς Τοξότην — Πολεμιστήν.

Κατὰ Spr.—Babington	Κατὰ Halbherr
ΕΤΕΛΑΙΑ	ΤΗΝΑΓΛΑ
ΔΑΙΟΕ	ΑΥΔΑΙΟΙΣΙ
ΜΑΤΙΑΟΡΑΦΟΙ	ΑΤΡΑΟΡΑΦΟΙ
ΙΣΟΦΕΡΙΣΙΝΕΚΗΒΟΛ	ΙΣΟΦΕΡΙΣΕΝΕΚΗΒΟΛΩ
ΝΟΩ . . . ΑΛΛ . . . ΥΣΗΛΟΒ	ΝΟΩ . . . ΑΛΛ . . . ΟΥΣΗΛΘΕ
	ΠΑΤΡΙΣΜΕΝΑΝΕΣΤ
ΤΕΥΟΥΣΑ . . . Ν . . .	ΕΥΟΥΣΑΕΧΑΡΗ

Τὸ ἐπίγραμμα, ἔμμετρον πιθανώτατα, εἶχε χαραχθῆ ἐπὶ στήλης, ἣ δποια σήμερον εἶναι ἐντετοιχισμένη ὡς ὑπέρθυρον ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου παρὰ τὴν Ἴτανον. Πλὴν τοῦ ὅλως ἄλλείποντος ἐν ἀρχῇ ἐνὸς ἴσως ατίχου, ἔχουσιν ἀποσβεσθῆ πολλὰ τῶν γραμμάτων, ἀποτριβῆ δὲ τὰ ὑπολειπόμενα εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἐξαγωγή ἀσφαλούς ἐννοίας καθίσταται δύσκολος. Ἐν τῇ τ.δ Halbherr πληρεστέρα ἀποκαταστάσει δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰς λέξεις ΑΥΔΑΙΟΙΣΙ (=φωνήσιν, ἀνθρώποις), ΙΣΟΦΕΡΙΣΕΝ, ΕΚΗΒΟΛΩ, ΗΛΘΕΝ, ΠΑΤΡΙΣ, ΑΝΕΣΤΗΣΕ, ΕΥΟΥΣΑ, ΕΧΑΡΗ (;) ὑποφιαζόμεθα δὲ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ τὰς λέξεις (τοξό)ΤΗΝ ΑΓΛΑ(όν) καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ἔνθεν μὲν τὰς τελευταίας συλλαβὰς πατρωνυμοῦ λήγοντος εἰς ΡΑ (ΠΑΤΡΑΓΟΡΑ ;), ἔνθεν δὲ τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆς λέξεως ΦΟΙ(δω). Πιστεύομεν δ' ὅτι καὶ αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις θὰ εἶναι μᾶλλον : ΤΙΝΟΥΣΑ ΧΑΡΙΝ.

Ἔχομεν οὕτω τρίτην, κάπως πληρεστέραν, ἀποκατάστασιν τοῦ ἐπιτύμβιου, τὴν ἐπομένην :

Τ Ο Ξ Ο Τ Η Ν Α Γ Λ Α Ο Ν
Α Υ Δ Α Ι Ο Ι Σ Ι
Π Α Τ Ρ Α Γ Ο Ρ Α Φ Ο Ι Β Ω
Ι Σ Ο Φ Ε Ρ Ι Σ Ε Ν Ε Κ Η Β Ο Λ Ω
Ν Ο Ω . . . Α Λ Λ . . . Ο Υ Σ Η Λ Θ Ε
Π Α Τ Ρ Ι Σ Μ Ε Ν Α Ν Ε Σ Τ Η Σ Ε
Τ Ι Ν Ο Υ Σ Α Χ Α Ρ Ι Ν.

(*) Τὰ ὑπ' ἀριθ. 1—5, 7, 8 ἐδημοσίευσα καὶ εἰς τὸ Περιοδικὸν «Δοῆρον» 1938. Τεύχ. 9—10.

Τὸ 1 καὶ 2 ἀνεγρόφησαν ὑπὸ Spratt τῷ 1852 καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Babington (Travels and Researches in Crete II, Appendix, 1865, p. 419, No 16, 17), ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὑπὸ Halbherr (Mus. Ital, III, 1890, p. 587, No 12).

Διὰ τῆς αὐτῆς ἀποκαταστάσεως συνάγομεν μὲ τινα βεβαιότητα ὅτι πρόκειται περὶ στήλης ὑπὲρ πολίτου ἀναδειχθέντος Ἰσοῦ κατὰ τὴν τοξικὴν πρὸς τὸν Ἐκκηδόλον Φοῖβον (Ἀπόλλωνα) καὶ τὴν πατρίδα του ὑπηρετήσαντος, δι' ἧς αὕτη ἀνέστησε τὴν στήλην ἀποτίουσα χάριν.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τοῦ ἐπιτύμβιου τοῦτο μόνον δύναμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὸ μνημεῖον ἀνάγεται ἀσφαλῶς μὲν μετὰ τὸ 225 π. Χ., ὡς ἐξάγομεν ἐξ ἄλλου γραφικοῦ μνημείου, τοῦ πρὸς Δία Σωτήρα ἀναθηματικοῦ (ἀοιθ. 6), τὸ ὅποιον ἐθεωρήσαμεν ὁμοίως μεταγενέστερον τοῦ 225 τάξαντες μεταξὺ τῶν ἐτῶν 204—201, καὶ εἰς τὸ ὅποιον ἀπαντᾷται, ὡς ἐνταῦθα, τὸ Α με κακωμένην πρὸς τὰ κάτω ἐν σχήματι τοῦ γράμματος ν τὰ ἀκέλη τέμνουσαν γραμμὴν (X), πιθανῶς δὲ κατὰ πολὺ μεταγενέστερον τοῦτου, ἐγγίζον τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους.

2. Πρὸς Ἀνδρογόνου

ΗΡΑΚΛΕΤΟΣ ΜΕΝ(εξένοῦ)
ΚΑΣΣΑΝ(δρα Ἡρακλέτοῦ)

Ἄντεγρᾶφη ὑπὸ Spratt καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Babington, ἄνευ τῶν ἐν παρενθέσει ἰδικῶν μας συμπληρώσεων, στηριχθεῖσιν ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι πρόκειται περὶ τάφου ἀνδρογόνου ἢ ὅτι ὁ σύζυγος ἐγείρει τὴν στήλην εἰς τὴν σύζυγόν του.

Ἡ στήλη εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐν Κανταβρηγία Μουσεῖον Fitzwilliam

3. Πρὸς Πατέρα καὶ Υἱὸν

(Κ ἄ λ λ)Ω Ν	Α Μ Μ Ω(νιοῦ)
(Α μ)Μ Ω(νιοῦ)	Κ Α Λ Λ Ω(νιοῦ)
(χ ρ η σ)Τ Ε Χ Α Ι Ρ Ε.	Χ Ρ Η Σ(τ ἐ)
— — — —	Χ(α ι)Ρ(ε)

Δύο ἐπιτύμβια ἐπὶ τῆς αὐτῆς στήλης, τὸ μὲν ἐπὶ τῆς μιᾶς, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἐπιφανείας. Ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Halbherr (ιστ') ἄνευ τῶν ἐν παρενθέσει συμπληρώσεων γενομένων ὑφ' ἡμῶν.

Ἄναφέρονται, ὡς ὑποθέτω, εἰς τὸν πατέρα τὸ μὲν, εἰς τὸν υἱὸν τὸ δὲ, ἐν τῇ αὐτῇ τάφῳ ταφέντας ἀμφοτέρους, ἐκτὸς ἐὰν υποθέσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς μόνου ἐπιγράμματος τὸ ὅποιον, ἐσφαλμένως ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας χαράχθεν, ἐχαράχθη ὀρθότερον ἐπὶ τῆς ἑτέρας.

Ὄνομα Ἀ μ μ ὠ ν ι ο ῦ, Αἰγυπτιακῆς πιθανώτατα καταγωγῆς, θὰ ἴδωμεν καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον ἐπιτύμβιον, εἰς ἄλλο δὲ καὶ τὸ τοῦ Κ ἄ λ λ ω-

νοσ, τῆς αὐτῆς ἀμφότερα οἰκογενείας. Ἰδύοντόν δ' ἐκ τούτου ὅτι τὸ παρὸν καὶ ἐκεῖνα ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν περίπου χρονικὴν περίοδον.

Ἡ διὰ τοῦ Χατρε δξύμωρος πρὸς Νεκροῦς προσφώνησις ἢ εὐχή ἦτο συνήθης τύπος. Τὴν βλέπομεν καὶ εἰς ἄλλα ἐπιτύμβια Κρητικὰ καὶ τῶν ἐν Ἄσιγ. Ἑλληνικῶν πόλεων ἀφ' ὧν πιθανώτατα εἰσῆχθη ἐν Κρήτῃ (ιζ').

4. Πρὸς νεαρὸν κυνηγὸν

τὸν ΘΡΑΣΥΝ ΕΝ ΘΗΡΑΙΣ ΔΑΜΑΡΑΤΟΝ, ξένης λεύσεις
 ΛΑΜΠΡΑ ΚΥΝΗΓΕΣΙΑΣ ΕΡΓΑ ΠΟΙΗΣάμενον.
 ΟΝ ΓΕΝΕΤΑΣ ΕΣΠΕΙΡ ΑΜΜΩΝΙΟΣ ΕΣΛὸν ἐν ὄπλοις
 ΚΑΙ ΒΟΥΛΑΙ ΠΙΣΤΕΙ Δ ΕΞΟΧΟΝ ΑΜΕΡΙῶν,
 εἰκοσῆΤΗ Δ ΕΚΛΑΥΣΑΝ ΟΜΗΛΙΚΕΣ ΟΝτ' ἀγαθὸν γε
 μνήμην δ' ΕΥΣΕΒΕΩΝ ΠΑΤΡΙΣ ΕΣΩΣΕΝ ΑΕΙ.

Αἱ διὰ μικρῶν σημειούμεναι συμπληρώσεις ἔγιναν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, πλὴν τῆς τοῦ πέμπτου στίχου, ὄντ' ἀγαθὸν γε, γενομένης ὑφ' ἡμῶν εἰς ἀντικατάστασιν τῆς τοῦ Bab. ὄντα κυναγόν, ἢ ὁποῖα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι περιτευεῖ ὡς περιλαμβανομένη ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, δὲν δικαιολογεῖ ἐπαρκῶς τὸ ἔκλαυσαν ὀμηλικές.

Ἐννοία τοῦ ἐπιγράμματος: Τοῦ εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν τελευταίου Δημαράτου, υἱοῦ Ἀμμωνίου, διαπρέψαντος δὲ εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς τὰ ὄπλα, εἰς τὴν οὐνείαν, καὶ ἔξοχον μεταξὺ τῶν θνητῶν (ἡμερίων) κατὰ τὴν πίστιν, τὸν ὁποῖον, ὡς ἀγαθόν, ἔκλαυσαν οἱ συνηλικιωταί, ἔσωσε διὰ παντός ἢ πατρίδα τὴν παρ' εὐσεβείας μνήμην, (διὰ τοῦ παρόντος ἐπιτυμβίου).

Ὁ νεκρὸς χαρακτηρίζεται μὲ τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα: θραυρὸς ἐν θήραις, λαμπρὰ κυνηγεσίας ἔργα ποιησάμενος, ἐσθλὸς ἐν ὄπλοις καὶ ἐν βουλή, πιστεῖ ἔξοχος ἀμερίων (= ἀνθρώπων).

Τὸ ὅτι μὲν ἢ περὶ τὸ κυνήγιον δεξιότης καὶ εὐτολμία (θρασύτης) ἐτιμῶντο πάντοτε καὶ ἐξήγοντο εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς περὶ παίδων τῶν ἀρχαίων ἀγωγῆς, ἢ ὁποῖα ἐπέβαλλε τὴν θήραν. Ὁ Πλάτων (Περὶ Νόμων Ζ) λέγει: «Μόνη δὲ πᾶσι λαιπὴ καὶ ἀρίστη ἢ τῶν τετραπόδων, ἵπποις καὶ κυσὶ καὶ τοῖς ἑαυτῶν θήρα σώμασιν, ὧν ἀπάντων κρατοῦσι δρόμοις καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς αὐτόχειρες θηρεύοντες ὅσοις ἀνδρείας τῆς θείας ἐπιμελές». Ὁ δὲ Ἀθήναιος ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς (Βιβλίῳ Α'): «Ἐπὶ κυνηγεσίᾳ ἐξίασιν οἱ νέοι πρὸς μελέτην τῶν πολεμικῶν κινδύνων. Ἀμέλει τοι γὰρ ἢ κυνηγετικῇ, οἷόν τι μέρος ἐστὶ καὶ ἀπείκασμα τῆς πολεμικῆς, ὡς καὶ Ἀριστείδης φησὶν ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς Ἀθηναίαν: Πολεμικῆς τέχνης μόνον ἐστὶ, μάλλον

(ιζ'). Inscriptions de Paphlagonie. Bul. Cor. Hel. Avril 1889, p. 315.

(*) Ἐκ τῶν τοῦ Spratt-Bab. (Tran 11, 1865, 420).

δὲ εἰπών. Διὸ καὶ Πλάτων τοὺς πολέμους θήρας ἀνθρώπων κομφῶς ὠνόμαζεν» (ιζ').

Ἄλλὰ τὰ ἐπίθετα : *ἑσθλὸς ἐν ὄπλοις καὶ Βουλᾷ ἔξοχος δ' ἐν πίστει*, τὰ ὁποῖα δὲν πιστεύω ὅτι ἐχρησιμοποιήθησαν ἄνευ λόγου καὶ τυχαίως, δίδουσιν ἀφορμὴν πρὸς σκέψεις τινάς. Θὰ συνέβησαν δηλονότι περιστατικά, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ τελευταῖος νεανίας θὰ ἐπέδειξεν ἀρετὰς δικαιολογούσας παρομοίους χαρακτηρισμοὺς. Ὁ χαρακτηρισμὸς μάλιστα «πίστει ἔξοχον ἀμερίων» προκαλεῖ περισσοτέραν προσοχὴν. Δὲν μοι φαίνεται δὲ ὅτι πρέπει νὰ νοήσωμεν ἀξιοπιστίαν ἢ δύνανται πειθοῦς, ἀλλὰ μᾶλλον πίστιν περὶ τοῦ θεοῦ, πίστιν δηλονότι θρησκευτικὴν. Μὲ τοιαύτην ἔννοιαν νομιζόμεν ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν λέξιν *ΕΥΣΕΒΕΩΝ* τοῦ τελευταίου στίχου.

Γεγονότα λοιπὸν, κατὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἔδρασεν ἢ καὶ θὰ ἐφρονεῦθη ὁ νεανίας πολεμιστῆς, ὥστε νὰ δικαιολογηθῆται ἢ ἐκ μέρους τῆς πατριδος τοῦ ἀπονεμομένη τιμῇ πρὸς αὐτόν, νεαρὸν ἄπλοῦν ὄντα κυνηγόν, ἔστω καὶ ἂν ἀνῆκεν εἰς ἐπιφανῆ οἰκογένειαν, ὑποθέτω ὅτι θὰ ἦσαν πολεμικὰ μὲν, ἀλλὰ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος. Τοιαῦτα δὲ γεγονότα, τοιοῦτοι ἀγῶνες θρησκευτικοί, εἰς εἰς ἔκτασιν ἐμφυλίων συρράξεων ἐξιχθέντες, δὲν θὰ ἔλαβον χώραν ἐν Ἰτάνῳ εἰμὴ κατὰ τὴν ἐμφάνισιν νέας θρησκείας, τῆς χριστιανικῆς. Τὸ ὅτι πρόκειται περὶ θρησκευτικῶν ἀγῶνων ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐν τῷ ἐπιγράμματι λέξις *εὐσεβέων*, ἢ ὁποῖα, εἴτε μὲ τὴν λέξιν πατρίς, εἴτε μὲ τὴν μνήμην συνδεθῆ, ὑποδηλοῖ τὴν ὑπαρξιν καὶ τῶν *μὴ* εὐσεβέων ἐν τῇ πόλει, οὔτινες θὰ ἠδιὰφόρουν διὰ τὴν μνήμην τοῦ Νεανίου ἢ καὶ θὰ ἀπέκρουον αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἀνάγω τὸ παρὸν ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα, ἢ μᾶλλον τὸ ἐν αὐτῷ ὑπονοούμενον γεγονός, εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον 1ον ἐπίγραμμα.

Ἐπὲρ τίνων δὲ ἠγωνίσθη ὁ Δημάρτος Ἀμμωνίου ; Ἐπὲρ τῶν Ἑθνικῶν, ὡς ἐκαλοῦντο οἱ ἐμμένοντες εἰς τὴν παλαιάν, τὴν ἐθνικὴν, θρησκείαν, ἢ ὑπὲρ τῶν ψευδοχριστιανῶν, ἢ ὑπὲρ τῶν ἀκραιφνῶν χριστιανῶν ; (ιη').

Χριστιανικῆς μὲν χρήσεως ἡ λέξις *εὐσεβέων*, ἀλλὰ γινώσκωμεν ὅτι καὶ Αὐτοκράτορες τινες τῆς Ρώμης, ἐθνικοὶ τὴν θρησκείαν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν χρόνων βασιλεύσαντες, ἔφερον τὸν τίτλον τοῦ Εὐσεβοῦς ἀπὸ τοῦ Τίτου Ἀντωνίου (136—161 μ. Χ.) καὶ ἔξῃς.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἠγωνίσθη ὁ Δημάρτος, ἤγουν ὑπὲρ τῆς κρατούσης ἀκόμη θρησκείας.

(ιζ'). Meineke Aug. Athenaei Deipnosophistae Lipsiae 1858.

(ιη'). N. I. Π. Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης, σελ. 11.

5- Πρὸς γυναῖκα ἐκκρίτου γενεᾶς.

*Παμμεγάλουχον ἔχοισα, Σαμήραμις, οὔνομα σὺ γε,
ἄς κλέος ἐν Κρήτι μίμνεται ἀθάνατον,
δόξη γὰρ γονέων, ἀρετᾷ δ' ἀνδρὸς συνομαίμου,
Φεῖδωνος, γενεᾶς ἐκκρίτου ἀθανάτων,
μναστῆρα σὺ δέδεξαι ἐπίφθονον. Σὺ δ' ἐτέκνωσας
σᾶς ἀλόχου, Πείωων, ἔγγονον ἰσόθεον.
Ἄλλά, Ζεῦ Κρονίδα, σῶζοις γόνον ὃν κατέλειπεν
Σωναύταν δεκέτη, δόξαν ἔχοντ' ἀρετᾶς.*

Ἄνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ἀρχαιολόγων Sprat
καὶ Babington, ἀλλ' ὁ πρῶτος στίχος, ὡς ἔχει εἰς τὴν πλάκα :

TAMEΓΑΛΛΟΥΧΟΝ. ΟΙΑΝΕ. ΑΜΗΡΑΜΙΣΟΥΝΟΝΑΕΓ

ὁ ὁποῖος, εἴτε ἐκ σφαλερᾶς χαράξεως, εἴτε καὶ ἀπροσέσεως γραμμάτων τι-
νῶν, παρουσιάζει μεγάλην δυσκολίαν, δὲν ἀνεγνώσθη ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ
ἐκδότου, ὅστις μόνον τὰς λέξεις : ΤΑΝ ΜΕΓΑΛΛΟΥΧΟΝ διέκρινε σημειώ-
σας ὅτι πᾶσά του προσπάθεια διὰ τὸ λειπὸν τοῦ στίχου μέρος ἀπέτυχε.

Καίτοι δὲν ἔχω ὑπ' ὄψιν αὐτὴν τοῦ ἐπιτυμβίου τὴν πλάκα, ἣ ὁποία
καὶ ἄγνωστον εἶναι ποῦ εὑρίσκεται σήμερον, οὐδὲ χαρτότυπον αὐτῆς ἀκρι-
βῆς, ἐν τούτοις νομίζω ὅτι καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἀποχωρισθείσας λέ-
ξεις δὲν εἶναι οὐδ' εἰς αὐτὰς πλήρης ἡ ἐπιτυχία.

Ἐκ τῆς τοῦ ἐπιγράμματος συνεχείας προκύπτει σαφῶς ὅτι οὐχὶ
αἰτιατικὴ πτῶσις, ἀλλ' ὀνομαστικὴ ἢ μᾶλλον κλητικὴ ἀπαιτεῖται, οὐδαμῶς
δὲ ἄρθρον ΤΑΝ. Ὑποθέτω λοιπὸν μίαν μόνην λέξιν : Π Α Μ Μ Ε Γ Α Λ Λ Ο Υ
Χ Ο Ν, εἰς τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆς ὁποίας ὁ χαρακτήρ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι
παρέλειψε τὸ ἐν Μ, συνέπτυξε κατὰ τὸν συνήθη τρόπον συμπτύξεως τὸ Π
καὶ τὸ Α, ὥστε τὸ δεξιὸν τοῦ πρώτου σκέλος καὶ τὸ ἀριστερὸν τοῦ δευτέρου
νὰ ταυτισθῶσι (ΤΑ) καὶ νὰ φαίνωνται εὐτὼ ὡς ΤΑ, ὅπως παραπλανηθεῖς ἀ-
νέγνωσε καὶ ὁ Babington.

Εἰς τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ στίχου νομίζω ὅτι διακρίνονται αἱ λέξεις :
ΑΜΗΡΑΜΙΣ ΟΥΝΟΝΑ, σφάλματα προφανῶς τοῦ χαρακτοῦ. Τὸ ἐπίθετον
παμμεγάλουχον (17), καὶ ἂν ληφθῆ μετὰ καλὴν συμμασίαν (=δυναμένον νὰ
καυχᾶται, νὰ υπεραίρεται, ἔνδοξον), δὲν ἀποδίδεται εἰς τὴν ὑμνουμένην νε-
κράν, ἀλλ' εἰς τὸ ὅπερ αὐτὴ ἔφερον ἱστορικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο
εἰκάζω ὅτι θὰ ἦτο ΣΕΜΗΡΑΜΙΣ ἢ, διὰ τὸ μέτρον, ΣΕΜΗΡΑΜΙΣ, ὄνομα τῆς

17. Τὴν λέξιν εὑρίσκομεν καὶ ἐν ἐπιτυμβίῳ δημοσιευθέντι ὑπὸ Ψιλᾶκι
(Ἰστ. Κρ. Α', σελ. 608) : «ἔργι μεγαλειότητων μηδόμενος προγόνων»,
τὴν ὁποίαν ὁ τὸ αὐτὸ ἐπιτύμβιον δημοσιεύσας Blass γράφει με γ α υ χ ἡ -
τ ω ν (Kret, Inscr. p. 332).

Ὁμοίως καὶ ἐν ἐπιγράμματι τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀρχαίας πόλεως Τράλλων :
«Τὰν μεγάλουχον ὠρθωσε Τράλλιν» (Γεωργίου Ἐαρινθεῦ Ἀρχαῖαι πόλεις τῆς Μυ-
σίας ἐν Μουσειῳ καὶ Βιβλιοθήκῃ Εὐαγ. Σχολῆς Σμύρνης 1876, σελ. 113).

ἐνδύξου βασιλείου τῆς Ἀσουρίας ἢ τῆς Βαβυλώνος, ΣΑΜΙΡΑΜΙΣ ἄλλως (μὲ Α) εὐρίσκω καὶ εἰς ἐπίγραμμα ἐκ Κύμης (19) καὶ ὑποθέτω ὅτι οὕτως ἐφέρετο τὸ ὄνομα τοῦτο. Πρὸ τῆς λέξεως δὲ ΣΑΜΗΡΑΜΙΣ μαντεύω τὴν λέξιν ΕΧΟΙΣΑ (ἰωνικὴν=ἔχουσα). Φρονῶ ὅθεν ὅτι ὁ ἀτελής στίχος θὰ εἶχεν ὅπως καὶ ἔγραφα ἀνωτέρω εἰς τὸ ἐπίγραμμα.

Ἐν τῷ 4ῳ στίχῳ, ἀντὶ τῆς συμπληρώσεως : **ε κ κ ρ ι τ ο ν**, ἔγραφα : ἐκκρίτου· ἐν τῷ 5ῳ, : **Σὺ δ'**, ἀντὶ **Ἄλλ'**, καὶ ἐν ἐν τῷ 6ῳ : **Πείσων**, ἀντὶ **Πείσως**. Ἔστιξα δὲ καταλλήλως, ὥστε νὰ χωρίζωνται διὰ τελείας σιγμῆς τὰ τρία κύρια μέρη εἰς τὰ ὁποῖα καὶ κατ' ἐννοίαν διαιρεῖται τὸ ἐπίγραμμα. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ Ποιητὴς ἀπευθύνεται πρὸς τὴν νεκράν. Ἐν τῷ δευτέρῳ (στ. 5—6) πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς Πείσωνα. Ἐν τῷ τρίτῳ πρὸς τὸν Δία ὑπὲρ τοῦ ὄρφανου τῆς νεκρᾶς.

Ἐννοια τοῦ ἐπιτυμβίου :

1. Ἡ τὸσον μέγα ἔχουσα ὄνομα, Σαμίραμις, σύ, τῆς ὁποίας τὸ κλέος μένει ἀθάνατον ἐν Κρήτῃ, ἕνεκα βέβαια τῆς δόξης τῶν γονέων καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀδελφοῦ.—**συναίμου (18)**—Φείδωνος, ἐκ γενεᾶς δὲ ἐκλεκτῆς ὑπὸ τῶν θεῶν, ἐδέχθης μνηστῆρα (σύζυγον) ἀξιοζήλευτον.

2. Σὺ δέ, Πείσον, ἐτεκνοποίησας ἐκ τῆς συζύγου σου γόνον ἰσόθεον.

3. Καὶ σύ, Ζεῦ Κρονίδη, σφῆζε τὸν ὄρφανὸν γόνον, τὸν δεκαετῆ Σωναύτου, ὁ ὁποῖος ἔχει φήμην ἀρετῆς (ἀνδρείας).

Οἰκογένεια Πείσωνων ὑπῆρχεν ἐν Ρώμῃ διάσημος, ἀναδείξασα δύο Ἰπάτου, καὶ ἓνα Διοικητὴν Συρίας, ἴσως δὲ καὶ ἄλλους ἐπιφανεῖς ἄνδρας, ἀγνώστους εἰς ἐμέ. Γνωστότερος ἐκ τούτων ὁ Λεύκιος Καλπούρνιος Πείσων, « Ἰπάτος Στρατηγός », ὁ ὁποῖος ἐπενέβη, κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα εἰς τὰς μακροχρονίους περὶ ὄρων γῆς ἔριδας Ἰτάνου καὶ Ἱεραπύτνης, ἣ ἐπέμβασις δ' αὐτοῦ ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Ἰτανίων, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ εἰς τὸ περὶ Διαιτησίας Μαγνήτων Τρίτον Μέρους. Ἀπὸ τοῦ Πείσωνος τούτου πιστεύω ὅτι ἤρχισε νὰ φέρεται ὄνομα Πείσων καὶ οἰκογένεια Πείσωνων ἐν Ἰτάνῳ.

6. Π ρ ὸ ς ἐ π ι φ α ν ῆ ἄ ν δ ρ α.

Φ Ε Ι Δ Ω Ν — Τ Ι Μ Α Ρ Χ Ο Υ.

Εὐρέθη ἐπὶ στήλης ἐπιταφίου πλησίον τῆς ἀκροπόλεως Ἰτάνου ὑπὸ J. Demargne, ὑφ' οὗ καὶ ἐδημοσιεύθη (κ').

Φείδων εἶναι ὁ ἀδελφὸς τῆς Σαμιράμιδος τοῦ προηγουμένου ἐπιτυμβίου. Ἐνταῦθα βλέπομεν καὶ Τίμαρχον, τὸν πατέρα τῶν δύο ἀδελφῶν. Περὶ

(19). Μουσ. καὶ Βιβλ. Εὔδαγ. Σχ. Σμύρνης, 1876, σ. 21.

18. Οὕτω χάριν τοῦ μέτρου ἐνταῦθα· σύναιμος δὲ ἐν Ἀσιατικῇ ἐπιγραφῇ. (G. Doublet Inscriptions de Paphlagonie· Bul. Cor. Hel. 1889, p. 310).

(κ'). Bul. de Cor. Hel. XXIV, 1900, p. 239, No 4.

τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἔγινε λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 75, 82, 89—91)
θὰ γίνῃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις, εἰς τὴν περὶ χαραγμάτων παράγραφον.

7. Πρὸς Νεανίαν ἐπιφανοῦς οἰκογενείας

ΕΞΑΚΩΝ—ΚΑΛΩΝΟΣ—ΧΑΙΡΕ

Κεχαραγμένον εἰς τρεῖς στίχους ἐπὶ στήλης ἐντετοιχισμένης σήμε-
ρον ἐν τινὶ οἰκίᾳ, ἐνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Halbherr (κα').

Εἰς τὸν αὐτὸν Ἐξάκωνα ἀναφέρεται καὶ τὸ ἐπόμενον μακρὸν ἐπιτύμ-
βιον. Καὶ ἐνταῦθα μὲν σημειοῦται τὸ ὄνομα ταῦ πατρός, ἐκεῖ δὲ τὸ τῆς μη-
τρὸς (Φιλίσκω). Φαίνεται δ' ὅτι πρῶτον ἐχαράχθη τὸ παρὸν ἐπιτύμβιον,
βραδύτερον δὲ τὸ ἄλλο, τὸ καὶ πέραν τοῦ δέοντος μακρότερον.

8. Πρὸς τὸν αὐτὸν Νεανίαν

Τὸ μακρὸν τοῦτο ἐπίγραμμα, ἀναγνωσθὲν καὶ συμπληρωθὲν ὑπὸ
τριῶν ἐκδοτῶν (*) ἔλαβε τὴν ἐπομένην μορφήν :

*Πόντου κυμαίνοντος ἐνοικήτιραι ἀθάνατοι
Νηρηΐδες, ξανθοὺς λυσάμεναι πλοκάμους
δεῦτε πρὸς ἠϊθέου νέου ἠρίον, ὄφρα τάχιστα
μείζον' Ἀχιλῆος θρηῖνον ἀεισόμεναι,
δν Κύπρις οὐ λεχέεσσι γαμοκλόπος ἐμνήτοευσεν 5
οὐδὲ καλῶ θαλάμῳ συνατέλεξε κόρη,
ἀλλ' αὐτως ὑπὸ γαῖαν ἔβην Πλούτωνι πάροιχος
καὶ πατρί, τίν πρόσθεν γαῖ' ἐκάλυψε τάφῳ.
Ερμῆ, Μαιάδος υἱέ, ἄγ' εὐσεβέων ἐπὶ χῶρον 10
ἄνδρα τὸν ἐν θήραιοι γ' ὄντ' ἀκαμαντότατον,
δν πατρὶς θρέψασα πόλις γ' εὐδοξος Ἴτανος
κλαῦσεν ἐπ' εὐχὴ σῶσι τῆρ' εὐξαμένη.
Ἀλλὰ σύ, διὰ μάκαιρα Διὸς θρέπτρα ἐνὶ Δίκτῃ
Κρήτης, ἀγκόπασον μητρὸς δάκρυ γόνων.
οὐ γὰρ μόρσιμόν ἐστι φυγεῖν ὁδὸν Ἀδραστήνης, 15
εἴ γε θεοὶ ταύτην ἀτραπὸν ἤρμωσαν αὐ*

(κα'). Mus. Ital. III, 1890, p. 587, No 14.

(*). Ἀναπαρήχθη ὑπὸ τοῦ Halbh. ἐπὶ τοῦ συνήθους εἰδικοῦ χάρτου, ἀπὸ
τοῦ χαρτοτύπου δὲ τούτου ἀνέγνωσε, συνεπλήρωσε τὰ κενὰ καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ
Comparetti ἐν Mus. Ital. III, 1890, p. 591—92· ἀπὸ τούτου δὲ μετὰ σοφῶν
τροποποιήσεων καὶ συμπληρώσεων ἀνεδημοσίευσεν ὁ Ξανθοῦδιδης ἐν μέρος εἰς
τὴν Ἀρχ. Ἐφημερίδα 1906, σελ. 238. Αἱ τροποποιήσεις αἱ ἰδικαί μου φαίνονται
κατωτέρω.

καὶ πολὺ βελτεῖους καὶ καλλίονας δ' ἄρα φῶτας,
 ὧν γένος ἐκ μακάρων γ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτων.
 θνήσκει μὲν γὰρ ἄναξ Μίνως ὧν πρῶτος γε Κρήτης,
 θνήσκει δ' Ἑρακλῆς, νιός ἐών γε Διός, 20
 οἳ τε Διόσκουροι ἄνδρες ἔφυν θνητοὶ τό γε πρῶτον,
 εἰς δὲ Θεοὺς ὄχοντο εὐσεβίας γε χάριν·
 τοιγάρτοι κ' αὐτὸς δ' ἀρετᾶς ἔνεκεν κατὰ πάτραν
 εἰς τόπον εὐσεβέων χῶρον ἀπωκισάμην.
 πατὴρ δὲ μὲν γένος ὧν γε πολίτας, οὖνομα δ' αὖ μοι 25
 κάτθιει ἔμῃ μήτηρ, τεξαμένη γε Φιλίσκω
 ὅπως κενλοίμην Ἐξάκων ἐν Πατρίδ' Ἰτάνω
 ζῶν, θνήσκω δ' οὐδὲν οὖνομ' ἔχων σὺν ἐμοί,
 οὐ τελέσας ἀρχὴν πόλεως, ἧς ἔκγονός εἰμι·
 θνήσκω δ' ἐκπληρῶν εἴμοσι καὶ δὴ 30 ἔτι.

Ὁ στ. 12 εἶχεν εἰς τὴν πλάκα ὡς ἐξῆς :

ΚΛΑΥΣΕΝΕΠΟΥΧΟΣΙΩΣΩ ΜΕΝΗ

Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ συνεπληρώθη οὕτω :

Κλαῦσεν ἐπ' οὐχ ὀσίω σῶ(ματ' ὀδυρα)μένη (Halbherr)
 Κλαῦσεν ἐπ' οὐχ ὀσίω σω(ρῶ γει να)μένη (Ἐανθουδ.)

Οὐδέτερά ὅμως τῶν συμπληρώσεων τούτων φαίνεται ἱκανοποιητική (19). Μετὰ πολλὰς προσπάθειας κατέληξα εἰς τὰς ἐπομένους δύο συμπληρώσεις, χωρὶς καὶ νὰ θεωρῶ αὐτὰς ἀπολύτως ἀσφαλεῖς.

Πρώτη τούτων ἡ :

Κλαῦσεν ἐπ' οὐχ ὀσίως ὦ(μων ἄρα)μένη.

Ταῦτα δὲ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι κατὰ τὴν κηδεῖαν ἢ πατρίς - πόλις Ἰτάνος ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τῶν ἐπισήμων Ἀρχῶν, Κόσμων - Γερουσιαστῶν, οἵτινες—παρὰ τὰ κρατοῦντα (οὐχ ὀσίως)—ἦρον ἐπ' ὦμων τὴν σορὸν, ὡς καὶ σήμερον γίνεται ἐπὶ ἐπισήμων νεκρῶν, μὴ θεωρήσαντες τοῦτο ὡς οὐχ ὀσιον ἐντελῶς, διότι ὁ νεκρὸς νεανίας, δὲν ἦτο μὲν αὐτὸς ἐπίσημον πρόσωπον, ἀνῆκεν ὅμως εἰς τὴν οἰκογένειαν Κάλλωνος, ἣ ὁποῖα θὰ ἦτο προφανῶς ἐκ τῶν ἐπισήμων.

Δετέρα δὲ συμπλήρωσις ἡ :

Κλαῦσεν ἐπ' οὐχ ὀσίω σω(τῆρ' εὐξα)μένη.

μὲ τὴν ἔννοιαν : Ἐκλαυσεν ἢ πατρίς, ἀφοῦ ἐπηυχῆθη εἰς οὐχ ὀσιον (=σκλη-

19. Ἐν τῇ δευτέρῃ μάλιστα παρατηρεῖται ἐπίθετον ἀρσενικὸν ἢ οὐδέτερον (ὀσίω) μὲ οὐσιαστικὸν θηλυκὸν (σορῶ) ἢ, διὰ τὸ μέτρον, (σωρῶ), καί : πατρίς θρέψασα κλαῦσεν ἢ γειναμένη (=ἢ γεννήσασα), ὄνομ. ἀπόλυτος.

ρόν, ἀδυσώπητον) σωτήρα· ἀφ' οὗ δηλ. εἰς μάτην προσηυχῆθη διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου διέσωσιν τοῦ ἀθηνόυς νεανίου.

Ὁ 13 στ. ἀνεγνώσθη καὶ συνεπληρώθη οὕτω :

Ἀλλὰ σὺ δάμα καὶ ράδιος θ (Halbherr)
Ἀλλὰ σὺ διὰ μάκαιρα Διὸς θ(ρέπτρα νῆσός γε) (Ξανθ).

Τῆς τοῦ Ξανθ. συμπληρώσεως (*νῆσός γε*) ἀσφαλεστέραν κρίνομεν τὴν ἐτέραν ἐκ τῶν ἐπομένων : *ἐνὶ ἄντρῳ ἢ ἐνὶ Δίκτῳ*, προτιμῶμεν δὲ τὴν δευτέραν.

Μὲ τοιαύτην συμπλήρωσιν ἢ ἐν τῷ ἐπιγράμματι ἐπίκλησις φαίνεται ἀπευθυνομένη καὶ αὐτῇ, οὐχὶ πρὸς τὴν Νῆσον Κρήτην, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐν τῷ Δικταίῳ Ἄντρῳ τῆς Κρήτης Θρέπτραν τοῦ Διός, τὴν Νύμφην Ἀδράστειαν, ἣτοι πρὸς ἀθάνατον ὁμοίως πρόσωπον ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι δύο ἄλλαι ἐπικλήσεις (πρὸς Νηρηίδας καὶ Ἑρμῆν)· διότι, ἄλλωστε, ἡ Ἀδράστεια, ἢ καὶ Νέμεσις, ἦτο κατὰ τὴν Μυθολογίαν τεταγμένη ν' ἀνακόπτῃ, ἢ νὰ ἐπιτείνῃ τὰς δυστυχίας καὶ τὰς λύπας τῶν θνητῶν (20) καὶ πρὸς μόνην αὐτὴν ἐπωμένως ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ἐν τῷ παρόντι ἐπιτυμβίῳ ἐπίκλησις.

Ἐν στ. 14 συνεπληρώσαμεν τὸ ἀφθεθὲν κενὸν διὰ τῆς λέξεως *δάκρυ*, ἢ ὅποια συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ πρὸς τὰς μετρικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ στίχου.

Ἐν στ. 19, ἀντὶ τῆς τοῦ Halbherr συμπληρώσεως ; *ὦν πρῶτα γε*, ἐθήκαμεν : *ὦν πρῶτός γε*, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν τοῦ Ὀμήρου στίχον :

«ὄς πρῶτον Μίνωα τέκε Κρήτη ἐπίουρον (Ἰλ. Ν. 450).

Ἄλλωστε, τὸ *πρῶτα*, μὲ ἔννοιαν ἐπιρρηματικὴν, ἐξυπνοεῖ καὶ δεύτερον ἢ ὕστερον, ὅπερ δὲν δύναται νὰ λεχθῆ διὰ τὸν Μίνωα.

Τὸ τίσον ὑπὸ τοῦ Ἐπιγραμματοποιοῦ ἐπιμηκυνθὲν (εἰς 15 ἐλεγειακὰ δίστιχα) ἐπίγραμμα διαιρεῖται κατ' ἔννοιαν, ὡς καὶ τὸ τῆς Σαμιράμιδος, εἰς τρία κύρια μέρη, εἰς 2 καὶ διὰ στίξεως χωρίζομεν αὐτό.

Ἐν τῷ πρώτῳ γίνεται ἐπίκλησις πρὸς τὰς Νηρηίδας, ὅπως προσελθοῦσαι θρηνησῶσι διὰ τὸν θάνατον τοῦ νεανίου· ἐν τῷ δευτέρῳ (στ. 9—12) πρὸς τὸν Ἑρμῆν, τὸν Ψυχοπομπόν, ὅπως ὀδηγήσῃ τὸν νεκρὸν εἰς χώραν δικαίων· καὶ ἐν τῷ τρίτῳ (στ. 13—24) πρὸς τὴν Ἀδράστειαν διὰ νὰ ἀνακόψῃ τοὺς τῆς μητρὸς γόους, οἱ ὅποιοι δὲν δύναται νὰ μεταβάλλωσι τὸ πεπρωμένον. Μετὰ τὸ τρίτον προσιθονται (ἐν στ. 25—30) βιογραφικὰ τοῦ νεκροῦ.

Δὲν εἶναι δύσκολον ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ Ἐπιγράμματος διατάξεως, ἐκ τῆς γλώσσης αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐνοιῶν νὰ καταλάβωμεν ὅτι εἶναι καὶ

20. «Ἐπὶ πᾶσι τιμωρὸς ἀνωτάτω τέτακται τοῖς ἀδικήμασι». Πλούταρχος

τοῦτο, ὡς καὶ τὸ τῆς Σαμιράμιδος, τοῦ αὐτοῦ Ποιητοῦ κατασκευάσμα καὶ τοῦ αὐτοῦ περίπου ποιῶ (πεζοῦτης ἐνοιῶν - πολυλογία). Ἐν τῇ παρόντι διακρίνομεν ἐπὶ πλέον τὸ ἄτοπον (τὸ οὐχὶ σπάνιον ἄλλωστε) νὰ τίθενται εἰς στόμα νεαροῦ κυνηγοῦ ἰδέαι φιλοσοφικαὶ καὶ μυθολογικαί.

Ὁ Ἐπιγραμματοποιὸς μας θὰ ἤσκει τὸ ἔργον του ὡς ἐπάγγελμα, ἀν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἐπάγγελμα δὲν ἐπιτρέπει πάντοτε χρένον ἱκανὸν πρὸς πολλὰς σκέψεις καὶ μακρὰς ἐπεξεργασίας καὶ ὅτι ἔχει τὰς ἀπαιτήσεις του, θὰ συγχωρήσωμεν τὰ μειονεκτήματα τοῦ ἐπιγράμματος εἰς τὸν ποιητὴν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε φαίνεται ἱκανὴν κεκτημένος μόρφωσιν καὶ μεγάλην διὰ τὸν ἐλεγειακὸν στίχον εὐχέρειαν, ὑπὸ τινὰ δὲ χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐπίδρασιν τελῶν.

Τῆς οἰκογενείας Κάλλωνος γινώσκομεν ἤδη πέντε μέλη : Ἀμμώνιον πρῶτον, ἔπειτα Κάλλωνα, υἱὸν Ἀμμωνίου, ἄλλον Ἀμμώνιον καὶ Ἐξάκωνα, τέκνα Κάλλωνος, καὶ Δημάρατον, υἱὸν Ἀμμωνίου· ἕκτη δὲ ἡ Φιλίσκω, σύζυγος τοῦ Κάλλωνος. (21). Δυνάμεθα δ' ἐκ τούτων νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ εἰς ἃ τὰ μέλη ταῦτα περιλαμβάνονται ἐπιτύμβια (ἀριθ. 3, 4, 7 καὶ 8) δὲν ἀφίστανται πολὺ ἀπ' ἀλλήλων χρονικῶς, θὰ ἀνάγωνται δὲ κατὰ πᾶσιν πιθανότητα εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας.

Ἐννοια τοῦ ἐπιτυμβίου :

1. Νηρηΐδες ἀθάνατοι, αἱ κατοικοῦσαι εἰς τὴν κυματώδη θάλασσαν, λύσατε τοὺς ξανθοὺς πλοκάμους καὶ οὕτω λυσίκομοι προσέλθετε τάχιστα εἰς τὸν λοφώδη τάφον τοῦ ἰσοθέου νεανίου διὰ νὰ ἐκβάλητε θρήνον μεγαλύτερον τοῦ διὰ τὸν Ἀχιλλέα. Ἐμὲ ἢ Ἀπροδίτη δὲν συνέδεσε μοιχικῶς με ξένας συζύγους οὔτε συγκατέλεξε με κόρην ἐν καλῷ θαλάμῳ, ἀλλ' ἄγαμος κατήλθον εἰς τὸν Ἄδην, πάροικος τοῦ Πλεῦτωνος καὶ τοῦ προαποθανόντος πατρός.

2. Ἑρμῆ, υἱὰ τῆς Μαίας, δδήγησον ἐν χώρᾳ δικαίων ἐμὲ τὸν ἐν κυνηγίῳ ἀκαταπόνητον ἀναδειχθέντα ἄνδρα, τὸν ὁποῖον ἢ ἀναθρέψασα πάτριος πόλις, ἢ ἔνδοξος Ἴτανος, ἔκλαυσεν ἀποθανόντα, ἀφοῦ εἰς μάτην ἐπηυχῆθη εἰς ἀδυσώπητον σωτήρα.

3. Σὺ δέ, ἡ θεία τοῦ Διὸς ἐν Δίκτῃ τῆς Κρήτης τοσφεύς, Ἀδράστεια, κατάπαυσον τὰ θρηνώδη τῆς μητρὸς δάκρυα, διότι δὲν εἶναι ὠρισμένον ὑπὸ τῆς μοίρας ν' ἀποφύγη τις τὴν ὁδὸν ἐκείνην τὴν ὁποῖαν οἱ θεοὶ ὠρισαν καὶ δι' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἄνδρας (φῶτας), τοὺς πολλῶ ἀνδρειοτέρους καὶ καλυτέρους, καταγομένους δὲ ἀπὸ μακάρων καὶ ἀθανάτων. Ἀπέθανεν ὁ βρασιλεὺς Μίνως, καίπερ πρῶτος ἐν Κρήτῃ ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς, καίτοι ἦτο υἱὸς τοῦ Διός. Καὶ οἱ Διόσκουροι θνητοὶ τὸ πρῶτον ἐγεννήθησαν, ἀλλ'

21. Καὶ Φιλίσκος, ὄνομα ἀνδρικόν, ἐφέρετο σύνθητες. Τὸ εὐρίσκομεν ἐν τιμητικῷ Ψηφίσματι τοῦ Κοινοῦ τῶν Αἰτωλῶν (Φιλίσκω Κνιδίῳ) καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Ἰσείου τοῦ ἐν Ἐρετριᾷ, (Φιλίσκος Φιλιστίδου), Ἀρχ. Δελτ. 1915, σελ. 46, 155.

ἔνεκα εὐσεβείας ἀπέβησαν θεοί. Διὸ καὶ ἐγὼ ἀπήκησα ἐν χώρᾳ δικαίων δι' ἀρετὴν ἐν τῇ πατρίδι.

4. Πολίτης (οὐχὶ δοῦλος) ὢν ἀπὸ πατρός, ἔλαβον ὅπερ ἡ γεννήσασά με μήτηρ Φιλίσκω ὠρίσειν ὄνομα Ἐξάκων, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκαλούμην ἐν ὄσφρξζων ἐν Ἰτάνῃ, τῶρα ἀποθνήσκων οὐδὲν φέρω μετ' ἐμοῦ ὄνομα, διότι δὲν ἔλαβον δημοσίαν ἀρχὴν ἐν ἣ πόλει ἐγεννήθην· ἀπέθκνον δὲ ὅταν συνεπλήρουν εἴκοσι καὶ δύο ἔτη.

Πρὸς διαφόρους νεκρούς. (*)

— 9 —

ΣΩΣΙΓΕΝΗΣ—ΣΩΣΙΓΕΝΟΥΣ—ΧΑΙΡΕ

* Ἐπὶ στήλης ἐντεταχισμένης ἐν ἣ οἰκίᾳ καὶ τὸ ὑπὲρ Πατρόκλου Ψήφισμα καὶ τὸ ἐπιτύμβιον Ἐξάκωνος.

— 10 —

· · ·	ΕΤΑΨΑ ΩΣ	· · ·		· · · ·	ΜΗΔΕΝΟΣ ΖΗΛΩΣΑ.....
· · ·	ΑΥΤΗΣ	· · ·		· · ·	ΦΕΥΞΑΙ ΤΟΥΤΟΝ ΕΧΩΝ.
· · ·	ΕΚ ΤΩΝ ΜΕΧΡΙ.	· · ·		· · ·	ΟΥ ΑΝΑΤΕΙ Ρ ΕΧ.....

* Ἐπιτύμβιον ἐκ τριῶν ἐλεγειακῶν διατίχων, τῶν αὐτοκρατορικῶν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα χρόνων.

* Ἡ τοσοῦτων γραμμάτων ἀπόσβεσις οὐδεμίαν ἐπιτρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν ἔννοιαν. Ἐπιθέτομεν μόνον ὅτι εἶχε τεθῆ ἐπὶ τάφου Γυναικός.

— 11 —

Δ Α Μ Ω Δ Α-
Μ Ω Ν Ω Σ
Χ Α Ι Ρ Ε Κ Α-
Λ Α Κ Α Γ Α Θ Α
Γ Ε Γ Ο Ν Υ Ι Α.

— 12 —

Μ Ο Ι Ρ Ω
Δ Ι Ο Φ Α Ν Τ Ο Υ
Χ Ρ Η Σ Η Τ Η
Χ Α Ι Ρ Ε.

(*) Ἐδημοσιεύθησαν : ὑπὸ Halbherr μὲν τὸ 9ον ἔνθα καὶ τὰ προηγούμενα, ὑπὸ Blass δὲ τὸ 9 (ΣΩΣΙΓΕΝΙΟΣ ἀντὶ ΣΩΣΙΓΕΝΟΥΣ) καὶ τὸ 11 (Kret. Insch. No 5067, 5068, ὑπὸ Ad. Reinach τὸ 10ον Rev. Etud. XXIY. No 9), καὶ ὑπὸ J. Demargne τὸ 12ον (Bul. de Cor. Hel, 1900. No 5, p. 329).

Γ'. Χαράγματα ἐπὶ βράχων

Ἐν θέσει «Βερνεγάδω - Σόπατα» τῆς μεσαίας τῶν τριῶν Χερσονήσων, εἰς ἃς φυσικῶς χωρίζεται τὸ Σαμῶνιον Ἀκρωτήριο, ὡς φαίνεται καὶ εἰς τὸν ἐν εἰκόνι 8 τοπογραφικὸν αὐτοῦ χάρτην (22), διακρίνονται ἐπὶ βράχων τὰ ἐπόμενα χαράγματα :

α'. Τὸ βουστροφικὸν τετράστιχον.

Εἰς ἀρχαϊκὴν γλῶσσαν καὶ γραφὴν γεγραμμένον, ἀρχόμενον δ' ἐκ τῶν κάτω καὶ βουστροφηδὸν πρὸς τὰ ἄνω χωροῦν, ὡστε ὁ ἀνώτατος στίχος νὰ εἶναι τελευταῖος καὶ νὰ λήγῃ πρὸς τ' ἀριστερά, φαίνεται ἑμμετρον, ἐκ δύο διστίχων ἀποτελούμενον.

Ἐνεκα ὁμοῦ τῶν πολλῶν καὶ δυσαναπληρώτων αὐτοῦ κενῶν, δὲν ἐπεζεύχθη ἀκόμη ἀσφαλῆς τις ἀποκατάστασις καὶ δὲν ἐξήχθη ἀκριβῆς ἔννοια, καίτοι πολλοὶ ἐπὶ τοῦ χαράγματος ἤσυχολήθησαν σοφοὶ καὶ δευδαρκεῖς

22. Ἡ μεσαία τοῦ Σαμῶνιου, καθὼς περίπου καὶ αἱ δύο ἄλλαι αὐτοῦ Χερσονήσοι, ἀποτελεῖται ἀπὸ βραχώδεις ἐκτάσεις, μὲ ἀραιὰν βλάστησιν νανωδῶν θάμνων. Ἄλλ' οἱ βράχοι αὐτῆς, συμπαγεῖς καὶ σκληροὶ, τιτανόλιθοι (μαυρόπετραι), κατάλληλοι δ' ἐπομένως δι' ἀγάλματα, στήλας καὶ πλάκας ἐπιγραφῶν, ἀπετέλεσάν ποτε τὸ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν λατομεῖον τῆς Ἰτάνου, ὡς καὶ ἀκόμη σήμερον ἀποδεικνύουσι τὰ ἴχνη ἀνορύξεως, δύο τῶν ὁποίων, κοῖλον ἔχοντα σχῆμα, καλοῦνται Βερνεγάδια καὶ ἡ θέσις «Βερνεγάδω-Σόπατα».

ἐπιστήμονες, πολλὰς καταβαλλόντες προσπάθειας, ἀλλ' εἰς διάφορα ἕκαστος, καὶ οὐχὶ πολὺ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα καταλήξαντες. Οὕτω δὲ μὲν Γερμανὸς Duemmler συνεπλήρωσε καὶ ἀνέγνωσεν ὡς ἑξῆς :

*Μὰ Τῆνα κ' Ἀθάναν
ἀ πόλις εὔ εἶη Ἰτανίων
παισίην Ἡόππερ τόκα λειῖ ἐν
εἰράνα εὔ τελῆμ βίον τε.*

Ἐξήγαγε δὲ τοιαύτην περίπου ἔννοιαν :

Μὰ τὸν Δία καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, εἴθε ἡ πόλις νὰ διάγη ἐν εὐτυχίᾳ χάριν τῶν παιδῶν τῶν Ἰτανίων, ὅπως ἕκαστος θὰ ἤθελεν, ἐν εἰρήνῃ δὲ καὶ εὐτυχίᾳ νὰ τελευτᾷ τὸν βίον. (κβ').

Ὁ δὲ Ἰταλὸς Dom. Comparetti οὕτω :

*Μὰ Ζῆνα κ' Ἀθάναν,
κλυτός τις εὔ εἶη Ἰτανίων
αἰ κρίνη ὧπερ τύκα λειῖ ἐν
. εὔ τελῆν βίον τε.*

Ἐξήνεγκε δὲ γνώμην ὅτι θὰ ἐκφράζεται ἰδέα τις ἐπὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ἀνθρωπίνης τύχης (κγ'), παρομοία πρὸς τὴν ἐν Πινδάρῳ (Ὀλύμπια II, στ. 55—61).

*Βροτῶν γε κέκριται
πείρας οὔ τι θανάτου,
οὔδ' ἀσύχιμον ἀμέραν
ὁπότε, παῖδ' Ἀλίου,
ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ
τελευτάσομεν.*

Ἦτοι : Τὸ πέρασ ἢ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι βέβαια κατὰ τι γνωστόν, οὐδὲ πότε θὰ τελευτήσωμεν μὲ ἀμείωτον εὐτυχίαν ἐν ἡσυχίᾳ ἡμέρα, θυγατρὶ τοῦ Ἥλιου.

Ὁμοίᾳ περίπου κατ' ἔννοιαν καὶ ἡ τοῦ Θεόγνιδος :

*«Οὐδέ τι κενριμένον πρὸς δαίμωνός ἐστι βροτοῖσιν,
οὔδ' ὁδὸς ἦν τις ἰὼν ἀθανάτοισιν ἀδοῖ.»*

(κβ'). Mittheilung d. d. arch. Inst. Z. Athen, XVI, 1891, p. 127.

(κγ'). Monum. Antichi., III, 1893, p. 442, N.º 206.

Ὁ Γάλλος, ἔπειτα, Ad. Reinach, εἰς τοὺς δύο πρώτους στίχους περιορισθεῖς, συμφωνεῖ κατὰ τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἀνάγνωσιν πρὸς τὸν Duemmler, ἀλλ' ἐξάγει ἔννοιαν γενικὴν, καθ' ἣν Νυτίης τις ἐπικαλεῖται τὴν προσιασίαν τοῦ Δίδος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς πόλεως τῆς Ἰτάνου (κδ').

Ἐπὶ τῆς συμπληρώσεως τοῦ Duemmler πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ λέξις π τ ό λ ι ε (ἀντί: πόλις) δὲ ἀπαντᾷται εἰς Κρητικὰς ἐπιγραφάς, ὡς οὐδὲ τὸ Η μὲ δύναμιν δασέος, ὡς ἐν τῇ λέξει Η ό π π ε. Τοῦτο ὁμως δὲν θὰ ἀπέκλειε τὴν ἀκρίθειαν τῆς συμπληρώσεως, ἂν ἐδεχόμεθα μετὰ τοῦ Reinach ὅτι Νυτίης τις, ἦτοι ξένος λόγιος, θὰ ἦτο τοῦ χαράγματος ἐργάτης· ἀλλ' ἦτο πράγματι ξένος; Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἀντιρρήσεις περισσότερον εὐλόγως παρουσιάζει ἡ συμπλήρωσις τῆς λέξεως π α ι σ ί ν, διότι πρὸ μὲν τοῦ ΑΙ δὲν φαίνεται ἐν τῷ λίθῳ χαράχθέν ποτε Π, οὐδὲ ἄλλο τι γράμμα· ὁ δὲ μετὰ τὸ ΑΙ χῶρος φαίνεται περισσότερος ἢ ὅσος ἀπαιτεῖται διὰ τὸ Σ, ἔστω καὶ μὲ τὴν μορφήν τοῦ Μ γεγραμμένον, οἷον βλέπομεν ἐν τῷ 2 στίχῳ.

Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ συμπλήρωσις καὶ ἀνάγνωσις τοῦ Καθηγητοῦ Comparetti, ἡ ἀποδίδουσα ἔννοιαν γενικὴν περὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ἀνθρωπίνης τύχης. Ἀλλὰ πρὸς τί τότε ἡ λέξις Ἰ τ α ν ί ω ν, ἡ ἀσφαλῶς ἐν τῷ λίθῳ ἀναγινωσκομένη; Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ χαράξας θὰ ἦτο ναυτικὸς ἐκ τῶν τῆς Ἰτάνου· θὰ εἶχε δ' ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης κινδύνους, οἱ ὅποιοι, συχνότεροι τῶν τῆς ξηρᾶς ὄντες καὶ μᾶλλον δυσἀπόφευκτοι, καθιστῶσι περισσότερον ἄγνωστον τὸ τέλος τοῦ βίου.

Ἀλλὰ τὸ μόνον πρᾶγμα ὅπερ μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν εἶναι τοῦτο, ὅτι πολλαὶ ἀκόμη πρέπει νὰ καταβληθῶσι προσπάθειαι ἕως 5του ἐπιτύχωμεν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν προσπαθειῶν τούτων σημειοῦμεν ἐνταῦθα παρατηρήσεις τινάς.

Ἐν πρώτοις, ὡς πρὸς τὰ γράμματα, τὰ ἐν τῷ χαράγματι χρησιμοποιθέντα, ἦτοι τὰ: Α Β Ε Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ο Π Σ Τ Υ, ὅτι εἶναι Κρητικοῦ ἀλφαβήτου στοιχεῖα. ὁμοία πρὸς τὰ τῶν ἐπιγραφῶν Κουνάβων (ἀρχαίας Ἑλτυναίας) τοῦ ΣΤ' π. Χ. αἰῶνος (κε'). Ὅπως ἐκεῖ οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν Η εἶναι κλειστὸν ἄνω καὶ κάτω ὡς ὀρθογώνιον, (ἐν τῷ παρόντι χαράγματι χρησιμοποιεῖται, παρὰ τὸ Η, καὶ τὸ μακρὸν Ε εἰς τὰς λέξεις ΤΕΝΑ, ΟΠΕ, ΔΕΙ, ὡς καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς Γόρτυνος ἐπιγραφῇ)· τὸ δὲ Θ φέρει δύο σταυροειδῶς τεμνομένας γραμμάς· τὸ Ι (ι) ἀποτελεῖ γραμμὴν εἰς πρὸς ἀντιθέτους διευθύνσεις τεθλασμένην τὸ Δ ὁμοιον πρὸ τὸ μικρὸν καὶ καλλιγραφικὸν τοῦ Γαλλικοῦ ἀλφαβήτου (L), μὲ τὴν ἡμικεραλίαν δηλ. ἐκ τῶν κάτω ἀρχομένην· τὸ Π ὡς τὸ Γαλλικὸν C, τὸ Σ ὡς τὸ Μ· λείπουνσι δὲ τὰ γράμ-

(κδ'). Revue de l' Histoire des Religions, 1910, p. 17.

(κε'). Βλ. Ἐφ. 1920, σελ. 80—81 καὶ «Le Leggi dj Gortyna da Dom. Comparetti, 1893, p. 332, Sgg.

ματα Ε Φ Χ Ψ Ω και σημεῖον τῆς στίξεως (τελείας) χρησιμοποιεῖται κάθετος γραμμῆ, ὅσα ἢ ἐν τῷ παρόντι χαραγμάτι μετὰ τὸ Μ (Σ) τοῦ δευτέρου καὶ ἐν τέλει τοῦ τετάρτου στίχου. Διαφορὰς εἰς τὸ χάραγμά μας παρουσιάζουσι μόνον τὰ γράμματα Δ καὶ Π, τὰ ὅποια γράφονται ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ τὰ σήμερον ἐν χρήσει, ἀλλὰ μὲ βραχύτεραν τὸ δεξιὸν σκέλος, (Δ, Π).

Ἐπειτα, ὡς πρὸς τὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τοῦ χαραγματος, εἶτι θὰ εἶναι τοῦτο πολὺ ἀρχαῖον, ἀνερχόμενον πιθανῶς μέχρι τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἀρχαιότερον πάντων τῶν ἐν Ἰτάνῳ καὶ παρὰ τὴν Ἰτανὸν εὐρεθέντων μνημείων, ἔργον δέ, ἂν μὴ Κρητὸς, πάντως ἀνδρὸς τῆς Κρητικῆς γραφῆς ἐμπείρου.

Τὸ ὑπεράνω τοῦ χαραγματος λάξιμα χειρὸς ἀριστερᾶς δὲν εἰξεύρω ἂν σχετίζεται πρὸς αὐτὸ καὶ ἂν εἶναι σύγχρονον. Γινώσκων ὅμως ὅτι καὶ ἐν Σπίνα-Δόγῃ, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ὀλοῦντα, εὐρέθησαν ἐπιγραφαὶ—τινὲς βουστροφικαὶ—μὲ ἴχνη χειρὸς ἢ ποδὸς (κοί') πιστεύω ὅτι καὶ ἢ ἐν τῷ παρόντι χαραγμάτι χεὶρ σχετίζεται πρὸς αὐτὸ, ἀντικαθιστώσα τὸ ὄνομα τοῦ χαραξαντος, (23) κατὰ τὸ ἰδεογραφικὸν σύστημα τῶν παλαιότερων χρόνων γραφῆς.

β' Τὸ τοῦ Ἰχθυοῦς.

Εἰκ. 10.

Κεχαραγμένον ἐπὶ κινητοῦ λίθου, ἐξεομένου εἰς σχῆμα σκάφους πλοίου, παριστᾷ ἰχθυὸν φέροντα ὑπεράνω αὐτοῦ τὰς λέξεις: . . . μ ο ν ἔ γ ρ α φ ἔ μ ε, ἐκ δεξιῶν πρὸς τὴν ἀριστερὰ ἀναγινωσκομένης. Ἀπὸ τῆς πρώτης λέξεως θὰ ἐξέπασεν ἢ ἀρχαίᾳ συλλαβῇ: Δά, ἢ Κί, ἢ Τι, τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ χαραξαντος.

(κοί'). Marg. Guar. Tit. Cr. Mediae 1935, p. 261—67.

23. Ἐν περὶ μεταγενεστέρως χαραξέως τῆς χειρὸς ἐπρόκειτο, θὰ ἔλεγέ τις ὅτι εἶναι προᾶξις Ἑλληνος ἐκ τῶν συγχρόνων, ὃ ὁποῖος ἠθέλησεν οὕτω, διὰ τῆς ἀνοικτῆς παλάμης, νὰ δείξῃ παραστατικώτερον τὴν ὀργὴν του κατὰ τοῦ τόσον δυσαναγνώστου καὶ δυσνοήτου ἐπιγράμματος.

Ὁ λίθος μὲ τὰ ἐφ' αὐτοῦ χαραγμάτα εὑρέθη ὑπὸ τοῦ Spratt τῷ 1852, ἀπεκομίσθη εἰς Ἀγγλίαν μετ' ἄλλων μνημείων καὶ κατετέθη εἰς τὸ ἐν Κανταβρηγίᾳ Μουσεῖον Fitzwilliam, ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ τε τοῦ εὐρόντος καὶ ὑπὸ ἄλλων Ἀρχαιολόγων (κς'). Ὑποθέτω ὅτι εἶναι ἔργον Ναυτικοῦ τινος ἢ Ἀλιέως, Δάμωνος ἢ Κίμωνος ἢ Τίμωνος καλουμένου, ὁ ὁποῖος διὰ μὲν τοῦ σκάφους καὶ τοῦ νηχομένου ἰχθύος ἠθέλησε νὰ συμβολίσῃ ἰδεογραφικῶς, τὸ ἐπάγγελμά του, ἢ καὶ τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου του, διὰ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν διετύπωσεν ὡς ἀπαγγελλομένην εἰς τοὺς θεατὰς ὑπὸ τοῦ ἰχθύος, τοῦ ἀφώνου, νὰ διαωνίσῃ τὸ ὄνομά του.

Ἡ γραφή, καίπερ ἀρχαῖοσχημος κατὰ τὸ πλεῖστον (μὲ τὸ μων, ἀντὶ μων, τῆς προεुकλειδεῖου ἐποχῆς, 400 π. Χ.), δὲν ἀποδεικνύει καὶ ὕψηλὴν ἀρχαιότητα αὐτῆς. Θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπομίμησις ἀρχαιοτέρας γραφῆς, ὡς συνάγεται καὶ ἀπὸ τὴν λαθοῦσαν χρησιμοποίησιν μὲ τὸν νεώτερον αὐτῶν τύπον τῶν γραμμάτων Γ καὶ Φ (ξένου πρὸς τὸν ἀρχαῖον Κρητικὸν ἀλφάβητον). Πάντως τὴν χρονολογίαν τοῦ χαραγμάτος δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν εἰμὴ πολὺ ἀορίστως καὶ κατὰ προσέγγισιν, ἀνάγοντες αὐτὴν εἰς τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα.

γ'. Τὸ τῶν Τετραγώνων.

Δύο διαγράμματα, ἡμιτελῆ ἴσως, παιγνιδίου πεσσῶν, ὅμοια περίπου πρὸς τὰ σημερινὰ Ἐννεάπετρον ἢ Δωδεκάπετρον, ὡς ἡ εἰκῶν 7.

Τετραγώνον Βερνεχάιδας

(ἐκ τῆς Εἰκ, 7)

Ἐπὶ τούτοις καὶ ἄλλα χαραγμάτα, παριστῶντα κεφαλὴν Ταύρου (23),

(κς'). Spratt Tr. and Res. in Crete 1865 I, p. 197, II, 421.

Dom. Comparetti, Mon. Ant. III, 1893, p. 448.

Hermam Roehl Tituli Cretici (in Imagines Inscriptionum Graccarum Antiquissimum, 1894, p. 9, No 7).

Σχετικῶς ὁ μιλεῖ καὶ ὁ Blass (Kr. Insch. No 5057).

23. Χάραγμα πιθανῶς Αἰγυπτίου Ναυτικοῦ.

σκάφος πλαιίου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἔντομον μύϊας, καὶ ἴχνη ποδῶς καὶ χαιρῶς, ἰδιογραφικὴν καὶ ταῦτα ἐμφαίνοντα γραφήν.

δ'. Τὰ τῶν ὀνομάτων προσώπων (*)

Εἶναι πολλὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἀβαθῶς χαραχθέντα καὶ ἀποτριβέντα ἔλαττωσια κατέλιπον ἴχνη αὐτῶν. Ὅσα ἀκέμη ἀναγινώσκονται, μετὰ κόπου πάντοτε καὶ μόνον κατὰ τὴν πρῶϊαν μὲ ὀρίζοντίας τοῦ ἡλίου τὰς ἀκτῖνας, εἶναι τὰ ἐπόμενα :

Τέσσαρα ἐπὶ ἐνὸς βράχου

1) ΗΟΥΤΙΩΝ	ΠΥΘΑΣ	ΓΑΙΟΣ	ΚΥΤΙΝΟΣ
ΠΛΟΥΓΙΩΝΟΣ	2) ΛΙΘΟΚΟΠΟΣ	3) ΓΑΙΟΥ	4) — — —

Τρία ἐπὶ ἄλλου βράχου

5) ΣΤΑΣΑΓΟ-	ΠΥΡΓΙΑΣ
ΡΑΣ	6) — — — —
ΜΕΝΟΚΚΡΑΤΙΟΣ	7) ΠΑΡΙΣ
ΛΥΤΤΙΟΣ	— — — —

Δύο ἐπὶ ἄλλου βράχου

8) ΚΑΛΛΩΝ	9) ΝΟΥΜΑΣ
ΩΝ (νίου ;)	— — — —

Τέσσαρα ἐπὶ ἰδίου ἑκαστον βράχου

10) ΕΠΙΚΥΔΗΣ	ΑΘΗΝΑΙΣ	ΕΥΦΡΑΝΩΡ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΚΥΝΑΙΑΣ	11) ΦΕΙΔΩΝΟΣ	12) ΕΥΦΡΑΝΟΡΟΣ	13) — — —

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν τίνες οἱ εὖτω διὰ τοῦ ὀνόματός των ἢ καὶ δι' ἴχλους τῆς χαιρῶς ἢ τοῦ ποδῶς θελήσαντες ν' ἀπαθανατίσωσιν ἑαυτοὺς καὶ τίνα χρονικὴν περίοδον ἀντιπροσωπεύουσι. Βλέπομεν ὄνομα Λιθοκόπου καὶ ἄλλων, ἄνευ ἐπωνύμου, προσώπων· θὰ ἦσαν ἀναμφιβόλως ἐργάται - δοῦλοι, ἐργαζόμενοι ἐν τῇ λατομείῳ. Βλέπομεν, ἐξ ἄλλου, ὀνόματα κεχαραγμένα ἐπὶ ἰδίου ἑκαστον βράχου, ἤτοι χωριστὰ ἀπὸ τὰ τῶν ἐργατῶν,

(*) Ἀνεγνώσθησαν τὰ πρῶτον, πρὸ 50)ετίας περίπου, ὑπὸ τοῦ Halbherr καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπ' ἀριθ. 16—28 ἐν (Mus. Ital. 111, 1890.

ὡς σκοπίμως καὶ ἐχωρίσαμεν ἀνωτέρω, καὶ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἀνήκον εἰς ἰδιαιτέραν κοινωνικὴν τάξιν, εἰς τὴν τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν, Ἴτανίων καὶ ξένων, οἱ ὅποιοι διήρχοντο διὰ τῆς Χερσονήσου μεταβαίνοντες ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὸν ναδὸν τῆς Σαλμωνίας Ἀθηνᾶς. Δύο δ' ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν προσκυνητῶν, τὸ τῆς Ἀθηναΐδος Φεΐδωνος καὶ τὸ τοῦ Κάλλωνος (Ἀμμωνίου;) ἀνήκον εἰς μέλη προκρίτων τῆς Ἴτανου οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων καὶ γινώσκομεν ἤδη ἐξ ἄλλων ἐπιγραφικῶν μνημείων (κη') πολλὰ μέλη ἤτοι πέντε μὲν ἐκ τῆς δευτέρας, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπηριθμήσαμεν ὀνομαστικῶς ἐν τῇ 8ῃ ἐπιτυμβίῳ, ἑνὲα δ' ἐκ τῆς πρώτης, τὰ ἐπόμενα : Φεΐδωνα πρῶτον, ἔπειτα Κανάκον, υἱὸν τοῦ Φεΐδωνος (κθ'), Τιμάρχον, ἔπειτα Φεΐδωνα καὶ Σαμιράμιν, τέκνα τοῦ Τιμάρχου, Φεΐδωνα πάλιν, υἱὸν Φεΐδωνος, Σωναύταν, υἱὸν Σαμιράμιδος, Ἴαρῶι, κόρην Σωναύτα, Ἀθηναΐδα καὶ Εὐρύμνιον, τέκνα τοῦ Φεΐδωνος. Μετὰ τῆς οἰκογενείας συνεδέθη, ὡς σύζυγος τῆς Σαμιράμιδος καὶ πατὴρ ἐξ αὐτῆς τοῦ Σωναύτα, ὁ Πείσων, περὶ οὗ ὠμιλήσαμεν ἐν τῇ ἐπιτυμβίῳ γ', ὅ (σελ. 91).

Ἡ οἰκογένεια Φεΐδωνος ὀνομάζεται ἐν τοῖς ἐπιγράμμασιν ἐν δ σ ξ ο ς («δόξη γὰρ γονέων καὶ ἀρετᾶ συνομαίμου Φεΐδωνος») ἔπειτα : «γενεὰ ἐκκριτος ἀθανάτων» εἰς δὲ Φεΐδων λέγεται « Ἰερατεύσας ». Συμπεραίνω ἐκ τούτων ὅτι ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐξελέγοντο Ἄρχοντες (Κόσμοι, Γερουσιασταὶ) καὶ Ἱερεῖς (24). Θὰ ἦτο δὲ καὶ πολὺ πλουσία ἢ οἰκογένεια, ἀν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ὅτι δύο αὐτῆς μέλη—Φεΐδων καὶ Ἴαρῶι—ἀνέθηκαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα «ἀνδριάντιον καὶ χρύσειον στέφανον» (λ') καὶ ὅτι τοσαῦτα περὶ αὐτῆς ἐπιγραφικὰ μνημεῖα παρεσκευάσθησαν. Θὰ ἐβίωσε δὲ κατὰ τοὺς πρώτους τῆς ἐν Κρήτῃ Ρωμαϊκῆς Κυριαρχίας χρόνους καὶ ἀπὸ αἰῶνος περιπίπτου πρότερον.

Χρονικῶς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος χαράγματα ὀνομάτων δὲν θὰ ὑπάγωνται βέβαια εἰς τὴν αὐτὴν πάντα περίοδον, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ ἀπέχωσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν. Τινὰ μάλιστα φαίνονται ὡς ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς χαραχθέντα, διότι ἄλλωστε εἰδικὸς χαρακτῆρ τῆς ἀνελάμβανεν ἐκάστοτε, ἐπὶ τινι ἀμοιβῇ, τὴν χάραξιν ὀνομάτων πολλῶν διαβατῶν.

Εἰς τὰ ἀπὸ τῶν λίθων πανομοιότυπα ἀντίγραφα τῶν ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12 ὀνομάτων διακρίνομεν τὸ Α γεγραμμένον μὲ κεκαμμένην πρὸς τὰ κάτω τὴν ὀριζοντίαν γραμμὴν (Α)· βλέπομεν καὶ τὸ Σ μὲ τὸ ἀρχαῖκόν μνηοειδῆ τύπον, τὸν παρόμοιον πρὸς τὸ Γαλλικόν C. Ἀλλὰ δὲν δυ-

(κη'), Ἐκ τῶν Ἀναθημάτων : Β', α', 1, 2, 8—Β', γ', 3, 4, 5, 6, 7, 8.—Γ', δ', 8, 11.

(κθ'), Ψήφισμα περὶ ἰσοπολιτείας πρὸς Ἱεραπυτνίους.

24. «Οὐκ ἐξ ἀπάντων αἰροῦνται τοὺς Κόσμους, ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν»,

(Ἀριστ. Πολιτ. II, 7, 5). Ὅρα καὶ σελ. 74.

(λ'). Βλ. Ἀναθήματα πρὸς Θεοῦς, ἀριθ. 8.

νάμεθα νὰ θεωρήσωμεν καὶ τὰ χαράγματα ἐξ ἴσου πρὸς τὰ γράμματα ταῦτα ἀρχαῖα.

Τὸ Α, μὲ τὴν τεθλασμένην γραμμὴν ὡς ν, συνητήσαμεν τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀναθηματικὴν πρὸς τὸν Δία ἐπιγραφὴν (II, Β', α', 5), ἀναγομένην κατὰ τὸν ἰδικὸν μας ὑπολογισμὸν εἰς τὰ ἔτη 204—201· ἀλλὰ τόσο τὸ **Α** ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι Κρητικόν, διότι ἡ ἀναθηματικὴ ἐκείνη ἐπιγραφὴ τῶν ἐτῶν 204—1 ἐγράφη ἢ καὶ ἐχαράχθη, ὡς ἔχομεν λόγους νὰ πιστεύωμεν, ἔξω τῆς Κρήτης καὶ δὴ ἐν Σπάρτῃ, ἢ ἐν Κρήτῃ ὑπὸ Σπαρτιατῶν, ὅσον καὶ τὸ C, εὐρίσκομεν καὶ εἰς μεταγενεστέραις ἀναθηματικαῖς ἐπιγραφάς (25)²⁵ ἐκ παραλλήλου μὲ τὸ Α καὶ τὸ Σ τοῦ νεωτέρου τύπου κατ' ἀπομίμησιν ἐξακολουθητικῶς γραφόμενα.

Δὲν ὀδηγοῦμεθα λοιπὸν τόσο ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων, οὐδὲ ἐκ τῆς ὅλης γραφῆς, πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας, ὅσον ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων Φεῖδωνος καὶ Κάλλωνος, τὰ ὁποῖα κατετάξαμεν εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐν Κρήτῃ Ρωμ. Κυριαρχίας. Εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ὑποθέτομεν ὅτι ἀνάγονται καὶ τὰ ἀνωτέρω χαράγματα, τὰ περισσότερα, διότι ἄλλα τινὰ εἶναι προφανῶς ἀρχαιότερα· τὸ μὲν τοῦ CTACAGOPA μάλιστα τοῦ Δυκτίου πιστεύομεν ὅτι δὲν θὰ ἀπέχη πολὺ τοῦ 220 π. Χ. τοῦ χρόνου δηλ. καθ' ὃν, καταστραφείσης τῆς Δύκτου ὑπὸ τῶν Κνωσίων, κατέφυγον οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰς Μίλητον ἢ, κατὰ Πολύβιον (IV, LIY), εἰς τὴν «Λαμπαίων πόλιν» (ὅπερ φαίνεται ὀλίγον ἀπίθανον, λόγῳ τῆς μακρᾶς ἀποστάσεως, ἐκτὸς ἐὰν δὲν νοῆται ἡ Δάμπη, ἢ κατὰ τὴν Ἐπαρχίαν Ἀγ. Βασιλείου Ρεθύμνης τοποθετουμένη), ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλας πόλεις ὅπου ἕκαστος ἠδύνατο μικρὰν τῆς σκληροτραχήλου Κνωσοῦ. Πιθανὸν ὅμως νὰ μὴ ἦτο ἐκ τῶν προσφύγων τῆς Δύκτου ὁ Στασαγόρας, ἀλλὰ Πρεσβευτῆς ἢ Ἀπεσταλμένος τῆς πόλεως ταύτης, ἐντεταλμένος νὰ διαπραγματευθῆ συμμαχίαν μετὰ τῆς Ἰτάνου, παρομοίαν πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ἰεραπύτης καὶ τῆς Πραισοῦ, τὴν ὁποίαν θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις. Τὸ δὲ τοῦ Γαῦ Γαῦ χάραγμα, ἀδελφοῦ πιθανῶς τοῦ Λευκίου Γαῦ, Φρουράρχου ἐν Ἰτάνῳ ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος, θανάγεται εἰς τὰ ἔτη 216—210, καθ' ἃ περίπου ὑπολογίζω ὅτι ὑπῆρτε εἰς Ἰτανὸν ὁ Λεύκιος, ὡς εἶπον καὶ εἰς τὴν πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλοπάτορα ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Φρουράρχου τούτου.

25. Τὰς ὑπὲρ τῶν Αὐτοκρατόρων Μ. Αὐρηλίου, Ἀντωνίνου καὶ Σεπτιμίου Σεβήρου, τὰς ὁποίας ἀνάγομεν εἰς τὰ ἔτη 198—211,

Ἐπιγραφή Α.

Εἰκόνες 11—12 (σελ. 105)

Ἐπιγραφή Β.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΓΡΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΑΙΣΟΥ

Ι. ΕΤΕΟΚΡΗΤΙΚΑ

Ἐπιγραφὰὶ ἀγνώστου περιεχομένου (Εἰκ. 11-13) (*)

Α'. (Βουστροφικὴ).

· ΕΚΤΙΜΛΑΚΝ . . . Φ	(ἀναγνωστέα ἐκ δεξιῶν)
· Σ[ΒΑΡΞΕ]Α . . ΦΟ .	(» ἐξ ἀριστερῶν)
ΜΥΕΜΙΤΕΣΓΑ . ΚΡΑ .	(» ἐκ δεξιῶν)
ΑΡΚ(ΡΚ)ΟΚΛΕΣΥΕΣ . .	(» ἐξ ἀριστερῶν)
ΤΙΑΝΑΝΥΓΕΣΑΦ . . .	(» ἐκ δεξιῶν)

Αἱ κάθετοι γραμμαὶ ὡς Ι ἐν τῷ 2ῳ στίχῳ καὶ ἐκατέρωθι τῆς λέξεως ΒΑΡΞΕ φηίνεται ὅτι εἶναι γραμμαὶ παρενθέσεως ἐγκλειούσης τὴν λέξιν, ἢ ὅποια θὰ εἶναι ἔως κύριον ὄνομα προσώπου. Ἀπετέλουν δηλ. τὰ δύο ταῦτα Ι *ὀνοματόσημόν* τι ἀνάλογον πρὸς τὸ ὀρθογώνιον, τὸ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἰγυπτιακῇ γραφῇ παρατηρούμενον, ἢ θὰ ἦσαν σημεῖα στίξεως εἰς παρετηρήσαμεν καὶ εἰς τὸ βουστροφικὸν τῆς Ἰτάνου χάραγμα (σελ. 100).

Β'. (Οὐχὶ Βουστροφικὴ)

· . . . ΕΟΝΝΥΜΙΤ	1
· . . . ΑΤΑΡΚΟΜΝ	2
· . . . ΡΗΔΗΣΔΕΑ	3
· . . . ΣΩΠΕΙΡΑΡΙ	4
· . . . ΝΤΑΣΑΤΦΣΕΥ	5
· . . . ΝΝΑΣΙΡΟΥΚΛΕΣ	6
· . . . ΙΡΕΡΜΗΑΝΑΡΦ	7
ΕΙΡΕΡΦΙΝΣΔΑΝ	8
ΜΑΜΔΕΔΙΚΑΡΚ	9
· ΡΙΣΡΑΙΡΑΡΙΦ	10
· ΙΝΝΕΙΚΑΡΕ	11
· . . . ΤΑΡΙΔΟΗΙ	12
· . . . ΕΝΒΑ	13
· ΑΝΑΣ	14

(*) Ἐδημοσιεύθησαν: ἡ μὲν Αη ὑπὸ Comparetti ἐν M. Ant, III, p. 450—52 καὶ ἐν M. Ital. II, p. 673, ἡ δὲ Γη (ὡς καὶ ἡ Α') ὑπὸ R, S, Conway ἐν

Γ'. (Οὐχὶ Βουστροφικῆ)

ΟΝΑΔΕΣΙΕΜΕΤΕΠΙΜΙΤΕΦΑ .	1
ΔΟΦ . ΙΑΡΑΛΑΦΡΑΙΣΟΙΙΝΑΙ	2
ΡΕΣΤΜΤΟΡΣΑΡΔΟΦΣΑΝΟ . . .	3
ΣΑΤΟΙΣΣΤΕΦΕΣΙΑΜΥΝ	4
ΑΝΙΜΕΣΤΕΠΑΛΥΝΓΥΝΑΤ	5
ΣΑΝΟΜΟΣΕΛΟΣΦΡΑΙΣΟΝΑ . . .	6
ΤΣΑΑΔΟΦΤ . ΕΝ Ο	7
ΜΑΠΡΑΙΝΑΙΡΕΡΕ	8
ΙΡΕΙΡΕΡΕΙΕΤ	9
ΝΤΙΡΑΝΟ	10
. ΑΣΚΕΣ	11
ΙΟΤ	12

Τῶν ἄνω τριῶν ἐπιγραφῶν, πολὺ ἐλλειπῶν λόγῳ ἀκρωτηριάσεως τῶν πλακῶν ἢ καὶ φθορᾶς τῶν ἐνεπιγράφων ἐπιφανειῶν αὐτῶν, οὐδεμία συμπλήρωσις φαίνεται δυνατὴ, ἔστω καὶ μερική, οὔτε κατὰ λέξεις χωρισμὸς καὶ ἀνάγνωσις, οὔτε ἐπομένως καὶ ἐξαγωγή οἷας δὴποτε ἐννοίας· τοῦτο δὲ διὰ τὸ ἀγνωστον τῆς γλώσσης, ἢ ὁποῖα, καίπερ μὲ ἐλληνικοὺς χαρακτήρας γεγραμμένη, δὲν εἶναι ἐλληνική, θὰ εἶναι ἐτεοκρητικὴ στερουμένη ἰδίων γραμμάτων, ἢ ἀποβαλῦσα τὰ παλαιὰ ταιαῦτα (γραφικὰ ἴσως) μετὰ τὴν γενίκευσιν τῶν φαινικικῶν, ἀγνωστος, ὡς πιστεύω, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μακρυνοὺς ἀπογόνους τῶν Ἐτεοκρήτων καὶ μόνον εἰς θρησκευτικὰς ἴσως τελετὰς χρησιμποιουμένη. Διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι τῶν ἐπιγραφῶν τὸ περιεχόμενον θὰ εἶναι μᾶλλον ὕμνοι θρησκευτικοὶ ἀδόμενοι εἰς γλῶσσαν ἐτεοκρητικὴν. Ἐπειδὴ δέ, καίπερ εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν γεγραμμένοι, δὲν εἶναι προφανῶς καὶ σύγχρονοι, διότι ἡ μὲν πρώτη (Α) εἰς ἀρχαῖον σύστημα, τὸ βουστροφικόν, καὶ εἰς ἀλφάβητον τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, τὸν Ἰωνικόν, (λα') εἶναι γεγραμμένη, αἱ δὲ δύο ἄλλαι δι' ἄλλου ἀλφάβητου, κατὰ αἰῶνα καὶ πλεόν μεταγενεστέροι, ὑποθέτω ὅτι αἱ δύο αὐταὶ ἐπιγραφαὶ περιέχουσιν εὖς καὶ ἄλλαι προγενέστεραι, αἱ κατὰ μικρὸν μέρος διασωθεῖσαι, περιεῖχον ὕμνους ἢ νόμους, ὡς θέλει ὁ Conway, (26) ἀντιγραφέντας εἰς νεώτερον καὶ γνωστότερον ἀλφάβητον.

An Br. School, VII, p. 1311, καὶ ἡ Βα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Conway ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπετηρίδι (X, p. 115). Ἀπὸ τούτων δὲ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος Ν. ἐν «Μύσωνος» τόμῳ Γ', σελ. 162—167 καὶ ἀπὸ τούτου ὑπὸ Ἀγγελάκη εἰς «Σητειακά», σελ. 23—27.

(λα'). Βλ. τὰ περὶ Ἰωνικοῦ Ἀλφάβητου ἐν σελ. 99.

26. Παρεσῆθη ὑπὸ τῆς ἐν στ. 6 τῆς Β εἰς ἀναγινωσκομένης λέξεως ΝΟΜΟΣ. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ διακρίνονται καὶ αἱ λέξεις ΕΛΟΣ καὶ ΦΡΑΙΣΟΝ (Πραϊσόν;), ἐν δὲ τῇ Α (στ. τελευταίῳ) ΓΥΝΑ (γυνή;). Κοινὰ δὲ λέξεις ἢ συλλαβαί: ΚΑΛΜΙΤ (Α', στ. 1)—ΕΠΙΜΙΤ (Β', στ. 1)—ΝΥΜΙΤ (Γ', στ. 1)—ΓΥΝΑΝ (Α',

ρᾶς τῶν πλακῶν, ἀπονέμονται, «φιτίας ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς τὴν Πραισιῶν πόλιν», τιμαὶ εἰς δύο ἄνδρας, Λέοντα καὶ Θράσωνα, Ἀθηναίους ἀμφοτέρους. Τίνα δ' εἶχον μᾶλλον συγκεκριμένον λόγον καὶ ὁποῖαι ἦσαν αἱ τιμαὶ αὐταὶ θὰ δειχθῆ ἔν τοῖς ἐπομένοις.

Τιμητικὸν ἐπίσης θὰ ἦτο πιθανῶς καὶ τὸ δεύτερον Ψήφισμα, τὸ ἐλλιπέστερον τοῦ πρώτου. Ἄλλ' οὔτε ὄνομα τιμωμένου, οὔτε τὸν λόγον τῶν τιμῶν μανθάνομεν ἐκ τοῦ ὀλιγοστίχου περιορθέντος κειμένου. Ὁ Blass δημοσιεύων τὸ Ψήφισμα ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι δι' αὐτοῦ τιμᾶται Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς, βασιλεύσας ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 278—242 π. Χ. (27).

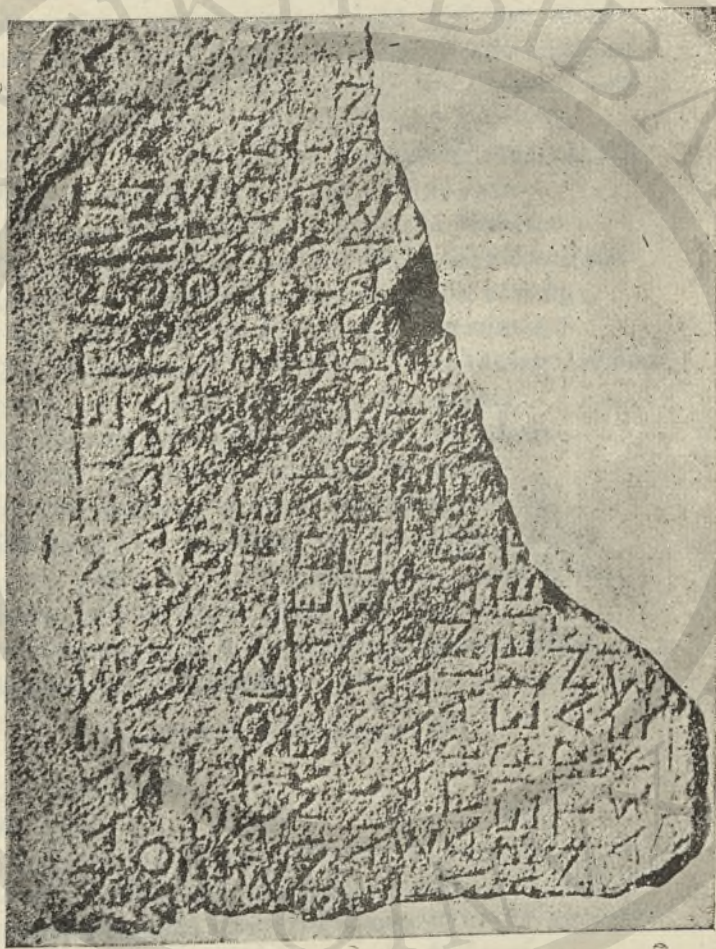
Ἐχομεν οὕτω καὶ τὴν κατὰ προσέγγισιν χρονολογίαν τοῦ Ψήφισματος. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκριβεστέραν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν. Ἐνθουμούμεθα ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν Ἰτανίων ἐξεδόθη Ψήφισμα ἀνακηρύττον τὸν Πάτροκλον Πάτριον Μακεδόνα «πρόξενόν τε καὶ εὐεργέταν καὶ πολίταν». Γινώσκομεν δὲ ὅτι αἱ δύο πόλεις, Ἰτανος καὶ Πραισός, ἦσαν ἀντίπαλοι, φυσικὸν δὲ ἦτο καὶ εἰς πράξεις ἢ ἐνεργείας νὰ προβαίνωσιν ἀντιπάλους. Οἱ Πραισῖοι λοιπόν, ἀποκρινόμενοι οὕτως εἰπεῖν εἰς τὸ ἔν τῶν Ἰτανίων Ψήφισμα ἐξέδωκαν δύο αὐτοὶ ὁμοίων ἀντικειμένων Ψήφισματα, τὰ ὁποῖα χρονικῶς δὲν ἀφίστανται πολὺ τοῦ τῶν Ἰτανίων Ψήφισματος. Θὰ ἀνάγονται λοιπόν καὶ αὐτά, ὡς καθ' ἡμᾶς τὸ τῶν Ἰτανίων, εἰς τὰ μέσα περίπου τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, ἢ, ἀκριθέστερον, εἰς χρόνον μικρὸν ἀπέχοντα τοῦ 265 π. Χ.

Ὁ Θράσων Θράσωνος, Ἀθηναῖος, μνημονεύεται μεταξὺ τῶν πρώτων ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Ἀντιγόνου Γονατᾶ, ἀναφερόμενος καὶ ὑπὸ Διογένηος τοῦ Λαερτίου, ὡς πρὸ μικροῦ εἶπομεν. Πιστεύομεν δ' ὅτι περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου πρόκειται ἐνταῦθα, καίτοι οὗτος λέγεται ἐν τῷ Ψήφισματι Θρασωνίδης. Ἐπὶ τούτου δὲ στηριζόμενοι δεχόμεθα ὡς πιθανὸν ὅτι εἰς τὸν Ἀντίγονον πράγματι τὸν Γονατᾶν ἀναφέρεται τὸ δεύτερον τῶν ἀνωτέρω δύο Ψήφισμάτων.

Ἄξιον παρατηρήσεως καὶ τοῦτο, ὅτι Ἀθηναῖοι, εἰσι καὶ οἱ τὴν Ἰτανὸν πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος κατὰ τοῦ Τυράννου Εὐφήμου βοηθήσαντες βραδύτερον, ἂν δεχθῶμεν τοῦ Σβορώνου τὴν γνώμην, παρέχουσι νῦν εἰς τοὺς Πραισῖους ὁποῖας μὲν ἀκριβῶς ἀγνοοῦμεν ὑπηρεσίας ἀλλὰ πάντως σημαντικὰς καὶ ἀξίας τιμῶν διὰ Ψήφισματος ἀπονεμομένων. Φαίνεται ὅτι αἱ τῶν δύο πόλεων, Ἰτανίου καὶ Πραισοῦ, διαφοραὶ καὶ ἔριδες ζωνῶν ἠύρισκον ἀπήχησιν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν ὑπὲρ τῶν Πραισῖων τινὲς δὲ ὑπὲρ τῶν Ἰτανίων ἐτάσσοντο καὶ ἐνεργῶς διεφέροντο.

Διὰ τοῦτο, καίτοι ἐξ ὀνόματος τοῦ Βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου ἐνήργουν ὁ Λέων καὶ ὁ Θράσων, πιστεύομεν ἐν τούτοις ὅτι καὶ τῆς πτῆριδος τῶν, Ἀθηνῶν, ἐξεπροσώπων γνώμην.

27. Περὶ Ἀντιγόνου Γονατᾶ θὰ ὁμιλήσωμεν καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις, εἰς τὸ περὶ Μνημείων Ἱεραπύτνης κεφάλαιον.

Εἰκὼν 13 (σελ. 106) — Ἐπιγραφὴ Γ.

β. Περί μισθώσεως τοῦ ναυτικοῦ τῶν Σηλιτῶν καὶ Σηταητῶν (*)

Τύχα ἀγαθὰ Α'.

Ἔδοξε τῷ Κόσμῳ καὶ τῇ πόλει, τῇ Πρασίῳν·
 Ἐπὶ Ἀλιδίου πρωτοκόσμου καὶ τῶν ἄλλων συγκόσ-
 μων, Ἐπὶ τοῖσδε ἔδωκαν Πραῖσιοι Σταλίταις τὴν Χ-
 ῶραν καὶ τὴν πόλιν καὶ νάσους, τὰς καὶ νῦν ἔχον-
 τι καὶ ἔλλιμενίου καὶ πορφύρας καὶ ἰχθύων δεκά-
 τας· τούτων πάντων τὸ ἥμισσον· ἰχθύων μὲν καθ' ἅπε-
 ρ καὶ πρότερον· ταῦτα δὲ ἔδωκαν εἰς τὸν ἅπαντα χρό-
 νον ἀσφαλῶς νέμεσθαι καὶ αὐτοῖς καὶ ἐκγόνοις
 . . . σι.υλεξ . . . ατ . . . ὁ κόσμος ὁ αἰρεθῆεις ὑπὸ τῆς πό-
 λιος τῆς Πραισίων· αἰρεθέντος δὲ τοῦ κόσμου
 [ἔρπέ]τω Σταλίταις ὁ κόσμος καὶ ἄλλοι δώδεκα
 πολῖται Πραισίων· ὁ δὲ κόσμος ὁ Πραισίων ἡμοσά-
 τω ἐκάστου ἔτεος μηνὸς Διονυσίου τόνδε τὸν ἄρ-
 χον ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς Σταλίταις· ὀμνύω Δῆ-
 να Δικταῖον, Ποσειδῶνα, Ἀθάναν, Ἀπόλλωνα Πύθειον,
 θεοὺς πάντα καὶ πάσας· εὐνοήσω Σταλίταις·
 καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν θάλασσαν
 καὶ τὰς νάσους Σταλίταις ἕασομεν ἔχειν ἀσ-
 φαλέως εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον καὶ οὔτε [αὐτοῖ]
 ἀφαιρησόμεθα· αἳ τέ κα ἄλλος τις ἀφαιρηῖται ἀπὸ
 Σταλίταις . . . (9) . . . οὐκ ἐπιτρέπομεν κατὰ δύνα-
 μιν τὴν ἀμῶν· εἴη δὲ ἀμῖν εὐορκουσι καὶ
 αὐτοῖς καὶ ἐκγόνοις καὶ τοῖς ἀμοῖς χρήμασι καλῶς
 εἰ δὲ ἐπιορκίοιμεν ἀπολέσθαι = = — — —

5
10
15
20
25

(ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἐπιφανείας Β')

. βοηθήσω
 αν καὶ (19) νδ (8)
 ταχθῶ πᾶσαν προθυμίαν παρεχόμενος· καὶ τὸ
 ν ὄρκον τόνδε ὡσπερ ἐγὼ συνώμοσα αὐτῶς καὶ τοὺς ἄ-
 λλους πολίτας ἐξορκιῶ τοὺς ἐνδάμους μὲν αὐτίκα μάλα
 τοὺς δ' ἀποδάμους αἳ κα ἔλθωντι τῆς ἀμέρας·
 εἴη δ' εὐορκουῖντι μέμ μοι καὶ αὐτῶ καὶ ἐκγόνοις καὶ χρή-
 μασι τοῖς ἐμοῖς καλῶς εἰ δὲ ἐπιορκίοιμι ἀπολέσθαι κ-

(*) Ἐδημοσιεύθη μετὰ σχολίων ὑπὸ L. Mariani ἐν Mon. Ant. VI, 1896, ὑπὸ Wilamowitz ἐν Lit. Cantr. 1896· ὑπὸ Blass ἐν Kret. Insch. No 5120· ὑπὸ Dittenberger Sylloge 1915, No 524· ὑπ' ἐμοῦ ἐν «Μύσωνος», τ. Β', 1933, σελ. 123—131 καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ Ἀγγελάκη ἐν Σητειακοῖς» σελ. 32—33.

καὶ αὐτὸς καὶ γένος τὸ ἐμόν. Ὑπηρετεῖν δὲ Σηλιτίας τᾷ πόλει τᾷ Πραισίων κατὰ τάδε : ὅσα μὲν κατὰ Κρήταν τὰ 10
 ν νοτιαν θάλασσαν πλεύσονται Σηλιτῆται, παρεχόμε-
 νοι τὰ ἐπιτάδεια ἑαυτοῖς, ἐὰν δὲ δεῖ ἔξω Κρήτας π-
 λεῖν, ὅσα μὲν εἰς Δελφοὺς καὶ Ὀλυμπίαν πλεύσονται
 Σηλιτῆται μετὰ Σηλιτιῶν, παρεχόμενοι τὰ ἐπιτάδε-
 ια καὶ μισθοὺς παρ' αὐτοῖς αὐτῶν πλεῖν δὲ τὰ ἔξω Κρή- 15
 τας, κατὰ τὰ μέρη τῶν χωρῶν, Σηλιτῆται καὶ Ση-
 λιτίας ἐὰν δέ που ἄλλα προστάξῃ ὁ κόσμος ὁ Πραι-
 σίων ὁποῖτέρα ὦν τᾶμ πόλεων οὗτοι πλεόντω· ἐ-
 λασσωθέντων δὲ ὁ κόσμος ὁ Πραισίων, πράξαν-
 τες τοὺς μισθοὺς παρὰ τῶν μὴ πλευσάντων, 20
 ἀποδότω τοῖς πλεούσιν δραχμῶν ἐκάστῳ τὰ-
 ν ἡμέραν κατὰ τὰ μέρη τῶν χωρῶν, ἐφ' ἑκατέρ-
 ον (11) ὑπηρετήσονται δὲ Σηλιτῆται καὶ γ.
 (14) ἔξω Κρήτας καὶ ἐὰν δεῖ κατίμεν α.
 (12) παρέξονται τὰ ἐπιτάδεια — — — — 25

Περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς. Πλὴν τοῦ προλόγου (στ. 1—3), κοινῶς καὶ συνήθως εἰς παρόμοια ψηφίσματα, τὸ λοιπὸν τῆς ἐπιγραφῆς περιεχόμενον δύναται νὰ διαιρηθῇ εἰς δύο κύρια μέρη· τὸ πρῶτον (στ. 4—25 τοῦ Α καὶ 1—19 τοῦ Β) διαλαμβάνει πρῶτον μὲν τὰς τῶν Πραισίων πρὸς τοὺς Σηλιτίας παραχωρήσεις ἐδαφικὰς τε, (χώραν, πόλιν καὶ νήσους (28), καὶ οἰκονομικὰς (τὸ ἥμισυ τοῦ λιμενικοῦ καὶ τοῦ τῆς πορφύρας), πρὸς δὲ καὶ ἐν μέρος τοῦ ἐπὶ τῶν ἰχθύων φόρου), διατυπώνει δ' ἔπειτα τὸν ὄρκον, τὸν ὁποῖον καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν μηνὶ Διονυσίῳ ὁ Βκόσμος θὰ ὤμνῃ περὶ τῆς «εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον» τηρήσεως τῶν πρὸς τοὺς Σηλιτίας παραχωρήσεων. Τὸ δεύτερον μέρος (στ. 9—25 τοῦ Β) κανονίζει τὰς διαφόρους περιπτώσεις τὰς ὁποίας θὰ παρευσιάζεν ἢ πρὸς τὴν πόλιν τῶν Πραισίων ὑπηρεσία τοῦ ναυτικοῦ τῶν Σηλιτιῶν. Ὅταν μὲν δηλ. οἱ Σηλιτῆται πλέωσι κατὰ τὴν νοτιαν τῆς Κρήτης

28. Νήσους ὁ Mariani ἀναφέρει ὀνομαστικῶς τοὺς Καβάλλους καὶ τὴν Ὀφιοῦσαν (Λεύκην ἢ Κουφονήσι), νοῶν οὕτω ὅτι τὴν δευτέραν ταύτην Νήσον, εἰς τοὺς Πραισίους ἀνήκουσαν, ἀφήκαν οὗτοι εἰς τοὺς Σηλιτίας ἢ ἐγκατέστησαν αὐτοὺς ἐν αὐτῇ. Ἐνταῦθεν πιθανῶς λαβὼν καὶ ὁ A. Reinach σημειοῖ, (ἐν Rev. des Etud. Grec. 1911) ὅτι ἡ Λεύκη φαίνεται ὅτι ἀνήκεν εἰς τοὺς Σηλιτίας κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Ἄν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, τότε οἱ τοὺς Πραισίους νικῆσαντες ἀργότερον καὶ τὴν Χώραν αὐτῶν καταλαβόντες Ἰεραπύτινιοι θὰ κατελάμβανον καὶ τὸν Λεύκην ἢ θὰ δισχυρίζοντο ὅτι αὕτη, δικαίῳ πολέμῳ, ἀνήκεν εἰς αὐτούς. Τοιοῦτόν τι ὅμως δὲν δισχυρίσθησαν κατὰ τὴν ἐν τῇ Διαιτησίᾳ ἐξέτασιν τῶν πρὸς τὴν Ἰτανὸν διαφορῶν αὐτῶν. Ἀπεδείχθη ἔξ ἐναντίας τότε ὅτι ἀνεκαθεν ἡ Νῆσος αὕτη κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Ἰτανίων. (βλ. καὶ ὑποσημειώσεις 21, 22 τοῦ Τρίτου Μέρους).

θάλασσαν, αὐτοὶ θὰ παρέχωσιν ἑαυτοῖς τὰ ἐπιτήδεια. Ὅταν δὲ ἐκτὸς τῆς Κρήτης, ὠρισμένως δὲ εἰς Δελφούς καὶ Ὀλύμπιον, πλέωσι μετὰ Σηλιτῶν καὶ Σηταῆται, αὐτοὶ πάλιν «παρ' ἑαυτῶν» θὰ παρέχωσι τοὺς μισθοὺς καὶ τὰ ἐπιτήδεια εἰς τὰ πληρώματα τῶν πλοίων. Ὅταν ἐκάτεροι (Σηταῆται - Σηλιτῆται) πλέωσιν ἐκτὸς τῆς Κρήτος, αὐτοὶ πάλιν (οἱ Σηταῆται πρὸς τοὺς πλέοντας Σηταῆτας καὶ οἱ Σηλιτῆται πρὸς τοὺς πλέοντας Σηλιτῆτας) θὰ παρέχωσιν ἐπιτήδεια καὶ μισθοὺς. Ὅταν ὅπου ἄλλοῦ ἤθελε προστάξει ὁ Κόσμος τῶν Πραισίων νὰ πλέωσιν οἱ Σηλιτῆται ἢ οἱ Σηταῆται, τότε θὰ φροντίζη ὁ αὐτὸς νὰ εἰσπράττη ἀπὸ τῶν μὴ πλεόντων καὶ νὰ καταβάλλῃ εἰς τοὺς πλέοντας «δραχμὰν ἐκάστῳ τὰν ἡμέραν». Ὅταν, τέλος, Σηλιτῆται καὶ Σηταῆται πλέωσιν ὁμοῦ ἔξω τῆς Κρήτης, τότε . . . (ὡς ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς πλακῆς δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ πῶς ἐκωνοῖζετο ἢ τελευταία περίπτωσις).

Ὑπηρεσία Σηλιτῶν. Δὲν ἐξάγεται ἐκ τοῦ ψηφίσματος ὁποία ἀκριβῶς θὰ ἦτο. Ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ὅμως φράσεως «ἐὰν δὲ που ἄλλα προστάξει ὁ Κόσμος ὁ Πραισίων (πλεῖν)», ἐξάγεται ἀναμφιβόλως ὅτι οἱ Σηλιτῆται ἐτίθεντο μὲ τὸ ναυτικὸν τῶν εἰς τὴν ἐν πάσῃ στιγμῇ διάθεσιν καὶ διαταγῆν τῶν Ἀρχῶν (Κόσμων) τῆς Πραισοῦ. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οἱ Σηλιτῆται ὑπεχρεοῦντο ὅπως διατηροῦντες ἰδίαις δαπάναις πλοῖα παρέχωσιν αὐτὰ μετὰ τῶν πληρωμάτων τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πραισοῦ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ. Παρομοίαν ὑποχρέωσιν ἔναντι ἀναλόγων παραχωρήσεων φαίνεται ὅτι εἶχον ἀναλάβει καὶ οἱ Σηταῆται κατὰ τὰ ὅρεια παράλις, τὰ δὲ κατ' αὐτοὺς ἐκωνοῖζοντο δι' ἰδίου προγαγεστέρου ψηφίσματος.

Σκοπὸς τῆς μισθώσεως ἰδιωτικοῦ ναυτικοῦ. Ποιοὶ λόγοι ἐπέβαλλον τὴν διὰ τοιοῦτων εὐμενῶν παραχωρήσεων μίσθωσιν τοῦ ναυτικοῦ τῶν Σηλιτῶν καὶ τῶν Σηταῆτων καταδεικνύονται, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Χώρα τῆς Πραισοῦ ἐκτεινομένη, ὡς ἐλέχθη ἤδη, μέχρι θαλάσσης πρὸς τε τὸ Κρητικὸν καὶ τὸ Λιβυκὸν πέλαγος, εἶχε μὲν ἐν τῇ Κρητικῇ ἐπίγειον τὰς παραλίους πόλεις Σήταιαν ἐπὶ τοῦ λοφίσκου Πατρᾶ καὶ παρ' αὐτὴν δυτικώτερον τὴν Ἡτειαν, ἀλλ' ἐν τῇ Λιβυκῇ οὐδὲν τοιοῦτον ἢ ἄξιον λόγου τιγὸς εἶχεν, ἐν ᾧ αὐτὸ θὰ ἦτο εἰς αὐτὴν χρησιμώτερον. Ὁ παρὰ τὰς πόλεις Σήταιαν καὶ Ἡτειαν λιμὴν δὲν ἦτο πολὺ κατάλληλος διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Πραισοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖτο διὰ πλοίων ἐξ ἀνατολῶν ἐρχομένων, τὰ πλοῖα δὲ ταῦτα ἀπέστεργον, δι' οὓς καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 34) εἶπομεν λόγους, νὰ προσεγγίζωσι τακτικῶς εἰς τοὺς βυρείους λιμένας, ἀπέστεργον δ' ἐπίσης καὶ τοὺς πλόας πρὸς τὰς νοτίας τῆς Χώρας τῶν Πραισίων ἀξένους ἀκτάς, ἐνθα οὔτε ἡ φόρτωσις καὶ ἐκφόρτωσις τῶν πλοίων οὔτε ὁ ἀνεφοδιασμὸς αὐτῶν ἦτο εὐκόλος.

Οὕτω λοιπὸν ἡ Πραισοὺς εὕρισκετο ὑπὸ ἔποψιν θαλασσίας κινήσεως εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἀπέναντι τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς Ἰτάνου. Ἐξ ἄλλου πλοῖα Ἰτανικά, πλέοντα πρὸς τὴν ἔναντι τῶν νοτίων τῆς Πραισοῦ παραλίαν κειμένην Ἰτανικὴν νῆσον Δεύκη (Κουφονῆσι), ἀπετέλουν πρόκλησιν, εἰς

τὴν ὁποῖαν πίσση θυσία ὄφειλον ν' ανταποκριθῶσιν οἱ Πραῖσιοι, εἴτε στόλον καταρτίζοντες μὲ βάσιν τὰς νοτίας ἀκτᾶς, εἴτε καὶ τὴν Ἰτανικὴν Δεύκην καταλαμβάνοντες. Μετεκάλεσαν λοιπὸν ἔξωθεν ἢ ἐδέχθησαν προσελθόντας τοὺς Στήλιαι (29), εἰς τοὺς ὁποίους ἔκαμαν τὰς γνωστὰς παραχωρήσεις, ἐβοήθησαν πρὸς ἐγκατάστασιν καὶ εἰς τὰ ναυτικά ἐπίδοσιν, ἐμίσθωσαν δ' ἀκολούθως τὸ καταρτισθὲν ναυτικὸν αὐτῶν.

Χρονολογία. Ἀπὸ τὸν τύπον τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς συναγοῦσι χρονολογίαν ὃ μὲν Mariani τὴν πρὸ τοῦ Δ' αἰῶνος, ἄλλοι δὲ (Dittenberger, Conway κ. ἄ.) τὴν πρὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' αἰῶνος καὶ τοῦ το φαίνεται πιθανώτερον (λγ').

Β' Πράξεις ἐπὶ διεθνῶν σχέσεων.

α'. Σύμβασις μετὰ τῶν Ἱεραπυτνίων (*)

διαθίμενος τὰ ἴδια ἐνάτερος ἐκατερη, ὅς κα ἦ ἔνφυ-	5
λος καὶ οὕτω πολιτευέσθω μετέχων καὶ θίνων κ-	10
αὶ ἀνθρωπίνων πάντων παραιτησάμενος τὰν αὐτῶ π-	15
όλιν' ἐς ὁποτέραν δὲ κα πόλιν ἐρηη πολιεύσων διαψ-	20
αφιζέσθω, ἐν κυρία Ἐκκλησίᾳ πόττερον δοκεῖ πολιτεί-	25
αν δεδόσθαι ἢ μή· καὶ αὖ κα ἀντίθετοι ψᾶφοι γένωνται τ-	30
ρεῖς, μὴ ἔστω πολίτας· ἐπινομὰ δ' ἔστω τῶ τε Ἱεραπ	35
υτνίῳ ἐν τῇ Πραϊσίᾳ, χωρὶ τῶν τεμενέων τῶν ἐν Ἀρδανίτοι κ-	40
αὶ Δαροῖ, καὶ τῶ Πραϊσίῳ ἐν τᾷ Ἱεραπ-	45
υτνίᾳ· ἀσινέας ἔοντι ὡς δεκανέμοντας ἐκατέρως ἐς	50
τὰν ἰδίαν· αὶ δὲ κα λῆ ὃ Ἱεραπύτνιος αὐλοσται ἐν τᾷ	55

29. Αἱ Στήλαι ἔκειντο μετὰξὺ Προϊάνσου καὶ Ρυτίου εἰς τὴν θέσιν ἐν Βιάννῳ ἠγέρθη ἐπὶ Ἐνετῶν τὸ φρούριον Belvedere, παρὰ τὴν σημερινὴν τῶν Σιναιτῶν Μονὴν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἢ, εἰς Χωρίον Καστελλιανὰ Ρίζου, ἔνθα ἐρείπια ἀνήκοντα, κατὰ μὲν τὸν Kierpert εἰς τὴν Ἰτανικὴν, κατὰ δὲ τὸν Spratt εἰς τὰς Στήλας. Ἐνετῶν δομηθέντες ἢ προσκληθέντες ἄποικοι ἐγκατεστάθησαν καὶ ὁμώνυμον πόλιν ἔκτισαν κατὰ τὴν νοτίαν ἀκτὴν τῆς Χώρας Πραϊσοῦ, μετὰξὺ τῶν Νησιῶν Καβάλλων καὶ Χαμηλῆς. Ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἀλιεῖαν, ἤδη δὲ παρέρχουσιν εἰς τὴν Κυρίαρχον Πραϊσὸν τὰ πλοῖα καὶ τὴν ναυτικὴν αὐτῶν δεξιότητα ἐναντι ἱκανοποιητικῶν ἀνταλλαγμάτων.

(Πλείονα περὶ Στήλῶν καὶ Στήλιτῶν εἰς ἐμὴν Πραγματεῖαν ἐν «Μύσωνος» τόμῳ Β' σελ. 123—131)

(λγ'). Βλ. καὶ ὑποσημ. 19 τοῦ Πρώτου Μέρους.

(*) Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ Demargne καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ad. Reinach ἐν Revue Etud. Grec. χχiv, 1911, 377. Εἶναι γεγραμμένη ἐν μακροῦ καὶ στενῆ ἀκρωτηριασμένη δὲ καὶ ἀμφότερα τὰ ἄκρα, στήλη Ἐνταῦθα γράφονται ἀνὰ πέντε εἰς ἓνα στίχον,

τῆ ἐτέρᾳ. Συνκριτῆς δὲν πιστεύω ὅτι εἶναι συνδικαστῆς, ἤγουν Δικαστῆς δριζόμενος ὑπὸ τοῦ ξένου διαδίκου, διότι τὸ δικαστικὸν ζήτημα ὑποθέτω, ὡς καὶ πρὸ μικροῦ εἶπον, ὅτι ἐκκλονίζετο ἐν τέλει τῆς Συμβάσεως. Συνκριτῆς θὰ ἦτο ὁ συγκρινόμενος, ὁ ἐγγυητής.

Ὁ χορός, τέλος, καὶ ὁ δρόμος, δι' ὧν λέξεων πιστεύω ὅτι νοφοῦνται ὁμώνυμοι ἄγῳνες, ἦσαν κοινοὶ (σύνκοινοί) ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ.

Πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπομένας παρατηρήσεις :

Ἡ Σύμβασις, καίτοι δικκλονίζει εἰδὸς τι ἰσοπολιτείας, δὲν ὁμοιάζει προσῶς πρὸς τὰς περὶ ἰσοπολιτείας συμβάσεις τὰς συναφθείσας μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταιέων, ἦτοι μετὰ τὸ 220 π. Χ., τινὰς τῶν ὁποίων εἶδομεν καὶ θὰ ἴδωμεν ἀκόμη ἄλλαχού.

Σκοπὸς τῆς Πραϊσοῦ, διὰ τῆς παρούσης Συμβάσεως ἐπιδιωκόμενος, ἦτο πιθανῶς νὰ συνθεθῆ διὰ τινος φιλίας μετὰ τῆς ἐκ δυσμῶν Χώρας, διὰ νὰ εἶναι ἐλευθέρα πρὸς ἐνέργειαν κατ' ἀντιβολὰ ἐναντίον τῆς Ἰτάνου, τῆς ὁποίας τὴν Χώραν (Ἰερὸν τοῦ Δικταίου Διός, Λιμένα τῆς Ἐλείας—ἔν Παλαιόκαστρον—καὶ τὴν Νῆσον Λεύκη) ἐπωφθαλμία πάντοτε. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἀπέδλεπον καὶ τὰ ὅσα εἶδομεν Ψηφίσματα, τὰ τιμητικὰ ὑπὲρ Θράσωνος καὶ Ἀντιγόου καὶ τὸ περὶ μισθώσεως τοῦ ναυτικοῦ τῶν Σηλιτῶν καὶ Σηταητῶν (32).

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐπατύχωνε καὶ ἡ Ἰτανὸς τὴν προστασίαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλadelphou ὡς εἶδομεν εἰς τὸ ὑπὲρ Πατρόκλου Ψήφισμα.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων συνάγομεν ὅτι ἡ παρούσα Σύμβασις καὶ ἡ ἐπιγραφή, προγενεστέρα πάντως τοῦ 220, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ χωρί, ἀντὶ τοῦ χωρίς, θὰ ἀνάγεται εἰς τὴν περίοδον τῶν ἀνταγωνιστικῶν διπλωματικῶν κινήσεων τῶν ἀρχῶν τοῦ Γ' αἰῶνος π. Χ.

Παράδοξον εἶναι ὅτι ἡ ἐπιγραφή εὗρέθη ἐν Ἰτάνῳ καὶ οὐχὶ ἐν Ἰεραπύτνῃ ἢ ἐν Πραϊσῷ· ἀλλ' ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι, παρακολουθοῦσα τὰς κινήσεις τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς ἡ Ἰτανὸς, ἐφρόντισε καὶ ἔλαβεν ἀντίγραφον τῆς Συμβάσεως, τὸ ἀντίγραφον δὲ τοῦτο προέρχεται ἐξ Ἰεραπύτνης, ἂν τοιοῦτόν τι συνάγεται ἐκ τοῦ ὅτι προηγεῖται πάντοτε τὸ ὄνομα τῆς Ἰεραπύτνης καὶ ἔπεται τὸ τῆς Πραϊσοῦ.

Σχετικῶς ὁμιλοῦμεν καὶ ἐν ταῖς ἐπομένοις εἰς τὴν περὶ συνθήκης Κνωσίων—Ἰεραπυτινίων παράγραφον,

32. Ὅποια τῆς τύχης εἰρωνεία! Οἱ ἀνῆροί τῆς Πραϊσοῦ κατὰ τῆς Ἰτάνου σκοποὶ ἀπέτυχον οἰκτρῶς ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἰδικὴ τῆς Χώρα περιῆλθεν εἰς ἄλλους καὶ ἡ πόλις τῆς κατεσκάφη ἐκ θεμελίων ὑπ' αὐτῶν τῶν φίλων τῆς, τῶν Ἰεραπυτινίων. Τσαυτὴ πάντοτε ἡ τελικὴ τύχη τῶν ἔθνῶν, ὡς καὶ τῶν ἀτόμων, τῶν περιφρονούντων τὰς ἀρχὰς ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης.

β'. Συνθήκαι συμμαχίας

Μετὰ τῆς Δύκτου ἢ καὶ ἄλλης πόλεως (*)

— 1 —	— 2 —
— — — Α — — — —	— — — ΑΥΛ — — — —
— — — ΩΙΑΙ — — — Δ	— — — ΑΙΚΑΙΤΑΙ — — —
— — — ΠΟΜΕΙ — — — —	N — — — Ο. ΙΟΙ
— — — ΣΥΝΘΗΚΑΝ — — — —	— — — ΕΙΜΕΙ
— ΦΑΝΗΓ — ΝΤ — — — —	— — — ΝΕΠ — — — —
ΓΙ — — — Ο — — — —	— — — ΚΑΙΠΑ — — — —
— ΙΛΥΤ — — — ΟΙΣΠ — — — —	ΔΕΘΘΩΙ — — — —
— — — Μ — — — ΩΝ ΠΟΛΙΤ — — — —	ΣΤ — ΔΟΜ — — — —
— — — Ε — — — ΑΣΤΑΣΙ — — — —	NAMI — — — —
— — — ΟΛΛΩ — ΚΑΙ Α — — — —	— ΔΙΤΑCΟΜ — — — —
— — — ΚΑΙΟΥΚΕΓ — — — —	ΩΙΑCΤΑC — — — —
— — — ΠΩΧΩΡΑ — — — —	ΚΑΙΤΑΙ — — — —
— — — ΘΕΕΙΟ — — — —	— — — ΤΡ — — — —
— — — Α — — — — — — — —	— Α — — — — — — — —

3η

Α Δ Ο Λ Ω C Κ Α Ι Α Π Ρ Ο (φ α σ ί σ τ ω ς)
 Ε Ι C Δ Υ Τ Τ Ο Ν Κ Α Ι — — — — — — — —
 C Κ Α Ι Ε Ν Ε Ι Ρ Η (ν α κ α ι ἔ ν π ο λ έ μ ω)
 — Τ Ο Ι Π Ο Λ Ε (μ ι ο ι) — — — — — — — —

Τρία τεμάχια ἐπιγραφῶν μὲ ἀποσβεσμένα τὰ πλείστα τῶν γραμμάτων ὥστε μὴδὲ μία λέξις, εἰς τὰς δύο μάλιστα πρώτας, νὰ εἶναι πλήρης. Καὶ δύνανται μὲν νὰ συμπληρωθῶσι λέξεις τινές, εἶαι : ἐν μὲν τῇ 1ῃ (στ. 6) ΔΥΤΤΟC, ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ (στ. 7), ΑΠΟΔΔΩΝΑ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΝ (στ. 10, 11), ΚΑΙ ΟΥΚ ΕΓΚΑΡΠΟΝ (στ. 11), ΑΠΟ ΧΩΡΑC (στ. 12)· ἐν δὲ τῇ 2ᾳ : ΚΑΙ ΤΑΙ (στ. 2 καὶ 12), ΠΟΛΙΤΑC (στ. 10), ἀλλ' ἐκ τῶν δλίγων τούτων λέξεων δὲν ἐξάγονται μεγάλα πράγματα. Ὑποφιαζόμεθα ζμως, βρηθούμενοι ὑπὸ τῆς 3ῆς, τῆς πληρεστέρας, ὅτι πρόκειται περὶ συνθήκης συμμαχίας Πραισοῦ καὶ Δύκτου καὶ ὅτι ἡ 1ῃ καὶ ἡ 3ῃ ἀποτελοῦσι πιθανῶς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς τεμάχια. "Ἐχομεν δ' ἐνταῦθα τὸ μέρος τοῦ ὅρκου τῶν Πραισίων, οἱ ὅποιοι ὑπισχνοῦνται νὰ πέμπωσι βοήθειαν εἰς τὴν Δύκτον «ἀδῶλως καὶ ἀπροφασίστως ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ».

(*) Ἀνεκαλύφθησαν ἐν Πραισῶ ὑπὸ Bosanquet κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1902 καὶ 1904· ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἄνευ συμπληρώσεων καὶ σχολίων. (An. Brit. School. XVI, p 284).

Ὁμοίαν περίπου συνθήκην συμμαχίας μετὰ τῆς Λύκτου θὰ ἴδωμεν καὶ ἐν Ἰεραπόλτει.

Περὶ χρονολογίας τῶν ἐπιγραφῶν 1ης καὶ 3ης, αἱ ἐπεῖται, ὡς εἶπομεν, θὰ εἶναι ἀποσπάσματα τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς, τοῦτο μόνον δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι θὰ ἀνάγεται αὐτὴ εἰς τὴν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Λύκτου καὶ πρὸ τῆς συγκροτήσεως τοῦ Κοινοδικίου χρόνου, ἦτοι πρὸ τοῦ 220 π.Χ. Ἄλλης χρονολογίας θὰ εἶναι ἴσως ἡ 2α ἐπιγραφή, συνθήκη συμμαχίας εὐρα καὶ αὐτὴ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ ἄλλης πόλεως, ἥς τὸ ὄνομα δι' εὐδειμίας τῶν σφισομένων ἐλλιπῶν λέξεων δύναται νὰ ἐξαχθῆ.

Γ'. Ἀναθήματα πρὸς νεκρούς

α') Ἐκ τῆς πόλεως Πραισοῦ

1ον

ΑΙΜΙΣΙΑ
ΖΩΣΙΜΩ

ΤΩ ΠΑΤΡΙ
ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

2ον

ΥΠΕΡΑΝΘΗΣ
ΚΛΕΙΤΑΝΑΡΟΥ

β'). Ἐκ τῆς χώρας Πραισοῦ — Ἡτείας

1. Ἐξ Ἀχλαδίων

ΚΑΛΟΠΟΥΣ
ΣΩΣΙΒΙΩ
ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ

2—3. Ἐκ Πισκοκεφάλου

ΛΥΣΑΝΙΑΣ ΑΦ.
ΡΟΔΕΙΣΙΑΙ
ΤΗΙ ΙΔΙΑΙ ΓΥΝ
ΔΙΚΙ ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ.

ΑΛΕΞΑΝ
ΔΡΟΣ ΗΡΑΚ
ΔΕΙΑΙ ΤΗ ΙΔΙΑΙ
ΓΥΝΑΙΚΙ ΜΝΗ
ΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

4. Ἐκ Ζήρων.

ΛΥΚΟΛΕΩ.
Ν ΚΑΙ ΕΠΑ-
ΦΡΟΥΣ ΕΠ-
ΑΦΡΙΩΝΙ
ΤΩΙ ΤΕΚΝΩΙ
ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ

5. Ἐκ Λάστρου.

ΑΓΑΘΟΝ
ΕΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙ-
ΔΑΛΑΣ ΚΑΙ
ΔΡΑΚΩΝ ΤΩΙ
ΠΑΤΡΙ ΚΑΙ ΤΗΙ
ΜΗΤΡΙ ΜΝΗ-
ΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

6—7. Ἐκ Κάτω Πισκοπῆς

ΕΥΚΑΡΠΟΣ ΓΛΥ·
ΚΟΝΙΤΩ ΠΑΙ-
ΔΙΩ ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ

ΗΡΑΚΛΕΗ Ν-
ΟΝΑ —
ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ

— — — — —
— — — — —
— — — — —

8. Ἐκ Λιμένος Σητείας
 Ν ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ
 ΤΗΙ ΘΥΓΑΤΡΙ ΜΝΗ
 ΜΗΣ ΧΑΡΙΝ.

9. Ἐκ Κατελιῶνος
 ΑΓΑΘΟΠΟΥ
 ΚΑΙ ΚΑΛΜΟΝ
 ΙΨΥΔΥΝΗ(Σ)
 (ΜΝΗΜΗΣ)
 ΧΑΡΙΝ

Ἄναγνωστέα :

1. Αἰμισία Ζωσίμῳ τῷ Πατρὶ μνήμης χάριν.
2. Ὑπεράνθης Κλειτάνδρου (ἢ Κλεάνδρου κατὰ Reinach).
1. Καλοποῦς Σωσιβίῳ μνήμης χάριν.
2. Δυσανίης Ἀφροδεισίῳ τῇ ἰδίᾳ Γυναικὶ μνήμης χάριν.
3. Αλέξανδρος Ἡρακλείᾳ τῇ ἰδίᾳ Γυναικὶ μνήμης χάριν.
4. Δυκολέων καὶ Ἐπαφροῦς Ἐπαφρίωνι τῷ τέκνῳ μν. χάριν.
5. Αγαθονείκη καὶ Παιδάλας καὶ Δράκων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μνήμης χάριν.
6. Εὔκαρπος Γλυκονίτῳ παιδίῳ μνήμης χάριν.
7. Ἡρακλέῃ Νόνα μνήμης χάριν.
8. ν καὶ Εὐτυχία τῇ θυγατρὶ μ. χάριν.
9. Αγαθόπ . . . καὶ Κάλμον . . Ἰψυδύνη(ς) μνήμης χάριν.

Πάντα δὲ τὰ ἐπιτύμβια ταῦτα ἀνάγονται, ὡς ὑποθέτω, εἰς τοὺς προχωρημένους χρόνους τῆς Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπειδὴ τινα τῶν ἐπιτυμβίων, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εὐρέθησαν ἐν Χωρίοις τῆς ποτὲ περιφερείας τῆς Πραισοῦ, ἐνδέχεται νὰ προέρχωνται ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, τῆς ἐν ἔτει 145 π. Χ. καταστραφείσης ὑπὸ τῶν Ἰεραρυτινῶν, ἐπιτρέπεται νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἀνασυνφικίσθη ἐκ νέου ἢ πόλις ἅμα τῇ Ῥωμαϊκῇ Κατακτήσει. (σελ. 66 καὶ ὑποσ. 29 Μέρ. Τρ.).

Τὸ ἐν τῷ 4ῳ ἐπιτυμβίῳ γυναικεῖον ὄνομα Ἐπαφροῦς (Ἰωνικὸν) εὐρέσκομεν καὶ ἐν ἐπιγραφῇ Λύκτου (λδ'). Ὄνόματα δὲ θηλυκὰ εἰς ο υ ς, σιον καὶ τὸ ἐν τῷ ἐπιτυμβίῳ β', 1, Καλοποῦς καὶ τὸ ἀλλαγῶς Σαραποῦς, εἶναι συνήθη κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. (λε') Ὑφέρονται δὲ καὶ ἀρσενικὰ Ἐπαφράς, Ἐπαφρίων ἐν ἐπιγραφαῖς Θεσιπῶν (λστ').

(*) Ἐδημοσιεύθησαν : ὑπὸ Bosanquet τὰ : α', 1, β', 1 καὶ 6. (An. Br. Sch. XVI, p. 284) ὑπὸ Halbherr τὰ : β', 2, 4, 8. (Mus. Ital. 1890, p. 601) ὑπὸ Mariani τὰ : α', 2 καὶ β', 3 (Mon. Ant. VI, 1826, p. 162—63). Τὸ α', 2 ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ Reinach, ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε ΚΛΕΝΔΡΑΟΥ ἀντὶ ΚΛΕΙΤΑΝΔΡΟΥ ὑπὸ Καταπότη τὸ 5 (Μύσων, Γ', σ. 176) ὑπὸ «Ἐένου» (Πάνου Βασιλείου) τὸ β', 7 (ἐφ. Ἀνατολὴ 13, Ἰουν. 1937) ὑπὸ Ἀγγελάκι τὸ β', 9 (Σητειακὰ σ. 37). (λδ'). American Journal of Archeology 1898, p. 74. (λε'). Ἐανθ. Ἐπιγραφαὶ Κρήτης ἐν Ἀρχ. Δελτ. II, 1916. (λστ'). Κουμανούδη Στ. Ἐπιγραφαὶ Θεσιπῶν ἐν ἱεριοδικῷ «Ἀθηναίους» 1881, σελ. 406—407.

Τὰ ἐπιτύμβια εἶναι πανομοιότυπα καὶ σύντομα (ὄνομα ἀναθέτου καὶ νεκροῦ μὲ τὴν φράσιν μνήμης χάριν).

Παρόμοια εὐρίσκωμεν καὶ εἰς ἄλλας μὲν Κρητικὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἔξω τῆς Κρήτης καὶ δὴ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ μὲ τὴν τελευταίαν φράσιν *μνήμης χάριν, μνήμης ἔνεκεν, μνείας χάριν*. (λζ'). Καὶ εἰς ἄλλα δὲ γραφικὰ καὶ ἀρχαιότερα μνημεῖα τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης καὶ τῶν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ Νήσων παρατηρεῖται ὁμοιότης λέξεων, φράσεων καὶ ἐννοιῶν, ὁμοιότης ἀποδεικνύουσα καὶ αὕτη τὴν ἐπιμειξίαν καὶ τὰς σχέσεις τῶν λαῶν τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΓΡΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ

ΕΠΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Α'. Ψηφίσματα

α'. Τὸ ὑπὲρ Μαγνήτων

Πρέσβεις πρὸς Ἱεραπυτνίους πέμφαντες οἱ Μάγνητες, φίλοι ἀρχαῖοι, ἤξιουν ὅπως, ὅσα παρ' αὐτοῖς γεγραμμένα ἰσχύουσιν ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, ταῦτα καὶ παρὰ τοῖς Ἱεραπυτνίοις ἀναγραφῶσι καὶ ἰσχύωσιν ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων.

Δεχθέντες οἱ Κόσμοι καὶ ἡ πόλις Ἱεραπυτνίων, ἐψήφισαν ὅπως ἀναγραφῆ ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων «ἀτέλεια καὶ προεδρία καὶ ἐπιγαμία καὶ ἔγκησις καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων μετοχὰ καὶ εἰσαγωγὰ καὶ ἐξαγωγὰ κατὰ τὰ ἀρχαῖα . . . καὶ δίκαιον καθάπερ καὶ τοῖς προξένοις», πλήρης δηλονότι ἰσοπολιτεία, ἐμπεδοῦσα στενὰς σχέσεις—πολιτικὰς, κοινωνικὰς, ἐμπορικὰς—τῶν δύο πόλεων, οἷαι ἄλλωστε καὶ αἱ σχέσεις τῆς ὅλης ἀνατολικῆς Κρήτης πρὸς τὰς ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς ἢ Κρητικὰς ἀποικίας, μία τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ Μαγνησία, ἡ τὸ πρῶτον ἐγερθεῖσα «πρὸς» ἢ «ἐπὶ Μαιάνδρῳ» (κατὰ Στράβωνα) ἢ «ὑπὲρ Μαιάνδρον» (καθ' Ἡρόδοτον, Βιβλ. III, 126) εἶτα δὲ εἰς ἡν τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Λευκόφρουος θέσιν μετατεθεῖσα.

Τὸ Ψήφισμα, εἰς στήλην λιθίνην ἀναγραφὴν καὶ εἰς τὸν ἐν Ἱεραπύτνῃ ναὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς ἀνατεθέν, ἔχει οὕτω (*):

(λζ'). Bul. Cor. Hel. IV, Avril 1889, p. 315, 334, 340.

(*) P. Cauer, *Delectus Inscriptionum Graecarum* 1883, p. 72, No 118.

Fr. Blass, *Kret, Inschriften*, p. 316, No 5042.

Π. Παγκάλου Ἡ Ἱεράπυτνα ἐν Ἐφ. «Ἀνατολῆ» 21 Ἰαν. 1938.

⊙ ε ό ς.

Ἔδοξεν Ἱεραπυτνίων τοῖς κόσμοις,
 τοῖς σὺν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τῷ πόλει, Μαγνήτων ἀποστειλάντων
 πρεσβευτὰς Θεόδοτον Ἀντιόχῳ καὶ Ἀριστόμαχον Ἀριστοκλέος καὶ ἄ-
 ναγεωμένων τὴν πιτριαν οἰκειότητα καὶ φιλίαν, ἀξιώντων τὰ γεγρα-
 μμένα παρ' αὐτοῖς Κρησὶν τίμια καὶ παρ' ἄλλῶν ἀναγραφῆμεν κατὰ τὰ αὐτὰ Μά-
 γνησι καὶ θέμεν ἐν ἱερῷ, ἀγαθῆ ἰύχα καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ Ἱεραπυτνίων καὶ Μαγνήτων· ἄν-
 αγράψαι τὸς Κόσμος εἰς στάλαν λιθίναν Μάγνησιν ἀτέλειαν καὶ προεδρίαν καὶ ἐπι-
 γραμίαν καὶ ἐγκτησιν καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων μετοχὰν καὶ ἐσαγωγὴν καὶ ἐξ-
 αγωγὴν ὑπάρχεν κατὰ τὰ ἀρχαῖα, καὶ θέμεν τὰν στάλαν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς
 Ἀθαναίας τῆς Πολιάδος, εἰ δέ τις κα ἀδικηθῆ Μάγνης ἐν Ἱεραπύτινᾳ, δό-
 μεν αὐτῷ τὸ δίκαιον καθάπερ καὶ τοῖς προξένοις· ἐπαινεῖσαι δὲ Μάγνη-
 τας, διότι διαφυλάσσοσι τὰ παρδεδομένα ὑπὸ τῶν προγόνων καὶ ἐπὶ πλέον αὐ-
 ξοντι, καὶ τὸς πρεσβευτὰς ὅτι οἰκίῳ καὶ φιλοτίμως διέλεχθεν καὶ παρεκάλε-
 σαν ἀξίως Μαγνήτων καὶ Ἱεραπυτνίων καλέσαι τε τὸς πρεσβευτὰς εἰς Που-
 τανῆον καὶ δόμεν αὐτοῖς ξένη ἀργυρίω μνῶν καὶ παρπέμψαι μετ' ἄσφα-
 λείας ὑἷκα βώλωνται. Οἱ Κόσμοι πάντες ἐπεστάτοι.

5

10

15

Τὸ Ψήφισμα φαίνεται εὐεργετικὸν ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων, διότι δὲν ἀναγράφει ἀναλόγους αὐτῶν ὑποχρεώσεις πρὸς τοὺς Ἱεραρυτινούς. Ἄλλ' ἐκ τῶν φράσεων : «τὰ παρ' αὐτοῖς (τοῖς Μάγνησι) γεγραμμένα Κρησὶν (= ὑπὲρ τῶν Κρητῶν)» καὶ : «κατὰ τὰ ἀρχαῖα», προκύπτει ὅτι ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Μάγνησι Ψήφισμα εὐεργετικὸν ὑπὲρ πάντων τῶν Κρητῶν, ψηφισθὲν ὑπὸ τῶν προγόνων αὐτῶν, τηρούμενον δὲ ἀμεταβλήτως καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, οἱ ὁποῖοι «καὶ ἐπὶ πλέον αὖξοντι». Γεννᾶται ὁμως μίᾳ ἀπορία· ἀφοῦ τὸ παρὸν Ψήφισμα ἀνάγεται κατὰ μὲν τὸν Halbherr εἰς τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος, ἤτοι περὶ τὰ 220—210 π. Χ. (33), κατὰ δὲ τὸν Sauer καὶ Σβορώνου εἰς χρόνον μεταγενέστερον (μετὰ τὸ 200 π. Χ.), εὖτω δὲ τὸ προγενέστερον τῶν Μαγνήτων θὰ ἀνήρχετο εἰς τὸν Γ' ἢ εἰς τὸν Δ' αἰῶνα, πῶς ἠδύνατο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους νὰ ψηφίζῃ τοιαῦτα ἢ Μαγνησίᾳ ψηφίσματα, τὰ ὁποῖα προϋποθέτουσιν αὐτονομικὸν πολίτευμα ;

Σύντομον τῆς Μαγνησίας ἱστορίαν θὰ παραθέσωμεν εἰς τὸ περὶ Διαιτησίας Μαγνήτων Τρίτον Μέρος. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν μόνον ὅτι περιῆλθε διαδοχικῶς ὑπὸ τοὺς : Λυδοὺς, Πέρτας, Μακεδόνας (ἐπὶ Μεγ. Ἀλεξάνδρου), Αἰγυπτίους (ἐπὶ Πτολεμαίων), ὑπὸ τοὺς Βασιλεῖς τῆς Περγάμου (ἐπὶ Ἀττάλων). τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι ἐπὶ Πτολεμαίων, ὡς βραδύτερον καὶ ἐπὶ Ἀττάλων, ἡ Μαγνησίᾳ καὶ αἱ λοιπαὶ ἑλληνικαὶ κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν πόλεις διήγον ὑπὸ αὐτόνομόν τι πολίτευμα, ἐπιτρέπον αὐταῖς νὰ συνάπτωσι μετὰ ξένων Κρατῶν σχέσεις ἐμπορικὰς καὶ κοινωνικὰς. Τοιοῦτόν τι πιστεύω ὅτι ἐξάγεται ἐκ τοῦ παρόντος ψηφίσματος.

Τὴν ἐν στ. 13 φράσιν : «διότι διαφυλάσσοντι» βλέπομεν καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Ἀλλαρίας—Πάρου (διότι διαφυλάττει), ἐν τινὶ δὲ Πολυρρηγιῶν—Τηρίων «διότι τὸν Διόνυσον» κλπ.

33. Τοιαύτην τινὰ χρονολογίαν ἐμφαίνει ἴσως καὶ ἡ ἀναγραφή τοῦ Ψηφίσματος ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῆς πλακῆς ἐπιφανείας ἐφ' ἧς καὶ ἡ μετὰ τῶν Λυκτιῶν σύμμαχία Ἱεραρυτινῆς.

β. Τὸ περὶ συμμαχίας μετὰ Ροδίων (*)

Θεός, τύχα ἀγαθᾶ

Ἔδοξε τῷ δάμῳ, ἀγαθᾶ τύχα, εὐξασθαι μὲν τοῖς Ἱερεῖς καὶ τοῖς Ἱεροθύταις τῷ Ἀλίῳ καὶ τῷ Ροδίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς πᾶσι καὶ πάσαις καὶ τοῖς Ἀργαγέταις καὶ τοῖς Ἥρωσι ὅσοι ἔχοντι τὰν πόλιν καὶ τὰν Χώραν τὰν Ροδίων, συνενεγκεῖν Ροδίοις καὶ Ἱεραρυτινοῖς τὰ δόξαντα περὶ τᾶς συμμαχίας· ἐπιτελέων δὲ τὰν εὐχὰν γενομενᾶν θυσίαν καὶ πρόσθεον ποιήσασθαι, καθὰ κα δόξῃ τῷ δάμῳ.

5

2. Κυρωθεύσας δὲ τὰς συμμαχίας καὶ τῶν ὅρκων συντελεσθέντων κατὰ τὰ γεγραμμένα ὑπάρχειν συμμαχίαν ποτὶ τὸν δάμον τῶν Ροδίων καὶ συνεργεῖν Ἱεραρυτινοῖς τῷ δάμῳ τῷ Ροδίῳ καὶ πόλιν καὶ λιμένας καὶ ὄρηθηρία παρέχειν καὶ εὐνοὺς καὶ φίλους καὶ συμμάχους ὑπάρχειν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον.

10

3. Καὶ εἴ τις κα ἐπὶ πόλιν ἢ χώραν στρατεύηται τὰν Ροδίων ἢ τοὺς νόμους ἢ τὰς ποθόδους ἢ τὰν καθεστακυῖαν δημοκρατίαν καταλύῃ, βραθεῖν Ἱεραρυτινοῖς Ροδίοις παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. Εἰ δὲ κα ὁ δῆμος ὁ Ροδίων μεταπέμπηται συμμαχίαν παρὰ Ἱεραρυτινῶν, ἀποστελλόντων τὰν συμμαχίαν Ἱεραρυτινοὶ ἐν ἡμέραις τριάκοντα ἀφ' ἧς κα παραγγεῖλωντι Ροδιοὶ, ἄνδρας διακοσίους ὅπλα ἔχοντας εἴ κα μὴ ἐλασσόνων χρεῖαν ἔχοντι Ροδιοὶ, τῶν δ' ἀποστελλομένων ἐόντων μὴ ἐλάσσους τῶν ἡμῶν Ἱεραρυτινοὶ.

15

20

4. Εἰ δὲ κα πόλεμος περιέχη Ἱεραρυτινοῖς, ἀποστελλόντων ὅσους κα δυνατόν ἢ. Τοῖς δὲ πεμπομένοις παρὰ Ἱεραρυτινῶν, παρεχόντων Ροδιοὶ πορεῖα εἰς τὰν διακομιδὰν τὰν ἐκ Κρήτης εἰς Ρόδον. Καὶ εἰ μὲν κα τὰν συμμαχίαν μεταπέμπωνται Ροδιοὶ ἐν τέσσαροι τοῖς πρώτοις ἔτεσιν ἀφ' ἧς κα παραγένωνται ἡμέρας εἰς Ρόδον οἱ σύμμαχοι, διδόντων ἐκάστη ἀνδρὶ Ροδίῳ ἐκάστης ἡμέρας ἐνὲ' ὀβολοῦς ροδίους τοῖς δὲ ἀγεμῶσιν, ἀγουμένοις ἐκάστη ἀνδρῶν μὴ ἐλασσόντων πενήκοντα, διδόντων ἐκάστη εἰς ἡμέρας δραχμὰς δύο.

25

30

9. Εἰ

δὲ κα μετὰ τὸν γεγραμμένον χρόνον μεταπέμπωνται Ροδιοὶ τὰν συμμαχίαν, τὰ μὲν ἄλλα γενέσθω κατὰ ταῦτά, ἀφ' ἧς δὲ κα ἔλθωντι ἡμέρας τοὶ ἀποστελλόμενοι σύμμαχοι παρὰ Ἱεραρυ-

(*) Βλ. G. Dittenberger, Syl. II, p. 81, No 581.

των εἰς Ρόδον, παρεχόντων Ἱεραπύτνιοι τοῖς ἀποσταλεῖσι συμμάχοις τὰ ἡμέρας τριάκοντα, τοῦ δὲ ὑπολοίπου χρόνου διδόντων Ρόδιοι καθὰ γέγραπται.

35

7. Εἰ δὲ καὶ αὐτῷ πόλεμος Ροδίοις ποτὶ τινα τῶν ἐν συμμαχίᾳ ἐόντων Ἱεραπυτνίοις, εἰ μὲν καὶ πολεμῶντι Ρόδιοι, ἀποστελλόντων τὴν συμμαχίαν Ροδίοις Ἱεραπύτνιοι, εἰ δὲ καὶ πολεμῶντι κατάρξαντες πόλεμου, μὴ ἐπάναγκες ἔστω Ἱεραπυτνίοις ἀποστέλλειν συμμαχίαν Ροδίοις.

40

8. Εἰ δὲ καὶ ξενολογίων χρεῖαν ἔχωντι Ρόδιοι ἐκ Κρήτης, παρεχόντων Ἱεραπύτνιοι ἀσφάλειαν τῷ ξενολογίῳ ἐν τῇ πόλει, παρεχόντων δὲ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐν ταῖς νήσοις ταῖς παρ' αὐτῶν κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ πάντα συνεργούντων εἰς τὸ συντελεσθῆμεν Ροδίοις τὸ ξενολόγιον. Ἄλλω δὲ κατὰ Ροδίων ξενολόγιον μηθεὶ διδόντων παρευρέσει μηδεμιᾶ μηδὲ στρατεύεσθω Ἱεραπυτνίων μηθεὶς κατὰ Ροδίων παρευρέσει μηδεμιᾶ, ἢ ἔνοχος ἔστω τοῖς ἐπιτιμίοις καθάπερ εἰ ἐπὶ τῶν Ἱεραπυτνίων πόλιν ἐστρατεύετο, χωρὶς ἢ ὅσοι πρὸ τᾶς δε τᾶς συνθήκας ἐξεστρατεύκωντι.

45

9. Ταῖς δὲ δυνάμει ταῖς ἀποτελλομέναις ὑπὸ Ροδίων πάντα συμπρασόντων Ἱεραπύτνιοι κατὰ δύναμιν τῶν αὐτῶν πάσαν πρόνοιαν ποιούμενοι καθότι καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν.

50

10. Καὶ εἴ καὶ συνιστάται λασθήρια ἐν Κρήτῃ καὶ ἀγωνίζονται Ρόδιοι κατὰ θάλασσαν ποτὶ τοὺς λαστὰς ἢ τοὺς ὑποδεχομένους ἢ τοὺς συνεργούντας αὐτοῖς, συναγωνιζέσθων καὶ Ἱεραπύτνιοι κατὰ γὰρ καὶ κατὰ θάλασσαν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν τελέσασσι τοῖς αὐτῶν. Καὶ τοὶ μὲν λαστὰι τοὶ ἀλισκόμενοι καὶ τὰ πλοῖα αὐτῶν παραδιδόσθω Ροδίοις, τῶν δὲ ἄλλων ἔστω τὸ μέρος ἐκάστη τῶν συναγωνιζαμένων.

55

11. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ Ρόδιοι ἐόντων Ἱεραπυτνίοις εὔνοι καὶ φίλοι καὶ σύμμαχοι εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον καὶ τοὶ ἄρχοντες τοὶ ἀποστελλόμενοι ὑπὸ Ροδίων ἐπὶ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἐπιμελέσθω τᾶς πόλιος τᾶς Ἱεραπυτνίων καθάπερ τᾶς ὁμοτελοῦς, πάντα πράσσοντες τὰ ποτ' ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν τᾶς πόλιος τᾶς Ἱεραπυτνίων.

60

65

12. Καὶ εἴ τις καὶ βασιλεὺς ἢ δυνάστης ἢ ἄλλος ὄστις ἐὼν ἐπὶ πόλιν στρατεύηται τῶν Ἱεραπυτνίων, βοηθούτων Ἱεραπυτνίοις εἰς τὴν πόλιν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν.

13. Εἰ δὲ τις

- 70 κα τὰς ἀπὸ τοῦ δικαίου γενομένους ποθέδους ἐκ θελάσας παραιρῆται Ἰεραπυτνίων ἢ τὰν καθεστακυϊαν δαμοκρατίαν παρὰ Ἰεραπυτνίους καταλύη καὶ συμμαχίαν μεταπέμπωνται Ἰεραπύτνιοι, ἀποστελλόντων Ρόδιοι Ἰεραπυτνίους τριῖρας δύο, τὰ δὲ τελούμενα εἰς τὰς τρήρεις μνηῶν δύο διδόντων Ρόδιοι Ἰεραπυτνίων τῆ πόλει τοῦ δὲ λοιποῦ χρόνου διδόντων Ἰεραπύτνιοι εἰς ἑκατέραν τρήρη τοῦ μνηῶς ἐκάστου δραχμᾶς μυρίας.
14. Εἰ δὲ κα πόλεμος περίερχη Ρόδιους, ἀποστελλόντων συμμαχίαν ἂν κα δυνατόν ἦ.
- 75 15. Εἰ δὲ κα πόλεμος ἐξενέγκωντι Ἰεραπύτνιοι ποτὶ τινὰς ἄνευ τὰς Ροδίων γνώμας, μὴ ἐπάνγκεις ἔστω Ρόδιοι ἀποστελλειν συμμαχίαν. Τὰν δὲ συμμαχίαν ἀποστελλόντων Ρόδιοι ἐν ἡμέραις τριάκοντα ἀφ' ἧς παραγγελίλωντι Ἰεραπύτνιοι, χωρὶς ἢ εἰς τὸν ἐνεστακότα Ἰεραπυτνίους πόλεμον ποτὶ Κνωσίους καὶ τοὺς συμμαχούς. Εἰς δὲ τοῦτον μὴ συμμαχοῦντων Ρόδιοι Ἰεραπυτνίους.
- 80 16. Μὴ στρατευέσθω δὲ μὴδὲ Ροδίων μῆθεις κατὰ Ἰεραπυτνίων παρευρέσει μῆδεμιᾶ ἢ ἔνοχος ἔστω τοῖς ἐπιτιμίαις καθάπερ εἴ ἐπὶ τὰν Ροδίων ἐστρατεύετο, χωρὶς ἢ ὅσοι πρὸ τὰςδε τὰς συνθήκας ἐξεστρατεύκωντι.
- 85 17. Εἰ δὲ τινὲς κα τῶν ὑποδεχομένων τοὺς λατὰς ἢ συνεργούντων αὐτοῖς συστρατευσάντων Ἰεραπυτνίων Ροδίοις ἐπὶ τὰν κατάλευσιν τοῦ λαστηρίου, πόλεμον ἐξενέγκωντι Ἰεραπυτνίους διὰ ταύτων τὰν στρατείαν, βοηθούντων Ρόδιοι Ἰεραπυτνίους παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ὁ ταῦτα πράσσων πολέμιος ἔστω Ροδίοις.
- 90 18. Εἰ δὲ κα ξηολογήσωντι Ἰεραπύτνιοι ἐκ τὰς Ἀσίας εἰς ἴδιον πόλεμον, πάντα τὰ δυνατὰ συμπερασόντων αὐτοῖς Ρόδιοι εἰς τὸ ἀσφαλὲς διακομισθῆμεν τὸ ξηολογίον εἰς Ἰεραπύτνιαν, ἄλλῃ δὲ κατὰ Ἰεραπυτνίων ξηολογίον μῆθελι συγκατασκευάζοντων Ρόδιοι παρευρέσει μῆδεμιᾶ.
19. Ἐξέστ.ω δὲ καὶ διορθώσασθαι τὰς συνθήκας εἴ τί κα δοκῆ ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι διαπρεσθευσαμέναις ποθ' ἑαυτάς. "Α δὲ κα κοινῆ δόξῃ, ταῦτα χύρια ἔστω.
20. Κυρωθείσης δὲ τὰς συνθήκας ἐλέσθω ὁ δῆμος παραχρήμα ἀνδρας πέντε. Τοὶ δὲ ἀφρέβεντες μετὰ τῶν παραγεγενημένων ἐξ Ἰεραπύτνιων πρεσβευτῶν ὀρκιζάντων τὸν νόμιμον ὄρκον Ροδίοις ἀπαντας τοὺς ὄντας ἐν ἡλικίᾳ ἐμμενεῖν τῶ συμμαχίᾳ καὶ τῶ συντάξει τῆ γεγεννημένα τῆ δάμψ ποτὶ Ἰεραπυτνίους ἀδδῶλως καὶ ἀπροφασίστως. Εὐδοκιοῦντι μὲν εὐ ἦμεν, ἐπιτορχοῦντι δὲ τὰ ἐναντία. Κατὰ ταῦτα δὲ ὀρκιζάντων καὶ τοὺς πρεσβευτάς, τοὺς παρὰ Ἰεραπυτνίων τοὶ πρυτανίους παραχρήμα ἐν τῆ ἐκκλησίᾳ, ὄρκια δὲ παρεχέτω ὁ ἱερωγός, τοὶ δὲ ταμίαι τελεσάντων τὸ ἐκ τοῦ νόμου γεγραμμένον. Ὅπως δὲ καὶ Ἰεραπύτνιοι ὀμόσωντι τῶ δᾶ.

95

ἄψω, ἐλέσθαι ἄγγελον, ὃ δὲ αἰρεθεὶς ἀφικόμενος ποτὶ Ἱερραπυτνίους ὀρκιζάτω αὐτοὺς καθὰ καὶ Ροδίους φέρεται ποιήσασθαι τοὺς ὄρκους καὶ ἐμφανίζέτω τὰν εὐνοίαν τὰν ὑπάρχουσαν αὐτεῖς παρὰ τῷ πλήθει τῶν Ροδίων.

21. Ὅπως δὲ καὶ τὰ δεδωγμένα περὶ τὰς συμμαχίας καὶ τὰς συντάξεις ἀναγραφέντα εἰς στάλας φανερά ἢ εἰς πάντα τὸν χρόνον, ὃ μὲν δᾶμος ἀναθέτω στάλαν ἐν Ρόδῳ ἐν τῷ Ἱ. λαρτίας καὶ τὰ κεκυρωμένα περὶ τὰς συμμαχίας ταῖς πόλεσιν ἀναγραφῆ καὶ τεθῆ εἰς τὸ ἱερόν, μὴ πλεον τέλεισιν αἰουδντέσ δραχμῶν ἑκατόν. Τὸ δὲ εὐρόν τοι ταμίαι δόντων ἀπὸ τῶν εἰς τὰ ψηφίσματα ἐκκειμένων. Ἀναγραφθέντων δὲ καὶ Ἱερραπυτνίσι καὶ θέντων παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ ἱερῷ ὅποι κα δόξῃ Ἱερραπυτνίας.

22. Ἀφρόθῃ ἄγγελος ποτὶ Ἱερραπυτνίσις Διογένης Ἀριστάνδα. Ὁρκωται ἐν Ρόδῳ Ἱερραπυτνίσις Ἀγγρατίμου, Ἀριστόλοχος Πεισαιράτου καθ' ὁμοθεσίαν δὲ Ἀρχύλου, Τιμάρταος Νικατίμου, Νικόμαχος Ἀριστάρχου, Σπερτίων Φειδιάννακτος.

100

Ἀνεραία ἢ ἐπιγραφὴ ἀποδίδει ὅλον τὸ κείμενον Ψηφίσματος τῶν Ροδίων ἐγκρίνοντας συνθήκην, ἢ ὁποῖα, συναφθεῖσα πρὸς τὸν σκοπὸν ἀμοιβαίας βοήθειας ἐναντίον ἐχθροῦ ἀπειλοῦντος τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὰς προσόδους ἐκατέρας Χώρας, ὡς καὶ κατὰ παντὸς ἐπιβουλευομένου τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ κατὰ πειρατῶν ἐκ Κρήτης ὀρμωμένων ἢ ἐν Κρήτῃ προφευγόντων, διακανονίζει πάντα τὰ σχετικὰ, ἤτοι, κατὰ σύντομον ἀνάλυσιν, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα :

Ἐν στ. 1—8, εὐχὰς πρὸς θεοὺς ὑπὲρ τελεσφορήσεως τῆς συμμαχίας.

Ἐν στ. 8—13, γενικὸν τῆς συμμαχίας καθορισμὸν.

Ἐν στ. 13—59, καθορισμὸν τῶν τῶν Ἱεραρυτιῶν ὑποχρεώσεων, οἷων :

1) Νὰ βοηθῶσι παντὶ σθένει καὶ κατὰ τὸ δυνατόν τοὺς Ροδίους κατὰ παντὸς ἐχθροῦ, ἐξωτερικοῦ ἢ ἐσωτερικοῦ (κατὰ τῶν νόμων ἢ κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστώτος) πέμποντες ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν τὴν ὀρισμένην στρατιωτικὴν δύναμιν, ἐκτὸς ἐὰν κωλύῃ πόλεμος (13—22) ἢ ἐὰν τοῦ δι' ὃν ζητεῖται ἢ βοήθεια πολέμου κατάρξωσιν οἱ Ρόδιοι (13—40).

2) Νὰ παρέχωσι τὰ διὰ τὴν πεμπομένην στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπαιτούμενα τρόφιμα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, ἂν ἡ βοήθεια ζητηθῇ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπὸ τῆς συμμαχίας, ἂν δὲ ζητηθῇ αὕτη ἐντὸς τῶν τεσσάρων πρώτων ἐτῶν, βαρύνονται οἱ Ρόδιοι διὰ τὴν συντήρησιν καὶ διὰ τὰ ὀδοπορικὰ ἀπὸ Κρήτης εἰς Ρόδον. (22—36).

3) Νὰ διευκολύνωσιν ἐν τῇ Χώρα αὐτῶν στρατολογίαν τῶν Ροδίων καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωσι τοιαύτην καὶ αὐτῶν εἰς ἄλλον. (40—46).

4) Νὰ τιμωρῶσιν αὐστηρῶς πάντα Ἱεραρυτίων ἐκστρατεύοντα κατὰ Ροδίων (46—49).

5) Νὰ προνοῶσι περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ροδίων ἀποστελλομένων δυνάμεων ὡς περὶ ἰδικῶν τῶν πολιτῶν. (49—52).

καὶ 6) Νὰ συντρέχωσι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν ἀγῶνα τῶν Ροδίων.

Ἐν στ. 59—85 καθορισμὸν τῶν τῶν Ροδίων ὑποχρεώσεων, οἷων :

1) Νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων Ροδίου Κυβερνήτας ὅπως θεωρῶσι τὴν Ἱεραρυτιανὴν ὡς ἰδικὴν τῶν πόλιν, βοηθῶσι δ' αὐτὴν κατὰ παντὸς ἐχθροῦ (59—67).

2) Ἐὰν κατὰ τοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἢ κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστώτος ἢ καθ' οἷουδήποτε ἐχθροῦ ζητηθῇ βοήθεια, νὰ πέμπωσιν αὐτὴν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν, ἐκτὸς ὀρισμένων περιπτώσεων, δηλαδή : ἐὰν κωλύωνται ὑπὸ πολέμου ἢ ἐὰν Ἱεραρυτίοι ἐκφέρωσι τὸν πόλεμον ἄνευ τῆς γνώμης τῶν Ροδίων ἢ ἐὰν ἡ βοήθεια ζητηθῇ διὰ τὸν ὑφιστάμενον πρὸς Κνωσοὺς πόλεμον τῶν Ἱεραρυτιῶν (68—77).

3) Νὰ τιμωρῶσιν αὐστηρῶς πάντα Ρόδιον ἐκστρατεύοντα κατὰ Ἱεραρυτιῶν (77—79).

4) Ἐὰν ἐγερθῇ κατὰ τῶν Ἱεραρυτιῶν πόλεμος διὰ τὸν λόγον ὅτι

ἐδοθήσαν τοὺς Ρόδιους πρὸς κατάλυσιν τῶν λησθηρίων, νὰ βοηθῶσιν οἱ Ρο-
διοί. (80—83).

5) Νὰ συντρέχωσιν εἰς στρατολογίαν ἐθελοντῶν τῆς Ἱεραπύτνης ἐν Ἀσίᾳ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωσιν εἰς ἄλλον τοιαύτην κατὰ τῶν Ἱεραπυτνίων. (83—85).

*Ἐν στ. 86—87, τροποποιήσιν τῆς συνθήκης μετὰ κοινὴν συνεννόησιν

*Ἐν στ. 87—95, ὅρκισιν πάντων τῶν ἐν ἡλικίᾳ πολιτῶν ἐν ἀμφοτέ-
ραις ταῖς Χώραις ἐπὶ παρουσίᾳ πρεσβευτῶν ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν.

*Ἐν στ. 96—101, ἀναγραφὴν τοῦ Ψηφίσματος εἰς στήλας καὶ ἀνά-
θεσιν εἰς ναοὺς.

*Ἐν στ. 102—104, ἐκλογὴν ἀγγέλου πρὸς Ἱεραπυτνίους καὶ Ὀρ-
κωτῶν.

Παρατηρήσεις. Συναφθεῖσα ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῶν δύο πόλεων, Ἱεραπύτνης καὶ Ρόδου, ἐτεκινώθη κατόπιν ἡ συμμαχία ὑπὸ τῶν Δήμων ἑκατέρας πόλεως διὰ Ψηφισμάτων ἀνταλλαγέντων.

*Ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ πρὸς τὴν Ἱεραπυτνίαν ἀποσταλὲν Ψήφισμα τῶν Ροδίων, τὸ ὁποῖον ἀνεγράφη ἐπὶ στήλης ἐν Ἱεραπύτνῃ καὶ ἀνετέθη ἐν ναῷ αὐτῆς (34).

*Ἐν στ. 10, μετὰ τὴν λέξιν συμμαχίαν, θὰ ὑπῆρχεν ἡ λέξις Ἱεραπυτνίοις, διέλαθε δὲ τὸν χαρακτῆρ.

*Ἐν στ. 37, Σύμμαχοι Ἱεραπυτνίων, καθ' ὧν ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ πολεμήσῃ ἡ Ρόδος, ὑποθέτω ὅτι νοοῦνται οἱ Γορτύνιοι. Κατὰ τὸ 220—219 διεξήχθη πόλεμος μεταξὺ Κνωσοῦ καὶ Γόρτυνος· ἐν τῷ παρόντι δὲ Ψηφίσματι (στ. 76) ἀναφέρεται πόλεμος Κνωσοῦ καὶ Ἱεραπύτνης. Δύναται λοιπὸν ἐκ τούτου νὰ ἐξαχθῇ ὅτι Γόρτυς καὶ Ἱεραπυτνίαν ἦσαν σύμμαχοι. Θὰ ἴδωμεν δὲ τῷ ὅτι συμμαχίαν Γορτυνίων καὶ Ἱεραπυτνίων.

*Ἐν στ. 65 Βασιλεὺς νοεῖται ὁ τῆς Μακεδονίας Φίλιππος ὁ Ε΄.

Πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τοῦ ψηφίσματος λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐπόμενα :

*Ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ψηφίσματι φράσεως «χωρὶς ἢ εἰς τὸν ἐνεστακότα Ἱεραπυτνίους πόλεμον ποτὶ Κνωσίους καὶ τοὺς συμμαχοὺς» εἰς δὲ τοῦτον μὴ συμμαχοῦντων Ρόδιοι Ἱεραπυτνίους», μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνθήκης ὑφίστατο πόλεμος μεταξὺ Ἱεραπυτνίων καὶ Κνωσίων καὶ ὅτι

34. Ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν τῆς στήλης ἐπιφανείας, διηρημένης εἰς δύο ἀνίστα μέρη, ὡς ἐμφαίνει καὶ τὸ μῆκος τῶν πρώτων στίχων (I—71), ὄντων βραχυτέρων τῶν λοιπῶν, ἐχαράχθη τὸ παρὸν Ψήφισμα, ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ τὸ προηγούμενον, τὸ ὑπὲρ Μαγνησίων, καὶ ἡ μετὰ τῆς Λύκτου συμμαχία, ἣν θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπο-
μένοις. Ὁ εἰς 22 παραγράφου, ἀναλόγους πρὸς τὰς κυριωτέρας ἐννοίας, χωρι-
σμοὺς τοῦ Ψηφίσματος γίνεται ἐνταῦθα ὑφ' ἡμῶν.

οι Ρόδιοι εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐδήλουν ρητῶς ὅτι δὲν συνεμάχουν μὲ τοὺς Ἱεραπυτνίους.

Τὸν λόγον τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης εὗρισκομεν εἰς τὸν Ἱστορικὸν Πολύβιον λέγοντα ὅτι περὶ τὸ 220 π. Χ., ὅτε αἱ Κνωσοὶ διεξῆγον πόλεμον κατὰ τῆς Ἐλευθέρνης, ὑφίστατο συνθήκη φιλίας καὶ συμμαχίας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ροδίων. Φαίνεται δ' ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη, καὶ ἂν ἀκόμη ἀφεώρα μόνον τὴν εἰδικὴν περίπτωσιν τοῦ ἰατὰ τῆς Ἐλευθέρνης πολέμου, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ροδίων ὡς δεσμεύουσα αὐτοὺς νὰ συμμαχήσωσι μετὰ τῶν Ἱεραπυτνίων κατὰ τῶν πρῆην φίλων καὶ συμμάχων αὐτῶν Κνωσίων.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἡ πληροφορία τοῦ Πολυβίου μᾶς διευκολύνει εἰς μίαν λύσιν τῆς χρονολογικῆς ἀπορίας, διότι δυνάμεθα ἤδη ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ «ἐνεστακὸς Ἱεραπυτνίους πόλεμος ποτὶ Κνωσίους», καθὼς καὶ ἡ παροῦσα συνθήκη Ἱεραπυτνίων καὶ Ροδίων, ἔλαβον χώραν μετὰ τὸ 220 π. Χ. καὶ ἐν χρόνῳ μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 200 ἀπέχοντι.

Τοιαύτη καὶ τῶν Cauer, Dittenberger καὶ Naber ἡ γνώμη· ἀλλ' ὁ Niese θέλει 204 καὶ ὁ Herzog 200—197. Τὴν τελευταίαν ταύτην χρονολογίαν παραλαμβάνει καὶ ἡ Margherita Guarducci (λη).

γ'. Τὸ ὑπὲρ Τηίων (*)

Ἡ Τέως, παραθαλασσία τῶν Ἰώνων πόλις ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἐναντι τῆς Σάμου, πατρίς τοῦ Λυρικοῦ ποιητοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ Ἱστορικοῦ Ἐκαταίου, ἐνοχλουμένη καὶ αὕτη ὑπὸ τῆς πειρατείας, εἰς τὴν ὁποίαν, ἀσκειμένην ὑπὸ Κιλικίων καὶ Παμφύλων, συνέπραττον καὶ Κρήτες (λθ'), ἐνέμισην ὅτι τῆς τοιαύτης ἐνοχλήσεως καὶ τῆς τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς διακωλύσεως καὶ ζημίας θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῆ τέρμα ἢ φραγμὸς τις διὰ τινων πρὸς τὰς Κρητικὰς πόλεις συνεννοήσεων.

Πρὸς τοῦτο πᾶσα κατὰ δύο διαφόρους ἐποχὰς μετὰ ψηφίσματος τοῦ Δήμου αὐτῆς, ἐζήτει τὴν ὡς ἄσυλον ἀναγνώρισιν τοῦ ἐν τῇ πόλει τῆς ναοῦ τοῦ Διονύσου, ὡς καὶ τῆς πόλεως καὶ βλῆς τῆς Χώρας· ἐπέτυχε δὲ τοιαύτην ἀναγνώρισιν ἐκ μέρους δέκα ὀκτὼ Κρητικῶν πόλεων (Ἁλαρίας, Ἄξου, Ἀπολλωνίας, Ἀπτέρας, Ἀρκαδίας, Βιάννου, Ἐλευθερνῶν, Ἐράννου (ἢ Ἐρώνας), Ἱεραπύτης, Ἰστρώνας, Κνωσοῦ, Κυθωνίας, Λατοῦς, Λατοῦς πρὸς Καμάρα, Μάλλας, Πολυρρηγίας, Ραῦκου, Συβρίτου), αἱ ὁποῖαι καὶ ἀπήντησαν προθύμως καὶ εὐμενῶς διὰ ψηφισμάτων ἢ δι' ἐπιστολῶν τῶν Δήμων αὐτῶν. (μ').

Τὸ ἀπὸ τῆς Ἱεραπύτης Ψήφισμα, τοῦ ὁποίου τοὺς πρώτους στίχους

(λη). Tituli Cretae Mediae, Roma 1935, p. 50.

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Blass (Kz. Inscr. p. 403).

(λθ'). Φιλιάκι Ἰστ. Κρ. Α', σ. 595, 624—25, 646.

(μ'). Blass Kr. Inscr. No 5165—5187, p. 397—416.

(1—9), ἀποσπαρθέντας μετὰ τεμαχίου τῆς πλακῆς, συμπληροῦμεν κατ' εἰκασίαν ἐξ ἄλλων ὁμοίων ψηφισμάτων ἢ ἐπιστολῶν, ἔχει οὕτω :

Ἱεραρυτνίων οἱ Κόσμοι καὶ ἡ πόλις
 Τηίων τῷ δάμφ καὶ τῷ βολᾷ χαίρειν.
 Κομισάμενοι τὸ Ψάψισμα τὸ παρ' ὑμῶν ἀνέγνωμεν
 καὶ τῶν πρεσβευτῶν Ἀπολλωδότη Ἀσιτυανάτῳ
 καὶ Κωλώτῳ Ἐκατωνύμῳ διακούσαμεν παρα- 5
 καλούντων μετὰ πάσης σπουδᾶς καὶ φιλοτιμίας
 ἀκολούθως τοῖς ἐν τῷ ψάψισματι κατακεχωρημέ-
 νοις· περὶ δὴ τούτων δεδόχθαι Ἱεραρυτινίων τοῖς
 Κόσμοις καὶ τῷ πόλει ἀποκρίνασθαι Τηίοις ὅτι
 τὰν τε καθιέρωσι τῷ Διονύσῳ, τὰς τε πόλιος 10
 καὶ τὰς χώρας ὑμῶν δίδομεν καὶ ἐφ' ὅσον κα δύ-
 νατὸν ἢ οὐκ ἐπιτρέπομεν οὐδενὶ ἀδικεῖν ἐν
 τῇ ἀμᾶ χώρῃ, τὰν τε φιλίαν ἀρμυστῶν ἐῶσαν δι-
 ἀκαθεξίσαμεν νῦν τε καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον 15
 πάντα. Εἰ δὲ τινὲς κα τῶν ὀρμωμένων ἐξ Ἱερα-
 πύτνης ἀδικήσωσιν τινα Τηίων ἢ κοινᾷ ἢ ἰδί-
 α, ἐξέστω τῷ παραγενομένῳ Τηίων ἐπιλα-
 βέσθαι καὶ τῶν σωμάτων καὶ χρημάτων εἴ τις
 κα ἄγῃ. Οἱ δὲ Κόσμοι οἱ τὸκ' αἰεὶ κοσμίοντες ἐπα- 20
 ναγκαζόντων ἀποδιδόμεν τὸς ἔχοντας ἀζάμιοι
 ὄοντες καὶ ἀνυπόδιοι πάσας ζημίας. Ἐρρωσθε.

Ἐννοια. Δίδεται ἡ ζητούμενη καθιέρωσις τοῦ ναοῦ τοῦ Διονύσου, ὡς καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς Χώρας ὅλης, πρὸς δὲ καὶ ὑπόσχεσις ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέπεται, ἐφ' ὅσον θὰ εἶναι δυνατόν, οὐδεμίαν κατὰ Τηίων ἀδικίαν, ὅτι θὰ τηρεῖται φιλία διαρκῆς καὶ ὅτι, ἂν συμβῇ ν' ἀδικηθῇ τις ἐκ τῶν Τηίων ἐκ μέλους τῶν ἀπὸ Ἱεραπύτνης ὀρμωμένων (πειρατῶν), θὰ ἀποζημιωθῆται οὗτος ὑπὸ τῆς πόλεως. (35).

Ποίαν περίπου χρονολογίαν θὰ εἶχε τὸ ἀνωτέρω Ψήφισμα ἢ ἐπιστολὴ συνάγομεν ἀπὸ ἄλλων περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως Ψηφισμάτων καὶ ἐπιστολῶν ἄλλων πόλεων. Ἐκεῖ ἀναφέρεται ὅτι πρεσβεύει τοῦ μὲν Φιλίππου τῆς Μακεδονίας ὁ Περδίκας, τοῦ δὲ Ἀντιόχου τῆς Συρίας ὁ Ἀγήσανδρος, ὑπεστήριξαν τὴν ὑπόθεσιν τῶν Τηίων παρά τισι πόλεσιν, ἐν Συβρίτῳ μὲν. ἐν Ἰστρῶνι, ἐν Ἀρχαδίᾳ, ἐν Ἀλλαρίᾳ καὶ ἐν Λατοῖ τῇ πρὸς Καμάρα

35. Ὅμοια περίπου ἀναγνώρισις ὑπὲρ τῆς Νήσου Ἀνάφης ἐγένετο καὶ ὑπὸ τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταίων τὴν ὁποίαν βλέπομεν ἐν τινὶ ἐπιγραφῷ κηρυκτοῦσῃ εἰς αὐτὸν τὴν πόλιν καὶ τὴν Χώραν Ἀναφαίων». (Blass, No 5146).

ὁ πρῶτος, ἐν Ἐλευθέρῃ δὲ ὁ δευτέρος. Νοοῦνται δὲ Φίλιππος μὲν ὁ Ε' (221—178) Ἀντίοχος δὲ ὁ Μέγας (222—186). Ἐπομένως ἢ τῶν Τητίων πρεσβεῖαι, τὰ ἐν Κρήτῃ ὑπὲρ αὐτῶν ψηφίσματα καὶ αἱ δι' ὧν ἀνεκροήθησαν ταῦτα—ἐπιστολαὶ πίπτουσιν ἐντὸς τῆς βασιλείας, τῆς συγχρόνου σχεδόν, Φιλίππου τοῦ Ε' καὶ Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου. Ὅριστικώτερον, ἀγνοῶ ποῦ στηριζόμενοι, οἱ Le Bas καὶ Blass σημειοῦσι διὰ τὴν πρώτην τῶν Τητίων πρεσβεῖαν τὸ ἔτος 193' ἐπομένως ἢ δευτέρα θὰ ἐπραγματοποιήθη μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πάντως δὲ πρὸ τοῦ 186 π. Χ.

δ'. Τὸ περὶ ἰσοπολιτείας μετὰ τῶν Ἰτανίων

Διὰ τοῦ Ψηφίσματος τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι μὲν τῶν Ἰτανίων Ψήφισμα, εἰς καὶ περιελήφθη μετὰ τῶν ἀναγκαίων σχολίων καὶ σημειώσεων εἰς τὰ Μηγμεία Ἰτάνου (σελ. 65—67), ἀλλ' ὑποδηλοῖ παρόμοιον καὶ ἐν Ἱεραπύτῃ, ἐπικυροῦται συνθήκη διακανονίζουσα ἀπλῶς ἰσοπολιτείαν «ἐπὶ θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων» μεταξὺ Ἱεραπυτίνων καὶ Ἰτανίων, παραλείπουσα δ' ἄλλας σχετικὰς λεπτομερείας, ὡς ἐξ ἄλλων παρομοίων συνθηκῶν γνωστάς.

Ἡ παράλειψις αὕτη εἶναι ἀρκούντως ἐνδεικτικὴ ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν, ἢ ὁποῖα θὰ εἶναι μεταγενεστέρα τῆς τῶν ἄλλων ὁμοίων συνθηκῶν, τῶν εἰς τὴν περίοδον τῶν «φιλικῶν συνεννοήσεων» ἀναγομένων.

Ἄλλ' εἰς τὸ προκειμένον Ψήφισμα ἔχομεν καὶ ἄλλο στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ καθορίσωμεν, πρὸς τὸ ἐκείθεν, καὶ τὸ ἐνταῦθεν χρονικὸν ὄριον. Γινώσκομεν δηλ. ὅτι καταστρέψασα ἢ Ἱεραπύτῃ τὴν Πραισὸν περὶ τὸ 145 καὶ γειτονεύσασα πρὸς τὴν Ἰτάνον περιήλθεν εἰς ἐδαφικὰς πρὸς αὐτὴν ἀμφισβητήσεις, τέλος δὲ, καὶ εἰς μακρὰς ἔριδας, αἱ ὁποῖαι μόνον τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου κατέπνυσαν, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ ἐν τῇ περὶ Διαιτησίας Μαγνήτων Τρίτῳ Μέρει.

Ἡ σύμβασις λοιπὸν ἰσοπολιτείας, στρεφομένης κυρίως κατὰ τῆς Πραισῶ, τὴν ὁποῖαν ἢ μὲν Ἰτάνος ἐθεώρει ὡς ἐπίβουλον γείτονα ἢ δὲ Ἱεραπύτῃ ἤθελε νὰ κατασυντρίψῃ διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν χώραν τῆς, συμπαράνομεν ἕτι θὰ συνήφθη πρὸ τοῦ 145 π. Χ. Ἐπειδὴ δὲ μικρὸν πρὸ τοῦ ἔτους τούτου ἢ Ἰτάνος ἐστράφη τῆς προστασίας τοῦ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Φλομήτορος (σελ. 21), φαικῶν δὲ ἦτο νὰ ἐπιζητήσῃ ἄλλην ἀλλαχού ἐνίσχυσιν κατὰ τῆς Πραισῶ, ἀγόμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι τότε, ἦτοι μικρὸν πρὸ τοῦ 145, προήλθεν εἰς τὴν μετὰ τῆς Ἱεραπύτνης φιλικὴν συνεννόησιν καὶ συνήψε τὴν προκειμένην ἰσοπολιτείας συνθήκην.

Δὲν μᾶς λείπει ὅμως καὶ ἡ περὶ ἀρχαιότερας χρονολογίας ἰδέα. Ἄν ἢ συνθήκη ἐστρέφετο, ὡς ὑποθέτομεν, κατὰ τῆς Πραισῶ, ἐπειδὴ αἱ κατὰ τῆς πόλεως καὶ τῆς Χώρας ταύτης διαθέσεις τῆς τε Ἰτάνου καὶ τῆς Ἱεραπύτνης ἦσαν πολὺ παλαιαί, ἐπόμενον ἦτο νὰ προέλθωσιν ἀπὸ ἐνωρίως εἰς συνεννόησιν αἱ δύο αὗται κατὰ τῆς Πραισῶ ἀντίπαλοι Χῶραι καὶ νὰ συνδεθῶσι μετὰ τῶν διὰ τινος φιλικῶν δεσμοῦ. Γινώσκομεν ὅτι ἢ Ἰτάνος ἐστράφη πρὸς

Αἴγυπτον, ὁπόθεν καὶ ἔλαβε προστασίαν ἠθικὴν καὶ φρουρὰν στρατιωτικὴν περὶ τὸ 150 π. Χ. Δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ Ἰτάνιοι εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς ξένην στρατιωτικὴν δύναμιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τῶν Ἱεραρυτινῶν, εἰ ὅποιοι διεπνέοντο καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ καταστέλλωσι τὴν πλεονεξίαν καὶ νὰ προλαμβάνωσι τὴν ὑπεραύξησιν τῶν Πραισίων, ἢ ἀκόμη καὶ ν' ἀποσπάσωιν ἀπ' αὐτῆς μέρος τῆς χώρας τῆς καὶ νὰ τὴν ἐξασθενήσωσι. Δὲν δεχόμεθα ἔτι πλέον ὅτι ζητήσαντες τὴν μετὰ τῶν Ἱεραρυτινῶν συνεννόησιν οἱ Ἰτάνιοι ἀπέτυχον. Δεχόμεθα μᾶλλον ὅτι εἶχον μὲν συνάψει τὰς διὰ τῆς παρούσης συνθήκης ἐμφαινομένας σχέσεις, ἀλλ' ὅτι ἠτόνησαν αὐτοὶ πρὸ τοῦ 150 καὶ δισπιστία τις ἤρρισε νὰ γενῶνται πρὸς τοὺς Ἱεραρυτινοὺς, ἐκ τοῦτου δὲ προήλθεν ἡ ἀνάγκη τῆς πρὸς τὴν Αἴγυπτον στροφῆς, ἢ ὅποια ἄλλωςτε δὲν ἦτο ἡ πρώτη. Ἄν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ ἰσοπολιτεία καὶ τὰ περὶ αὐτῆς Ψηφίσματα θὰ ἀνάγονται εἰς χρόνους ἀρχαιότερους τοῦ 150 π. Χ.

Β'. Σ υ ν θ ῆ κ α ι

α'. Ἡ περὶ συμμαχίας μετ' Ἀντιγόμου (*)

Κεχαραγμένη εἰς δύο πλάκας, ἀποκειμένης ἄλλοτε εἰς τὸ ἐν Ἱεραρυτρῶν Μουσεῖον Συλλόγου, πολὺ ἐφθαρμένης, ἔχει κατὰ τὴν τοῦ Blass ἔκδοσιν οὕτω:

— | ἐπὶ τὰν τῷ βασιλέως Α | — — παρευρέσει μηδεμιᾶ, ὁ
 σους μὴ πρὸ τᾶςδε τᾶς συνθήκας — — ἐτύγχανον στρατούμε-
 νοὶ παρὰ | — — στρατευομένους ὑποδίκος εἶ| ναι τοῖς ἐπιτι- 5
 μίοις | τοῖς ἐκ τῶν νόμων τῶν παρ' ἐκάστοις ὑπαρχίντων | — —
 ἀποτεισάντων ὁ μὲν ἀγεμῶν | δραχμὰς μυρίας, ὁ δὲ στρατιώτας
 δραχμὰς χιλίας· ἐνδεικνύεν δὲ | τὸν βωλόμενον — — ἀν ἐνδει-
 χθῆ, τὰ μὲν ἡμισσα εἶναι τοῦ ἐνδείξαντος, τὰ δὲ ἡμισσα τᾶς πό-
 λεως ἐξ ἧς ἂν ἦ ὁ | ἐνδείξας — — ὑπεναντίον τῆδε τῆ συμ|μαχία 10
 — — πρὸς οὗς ἂν πολεμῆ Ἀντίγονος | — — μηδὲ τὸς ἐγγόνος
 μηδὲ Μακεδόνων μηθένα — — μηδὲ ξενολόγια παρὲ | χεν κατὰ
 βασιλέως Ἀντιγόμου, μηδὲ ἄλλο ὑπεναντίον πράσσειν τᾶ προ||γε- 15
 γραμμένα συνθήμα — | τὸν πόλεμον πρὸς οὗς ἂν | συμμαχίαν
 ὑπεναντίαν | — — πρὸς μηθένα Ἱεραρυτινός | Βασιλέα Ἀντίγονον
 μηδὲ τὸς ἐγγόνος αὐτοῦ μηδὲ |

(ἐκ τῆς δευτέρας πλακῆς)

συντίθεσθαι — | Ἱεραρυτινός. "Ὅταν δὲ βασι| | λεὺς ἀποσιέλ. 20
 λη — πέμπεν τὰν βοάθειαν. Ἀπο| σιελλείωσαν δὲ οἱ Ἱεραρυ-

(*) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Χαρ. Παπαδάκη, ἔπειτα ὑπὸ Doublet (Bull. Cor. Hel. 1889, p. 51) ὑπὸ Halbherr (Mus. Ital. III, 1890, p. 603), ὑπὸ Blass (Kr. Insc. No 5043).

τνιοι ἀφ' ἧς ἂν βασιλεὺς ἀπανγείλῃ ἐν ἡμέραις τριάκοντα· ἐὰν δὲ μὴ ἀποστείλωσιν— — ἐν τῷ γεγραμμένῳ χρόνῳ, ἢ τῷ σ— — ἀποτινέτωσαν οἱ Κόσμοι δραχμὰς μυρίας — — ἐν τῇ συναιρεθείσῃ πόλει ἐκ||κλήτω. Ἀποστέλλεν δὲ καὶ βασιλέα τὴν βοάθειαν 25 ἐν ἡμέραις τριάκοντα ἀφ' ἧς ἂν παραγγείλωσιν οἱ πρεσβευταί. Ὅταν δὲ βασιλεὺς ἢς Ἀντίγονος χρεῖαν ἔχῃ βοαθείας — — ἀποστελοῦσιν αὐτῷ Ἱεραπύτνιοι ἄνδρας — — ὄπλα ἔχοντας τῷ δὲ πεμπομένῳ βοαθεία, παρεξεί βασιλεὺς Ἀντίγονος πορεῖα καὶ 30 δώσει τοῖς μὲν ἀνδράσιν ἐκάσσω ἀλεξανδρείαν δραχμὰν τῆς ἡμέρας ἐκάστας, τοῖς δὲ ἀγεμόσιν ἀττικὴν. Ἐὰν δὲ Ἱεραπύτνιοι πολεμῶνται, βοάθειαν παρεχέτω κατὰ τὸ δυνατὸν βασιλεὺς Ἀντίγονος· τοῖς δὲ παρ' αὐτῷ πεμπομένοις πορεῖά τε καὶ ὄψωνια παρεχόντων Ἱεραπύτνιοι — (| τερσοὶ ἀπολυσο — | — —

35

Οὕτω κατὰ τὸ πλεῖστον συμπληρουμένη ἡ ἐλλιπὴς ἐπιγραφὴ ἀποδίδει ὅλον περίπτου τὸ κύριον τῆς συμμαχίας περιεχόμενον, ἦτοι :

1) Ἱεραπύτνιος πολίτης νὰ μὴ πολεμῇ ἐπὶ μηδεμίᾳ προφάσει κατὰ τοῦ Βασιλέως ἢ κατὰ τῶν συμμάχων αὐτοῦ. Ὅσοι τυχόν θὰ ἐστρατεύοντο ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ τοῦ Βασιλέως θὰ ὑφίσταντο τὰς ὑπὸ τῶν νόμων αὐτῶν καθοριζόμενας ποινάς· ὁ μὲν Ἀρχηγὸς θὰ κατέβαλλε μυρίας, ὁ δὲ στρατιώτης χιλίας δραχμὰς· ἐκ τῶν προστίμων δὲ τούτων θὰ ἐλάμβανε τὰ ἡμίση μὲν ὁ καταγγέλλων, τὰ δὲ ἄλλα ἡμίση ἢ πόλις ἐξ ἧς ὁ καταγγέλλων τὸν κατὰ τῆς συμμαχίας πράττοντα.

2) Νὰ μὴ συμμαχῇ μετὰ πολεμίων τοῦ Βασιλέως ἢ τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ ἢ τῶν Μακεδόνων, ὡς καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπη στρατολογίαν ἐθελοντῶν κατὰ τοῦ Βασιλέως, μηδὲ νὰ πράττῃ τι ἀντιβαῖνον εἰς τὴν συμμαχίαν. Παρομοίᾳ καὶ ἡ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ ὑποχρέωσις.

3) Ὅταν ὁ Βασιλεὺς ζητήσῃ ἀπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων βοήθειαν στρατιωτικὴν, νὰ πέμπεται αὕτη ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν. ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, νὰ πληρῶνωσιν οἱ ὑπεύθυνοι Κόσμοι δραχμὰς μυρίας. Ἐντὸς ἵσσης προθεσμίας ὀφείλει καὶ ὁ Βασιλεὺς νὰ πέμπῃ ζητηθησομένην βοήθειαν (χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ὑπόκειται οὗτος εἰς ποινήν, ἂν ἤθελε βραδύνει ἢ ἀμελήσει τῆς ἀποστολῆς βοηθείας).

4) Ἡ πρὸς τὸν Βασιλέα βοήθεια συνίσταται εἰς ἄνδρας ἐνόπλους, ὧν ὁ ἀριθμὸς δὲν φαίνεται, λόγῳ φθορᾶς τῆς πλακός, εἰς τὴν στρατιωτικὴν δὲ ταύτην δύναμιν θὰ χορηγῇ ὁ Βασιλεὺς τὰ ὀδοιπορικὰ ἐξοδα καὶ ἡμερησίον μισθὸν εἰς μὲν τοὺς στρατιώτας μίαν δραχμὴν ἀλεξανδρινὴν (φέρουσαν τὴν εἰκόνα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου), εἰς δὲ τοὺς Ἀρχηγοὺς δραχμὴν ἀττικὴν.

5) Ἄν οἱ Ἱεραπύτνιοι ὑφίστανται πόλεμον, ὀφείλει ὁ Βασιλεὺς Ἀντίγονος νὰ παρέχῃ κατὰ τὸ δυνατὸν στρατιωτικὴν βοήθειαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἱεραπύτνιοι θὰ παρέχωσι τὰ ὀδοιπορικὰ καὶ τὴν διατροφὴν.

Παρατηρήσεις. 1) Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς—(περὶ αὐτοῦ πιθανώτατα πρόκειται ἐνταῦθα)—ἐβασίλευσεν ἐν Μακεδονίᾳ τῇ 278—239 π. Χ., ἐπομένως ἢ τῆς συμμαχίας χρονολογία πρέπει ν' ἀναζητηθῆ ἐντὸς τῆς χρονικῆς ταύτης περιόδου. Ἄν δὲ ἢ τοῦ Πατρόκλου Πάτρωνος Μακεδόνοσ ἐνέργεια ἐν Κρήτῃ, ἢ ἀποσκοποῦσα εἰς τὸ νὰ συνδέσῃ Κρητικὰς πόλεις ἐναντίον τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἀντιγόνου συνδέσμων, ὡς εἶπομεν καὶ εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ Πατρόκλου Ψήφισμα Ἰτανίων, ἀνάγεται εἰς τοὺς μικρὸν μετὰ τὸ 265 χρόνους, τότε ἢ παροῦσα συμμαχία θὰ εἶχεν ὀλίγω πρότερον συναφθῆ.

2. Ἡ συνθήκη ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς μεταγενεστέραν, τὴν τῶν Ἰεραπυτνίων—Ροδίων, περὶ τῆς ὁποίας πρὸ μικροῦ ὠμιλῆσαμεν. Ἡ ἐννοια τῶν πρώτων τῆς παρούσης στίχων ἀπαντᾶται ἢ αὐτὴ εἰς τοὺς στ. 46—49 καὶ 78—79 ἐκείνης. Αἱ φράσεις: «ἐν ἡμέραις τριάκοντα», «ἄνδρας ὀπλα ἔχοντας», «παρεχόντων πορεῖα», «ὀφώνια», «τοῖς δ' ἀγεμῶσι» κλπ. ἐλήφθησαν ἀπὸ τῆς παρούσης εἰς ἐκείνην, νῦν δὲ ἀπὸ ἐκείνης, ἀκεραίως διατηρουμένη, λαμβάνονται πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν τῆς παρούσης.

3. Ἐν τῇ 4 στίχῳ, παρὰ τὸ «στρατευομένους» βλέπομεν καὶ «στρατουόμενοι». Καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ (Ἰεραπυτνίων—Πριανσίων) θὰ ἴδωμεν «ἐξοδοῦσαντες» (=ἐξοδεύσαντες) καὶ «βωλουομέναις» (=βουλευομέναις). Οὕτω καὶ: «Κλουμενίδας» ἐν νομίσματι Ἰεραπύτνης, «Κλευμενίδας» δὲ ἐν ἐπιγραφῇ Δυκτίων (Blass No 5099), «Τεύφιλος» (=Τεόφιλος) ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ Δυκτίων (Blass No 5098). Περὶ τῶν εο—ου—ευ ὠμιλῆσαμεν καὶ ἐν τῇ περὶ ὄρκου Ἰτανίων παραγράφῳ.

4. Γραφὴ τοῦ Δ με κεκαμμένην πρὸς τὰ κάτω τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμὴν ἐν στήματι ν, ἐξ εὐ ὑποθέτομεν ὅτι γραφὴ καὶ χάραξις θὰ ἔγιναν ἔξω τῆς Κρήτης, ἐν Μακεδονίᾳ πιθανῶς, καὶ φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι ἢ ἀνταλλαγὴ ἔγινε δι' ἀντιγράφων τῆς συνθήκης ἐπὶ πλακῶς γεγραμμένων, πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν κατὰ πάσης παραχαράξεως. Παρομοίᾳ τοῦ Δ γραφὴ ἀπαντᾶται καὶ εἰς ἄλλας Κρητικὰς ἐπιγράφας, ἐν Κρήτῃ γραφείσας καὶ χαραχθείσας, ἀλλὰ μεταγενεστέρας (μα'), ὡς εἶπομεν καὶ ἐν ὑποσημειώσει 13.

β'. Ἡ περὶ ἰσοπολιτείας μετ' Ἀρκάδων (*)

Κεχαραγμένη εἰς τὰς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῶν δύο πλακῶν, ἐφ' ὧν καὶ ἢ προηγουμένη περὶ συμμαχίας μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου καὶ δι' ὁμοίων γραμμάτων, ἐξ ὧν συνάγεται τὸ σύγχρονον τῆς χαράξεως ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγρα-

(μα'). Blass Kret. Inschr. No 4941, 5010, 5014, 5016, 5024, 5029, 5035, 5043, 5046, 5052, 5056, 5063, 5146.

(*). Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Spratt—Babington (πολὺ ἑλληνίς) ἐν Trav. and Res. II, p. 422 No 21. ὑπὸ Halbherr (πληροστέρα) ἐν Mus. Ital. III, 1890, p. 604 ὑπὸ Blass ἐν Kret, Inschr. p. 318, No 5044.

φῶν, ἔχει οὕτω κατὰ τὰς ὑπὸ Halbherr καὶ Blass γενομένας εἰς τινα κενὰ συμπληρώσεις.

— — | δων ἢ ὁ Ἀρκὰς ἐν Ἱεραπύτνῃ — — | νωνται ἀπο-
 τινόντων — — κατὰ τὸς νόμος τὸς ἑκατέρῃ | κειμένος ΔΕ-
 ΚΑΤ — — ἐπιγαμία δὲ ἔστω τῶ τε Ἱεραπυτνίῳ ἐξ Ἀρκάδων
 καὶ τῶ Ἀρκάδι ἐξ Ἱεραπύτνης. Εἰ δὲ τίς κα λῆ, κατοι-
 κεῖν Ἱεραπυτνίων ἐν Ἀρκάδι ἢ Ἀρκάδων ἐν Ἱεραπύ- 5
 τνῃ, κατοικεῖτω δὲ — — ἐς δὲ τὰς ἐορτὰς ἐρπόντων οἱ
 μὲν Ἀρκάδες ἐς Ἱεραπύτναν, οἱ δὲ Ἱεραπύτνιοι ἐς
 Ἀρκάδας, οἱ μὲν Ἀρκάδες ἐς τὰ Θευδαίσια καὶ ὁ — —
 οἱ δὲ Ἱεραπύτνιοι ἐς Ἀρκάδας ἐς τὰ Ἀσκληπίεια — —
 ἔ|| καίτερας τὰς πόλιος ἐπεὶ κα — — ἐν ἀμέραις δὲ | κα 10
 πάντε. Εἰ δὲ κα μὴ παρα — — | ντι τῶν οἱ κόσμοι
 ἐν — — | μα τῶν θυμάτων, ἀποτεισάντων — — | λαν . . . μὴ
 ἐλθόντες στα — — | κόσμοι οἱ ἐφέρποντες καὶ — — | 15
 τι αὐτοὶ ἀποτεισάντων — —. Εἰ δὲ κα πόλεμος κωλύη μ
 — — | τὰς δὲ ἀγέλας ἐξορκιζόντων κατ' ἐνιαυτὸν
 οἱ ἑκατέρῃ κόσ | μοι . . . συνέωντι κατὰ — —. Εἰ
 δὲ || μὴ ἐξορκίζωντι, ἀποτεισάντων ἕκαστος ὁ κόσμος — | 20
 τ ν ἱερο — — | . σι — —

(ἐκ τῆς δευτέρας πλακῆς)

Ἀρκάσι | — — ν ἐξ ὀποτέρας ΙΑ | — — τιον
 ΝΙΚΕΣΘΩ ἀμφὶ τὸ α | — — κόσμος κατ' ἐνιαυτὸν ἐν Ἱεραπύ- 25
 τνῃ — — ἀγορᾶς πληθυσώσας, ἐν Ἀρκάσι — — τῶ Ἀρκάδος. Ὁ-
 πότιτοι δὲ κα μὴ | — — ἀποτεισάντων ὁ κόσμος ἕκαστος | — —
 κατὰπερ εἰ τὰν ἀγέλαν | | μὴ ἐξορκίζαιεν — — κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν 30
 ἕκαστον | — — ἐξαγωγὰ δὲ ἔστω πάντων | τῶ τε Ἱεραπυτνίῳ ἐξ
 Ἀρκάδων καὶ τῶ Ἀρκάδι ἐξ Ἱεραπύτνας δ | — — ας δὲ αἴ κα ἐ-
 ξάγη ἐς Ἀρκάδας — — Εἰ δὲ κα ἐξάγη σῖτον ὁ Ἱεραπύ | τνιος 35
 ἐξ Ἀρκάδων ἢ ὁ Ἀρκὰς ἐξ Ἱεραπύτνας, ἀτελέας ἐξαγέτω | — —
 Ἀρκάδας ἢ Ἀρκὰς . . . ΙΑΠΑ | — — ἐσάγοντι | — —

Ἡ πόλις Ἀρκαδία ἢ (κατὰ Ἐνίωνα καὶ Δημήτριον, ὡς ἐν Στ. Βυ-
 ζαντίῳ) Ἀρκάδες τοποθετεῖται ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Μονοφατισίου παρὰ τὸ Χω-
 ριον Ἀρκάδι τοῦ τέως Δήμου Τεφελίου ἢ ἐν τῷ τοῦ Ἀγίου Θωμᾶ τοῦ τέως
 Δήμου Μεγάλης Βρύσεως.

Διὰ τῆς συνθήκης καθορίζονται, πλὴν ἄλλων, τὰ ὁποῖα θὰ περιέ-
 χοντο εἰς τὰ ἀπορθεσθέντα μέρη, αἱ ἐπόμενα: τῶν δύο συμβαλλομένων Χω-
 ρῶν σχέσεις:

1) ἐν στ. 5—7, ἐπιγαμία καὶ ἐγκλησις οἰκίας.

2) ἐν στ. 7—11, Τιμαὶ κατὰ τὰς ἐορτὰς εἰς τοὺς παρευρισκομένους Κόσμους ἑκατέρως πόλεως.

3) ἐν στ. 11—31, Χρηματικά πρόστιμα διὰ τὰς τῶν Κόσμων παραλείψεις εἴτε τῆς ἀναγνώσεως τῆς συνθήκης, εἴτε τῆς ὀρκίσεως τῶν πολιτῶν. (Ἐνταῦθα γίνεται λόγος καὶ περὶ ἀποζημιώσεως θυμάτων, ὅποια τυχὸν θὰ ἐπεγίνοντο ἐκ συγκρούσεως πολιτῶν τῶν συμβαλλομένων Χωρῶν ἐν ἡμέραις ἰδίᾳ τῶν ἐορτῶν, εἰς ἃ: οὗτοι προσήρχοντο ἔνοπλοι. Ἐορταὶ δὲ ἀναφέρονται ἐν Ἰεραπύτνῃ μὲν τὰ Θεοδαΐσια ἢ Θεοδαΐσια, ἅτινα ἐτελοῦντο καὶ ἐν Λατοῖ πρὸς τ. μὴν τοῦ Διονύσου. Ἐκεῖ καὶ μὴν Θεοδαΐσιος. Ἐκαλοῦντο δὲ καὶ Ἡρόσια καὶ ἀντιστοίχουν πρὸς τὰ παρὰ τοῖς λοιποῖς Ἕλλησι Διονύσια. Ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ τὰ Ἀσκληπίσια, διότι ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐν Γόρτυνι, ἐν Ἐράννῃ ἢ Ἰβρώνῃ, ἐν Ἰτάνῃ, ἐν Λεβῆνι καὶ ἐν ἄλλαις ἴσως Κρητικαῖς πόλεσιν ὑπήρχε ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ).

4) ἐν στ. 32—38, ἐξαγωγὴ ἐλευθέρων ἐξ ἑκατέρως Χώρας. Ἰδιαίτερος δὲ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ οἴτου γίνεται λόγος καὶ φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ τῶν λοιπῶν προέκτων ἐξαγωγὴ θὰ ὑπήγετο ὑπὸ ἄλλους ὄρους.

γ'. Ἡ περὶ συμμαχίας μετὰ Λυκτίων

Πλὴξ ἀποκειμένη ἐν Μουσειῷ τῆς Βενετίας, ἐφθαρμένη δ' ἄνω, αὐτὴ ἐκεῖνη ἢ φέρουσα ἐν τῇ μιᾷ ἐπιφανείᾳ τὴν μετὰ τῶν Ροδίων συμμαχίαν (ὑποσ. 34), φέρει ἐν τῇ ἐτέρᾳ ἔνθεν μὲν τὸ ὑπὲρ Μαγνήτων Ψήφισμα, ἔνθεν δὲ τὴν παροῦσιν συνθήκην, ἡ ὅποια ἔχει οὕτω, κατὰ Cauer (Delectus Insc. Gr, 1883, p. 71) καὶ Blass (Kr. Insc. p. 314—16):

(Ἔορα εἰς τὴν ἔναντι σελίδᾳ).

*Ἡ ἔννοια τῆς συνθήκης εἶναι σαφής. Πρόκειται περὶ συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας, ἐν ἣ διακανονίζονται τὰ ἑξῆς :

1. Αἱ τιμαὶ καὶ ἀποδοχαὶ πολιτῶν καὶ Ἀρχόντων ἐν ἑκατέρῃ τῶν συμβαλλομένων πόλεων.

2. Ἡ ἀναθεώρησις τῆς συνθήκης ἀν ἀμφοτέραι θελήσῃσι.

3. Ἡ διανομὴ τῶν λαφύρων ἐν κοινῷ καὶ εὐτυχεὶ πολέμῳ.

4. Αἱ περιπτώσεις συμμετοχῆς κοινοῦ πολέμου

5. Ἡ ἀναγραφή τῆς συνθήκης εἰς στήλας καὶ ἡ ἀνάθεσις αὐτῆς εἰς ὀρισμένους ναοὺς. (36).

6. Ὁ ἔρκος τῶν πολιτῶν περὶ τηρήσεως τῆς συνθήκης. Ἀντικείμενα δηλ. τὰ ὁποῖα καὶ εἰς πάσας τὰς ὁμοίας φύσεως συνθήκας διακανονίζοντο.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ Λύκτος καταστράφη ὑπὸ τῆς Κνωσοῦ, ἐξ ἀπροόπτου ἐπιτεθείσης, τῷ 220 π. Χ., πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ παρούσα συνθήκη εἶναι προγενεστέρῃ κατὰ τι τοῦ ἔτους τούτου, ἀναγομένη εἰς ἐποχὴν κτθ' ἢ νῆ ἡ Λύκτος, ἐπὶ τῇ προβλέψει τοῦ ἀπὸ τῆς Κνωσοῦ καὶ τῶν συμμάχων αὐτῆς κινδύνου ἔσπευδε νὰ προσπορίσῃ ἑαυτῇ συμμαχίας, εἴην εἶδομεν καὶ ἐν Πραιτοῦ (σελ. 115—116).

Τοιαύτην χρονολογίαν φαίνεται δεχόμενος καὶ ὁ Naber, στηριζόμενος ἐκεῖνος εἰς τὴν ὁμοιότητα τῆς γραφῆς πρὸς τὴν τοῦ Ψηφίσματος τῶν Ρυθίων, τὸ ὁποῖον ἀνάγει εἰς τοὺς περὶ τὸ 230 χρόνους. Ὁ P. Cauer θέλει περὶ τὸ 220, ὁ δὲ Newton καὶ Ad. Reinach περὶ τὸ 200, ἡγούν μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀναβίωσιν τῆς Λύκτος, ἡ ὅποια εἶχε πάλιν ἀνακτισθῆ καὶ παρουσιάζετο μὲ δύναμιν ἀξιόλογον, ὡς λέγει ὁ Ἐκθουδίτης (μβ'), διεξήγε δὲ μετὰ τῆς Γόρτυνος νέον κατὰ τῆς Κνωσοῦ πόλεμον.

δ'. Περὶ συμμαχίας μετὰ Γορτυνίων

Μικρὸν μόνον ἔχομεν ἀπόσπασμα περιλαμβάνον στίχους τινὰς τῆς συνθήκης καὶ τὸν συμμαχικὸν ἔρκον τοῦ ἐτέρου τῶν συμβαλλομένων. Εὐρεθὲν ἐπὶ τεμαχίου πλακῆς ὑπὸ Gruter, δημοσιευθὲν δὲ ὑπὸ Edmond Chishull καὶ ἐν ἔλευθέ, α μεταφράσει ὑπὸ Ψιλᾶκι (αγ') ἔχει οὕτω :

36. Κοινὴ στήλη ὄρισθη πρὸς γνῶσιν βεβαίως τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρητῶν, ν' ἀνατεθῆ ἐν Γόρτυνι. Ἀλλὰ τὸ Κοινὸν τῶν Κρητῶν συνήροτο μὲν καὶ ἐν Γόρτυνι, τὸ σινηθέστερον ὅπως ἐν Κνωσῷ, ὅπου καὶ θὰ ἔδει ν' ἀνατεθῆ ἡ κοινὴ στήλη. Ἀλλ' ἡ Λύκτος, μνησικακοῦσα κατὰ τῆς Κνωσοῦ, προὔτιμα τὴν Γόρτυνα. Ἡ ἀνακοίνωσις δὲ τῶν συνθηκῶν πρὸς τὸ Κοινοδικίον ἐπεβάλλετο ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ (Διαγοῦματος) αὐτοῦ.

(μβ'). Ἐπίτομος Ἱστορία Κρήτης. σελ. 51.—Σταυράκι Στατιστικὴ τοῦ κληθυσμοῦ Κρήτης, σελ. 86—88.—Ψιλᾶκι Ἱστορία Κρήτης, Α', σ. 601.

(αγ'). Antiquitates Asiaticae (ad populos Cretenses Notae) Londini 1728, p. 133.—Ψιλᾶκι Ἱστ. Κρήτης, Α', σ. 614.—Ἡ κατὰ στίχους διάταξις καὶ ἀριθμοίσις ἔγινεν ὑφ' ἡμῶν μὲ βάσιν τὴν τῆς μεθεπομένης ἐπιγραφῆς (σι'), πρὸς ἣν καὶ κατὰ λέξιν ὑπάρχει πλήρης σχεδὸν ὁμοιότης.

— — — — — Αἰ δέ τι κα δόξη βωλευομέ-
νοῖς ἐπὶ τῷ κοινῷ συμφέροντι ἐπιδιορθῶσαι ἢ ἐξελεῖν ἢ ἐν-
βαλέν, μὴ ἔνορκον ἔστω· ὅ,τι δὲ ἐνγράφαιμεν ἔνορκόν τε ἔστω καὶ
ἔνθινον.

“Ὀρκος. Ὀμνύω τὰν Ἐστίαν καὶ Τῆνα Φράτριον καὶ Τῆνα
Δικταῖον καὶ Ἥραν καὶ Ἀθαναίαν Ὠλερίαν καὶ Ἀθαναίαν Πολιάδα 5
καὶ Ἀθαναίαν Σαλμωνίαν καὶ Ἀπόλλωνα Πύτιον καὶ Λατὼ καὶ Ἄρτε-
μιν καὶ Ἄρεα καὶ Ἀφροδίταν καὶ Κωρῆτας καὶ Κορύβαντας
καὶ Θεὸς πάντας καὶ πάντας· ἢ μὰν ἐγὼ εὐνοησῶ τοῖς ἐπί-
πασι Ἱεραπυτνίοις τὸν ἅπαντα χρόνον ἀπλόως καὶ ἀδόλως καὶ
τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν ἐξῶ καὶ πολεμησῶ ἀπὸ χώρας παντὶ 10
σθένει οὐ καὶ οἱ ἐπίπαντες Ἱεραπύτνιοι καὶ τὸ δίκαιον δωσῶ καὶ
ἐμμενῶ ἐν τοῖς συνκειμένοις καὶ οὐ κακοτεχνησῶ οὐδὲν τῶν
ἐν τᾷδε ἰσοπολιτεία γεγραμμένων οὔτε λόγῳ οὔτε ἔργῳ
οὐδὲ ἄλλῳ ἐπιτρεψῶ ἐκὼν καὶ γινώσκων παρευρέσει οὐδεμιᾷ 15
οὐδὲ τρόπῳ οὐδενί. Αἰ δέ τι ἐπισηκῆσαιμι τῶν ὄμοσα ἢ τῶν συνε-
θέμαν, τὸς τε θεὸς τὸς ὄμοσα ἐμμανίας ἤμεν καὶ ἐξόλλυσθαι
κακίστῳ ὀλέθρῳ κατὰ μῆτε γᾶν μῆτε δένδρεα καρπὸς φέρειν μῆ-
τε γυναῖκας τίκτεν κατὰ φύσιν, τῷ τε πολέμῳ νικέεσθαι, εὖορ-
κῶσι δὲ ἀμῖν τὸς τε Θεὸς ἰλέος ἤμεν καὶ γίνεσθαι πάντα ἀγαθὰ.

Διορθῶντες ἰδικαίμου: Ἐν στ. 4, *Τῆνα Φράτριον*, ἀντὶ τοῦ παρὰ
τῷ Chishull τὸν Ἀσράτριον. Ἐν στ. 8, 10, 11, 12, 14: εὐνοησῶ,
ἐξῶ, πολεμησῶ, δωσῶ, ἐπιτρεψῶ, ἀντὶ τῶν παρὰ τῷ Chishull παροξυτόνων.
Ἐν στ. 16: ἐμμανίης ἀντὶ ἐμμνέας. Ταῦτα δὲ συμφώνως πρὸς τὰς ἐπομέ-
νας δύο συνθήκας, τὰς μεταγενεστέρως ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον ἐκδοθείσας, πρὸς
ἃς καὶ ἡ παρούσα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμοιάζει.

Ποῖος δὲ τὸν ἀνωτέρω ὅρκον ὀμνύων δὲν φαίνεται· ἀλλ’ ἐκ τῆς μεταξὺ
Ἱεραπυτνίων καὶ Πριανσίων συνθήκης, ἣν κατωτέρω περιλαμβάνομεν, καὶ δὴ
ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ φράσεως «ἐμμένοντες ἐν ταῖς προῦπαρχώσαις στάλαις ἰδίαις
θεθείσαις Γορτυνίοις καὶ Ἱεραπυτνίοις . . .» συνάγει ὁ Boeck κατὰ Ψιλᾶκιν
ἔτι προῦπάρχουσα συνθήκη εἶναι αὐτῇ ἢ τὸν τῆς συμμαχίας ὅρκον περιλαμ-
βάνουσα. Ὀμνύων λοιπὸν εἶναι Κόσμος ἢ Πολίτης Γορτύνιος.

Ἐκ τῆς συσχέτισεως τῶν αὐτῶν δύο ἐπιγραφῶν ἐξάγομεν χρονολο-
γίαν τῆς παρούσης 221—200 π. Χ. ἀντικείμενον δέ: Συμμαχία—Ἐπι-
μαχία—Ἰσοπολιτεία.

ε’. Ἡ περὶ συμμαχίας Ἱεραπ. καὶ Γορτυνίων
μετὰ Πριανσίων (*)

Ἡ πλάξ, εἰς αἰκίαν ἐν Βενετῷ εὐρεθείσα τῷ 1850 ἐντεταχισμένη,
μετεφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Δουκικοῦ Παλατιοῦ γεγραμμένη δὲ κατ’

(*). Boeckh, C. I. Gr. II, p. 412. Cauer, Del. Inscr. Gr. 1877, p. 43.
Blass, Kret. Insch. p. 301—4, No 5024.

ἀμφοτέρως τὰς μεγάλας ἐπιφανείας τῆς πλακῆς, ἀλλὰ πολὺ ἐλλιπῆς, περιέχει κατὰ τὰς τελευταίας συμπληρώσεις τὰ ἀκόλουθα :

Α.	Θεὸς ἀγαθός. Τύχα ἀγαθῆ.	—	—	—
	Ἐμ μὲν Γόρτυνι ἐπὶ κόρμων τῶν	—	—	—
	τῶν οὖν	—	—	ωνύμφ,
	ἐν δὲ Ἱεραπύτνῳ ἐπὶ τῶν	—	—	τῶν οὖν
	νος κορμιόντων, ἐν Πριανοισὶ δὲ ἐπὶ τῶν	—	—	κορμιόντων
	τῶν οὖν Διοσίμῳ τῷ Ἀδρυγόρῳ, τὰδε συνέθεντο Γορτύνιοι καὶ Ἱερα-			5
	πύτνιοι τοῖς Πριανοισὺσιν καὶ οἱ Πριανοῖες τοῖς Γορτυνίοις καὶ			
	τοῖς Ἱεραπυτνίοις. συμμχηρῆν τὸς Πριανοῖας ἐς τὸν πάντα χρόνον ἀ-			
	πλόως καὶ ἀβόλωσ καὶ εὐνοηρῆν τοῖς Γορτυνίοις καὶ τοῖς Ἱεραπυτνί-			
	οις καὶ πολέμῳ καὶ ἐρηνας ἔπει κα δύνωνται, πολεμύοντας παντὶ σθένει ἀ-			10
	πὸ χώρας οὐκὰ καὶ ὁ Γορτύνιος καὶ ὁ Ἱεραπύτνιος· καὶ τόνε τε Γορτυνί-			
	ονε καὶ τόνε Ἱεραπυτνίονε μὴδὲν ἀφαιλήσεσθαι τὰς χώρας μήτ' αὐτόνε μῆτε			
	ἄλλοις ἐπιτραψῆν· κατὰ ταῦτὰ δὲ ὑπισχίνονται οἱ τε Ἱεραπύτνιοι			
	καὶ οἱ Γορτύνιοι τόνε Πριανοῖας μὴδὲν ἀφαιλήσεσθαι τῆς χώρας μὴδ' ἄλλοις πο-			
	τὲ ἐπιτραψῆν· αἱ δὲ τίς κα ἀφαιλήται ἢ πολεμήσῃ τοῖς Πριανοισὺσι			15
	βοηθήσονται οἱ τε Γορτύνιοι κ' οἱ Ἱεραπύτνιοι παντὶ σθένει ἔπει κα δύνων-			
	ται ἀπροφασίστως καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ὄρος ἦμεν Πριανο-			
	ίων : ἀπὸ θαλάσσης ἐς Πορω	—	—	—
	κῶνος θεράδα καὶ κατὰ τ	—	—	—
	. . . εἰσειὼν ἐς τὴν θεράδα κῆς κ	—	—	—
	τὸ Ταντάλιον ἅ οἱ ὄροι ἔντι ἐ	—	—	—
	κατὰ τὸν ῥέον ἐς τὸν Μίξαν	—	—	—
	ἅ οἱ ὄροι κίεται, καὶ ἐς κεφαλὰς	—	—	—
	ἐς τὸ ἱερὸν τῷ Τη-			
	νὸς τῷ Βιδάτῳ κῆς τῆνε Ἄντρι	—	—	—
	ἐς τὴν βωίαν Ὀρυκόππαν καὶ κ	—	—	—
	ΑΙΘΑΧΑΙ ὁ ποταμὸς ὁ Πανδ	—	—	—
	. . . καὶ ποταμὸν τὸν Τηλεφίλαν	—	—	—
	. . . καὶ τὸν Φαρανγίταν κῆς	—	—	—
	. . . ἐς τόνε φοίνικας τόνε	—	—	—
	κεῖται ὁ μακρὸς ἐς τὴν ὁδὸν τὴν	—	—	—
	τῆς περικάτω χώρας. Τὴν Ἱεραπυτνίων χώραν	—	—	—
	ἀπὸ θα-			
	λάσσης ἀμ ποταμὸν Ἀγκάταν	—	—	—
	τὴν Βιαννίαν. Τὴν δὲ χώραν	—	—	—
	. . . τῶν Πριανοίων ἐξέστω	—	—	—
	. . . αἱ . . . ἰδίαν πόλιν τε	—	—	—
	τῷ Γορτυνί-			
	35			
	φ καὶ τῷ Ἱεραπυτνίῳ καὶ	—	—	—
	. . . ατ . . . θάλασσαν δὲ	—	—	—
	μενός θυ	—	—	—

. . . οιε ασον ουν	— — — —	
. . . υθ . α . σ μμενοι ᾶς ὀ μ	— — — —	40
. . . ττεθθων εν ὀ τῶν	— — — —	
κόρμονς κατομοσ τὰ ἐν τῶ σταλά τῶ δὲ γεγραμμένα	— — — —	
τᾶς τούτων ἀναγνώσιος (;) ἐντα	— — — —	ᾶ.
γελάος θιδς αι	— — — —	αι δὲ
κα μὴ κατομοδσωντι	— — — —	
ἀποτεισάντων	— — — —	45

(λείπουσιν ἐντελῶς οἱ στ. 47—49)

ἐξέστω αι λλ	— — — —	50
. . . κλαρώτων ἐξέστω κ	— — — —	
. . . Πριανοσιέων δὲ συνκυρ	— — — —	
. . . τὸ ἐπικριτήριον ἐν ἡμέραις	— — — —	
τὸ ἐπικριτήριον ἐν ἡμέραις πέντε	— — — —	
αι δὲ κα μὴ ἰθθάντι ἢ ἰθθάντες α	— — — —	55
τάδδ' ἀπογράφουσι τὰν δίκαν	— — — —	
. . . εν κατὰ τὸ διάγραμμα τῶν	— — — —	
διχγράμματος ἐξῆμεν ας ο	— — — —	
. . . ν ἐχέτω . . . ἐνιαυτὸν ἀμφανω	— — — —	δ
Πριανοσιεὺς Γόρτυνι.	— — — —	60

Ὁρκος Πριανοσιέων:

Ὁμνύω τὰν Ἰστίαν καὶ Ττήνα Βιδάταν — — — καὶ Ττήνα
 Σκύλιον καὶ Ττήνα Φράτριον καὶ Ἥραν καὶ — — — καὶ Ἀ-
 θαναίαν Ὠλερίαν καὶ Ἀπόλλωνα Πύτιον καὶ Λατώ κ' Ἄρτεμιν κ' Ἄρσα καὶ Ἀ-
 φροδίταν καὶ Ἑρμᾶν καὶ Κύρβχντας καὶ Κωρῆτας καὶ Νύμφας καὶ Ἰλι-
 θειαν Βινατίαν καὶ θιδς πάντα καὶ πάνσας ἢ μὲν ἐγὼ συμμαχησῆν
 ἐς τὸν ἀπκντα χρόνον ἀπλόως καὶ ἀδόλως καὶ εὐνοησῆν τοῖς Γορτυνίοις
 καὶ τοῖς Ἱεραπυτνίοις — — — — — ετο B.
 — — — — — συ . . . σθαι τοῖς — — — — —
 — — — — — καὶ πολέμω καὶ ἱρήνας ὅπυι κα δὲ-
 νωμαὶ παντὶ σθένει καὶ πολεμησίω ἀπὸ χώρας ὦ κα κ' ὦ Γορτύνι
 ος κ' ὦ Ἱεραπύτνιος· ὀμνύω δὲ καὶ πάντα τᾶλλα καθεξῆν τὰ ἐν τῶ συν-
 θήκῃ τᾶδε γεγραμμένα· ταῦτα δὲ εἰ μὲν εὐορκίουμεν, ἰλέος ἦμεν ἄ-
 μῖν τὸς θιδς πάντα καὶ πάνσας τὸς ὀμόσαμεν· εἰ δὲ ἐπιορκίουμεν μῆτε ἄ-
 μῖν γὰν μῆτε δένδρεα καρπὸς φέρειν μῆτε γυναῖκας τίκτεν κατὰ φύ-
 σιν, τῶ δὲ πολέμῳ μὴ σῶσι νέεσθαι καὶ κακίστῃ δλέθρῳ ἐξόλλυσθαι
 αὐτοὶ καὶ χρέια τὰ ἀμά. — — — — — EX-
 ἴλει· ἀμῖν εἶεν.

Ὁρκος Γορ-

τυνίων καὶ Ἱεραπυτνίων: Ὁμνύω τὰν Ἰστίαν καὶ Ττήνα
 να Βιδάταν — — — καὶ Ττήνα Σκύλιον καὶ Ττήνα Φρά-
 τριον καὶ Ἥραν — — — καὶ Ἀθαναίαν Ὠλερίαν καὶ Ἀ-
 πόλλωνα Πύτιον καὶ Λατώ κ' Ἄρτεμιν κ' Ἄρσα καὶ Ἀφροδίταν καὶ Ἑρμᾶν καὶ
 80

Κύρδαντας καὶ Κωρήτας καὶ Νύμφας καὶ Ἰλίθειν Βινατίαν καὶ θιὸς πάν-
 τας καὶ πάνσας, ἧ μὲν ἐγὼ συμμαχησῆν ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀπλό-
 ως καὶ ἀδόλως τοῖς Πριαννοῖσιν οὐδέν τε οὐτ' αὐτοὶ ἀφ' ἰλήσε-
 σθαι τὰς χώρας οὐτ' ἄλλοις ἐπιτραψῆν' αἱ δὲ τίς κα ἀφαιλήται ἢ πολεμήσῃ 85
 τοῖς Πριαννοῖσιν, βοηθήσειντι οἳ τε Γορτύνιοι καὶ οἳ Ἰεραπύτιοι παν-
 τί σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. Ὅμνῶν δὲ καὶ πάντα τ' ἄλλα καθέξῃν ἐν τῇ
 συνθήκῃ τὰδε γεγραμμένα· ἐπιορκίονσι μὲν ἔμμανίας ἡμεν τὸς πάντας
 θιὸς — — — — — καὶ μήτε γὰν μήτε δένδρεα
 καρπὸς φέρειν μήτε γυναῖκας τίκτεν κατὰ φύσιν, τῇ τε πολέμῳ 90
 μὴ σῶσι νέεσθαι καὶ κακίστην ὀλέθρῃ ἐξέλλυσθαι αὐτοὶ τε καὶ χρῆ-
 ια τὰ ἀμά — — — — —

Διὰ τῆς συνθήκης καθορίζονται καὶ διακανονίζονται :

1. (στ. 1—11) Συμμαχία καὶ ἐπιμαχία «ἐς τὸν πάντα χρόνον»·
2. (11—17) Ἀκεραιότης τῆς χώρας ἐκκίερον τῶν συμβαλλομένων
 μερῶν.
3. (17—40) Τὰ ἕρκα Πριάννου Γόρτυνος καὶ Ἰεραπύτινης· Πριάννου.
4. (41—46) Ὑποχρέωσις ἐνόρκου βεβαιώσεως περὶ τηρήσεως τῶν
 «ἐν τῇ στάλα γεγραμμένων»·
5. (50—59) Ἐκδίκασις ἐνδεχομένων διαφορῶν ὑπὸ Ἐπικριτηρίου
 (Διαιτητῶν).
6. (60—90) Ὅρκος ἀφ' ἑνὸς τῶν Πριαννιδέων, ἀφ' ἑτέρου τῶν Ἰερα-
 πυτιῶν — Γορτυνίων.

Περὶ ἀναγραφῆς τῆς συνθήκης εἰς στήλας λιθίνας καὶ ἀναθέσεως αὐ-
 τῶν εἰς ναοὺς δὲν γίνεται λόγος, ἐκτὸς ἐὰν αἱ σχετικαὶ διατάξεις περιεί-
 χοντο εἰς τοὺς ἐλλείποντας στίχους 47—49.

Παρατηρήσεις. Τὰ παρουσιαζόμενα κενὰ εἶναι πολλὰ καὶ δυσανα-
 πλήρωτα, δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν ὅλα αὐτὰ εἰς τὴν
 φθορὰν τῶν πλκῶν. Τὰ τῶν ὀνομάτων τῶν Κόρμων τῶν τριῶν συμβαλλομέ-
 νων χωρῶν, τὰ τῶν ὀνομάτων θεῶν τιῶν, τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς ἐν τε τῇ
 ὄρκῳ τῶν Πριαννιδέων καὶ ἐν τῇ τῶν Ἰεραπυτιῶν - Γορτυνίων (στ. 61—62
 καὶ 79—80)· τὰ μετὰ τὴν λέξιν ἀ μ ἀ ἐν στ. 75 καὶ 90· ἐπὶ τούτοις τὰ τῶν
 ὅλως ἐλλειπόντων τριῶν στίχων (47—49). τῶν ἐν τῇ μέσῳ περίπου τῆς πλα-
 κῆς Α, δὲν μοι φαίνεται ὅτι δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τυχαίαν σύμπτωσιν
 φθορᾶς. Ὑποθέτω μᾶλλον ὅτι ἢ ἐπὶ τῆς πλκῆς χάραξις ἐγένετο ἀπὸ τοῦ τῆς
 συνθήκης προσχεδίου, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναγραφῆ τὰ τῶν κόρ-
 μων καὶ τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα, τὰ ἄγνωστα εἰς τὸν συντάκτην τοῦ προσχε-
 δίου, καὶ ὅσα ἄλλα δὲν εἶχον ἀκόμη καθορισθῆ ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων.

Τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν πρὸς οὓς ἐγένοντο εἰ ὄρκοι εἶ αι τὰ αὐτὰ πρὸς
 τὰ τῶν ἐν ἄλλαις παρ-μοταῖς συνθήκαις Ἰεραπυτιῶν - Λυκτίων καὶ Ἰεραпу-
 τνίων - Δαρισαίων· ἀλλ' ἐνταῦθα προστίθενται καὶ τὰ ΤΗΗΝΟΣ ΒΙΔΑΤΑ,

τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν ἐξῶ καὶ πολεμησῶ ἀπὸ χώρας παντὶ σθένει οὐ καὶ οἱ ἐπίπαντες Ἱεραπούντιοι, καὶ τὸ δίκαιον δωσῶ καὶ ἐμμεγῶ ἐν τοῖς συνκειμένοις καὶ οὐ κακοτεχνησῶ οὐδὲν τῶν ἐν τῷδε τῷ ἰσοπολιτεία γεγραμμένων οὔτε λόγῳ οὔτε ἔργῳ οὐδὲ ἄλλῳ ἐπιτραψῶ ἐκὼν καὶ γινώσκων παρευρέσει οὐδεμιᾶ οὐδὲ τρόπῳ οὐδενί. Αἱ δὲ τι ἐπισηκῆσαι τῶν ὄμοσα ἢ τῶν συνεθέμαν, τὸς τε θεὸς τὸς ὄμοσα ἐμμανίας ἤμεν καὶ ἐξόλλυσθαι κακίστῳ ὀλίθρῳ καὶ μήτε γᾶν μήτε δένδρεα καρπὸς φέρειν μήτε γυναικας τίντεν κατὰ φύσιν, τῷ τε πολέμῳ μή με σῶον γέεσθαι εὐορκῶσι δὲ ἀμὴν τὸς τε θεὸς ἰλέος ἤμεν καὶ γίνεσθαι πάντα ἀγαθὰ.

20

25

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι πολὺ ἐλλιπής. Ἐξέπεσε τὸ σημαντικώτερον μέρος ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ καθ' ἕκαστα διεκανονίζοντο καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἀκριβῆ ἔννοιαν καὶ ἐπιτυχῆ χαρακτηρισμόν. Ὡς ἔχει, μᾶς φαίνεται ὀλίγον παράδοξον ἢ ἀκκτανέητον ἔγγραφο. Ἐν πρώτοις αὐτοχαρακτηρίζεται ἰσοπολιτεία, ἐν ᾗ ἐν τῷ ὄρκῳ ὑπάρχει ἡ φράσις: «τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν ἐξῶ κλπ», ἐξ ἧς προκύπτει ὅτι συμμαχία μᾶλλον καὶ ἐπιμαχία πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ἢ σύμβουλις. Ἐξ ἄλλου περιλαμβάνει τοῦ ἐέρου μόνον τῶν συμμαχοῦντων μερῶν τὸν ὄρκον καὶ ἐξάγεται ἐκ τούτου μονομερῆς ὑποχρέωσις, ἐν ᾗ ἐκ τῶν φράσεων: «ἐς στάλας λιθίνας τρεῖς» καὶ «βωλευσμέναις ἐπὶ τῷ κοινῷ συμφέροντι», ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλη συνοποχρέωσις καὶ συνεπιθάρευσις.

Τὸ ἐλλεῖπον τῆς ἐπιγραφῆς τμήμα θὰ περιείχετο εἰς ἄλλην πλάκα μὴ ἀνευρεθεῖσαν. Πιθανὸν ὅμως καὶ νὰ ἐχαράχθη οὕτω ἐξ ἀρχῆς. Ἐν μιᾷ μὲν δηλ. στήλῃ ἐχαράχθη τὸ μέρος μόνον τὸ περιλαμβάνον τὴν ὑπὸ τῶν Ἱεραπούντιων ἀναλαμβανομένην ὑποχρέωσιν καὶ τὸν ὄρκον αὐτῶν, ἐν ἄλλῃ δὲ τὴν τῆς ἑτέρας τῶν συμβαλλομένων πόλεων ὑποχρέωσιν, ἣν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἐν τῇ αἰτίᾳ τῆ κοινῆς ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ἦτοι ὅλην τὴν συνθήκην. Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω ἄλλην παρομοίαν περιπτώσιν.

Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν μέρος τῆς συνθήκης διακανονίζονται:

1. Ἀναγκρφή τῆς συνθήκης εἰς στήλας τρεῖς καὶ ἀνάθεσις αὐτῶν εἰς ὄρισμένους ναούς, ἦτοι: ἐν Ἱεραπούντῃ μὲν εἰς τὸν ναὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, ἐν Δαρίῳ (;) δὲ εἰς τὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἐν . . . εἰς τὸν τῆς Ἀθηνᾶς Σαλμωνιάς.
2. Ἀναθεώρησις τῆς συνθήκης διὰ κοινῆς συνεννοήσεως.
3. Ὀρκος λεπτομερῆς ἐκ τοῦ ὁποίου διαφαίνεται ὅποσον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς συνθήκης.

Ὁ ὄρκος φαίνεται ὁμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν ἐν τῇ προηγουμένῃ συνθήκῃ Ἱεραπούντιων καὶ Γορτυνίων μετὰ Πριανόνων, ἀλλὰ καταφανεῖς εἶναι καὶ τινες διαφοραί. Ἐκεῖ περιλαμβάνονται αἱ λέξεις: «συμμαχησῶν» καὶ «εὐνοησῶν», ἐν ᾗ ἐνταῦθα ἡ δευτέρα μόνη. Παραλείπονται ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τῶν ἐκεῖ τοπικῶν θεῶν: Ζηνὸς Βιδάτα, Ζηνὸς Σκυλίου, Ἑρμοῦ καὶ Εἰλει-

θείας, ἐξ ἄλλου δὲ προστίθενται τὰ τῶν : Ζηγὸς Δικταίου, Ἄθηνᾶς Πολιάδος καὶ Ἄθηνᾶς Σαλμωνίας.

Ναὸς τῆς Ἄθηνᾶς Σαλμωνίας ἢ Σαμωνίης ὑπῆρχεν, ὡς καὶ εἶπομεν ἀλλαχοῦ (σελ. 69), κατὰ τὴν ἐσχατιὰν τοῦ ἑμωνύμου Ἀκρωτηρίου, τοῦ δὲ Δικταίου Διδὸς ναοὶ γνωστοὶ ἐν Πραισοῦ καὶ ἐν Ἐλεΐα τῆς χώρας Ἰτάνου. Ἄν μὴ τι ἄλλο συμβαίη, πρέπει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχιν καὶ ἄλλα, παρὰ τὴν Ἰεραπυτιαν, Ἰερά ἑμωνύμα (38). Πλησίον ἄλλωστε τὸ Δικταίων Ἄντρον τοῦ Λασηθίου.

Ὅχι ὀλίγον παράδοξον καὶ τὸ ὅτι παραλείπεται ἐν τῷ ὄρκῳ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ ὁποῦ Ἰερόν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν συμβαλλομένων πόλεων.

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ σκεφθῆ περὶ Ἰτάνου, ἀντὶ περὶ Λακρίσης ἐν Ἰτάνῳ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐν τῇ περιφρασίᾳ δ' αὐτῆς ὁ τῆς Σαλμωνίας καὶ ὁ τοῦ Δικταίου· ἀλλ' ἢ ἐν στ. 7-8 φράσις «τὰν δὲ ἄλλαν οἱ κατοικόντες Ἰεραπυτινοὶ κλπ.» εἶναι, νομίζομεν, σημαντικὸν πρὸς τῆς αὐτῆς σκέψιν κώλυμα. Ὑποβάλλομεν ἐν τούτοις πρὸς ἐξέτασιν τὴν γνώμην ταύτην καὶ προχωροῦμεν ἐπὶ ὁμαλωτέρου ἐδάφους.

Ὁ P. Cauet (μδ') καὶ μετ' αὐτὸ ὁ Ψιλάκις (με') υποθέτουσιν ὅτι τὸ ἕτερον τῶν συμβαλλομένων μερῶν, τὸ μὴ ἐμφαινόμενον ἐν τῇ ἑλλειπεί ἐπιγραφῇ, εἶναι ἢ Γόρτυς, ἢ ὁποία, κατὰ Σφέφ. Βυζάντιον, ἐκαλεῖτο καὶ Λάρισκα. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν δ' αὐτὴν φαίνεται ὅτι ἤχθησαν ἀπὸ τῆς φράσιν «ἐν τῷ Ἰερῷ τῷ Ἀσκληπιῷ», τὸ ὁποῖον Ἰερόν ὑπῆρχεν ἐν Γόρτυν. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὑπῆρχε καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τοιαύτου Ἰερόν, ὡς εἶπομεν ἠδῆ (σελ. 134) ἔπειτα δὲ ἐν τῇ συνθήκῃ ἀναγινώσκομεν : «οἱ κατοικόντες Ἰεραπυτινοὶ ἐν . . .» καὶ πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτων ὅτι περὶ ἀποικίων Ἰεραπυτινῶν πρόκειται· ἀλλὰ τίνας οἱ ἀποικοὶ οὗτοι ; Ὁ μὲν Cauet λέγει ἀπλῶς «cleruchos» τῶν Ἰεραπυτινῶν ὁ δὲ Deiters (μοι') καὶ ἀπὸ τούτου ὁ Ad. Reinpach (μζ') ὅτι πρόκειται περὶ ἀποικίας ἐγκατασταθείσης προφανῶς ἐν Πραισοῦ μετὰ τὴν τῆς πόλεως ταύτης καταστροφὴν. Ἀλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Blass (μη') ἡ καταστροφὴ τῆς Πραισοῦ ἐγένετο βραδύτερον (145 π. X.), ἢ δὲ τῆς συνθήκης διάλεκτος δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἐξ ἄλλου φρονοῦμεν ὅπερ καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ εἶπομεν, ὅτι, ἂν οἱ Ἰεραπυτινοὶ εἶχον σκοπὸν νὰ ἐνοικίσωσι τὴν Πραισόν, δὲν θὰ κατέσκαπτον αὐτὴν, τὸ δὲ

38. Ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει, ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ Ἰτάνου (II, B', α' 4) θὰ προέρχεται ἴσως ἐκ τῆς ἐνταῦθα Σαλμωνίας, πλησιεστάτας πρὸς τὸν Ὄρμον Ἀγ. Γαλήνης, ἔνθα εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ.

(μδ'). Del. Inscr. Graec. 1883, p. No 73, No 116.

(με'). Ἱστορία Κρήτης, τόμ. Α', σελ.

(μοι'). Rh. Mus. V. 56, S. 587.

(μζ'). Rev. Hist. de Religions, 1910, p. 17, Note 3.

(μη'). Kret. Inschriften No 5039.

σπουδαιότερον, οἱ ἐν Πραισιφ, ἦτοι ἐν χώρᾳ πλέον τῆς Ἱεραπύτνης, ἐγκατασταθέντες Ἱεραπύτιοι, ἂν τῷ ὄντι ἐγκλιτεστάθησαν, ἦσαν πολλοὶται ὑπήκοοι τῆς Ἱεραπύτνης καὶ οὐχὶ αὐτόνομοι ἔχοντες χρεῖαν συμβάσεως ἰσοπολιτείας ἢ συμμαχίας. Διὰ τοῦτο πιστεύομεν ὅτι δὲν πρόκειται ποσῶς περὶ Πραισοῦ. Θὰ πρόκειται μᾶλλον, ὡς λέγει καὶ ὁ Σβορώνος (μθ'), περὶ Λαρίσης, ἀποικισθείσης ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτινῶν (39).

Πόλις Λάρισα ἔκειτο κατὰ Στράβωνα ἐπ' ὄρους, κάτωθι τοῦ ὄρου ἐξεταίνετο πεδιάς «λαρίσιον πεδίον» καλουμένη. Ἰπὸ τινῶν Ἀρχαιολόγων τοποθετεῖται ἐν ἧ ὀρέῃ κεῖται τὸ σημερινὸν Χωρὸν Βαϊνιά (πρώην Γιαννίτσι). Θὰ ὑπῆρχε μικρά τις πόλις ἐνταῦθα, πρὸς τοῖς κατοίκους τῆς ὁπείας ἢ Ἱεράπυτνα ἐγκατέστησε καὶ ἀποίκους ἐκ τῶν ἐκυτῆς κατὰ μίαν ἐποχὴν πολὺ παλαιάν. Ἡ τοιαύτη δὲ παρὰ τὰ μεταξὺ Ἱεραπύτνης καὶ Πραισοῦ ὄρια ἐγκατάστασις ἀποίκων Ἱεραπυτινῶν θὰ εἶχε χαρακτηρὰ φρουρᾶς. Ἡ πόλις πάντως, ἢ οὕτως μεγεθυνθεῖσα, διετήρησε τὴν προτέραν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν, ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία παρεχωρήθη καὶ ἡ παροῦσα μετὰ τῆς πόλεως ἐκείνης σύμβασις συνήφθη βραδύτερον, κατὰ τὴν περίσδοσιν τῶν διεθνῶν ἐν Κρήτῃ συνεννοήσεων, ἦτοι μετὰ τὸ 220 π. Χ.

Κατόπιν, ἡγουν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ρωμ. Κατακτιήσεως καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος (66 π. Χ. - 27 μ. Χ.), οἱ ἐν Λαρίσῃ ἀποικοὶ ἐπανήλθον εἰς Ἱεράπυτναν ἐγκαταλείψαντες τὴν Λάρισαν, ἰδὲ καὶ ὁ Γεωγράφος οὗτος λέγει : «ἢ νῦν εἰς Ἱεράπυτναν συνοικισθεῖσα» (40).

ζ'. Ἡ περὶ ἰσοπολιτείας μετὰ Πριανοσίων (*)

Ἡ πλάξ, ἀποκειμένη ἐν τῷ Μουσειῷ Ὁξφόρδης, φέρει τὰ ἐπόμενα :

Θεὸς Ἀγαθὸς

Ἀγαθᾶ τύχα καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ. Ἐπὶ Κόσμων ἐν μὲν Ἱεραπύτνᾳ τῶν οὖν Ἐνίπαντι τῷ Ἐρμαίῳ καὶ μὴνδὸς Ἰμαλίῳ, ἐν δὲ Πριανσοῖ ἐπὶ Κόσμων τῶν οὖν Νέωνι τῷ Χιμάρῳ καὶ μὴνδὸς Δρομηίῳ, τάδε συνέθεντο καὶ συνευ-

5

(μθ'). Numismatique, p. 184—185.

39. Λάρισα ἢ (ἀπὸ τοῦ Bekker, 1843) Λάρισα (δι' ἑνὸς ο), λέξις πελασγική, σημαίνουσα ἀκρόπολις.

40 «Καὶ ἐν Κρήτῃ πόλις, ἢ νῦν εἰς Ἱεράπυτναν συνοικισθεῖσα, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ὑποκείμενον πεδίον νῦν λαρίσιον καλεῖται» (Στρ. Θ', Ε', § 19, ἐδ. 440).

(*) Ἐβδόθη ὑπὸ τῶν : Pricaeus, Chishull (Antiqu. Asiaticae, p. (129—132). P. Cauer (Del, Inscr. Graec. 1883, p. 73, No 119), Hoeck (Kreta. I, p. 472—76). Ψιλάκη (ἐν περιλήψει) Ἰστ. Κρ. Α', σ. 610—13 Blass. (Kret. Insc. No 5040). Μαυροειδῆ (Ἐφ. «Ἀνατολή», 12 Ἰουν, 1934). Π. Παγκάλου (ἐν τῇ αὐτῇ Ἐφημερίδι, 9 καὶ 12 Ἰανουαρίου 1938).

δόκησαν ἀλλήλοις Ἱεραπύτνιοι καὶ Πριάνσιοι ἐμμένον-
 τες ἐν ταῖς προὔπαρχώσαις στάλαις ἰδίᾳ τεθείσας
 Γορτυνίοις καὶ Ἱεραπυτνίοις καὶ τᾷ κατὰ κοινὸν Γάρυνις
 καὶ Ἱεραπυτνίοις καὶ Πριανσίοις καὶ ἐν τᾷ φιλίᾳ καὶ συμμα-
 χίᾳ καὶ ὄρκοις τοῖς προγεγονόσιν ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι 10
 καὶ ἐπὶ τᾷ χώρᾳ ἧ ἑκάτεροι ἔχοντες καὶ κρατόντες τὴν συν-
 θήκην ἔθεντο εἰς τὸν πάντα χρόνον. — — Ἱεραπυτνίους
 καὶ Πριανσίοις ἤμεν παρ' ἀλλήλοις ἰσοπολιτεῖαν, καὶ ἐπιγα-
 μίας καὶ ἔγκτησιν καὶ μετοχᾶν καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων 15
 πάντων ὅσοι καὶ ἔωντι ἔμφυλοι παρ' ἑκατέρους, καὶ πωλόν-
 τας καὶ ὠνωμένους καὶ τ' ἄλλα πάντα συναλλάσσοντας κυρίως ἤμεν κατὰ
 τὸς ὑπάρχοντας παρ' ἑκατέρους νόμος — — Ἐξέστω δὲ τῷ
 τε Ἱεραπυτνίῳ σπεῖραιν ἐν τᾷ πριανσίᾳ καὶ τῷ Πριαν-
 ται ἐν τᾷ Ἱεραπυτνίᾳ διδώσι τὰ τέλεα καθάπερ οἱ ἄλλοι 20
 πολῖται κατὰ τὸς νόμος τὸς ἐτατέρῃ κειμένος. Εἰ δὲ τί
 καὶ ὁ Ἱεραπύτνιος ὑπέχθηται εἰς Πριάνσον ἢ ὁ Πριανσιεύς
 εἰς Ἱεραπύτναν ὅ, τι οὖν ἀτελέα ἔστω καὶ ἐξαγομένῳ καὶ
 ἐξαγομένῳ αὐτὰ καὶ τούτων τὸς καρπὸς καὶ κατὰ γὰν
 καὶ κατὰ θάλασσαν. Ὡ, δὲ κα ἀποδοῦται, κατὰ θάλασσαν ἐώ- 25
 σας ἐξαγωγᾶ; τῶν ὑπεχθεσίμων, ἀποδοῦτω τὰ τέλεα
 κατὰ τὸς νόμος τὸς ἐκατέρῃ κειμένος. Κατὰ ταῦτὰ δὲ
 καὶ εἴ τις κα νεῖμη ἀτελής ἔστω. Αἰ δὲ κα σίνηται, ἀπεισιό-
 τω τὰ ἐπιτίμια ὁ σινόμενος κατὰ τὸς νόμος τὸς ἐκατέρῃ κει-
 μένος.

Πρεΐγια δὲ ᾧ κα χρεῖαν ἔχη πορήῳ παρεχόντων 30
 εἰ μὲν Ἱεραπύτνιοι Κόσμοι τοῖς Πριανσιεύσι, εἰ δὲ Πριανσιεύς
 Κόσμοι τοῖς Ἱεραπυτνίοις; αἰ δὲ μὴ παρίσχηται, ἀποτεισάν-
 των οἱ ἐπίδαμοι τῶν Κόσμων τᾷ πρεΐγια στατήρας δέκα.
 Ὁ δὲ Κόσμος ὁ τῶν Ἱεραπυτνίων ἐρπέτω ἐν Πριανσιῶι εἰς
 τὸ Ἄρχεῖον καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ καθήσθω μετὰ τῶν Κόσμων. 35
 Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τῶν Πριανσιέων Κόσμος ἐρπέτω ἐν Ἱε-
 ραπύτνᾳ εἰς τὸ Ἄρχεῖον καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ καθήσθω μετὰ
 τῶν Κόσμων. Ἐν δὲ τοῖς Ἡρεΐκοῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἑορταῖς
 οἱ παρατυγχάνοντες ἐρπόντων παρ' ἀλλήλοις εἰς ἀνδρῆ-
 ον καθῶς καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται. 40

Ἀναγινωσκόντων δὲ τὴν
 στάλαν κατ' ἐνιαυτὸν οἱ τὸκ' αἰ κοσμώντες παρ' ἑκατέ-
 ροις ἐν τοῖς Ὑπερβαίοις καὶ προπαραγγελόντων ἀλλά-
 λοις πρὸ ἀμειρῶν δέκα, εἴ κα μέλλωντι ἀναγινώσκεν.
 Ὅσοι δὲ κα μὴ ἀναγνῶντι ἢ μὴ παραγγέλωντι, ἀπο-
 τεισάντων οἱ αἵτιοι τούτων στατήρας ἑκατὸν οἱ μὲν 45

Ἱεραπύτνιοι Κόσμοι τῶν Πριανοσίων τῆ πόλει οἱ δὲ Πριανοσιέες Ἱεραπυτνίων τῆ πόλει.

Εἰ δὲ τις ἀδικοίῃ τὰ συνκείμενα κοινᾶ διαλύων ἢ Κόσμος ἢ ἰδιώτας ἐξέστω τῷ βωλομένῳ δικάζεσθαι ἐπὶ τῷ κοινῷ δικαστηρίῳ, τίμαμα ἐπιγραφόμενος τᾶς δίκας κατὰ τὸ ἀδίκημα ὃ καὶ τις ἀδικήσῃ· καὶ εἴ κα νικάσῃ, λαβέτω τὸ τρίτον μέρος τᾶς δίκας ὃ δικάζόμενος τὸ δὲ λοιπὸν ἔστω τῶν πόλεων.

Αἱ δὲ τι, θεῶν βωλομένων, ἔλοιμεν ἀγαθὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἢ κοινᾶ ἐξοδούσαντες ἢ ἰδίᾳ τινὲς παρ' ἑκατέρων ἢ κατὰ γᾶν ἢ κατὰ θάλασσαν, λαχανόντων ἑκάτεροι κατὰ τὸς ἀνδρας τὸς ἔρποντας καὶ τὰς δεκάτας λαμβανόντων ἑκάτεροι ἐς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Ἵπὲρ δὲ τῶν προγεγονότων παρ' ἑκατέροις ἀδικημάτων, ἀφ' ᾧ τὸ Κοινοδικὸν ἀπέλιπε χρόνοι, ποιησάσθω τὴν διεξαγωγὰν οἱ οὖν Ἐνίπαντι καὶ Νέωνι Κόσμοι ἐν ᾧ κα κοινᾶ δόξῃ δικαστηρίῳ ἀμφοτέροις ταῖς πόλεσι ἐπ' αὐτῶν κοσμώντων καὶ τὸς ἐγγύος καταστασάντων ὑπὲρ τούτων ἀφ' ἧς κα ἀμέρας ἁ στάλα τεθῆ ἐμ μηνί. Ἵπὲρ δὲ τῶν ὕστερον ἐγγινομένων ἀδικημάτων προδικίῳ μὲν χρήσθων καθὼς τὸ Διάγραμμα ἔχει· περὶ δὲ τῷ δικαστηρίῳ οἱ ἐπιστάμενοι κατ' ἑναυτὸν παρ' ἑκατέροις Κόσμοι πόλιν σταυέσθων ἄγ κα ἀμφοτέροις ταῖς πόλεσι δόξῃ ἐξ ἧς τὸ ἐπικριτήριον τέλειαι καὶ ἐγγύος καθιστάντων, ἀφ' ἧς κα ἀμέρας ἐπιστάντι ἐπὶ τὸ Ἀρχεῖον ἐν διμήνῳ καὶ διεξαγόντων ταῦτα ἐπ' αὐτῶν κοσμώντων κατὰ τὸ δοχθὲν κοινᾶ σύμβολον. Αἱ δὲ κα μὴ ποιήσονται οἱ Κόσμοι καθὼς γέγραπται, ἀποτεισάτω ἕκαστος αὐτῶν στατήρας πενήκοντα, οἱ μὲν Ἱεραπύτνιοι Κόσμοι Πριανοσίων τῆ πόλει οἱ δὲ Πριανοιοι Κόσμοι Ἱεραπυτνίων τῆ πόλει.

Αἱ δὲ τί κα δόξῃ ἀμφοτέροις ταῖς πόλεσι βωλοουμέναις ἐπὶ τῷ κοινᾶ συμφέροντι διορθώσασθαι, κύριον ἔστω τὸ διορθωθέν.

Στασάντων δὲ τὰς στάλας οἱ ἐνεστακότες ἑκατέρῃ Κόσμοι ἐπ' αὐτῶν κοσμώντων, οἱ μὲν Ἱεραπύτνιοι ἐν τῷ Ἱερῷ τᾶς Ἀθηναίας τᾶς Πολιάδος καὶ οἱ Πριανοιοι ἐν τῷ Ἱερῷ τᾶς Ἀθηναίας τᾶς Πολιάδος. Ὅπότεροι δὲ κα μὴ στάσωσι καθὼς γέγραπται,

ἀποτεισάντων τὰ αὐτὰ πρόσιμα, καθὼς καὶ περὶ τῶν δικαίων γέγραπται.

Τὸ ἐν στίχῳ 2 Ἐνίπας, ὡς ὄνομα Ἄρχοντος, εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλας γειτνιαζούσας πόλεις. Οὕτως ἀναγινώσκουμεν ἐν ἐπιγράφαίς τῆς μὲν Ἰστρώνας: Ἐνίπας Μγαστίωνες, τῆς δὲ Λατοῦς: Ἐνίπαντος τῷ Πύρωνος καὶ Κυδάννῃ τῷ Ἐνίπαντος ἐν ἐπιτυμβίῳ δὲ τῆς Ὀλοῦντος: Ἐνίπας Θαρσυμάχου καὶ Θαρσύμαχος Ἐνίπαντος.

Ἐν στίχῳ 16, μετὰ τὴν λέξιν ὦ νω μένος, προσθέτει ὁ Blass «δανειζοντας καὶ δανειζομένους», ὡς πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Chishull, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἐν τῷ στίχῳ κενὸς τόσος χώρος ὅσον ἀπαιτοῦσιν αἱ λέξεις αὗται.

Ἡ ἐν στίχ. 38 λέξις Ἡροῦκοῖς φαίνεται εἰς τὴν πλάκα ΗΡΟΙ...Σ, ἀναγινώσκουσι δὲ ὁ μὲν Boeckh ΗΡΟΙΚΟΙΣ, ἄλλοι δὲ ΗΡΑΙΟΙΣ καὶ ἄλλοι ΗΡΟΧΙΟΙΣ. Ἡρόχια δὲ τὰ Θεοδαΐσια, τὰ πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου τελούμενα (σελ. 134).

Διὰ τῆς παρουσίας συνθήκης ἐν ἀρχῇ μὲν δηλοῦται ἐμμονὴ εἰς προϋπαρχούσας συνθήκας, μὲ τὰς ὁποίας αἱ συμβαλλόμεναι Χῶραι εἶχον ἰδιαιτέρως συνδεθῆ, ἦτοι ἡ Γόριυς μετὰ τῆς Ἱεραπύτνης καὶ εἰτα ἀμφοτέραι αἱ Χῶραι αὗται μετὰ τῆς Πριάνσου, ὡς εἶδομεν ἤδη ἐν τῷ προηγουμένῳ τριμερεῖ συνθήκῃ, ἀκολουθῶς δὲ συμφωνοῦνται καὶ καθορίζονται τὰ ἐπόμενα:

1. Ἴσοπολιτεία ἐπιγαμίας, ἐπαγγέλματος, ἰδιοκτησίας καὶ φορολογίας μετὰ λεπτομερειακῶν διατάξεων (στ. 1—30).

2. Τιμὰ καὶ ἀποδοχαὶ εἰς τοὺς ἕξ ἑκατέρας εἰς ἑκατέραν πόλιν μεταβαλίνοντας Πρεσβευτὰς ἢ Κόσμοις (στ. 30—40).

3. Ὑποχρεωτικὴ κατ' ἔτος, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ὑπερβωίων, ἀνάγνωσις τῆς συνθήκης (στ. 40—47).

4. Κοινὸν δικαστήριον προσφυγῆς διὰ τὰς παραβάσεις ἢ παραλείψεις ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης (47—53).

5. Διανομὴ ἐνδεχομένης λείας ἐν καιρῷ πολέμου (στ. 53—57).

6. Τρόπος ἐκδικάσεως τῶν πρὸ καὶ μετὰ τὴν συνθήκην διαφορῶν τῶν συμβαλλομένων Χωρῶν (στ. 57—74).

7. Ἀναθεώρησις τῆς συνθήκης διὰ κοινῆς συνεννοήσεως (75—76).

8. Ἀναγκρὰ αὐτῆς εἰς στήλας καὶ ἀνάθεσις εἰς ναοὺς. (77—83).

Χρονολογίαν τῆς συνθήκης καὶ τῆς ἐπιγραφῆς σημειοῦσιν ὁ μὲν Le Bas 408—355, ὁ δὲ Boeckh τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος, ἦτοι περὶ τὰ 220, ὁ Naber μετὰ τὸ 220 καὶ ὁ Reinach Β' αἰῶνα· ἐν τούτοις ἔχομεν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς ἀποδείξεις ὅτι ἡ χρονολογία πίπτει εἰς τὴν περίοδον τῶν φιλικῶν συνεννοήσεων, τὴν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρητῶν ἀρξαμένην, μάλιστα δὲ οὐχὶ εἰς τὰς ἀοχὰς τῆς περιόδου ἀλλ' εἰς χρόνον αὐτῆς προκεχωρημένον, καθ' ὃν τὸ Κοινὸν τῶν Κρητῶν εἶχε διαλυθῆ ἢ διετέλει ἐν ἀδραναίᾳ. Τὰς περὶ τούτου ἀποδείξεις ἐξάγομεν ἐκ τῶν φράσεων τῆς συνθή-

κης : «ἐξέστω τῷ βυλομένῳ δικάσασθαι ἐπὶ ἐπὶ τῷ κοινῷ δικαστηρίῳ», «ὅπερ δὲ τῶν προγεγονότων ἀδικημάτων ἀφ' ᾧ τὸ Κοινοδίκιον ἀπέλιπε χρόνῳ» καί : «προδίκῳ χρήθων καθὼς τὸ Διάγραμμα ἔχει», δι' ὧν φράσεων πρόδηλον εἶναι ὅτι ὑπονείτται τὸ Κοινὸν τῶν Κρητῶν, περὶ τοῦ ὁμιλήσαμεν ἤδη ἐν ὑποσημειώσει 42 τοῦ Πρώτου Μέρους.

Ἀναντίρρητον λοιπὸν εἶναι ὅτι ἡ παρούσα συνθήκη συνήφθη πολλῶ ὕστερον μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταίων ἐν χρόνῳ δὲ καθ' ὃν «ἀπέλιπε» τοῦτο, ἐντὸς πάντως τοῦ 2ου π. Χ. αἰῶνος.

η', Ἡ περὶ συμμαχίας μετὰ Κνωσίων

Δὲν ἔχουμεν εἰμὴ μικρὸν τῆς ἐπιγραφῆς τεμάχιον καὶ τοῦτο πανταχόθεν ἠκρωτηριασμένον. Εὐρέθη ἐντετοιχομένη ὡς ἐπίστρωμα εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν τοῦ ἐν Σηληάρα, παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον Σητείας, ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἐκεῖ εἶδον καὶ ἀνέγνωσαν αὐτήν, πρῶτος μὲν ὁ Halbherr εἶτα δὲ καὶ ἄλλοι Ἀρχαιολόγοι. Ἐκεῖθεν, μερίμνη τοῦ φιλόστοργου Ἰατροῦ Μ. Καταπότη, μετεκομίσθη εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείῳ Ἀρχ. Μουσεῖον. Ἐκ τοῦ τεμαχίου τούτου ἐξήχθησαν τὰ ἐπόμενα :

Κ Α Ι

Δ Ε Κ Α Ι Ε Ν

Ν Η Α Ρ Ι Ο Ν Τ Ω Ν Ε

Σ Θ Α Ι Τ Ο Σ Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Ι

Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Α Ν Ε Ρ Π Ε Τ Ω Ε Σ

5

Ω Ι Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Ι Ω Ι Π Ρ Α Τ Ι Σ Τ Ο Σ Τ Ω Ν

Κ Α Ι Θ Υ Σ Ι Α Ι Ε Ρ Π Ε Τ Ω Ο Κ Ν Ω Σ Ι Ο Σ Π Ε

Δ Ρ Ο Μ Ε Α Σ Ε Ξ Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Α Σ Κ Ν Ω Σ Ο

Ω Σ Ι Ο Ι Ε Ν Σ Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Α Ν Ε Σ Τ Α Θ Ε

Μ Ο Ι Ο Ι Ε Κ Α Τ Ε Ρ Η Κ Ο Σ Μ Ι Ο Ν Τ Ε Ν Π Ρ Ο Α

10

Τ Α Σ Τ Ο Ν Σ Τ Ε Κ Ν Ω Σ Ι Ο Ν Σ Κ Α Ι Τ Ο Ν Σ Ι

Ω Σ Κ Ε Ν Δ Ε Τ Α Ν Σ Υ Ν Θ Η Κ Α Ν Κ Ν Ω Σ Ο

Π Υ Τ Ν Ι Ο Σ Δ Ε Ε Ν Γ Ο Ι Σ Υ Π Ε Ρ Β Ω Ι Ο Ι Σ Π

Ω . . Ο Ι Κ Ο Σ Μ Ο Ι Τ Ο Ν Σ Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Ι Ο Ν Σ Κ Ο Σ Μ

Α . . Ι Σ Τ Α Ν Τ Ι Ε Ν Τ Α Ι Δ Ι Μ Η Ν Ω Ι Κ Α Τ Α Υ Τ Α

15

Α . . Ω Δ Α Ν Δ Ι Δ Ε Μ Η Ε Ξ Ο Ρ Κ Ι Ε Α Ι Α Ν Ο Ι Π Α

Α Ν Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Ι Ν Τ Α Σ Σ Υ Ν Θ Η Κ Α Σ Η Ε Η Ι Τ

Ι Τ Ω Ν Ε Ρ Ε Υ Τ Α Ν Η Μ Η Π Α Ρ Γ Ε Ν Ω Ν Τ Α Ι Ε Κ Α

Ν Ω Ι Α Η Ο Τ Ε Ι Σ Α Ν Τ Ω Ν Ε Κ Α Σ Τ Ο Σ Ο Κ Ο Σ Μ

Τ Ο Ι Σ Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν Ι Ο Ι Σ Κ Α Ι Ο Ι Ε Ρ Α Π Υ Τ Ν

20

Τ Τ Ι Κ Ω Σ Τ Α Τ Η Ρ Α Σ Ε Κ Α Τ Ο Ν Α Ι Δ Ε Τ Ι Κ

Α Ψ Α Ι Η Ε Ξ Ε Λ Ε Ν Ο Τ Ι Μ Ε Ν Κ Α Ε Ξ Ε Λ

Ε Ν Θ Ι Ν Ο Ν Η Μ Ε Ν Α Ν Γ Ρ Α Ψ Α Ι Δ Ε

Ε Ν Τ Ω Ι Ι Ε Ρ Ω Ι Τ Ω Α Π Ε Λ Λ Ω Ν Ο

Ω Δ Ε Κ Α Θ Ε Ω Ι . . . Α Ι

25

Ν Ω Σ Ι Ο Ι Α Ι Δ Ο Κ

Α Ι Τ Ι Η Θ Ι Ν Ω Ν Η Α

Ο Σ Μ Ο Σ Η Α Λ Λ

Ν Τ Α Κ Α Τ

Ν Κ Α Ι Λ

30

Ταῦτα συμπληροῦνται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν (*) ὡς ἔπεται :

— — καὶ — — | — — δὲ καὶ ἐν — — | — — ν παριόντων
 ξ — — | — — σθαι τὸς Ἱεραρυτνίος — — | — — αἱ δὲ κα Κνώ- 5
 σιος ἔλθῃ ἐνς Ἱεράρυτναν ἐρπέτω ἐς τὸ ἀρχεῖον — — || — τῷ
 Ἱεραρυτνίῳ πράτιστος τῶν — — | — — καὶ θυσία ἐρπέτω ὁ
 Κνώσιος πε — — | — — δρομέας ἐξ Ἱεραρυτνας Κνωσόνδε —
 — | — — οἱ μὲν Κνώσ.οι ἐνς Ἱεράρυτναν ἐς τὰ Θευδαΐσια —
 — | — — οἱ κόσμοι οἱ ἑκατέρῃ κοσμιόντεν πρὸ ἀμερῶν — — || 10
 — — τας τὸνς τε Κνωσίους καὶ τὸς Ἱεραρυτνίους — — | —
 — ἀναγινώσκεν ἰδὲ τὰν συνθήκην Κνωσοῖ μὲν ἐν τοῖς — — |
 — — Ἱεραρυτνίος δὲ ἐν τοῖς Ὑπερβωίοις π — — | — — οἱ
 Κνωσίοι κόσμοι τὸνς Ἱεραρυτνίους κόσμος — — | — — ἀφ' ᾧ
 κα ἐπιστάντι ἐν τῷ διμήνῳ κατ' αὐτὰ — — || — — τὰν βωλάν, 15
 αἱ δὲ μὴ ἐξορκίζαιαν οἱ παρ' ἑκατέροις κόσμοι τὰς ἀγέλας | ἢ μὴ
 παραγγεῖλαιεν ἐπὶ τὰν ἀνάγνωσιν τῆς συνθήκας ἢ ἐπὶ τ — — |
 — — ι τῶν ἐρευτῶν ἢ μὴ παργένωνται ἑκατερ — — | — — χρό-
 νῳ ἀποτεισάντων ἕκαστος ὁ κόσμος — — | — — ὁ Κνώσιος
 τοῖς Ἱεραρυτνίοις καὶ ὁ Ἱεραρυτνίος τοῖς Κνωσίοις — — || — 20
 — ἀργυρίῳ ἀττικῷ στατήρας ἑκατόν. Αἱ δὲ τι κα δ' ἴξῃ ταῖς πό-
 λεσι κοινῶ | βωλευσαμέναις ἐνγράψαι ἢ ἐξελέν, ὅ,τι μὲν κα ἐξέ-
 λωμεν μῆτε ἔνορκον μῆτε ἔνθινον ἤμεν ὅ,τι δὲ κα ἐνγράψωμεν
 ἔνορκον καὶ ἔνθινον ἤμεν, Ἀνγράψαι δὲ — — | — — ἐν τῷ ἱε-
 ρῶ τῷ Ἀπέλλωνος τῷ Δελφιδίῳ — — | — — τῷ Δωδεκαθέῳ
 σταῖσαι — — || — — Κνωσίοι αἱ δ' ὁ κόσμος — — | — — αἱ τι 25
 ἢ θίνων ἢ ἀνθρωπίνων — — | — — κόσμος ἢ ἄλλος — — |
 — — ντα κατ — — | — — ν καὶ λ — — || — — 30

Παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τέλει τοῦ στ. 22 καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ 23 προστί-
 θενται : « . . ωμεν μῆτε ἔνορκον μῆτε ἔνθινον ἤμεν, ὅ,τι δὲ κα ἐνγράψωμεν
 ἔνορκον καὶ . . ». Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τοιαύτη τις ἔννοια, πολὺ συνή-
 θης εἰς παρομοίας συνθήκας, θὰ περιείχετο ἐξ ὀλοκλήρου καὶ εἰς τὴν παροῦ-
 σαν. Μετὰ τὸ : « ὅ,τι μὲν κα ἐξέλωμεν μῆτε ἔνορκον μῆτε ἔνθινον ἤμεν », θὰ
 εἶπετο ἀναγκαιῶς : « ὅ,τι δὲ κα ἐνγράψωμεν ἔνορκον καὶ ἔνθινον ἤμεν ».
 Ἄλλὰ πᾶσαι αἱ λέξεις αὗται εἶναι προφανῶς πολλὰ ὥστε νὰ μὴ χωρῶσιν
 εἰς τὸ μικρὸν τῆς πλακῆδος κενόν. Ὑποθέτομεν λοιπὸν ἀβλεψίαν τοῦ χαρά-
 κτου, ἀντιπαρελθόντος τοῦ δευτέρου μέρους, τὴν ἀντίθετον δηλ. πρώτασιν, τὴν

(*) Halbherr (Mus. Ital. III, 1890, p. 612 κ. ἑ.),

Chr. Majuri (Ausonia, IV, 1909, p. 241).

Blass (Kr. Inschr. No 5073).

Marg, Guarducci (Tit. Cretae Mediae. 1935, p. 69—70).

ὅποιαν ἠναγκάσθη νὰ προσθέσῃ κατωτέρω δι' ἰδίας προτάσεως. Διὰ τοῦτο τοὺς στίχους 26 καὶ 27 συμπληροῦμεν καὶ ἀναγινώσκωμεν οὕτω : «αἱ δ' ὁ κα δόξῃ ἐνγράψαι τι ἢ θίνων ἢ ἀνθρωπίνων, κύριον ἤμεν».

Διὰ τοιούτων συμπληρώσεων καὶ ἀναγνώσεων τοῦ ἐν τῷ τεμαχίῳ τῆς ἐπιγραφῆς κειμένου ἀποδίδεται ὅλον σχεδὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ δευτέρου τῆς συνθήκης μέρος, τὸ ὅποιον φαίνεται διακανονίζον :

1. Τὰς τιμὰς καὶ τὰς ἀποδοχάς, τῶν ὁποίων ἐδικαιοῦντο οἱ ἑκατέρωθεν Κόσμοι καὶ Πρεσβευταί, ὁσάκις μετέβαινον εἰς ἑκατέραν πόλιν εἴτε διὰ κοινὴν ὑπόθεσιν εἴτε δι' ἑορτὴν (τὴν τῶν Θεουδαισίων ἐν Ἱεραπύτνῃ ἢ τὴν ἐν Κνωσῷ τοπικὴν).

2. Τὴν κατ' ἐνιαυτὸν ἀνάγνωσιν τῆς συνθήκης ἐν Ἱεραπύτνῃ μὲν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ὑπερβωίων ἐν Κνωσῷ δὲ κατὰ τὴν τῆς πόλεως ἑορτὴν.

3. Τὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης.

4. Τὴν δι' ὅρκου ὑπόσχεσιν τῶν ἐν ἡλικίᾳ πολιτῶν περὶ τηρήσεως τῆς συνθήκης.

5. Τὴν ἐπιβολὴν κυρώσεων (χρηματικῶν προστίμων, «ἀργυρίου ἀτικοῦ στατήρας ἑκατόν»), ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οἱ Κόσμοι παρέλειπον τὴν ἀνάγνωσιν τῆς συνθήκης ἢ τὴν ὅρκισιν τῶν πολιτῶν.

6. Τὴν ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης (ἐνγράψαι ἢ ἐξελέν).

7. Τὴν εἰς στήλας ἀναγραφὴν τῆς συνθήκης καὶ ἀνάθεσιν αὐτῆς ἐν ναοῖς Ἱεραπύτνης καὶ Κνωσοῦ.

Ἐπὶ τούτοις πιθανὸν εἶναι ὅτι διὰ τῶν στίχων 28 καὶ ἐξῆς, ἐνθα αἱ λέξεις : «κόσμος ἢ ἄλλος», διακανονίζετο ἢ τῶν παρχιάσεων τῆς συνθήκης ἐκδικασίς καὶ τιμωρία, οἷον καὶ τῇ συνθήκῃ Ἱεραπυτνίων - Πριανσίων (στ. 47 κ. ἐ.) εἶδομεν.

Διακρίνει τις εὐκίλως ὅτι λείπει τὸ πρῶτον καὶ οὐσιωδέστερον τῆς συνθήκης μέρος, ἤγουν οἱ ὅροι ἐφ' οἷς κατέπυον αἱ ἔριδες ἢ καθίστατο ἰσοπολιτεία καὶ ὅτι ἐπομένως τὸ ἐλλείπον τοῦτο μέρος θὰ περιείχετο εἰς τὰ ἐκπετόντα τῆς ἐπιγραφῆς τεμάχια.

Διακρίνει τις ὅτι ἔτι τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν μέρος (δευτέρον ἡμῶν) τῆς συνθήκης προσμοιάζει ἐν πολλοῖς πρὸς ἐκεῖνας τὰς συνθήκας δι' ὧν συνωμολογεῖτο φίλια καὶ ἰσοπολιτεία μετὰ σκεπὸν τὴν πρόληψιν πολέμου, οὐχὶ δὲ πρὸς τὰς τὸν τερματισμὸν αὐτοῦ ἀποσκοπούσας. Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Halbherr, πρώτου τὴν κολοβὴν ἐπιγραφὴν δημοσιεύσαντος καὶ ἀποφανθέντος ὅτι ἡ παροῦσα συνθήκη ὑπῆρξε συνέπεια τοῦ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 3ου αἰῶνος πολέμου Ἱεραπυτνίων καὶ Κνωσίων, ἐκεῖνου τοῦ πολέμου, τὸν ὅποιον, ὡς εἶδομεν, ὑπαινίσσεται καὶ ἡ ἐν τῇ συνθήκῃ Ἱεραπυτνίων - Ροδίων φράσις : «εἰς τὸν ἐνεστακότα Ἱεραπυτνίοις πόλεμον ποτὶ Κνωσίους καὶ τοὺς συμμάχους», δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις καὶ νὰ σκεφθῶμεν ὅτι μᾶλλον περὶ συνθήκης ἰσοπολιτείας πρόκειται.

Οὕτως ἢ ἄλλως, ἡ τῆς συνθήκης χρονολογία πίπτει εἰς τοὺς μετὰ τὸ

220 χρόνους, ἤτοι εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Κοινοδικίου φιλικῶν συνεννοήσεων.

Ἄλλ' εἶναι ἄπορον, πῶς ἐπιγραφὴ ἀφορῶσα Κνωσὸν καὶ Ἱεράπυτναν, εὑρέθη, ὡς καὶ προσέτιμον, εἰς τὸν κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς Ἰτάνου ναὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου. Ἐξηγήθη γνώμη καθ' ἣν ἡ ἐπιγραφὴ προήρχετο ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Ἐλεῖαν χώραν ἔρου τοῦ Δικταίου Διός, ἀνατεθεισα ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων καθ' ὃν χρόνον οὗτοι κατεῖχον τὸ Ἱερόν τοῦτο μὲ τὴν περὶ αὐτὸ χώραν (Ξανθ. Ἀρχ. Ἐφημ 1906, σελ. 207). Τοιαύτην καὶ ἡμεῖς ἐξηγέσκαμεν γνώμην διὰ τὰ ἐξηγήσωμεν τὴν εὕρεσιν τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τοσαύτην ἀπὸ τῆς Ἱεραπύτνης ἀπόστασιν. Ἄλλ' ἐσκέφθημεν κατόπιν ὅτι ἐπιγραφὴ ἡ ὁποία καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ τῇ συνθήκῃ σχετικῷ ἔρου ἐπεβάλλετο νὰ εἴναι κατατεθειμένη ἐν Ἱεραπύτνῃ καὶ ἐν ὠρισμένῃ αὐτῆς ναῷ, δὲν ἐπετρέπετο νὰ μετακομισθῇ εἰς τὸ Δικταῖον Ἱερόν καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν θὰ προέρχεται ἐκ τοῦ Ἱεροῦ τούτου τὸ εὑρεθὲν τεμάχιον αὐτῆς. Καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Halbherr, καθ' ὃν ἡ πλάξ, ἐρριμμένη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱεραπύτνης εἰς τινα αὐτῆς ἀκτὴν, παρελήφθη ὑπὸ πλοίου ὡς ἔρμα μετ' ἄλλων λίθων καὶ ἐξεφορτώθη εἰς Παλαιόκαϊτρον, ὁπόθεν περισυνελέχθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου, δὲν εὕρισκομεν ἐπαρκῆ. Πιθανώτερον θεωροῦμεν ὅτι ἡ πλάξ, ὡς ἀντίγραφον τῆς ἐν ναῷ τῆς Ἱεραπύτνης ἀποκειμένης συνθήκης, μετεκομίσθη εἰς Ἰτάνον πρὸς ἀπέδειξιν τῆς ἀποκαταστάσεως εἰρήνης καὶ φιλίας μεταξὺ Ἱεραπύτνης καὶ Κνωσοῦ καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συνάψεως τῆς μεταξὺ Ἱεραπυτνίων καὶ Ἰτανίων συνθήκης, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ἐξ ἴσου πιθανὸν θεωροῦμεν καὶ τοῦτο, ὅτι τὰς κινήσεις τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς παρακολουθοῦσα ἡ Ἰτάνος, ἐφρόντισε νὰ πρὸςμεθευθῇ ἐκ Κνωσοῦ (ἀπὸ τοῦ Κοινοδικίου) ἀντίγραφον τῆς συνθήκης, τὸ ὁποῖον χαράξασα ἐπὶ πλακός, ἐφύλαξεν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτῆς, ὡς εἴπομεν ὅτι ἔπραξε καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν (v'). Τὸ ὅτι ἡ χάραξις ἐγένετο εἰς Ἰτάνον συνάγομεν καὶ ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ Α, τὸ ὁποῖον φέρεται ἐν πλακῖ ἔχον κεκαμμένην πρὸς τὰ κάτω τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμὴν, γραφὴν τὴν ὁποῖαν εἶδομεν καὶ εἰς τινος τῆς Ἰτάνου ἀλλὰ καὶ ἄλλων πόλεων ἐπιγραφὰς μετὰ τὸ 204 π. X.

Ἡ πλάξ λοιπὸν θὰ ἦτο κατατεθειμένη ἐν Ἰτάνῃ, καταθρυμματίσθη δέ, ὅτε καὶ δι' αὐτὸν λόγον καὶ τὰ λοιπὰ μνημεῖα κατὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ τεμάχιον αὐτῆς εὑρεθὲν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μετεκομίσθη εἰς τὴν παρακειμένην Μονὴν Τοπλοῦ, ὅπου καὶ ἑτέρα ἀπὸ τῆς Ἰτάνου ἐνεπίγραφος πλάξ εἶχε μετεκομισθῇ. Ἐκ Τοπλοῦ δὲ παραλαβὼν τὸ τεμάχιον ὁ Ἱερομόναχος, ὁ τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἀνακαινίσας τῷ 1870, ὡς εἴπομεν καὶ ἐν τῇ «Ἐκκλησια Κρήτης» (σελ. 105, ὑποσημ. 17), ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸ εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν.

(v'). Βλ. Μνημεῖα Πραισοῦ II, Β', α', σελ. 114.

Εἰδικαὶ παρατηρήσεις.

1. (στ. 8) **δρομεῖς** θὰ εἶναι οἱ ἀπὸ Ἱεραπύτνης εἰς Κνωσὸν ἐκδρομεῖς ἢ μάλλον οἱ ἀγώνων δρόμου μετέχοντες.

2. (στ. 9, 13) **Θευδαΐσια** εἶπομεν καὶ ἀλλαχού ὅτι ἦσαν ἑορταὶ τῆς Ἱεραπύτνης, ἀλλὰ καὶ τῆς Λατοῦς καὶ τῆς Δύκτου καὶ τῆς Ὀλοῦντος. Ἱπερβώια δὲ ἐτελοῦντο ἐν Ἱεραπύτνῃ, ἐν Μάλλεα καὶ ἐν Πριάνοφ.

3. (στ. 18) **ἐρευτᾶν** = ἐρευτῶν = ἐρευνητῶν. «Θὰ εἶχον τὸ καθήκον ἐπαγρυπνήσεως, ὁμοίον πρὸς τὸ τῶν Νομοφυλάκων ἐν ἄλλοις Κράτεσιν ἢ τὸ τῶν Πραιγίστων, τῶν ἐπὶ τῆς εὐνομίας, οἱ ὅποιοι ἐν συνθήκῃ Λατοῦς καὶ Ὀλοῦντος ὀνομάζονται Ἐρευνιόντες καὶ ρυθμιζόντες». (Halbherr).

4. (στ. 24) **Δελφιδίου** ἢ Δελφινίου Ἀπόλλωνος ὑπῆρχαν ἐν Κνωσῷ.

5. (στ. 25) **Δωδεκαθέον** ἐν Ἱεραπύτνῃ θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ ἐπιμένῃ σελίδι.

6. **Τά :** ἐνε, τόνε (=εἰς, τοῦς) δὲν ἀπαντῶσιν εἰς γραφικὰ Μνημεῖα Ἱεραπύτνης. Ἡ συνθήκη λοιπὸν θὰ στυτάχθη ἐν Κνωσῷ.

II. ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑΙ**Α'. Ἐγερσις Δωδεκαθέου (*)**

Ἡ πλάξ, ἐν Ἱεραπύτνῃ εὐρεθεῖσα καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου σήμερον φυλαττομένη, περιέχει τὰ ἀκόλουθα :

— — — — — Ἀπόλλωνι Δεκαεφάρῳ καὶ τοῖς δώδεκα θεοῖς καὶ Ἀθαναίᾳ Πολι- ἀδι ἐπεμέληθεν ἐκ θεμελίω ἀ- χει ἐπὶ τὸν καταλοβέα τὸν ἐπὶ τῷ 5 ὀρθοστάτη καὶ τὰ θυρώματα οἱ ἐ- πὶ τῶν Δυμάνων κοσμώντων — — — — — Ἀγῆσιμάχῳ τῷ Σωτέλει,	Σώσιος τῷ Μηλίωνος, 10 Εὐφάμῳ τῷ Ἀσκάντῳ, Εὐφάμῳ τῷ Τενφίλῳ, Πρατιφάνεος τῷ Ἐπάρχῳ, Θίωνος τῷ Μηλίωνος Θώρακος τῷ Κλεοβώλῳ, 15 Θίωνος τῷ Πολυκράτους, Σενοφίλῳ τῷ Ἰμεραίῳ, Βούλῳ τῷ Πορτεσίλα.

Ἐκ τῶν λέξεων : «ἐπεμέληθεν ἐκ θεμελίω» συνάγομεν ὅτι οὐχὶ περὶ ἐπισκευῆς ναοῦ πρόκειται, ἀλλὰ μάλλον περὶ ἀρχικῆς ἐγέρσεως, καὶ ταύτης οὐχὶ πλήρους, ἀλλὰ μερικῆς, ἥτις ἀπὸ θεμελίων μέχρι καταλοβέως, τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀρθοστάτου. Τὸ ἐκτελεσθὲν δηλονότι τῆς οἰκοδομῆς μέρος περιελάμβανε : τὰ θεμέλια, τὸν ὀρθοστάτην, (ἦγουν τὴν ἐκ μεγάλων συνήθως καὶ

(*) Novosadsky (Mitth. 1886 XI)—Halbherr M. Ital. III p, 617 Blass (Kret. Iuschr. No 5045).

ἀεχόντων λίθων θάσιν τῆς οἰκοδομῆς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρις ὕψους ἑνὸς περίπου μέτρου), καὶ τὸν καταλοθεῖα, (ἤγουν τοὺς ἀπὸ τοῦ ὀρθοστάτου μέχρι τοῦ γείσου τείχους (41). Ἡ οἰκοδομία θὰ συνεπληρώθη βραδύτερον, διότι εἶναι καὶ ἄλλοθεν γνωστὸν (42) ὅτι ὑπῆρχε ναὸς Δωδεκαθέου ἐν Ἱεραπύτνῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος. Ἀπόλλων δὲ Δεκαταφόρος (43) ἐλάτρευετο καὶ ἐν Ἀπελλωνίᾳ, ὡς λέγει ὁ Fabricius.

Ὁ ναὸς τοῦ Δωδεκαθέου θὰ ἦτο τρίκλιτος ἢ τριμάρτυρος, ὡς λέγομεν σήμερον περὶ χριστιανικῶν ναῶν, διότι θὰ ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι ἑνὸς μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος Δεκατηφόρου, ἔπειτα τῶν Δώδεκα θεῶν καὶ ἕκαστος τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, Φυλῆς Δυμάνων (στ. 7), ἐπὶ τῆς ὁπέρας ἐγένετο ἡ οἰκοδομία, ἀπαντᾶται, ὡς καὶ ἡ τῶν Ἑλλέων καὶ Παμφύλων, ὅπου ὑπῆρχον Δωρεῖς. Ἐν Γόρτυνι τοῦλάχιστον εὐρίσκομεν αὐτὴν εἰς τέσσαρας ἐπιγραφάς, εἰς μίαν δηλ. παρὰ τῇ Ψιλάκι (Ἰστ. Κρ. Α', σελ. 585) καὶ εἰς τρεῖς παρὰ Blass. (Kret. Inschr. No 5016, 5019 καὶ 5146), πάσας τοῦ Β' αἰῶνος π. Χ.

Εὐφάμους βλέπομεν ἐνταῦθα δύο συνάρχοντας, (στ. 11 καὶ 12), τὸν υἱὸν τοῦ Ἀσκανίου καὶ τὸν τοῦ Τεοφίλου. Μᾶς ὑπομνηστικοὶ τὰ περὶ Εὐφάμου τῆς Ἰτάνου λεχθέντα (σελ. 17—18). Ἀσκωντὸν δὲ καὶ Ἱμεραῖον εἶδομεν καὶ εἰς νομισμᾶτα Ἱεραπύτνης (σελ. 53). Συμπεραίνομεν λοιπὸν ὅτι τὰ νομισμᾶτα ἐκεῖνα καὶ τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενον οἰκοδομικὸν ἔργον δὲν ἀφίστανται πολὺ χρονικῶς.

Β'. Ἐπισκευὴ ἀγαλμάτων τοῦ Δικταίου Ἱεροῦ (*)

Ἡ ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφὴ πλάξ, φυλαττομένη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἱερακλείου, φέρει τὰ ἀκόλουθα :

Ἐπὶ τὰς Κκιμίδος κοσμήτων	Ἰσοδοῦ Δικτ	Ἱερακ	πρόσωπον	10
τῶν συμ Βουάφ τῷ Ἀμφέρωντος	(Δατῶν) καὶ Νίκην ἀναγράφει.			
ἐπεμέληθεν ἐν τῇ Ἱερῷ τῷ	(Ὁ δ' ἐκ) ὁμοιον Βουάος Ἀμφέ-			
(Ζ)ηνὸς Δικταίου τὰ ἀρχαῖα	(ροντος, Ἀκ)άστων Βραμισαλ-			
(ἀ)γάλματα θεραπεύσαντες	5	Εὐρυκάρτεος		
(θεός) ἐπισκευῶσαι καὶ χρυσο-		Εὐρυκάρτεος		15
(σαι) Ἀθανάϊαν, Ἀρτεμιν, Ἀτλαν			θεός	
(τα) τῆς Σφιγγας ἀστραγαλίσ-			Μοιρίλ(ω).	
(κι) ἐπὶ τῶν ὑποποδίων καὶ				

41. Καταλοθεῖα, λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Λεξικοῖς, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Θησαυρῷ Ἑρρίκου Στεφάνου.

42. Ἡ συνθήκη Ἱεραπυτνίων—Κνωσίων, περὶ ἧς ἐφθήμεν εἰπόντες, ὀρίζετο διὰ τὴν ἀνάθειον αὐτῆς Δωδεκαθέου Ἱεραπύτνης. Δωδεκαθέου δὲ, ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῶν Δώδεκα θεῶν (Διός, Ἡρακ, Ποσειδῶνος, Διμήτρος, Ἑρμοῦ, Ἡρακίστου, Ἀθηνᾶς, Ἀπόλλωνος, Ἀρτέμιδος, Ἑστίας, Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης).

43. «Ὁ μὲν δὲ Πόθιος κλιούμενος καὶ Δεκατηφόρος τοῖς Αἰγυπτίοις μάλιστα εἰσάκει ξοάνοις». (Παυσανίας I, XLII, 5).

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ξενθ. (Ἄρχ. Ἐφ. 1908). Ἐπιτεθῆναι ὑπὸ Ἀγγελάκη εἰς «Σητειακά» σελ. 66, ἐνθ' αὐτὸ ὄνομα Ἀκιάστων διορθωτέον εἰς Ἀκάστων, ὅπερ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (Ὀλοῦντος) ἀναφέρεται ὁμοίως ἔχον.

Πρόκειται οὐχὶ περὶ Ψηφίσματος, ὡς λέγει ὁ Reinach (να'), ἀλλὰ περὶ πράξεως χρονολογικῆς ἢ ἀναμνηστικῆς, ἀναφερομένης εἰς τὴν τῶν παλαιότερων ἀγαλμάτων τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Δικταίου Διὸς γενομένην ἐπισκευήν, ἢ ὁποῖα συνίστατο : εἰς τὴν ἐκ νέου ἐπιχρῶσιν τῶν τῆς Ἀθηνᾶς, Ἀρτέμιδος καὶ Ἀντιλάντος, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτῶν στερῶσιν τῶν τῶν Σφιγγῶν, εἰς τὴν ἀναγραφὴν (ζωγράφειαν) τοῦ προσώπου τοῦ Διός, τῆς Ἥρας, τῆς Λατοῦς καὶ τῆς Νίκης.

Εἰς τὰ ἐπισκευασθέντα ταῦτα παλαιὰ ἀγάλματα, ἂν προσθέσωμεν καὶ τὰ νεώτερα ἢ τὰ μὴ χρήζοντα ἐπισκευῆς, θὰ ἴδωμεν πόσον μέγας θὰ ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ Δικταίῳ Ἱερῷ ἀγαλμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμοίως οὐδὲν διεσώθη ἢ οὐδὲν εὗρέθη. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ἐπισκευῆς (ἐπιχρῶσεως, ἀναγραφῆς) ἀγόμεθα εἰς τὴν σκέψιν ὅτι τὰ ἀγάλματα τοῦ Ναοῦ, τὰ ἐπισκευασθέντα τοῦλάχιστον, ἦσαν ξύλινα (ξύλινα), ἀπλᾶ ἢ καὶ ὑπὸ χαλκοῦ ἢ ὑπὸ χρυσοῦ κεκαλυμμένα, ὡς συνήθως ἐν τινι ἐποχῇ ἐγίνετο καθ' ἃ πληροφορεῖ ὁ Χρ. Τσοῦντας ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης (σ. 71, 108). Ἀλλὰ περὶ τούτων καὶ περὶ τοῦ Ἱεροῦ ἐν γένει θὰ ὁμιλήσωμεν διεξοδικῶς ἐν ἰδίᾳ παραγραφῇ τοῦ Τρίτου μέρους.

Ποῦ ἦτο ἀνατεθειμένη ἢ ἐναπίγραφος πλάξ, ποῖοι ἀνέθηκαν αὐτὴν καὶ πότε, δυνάμεθα εὐκόλως νὰ ἐξακριβώσωμεν βοηθούμενοι πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ πλάξ εὗρέθη ἐν Παλαιοκάστρῳ καὶ ἐν θέσει περὶ τὸ 11)2 μίλιον ἀπεχούσης τῆς τοῦ Ρούσου—Λάκκου, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τὰ εἰρηπια τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Δικταίου Διός, ἔπειτα δὲ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λέξεων «Καμυρίδος» καὶ «Ἱερῷ Ζηνὸς Δικταίῳ». Οὐδεμίᾳ οὕτω μένει ἀμφιβολία ὅτι ἢ ἀνάθεσις εἶχε γίνῃ εἰς τὸ Ἱερόν τοῦ Δικταίου Διός, ὅτι τὴν ἀνάθεσιν ταύτην ἐνήργησαν οἱ ἐν Ἱεραπύτνῃ (τῇ καὶ Καμύρῳ καλουμένη), ἐπὶ ἀρχούσης φυλῆς Καμυρίδος καὶ ὑπὸ πρωτόκοσμον Βούαον κοσμώντες Ἀνάσσων καὶ τέσσαρες ἄλλοι Κόσμοι, ὧν τὰ ὀνόματα ἐξέπεσον μετὰ τεμαχίου τῆς πλακῆς, καὶ ὅτι ἢ τῆς ἐπισκευῆς τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῆς ἀναθέσεως τῆς ἐπιγραφῆς χρονολογία πρέπει ν' ἀναχθῇ εἰς τὰ ἔτη τὰ μετὰ 145 καὶ 139 π. Χ., καθ' ἃ οἱ Ἱεραπύτνιοι κατατροπώσατες τοὺς Πραισίους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν καταλαβόντες εἰσῆλθον εἰς τὴν τῶν Ἱτανίων καὶ κατέλαβον τὸ Ἱερόν τοῦ Δικταίου Διός, τὸ ὁποῖον διεξεδίκουν ἔκτοτε ὑπὲρ ἑαυτῶν.

Προφανῆς εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ἔσπευσαν καὶ ἐπισκευὰς νὰ ἐνεργήσωσιν ἐν τῷ ναῷ καὶ πράξιν διὰ τὰς ἐπισκευὰς ταύτας νὰ χεράξωσιν ἐπὶ πλακῆς θυσεξάλειπτον οἱ Ἱεραπύτνιοι. Ἐσκόπουν ἀναμφιβόλως ὅπως καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Ναοῦ ἀξιώσεις αὐτῶν ἐνισχύσωσι καὶ τὰς πρὸς ἐπίμονον διεκδικήσιν τῶν ἀξιώσεων τούτων διαθέσεις αὐτῶν ἐμπράκτως ἐκδηλώσωσι.

III. ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ

Α'. Πρὸς θεοῦς (*)

α'. Δία καὶ Ἦραν	β'. Δήμητραν καὶ Κόρην	γ'. Δία
ΖΗΝΙ ΜΗΛΙ	ΤΑΝ ΔΑΜΑΤΡΑΝ	ΔΙΟΣ
ΧΙΩΙ ΚΑΙ ΗΡΑΙ	ΚΑΙ ΤΑΝ ΚΩΡΑΝ	ΒΡΟΝΤΑΙ
ΜΗΛΙΧΙΑΙ	ΑΡΧΕΔΙΚΑ ΖΗΝΟΦΙ	ΟΥ
ΣΩΤΑΣ ΥΠΕΡ	ΛΩ ΜΕΤΑ ΤΑΝ ΠΕΡΙ	—
ΠΑΡΔΑΛΑ	ΣΤΑΣΙΝ ΥΠΕΡ ΤΑΣ	—
ΕΥΧΗΝ.	ΠΟΛΕΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ	—
—	ΙΔΡΥΣΑΤΟ.	—

δ'. — — — — (ἄγνωστον)

ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΜΗΔΕΟΣ
ΙΤΑΝΙΟΣ ΕΠΟΙΚΟΣ ΕΠΟΙΕΙ

Τὸ δεῦτερον τῶν ἄνω ἀναθηματικῶν ἐπιγραμμάτων, εἰς δὲ βλέπομεν Ζηνοφίλον, θὰ εἶναι σύγχρονον μὲ τὸ τοῦ τύπου 6 καὶ εἰς τὸ 200 π. Χ. ἀναγόμενον τετράδραχμον νόμισμα μὲ ὄνομα ΖΗΝΟΦΙ (σελ. 53).

*Ἡ Ἀρχεδίκη Ζηνοφίλου, εὐγνωμονοῦσα διὰ τὴν διάσωσιν ἀπὸ ἰνδύνου, ἡ ὁποῖα, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τῆς λέξεως περιστάσιν, θὰ ἦτο κίνδυνος τῆς πόλεως γενικῆς, ἔδρυσεν ἰδίᾳ δαπάνη ἀγάλμα ἢ στήλην τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης (Περσεφόνης) ὡς εὐχὴν ἢ εὐχαριστίαν ὑπὲρ τῆς πόλεως.

Τὸ δ' ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐμφαίνει τὸ ὄνομα Ἰτανίου Γλύπτου κεχαρμημένον εἰς τὴν βλάσιν ἀγάλματος, μνημονεύεται καὶ ὑπὸ ἄλλων Συγγραφέων (νβ'). Ὁ Ἰτανίος οὗτος ἔποικος θὰ ἦτο ἐγκαταστημένος εἰς Ἱεράπυτναν μονίμως, οὐχὶ δηλ. ὡς ἀπλοῦς μέτοικος δυνάμει τῆς περὶ ἰσοπολιτείας Ἰτανίων καὶ Ἱεραποτυνίων συνθήκης, τὴν ὁποίαν περιελάβομεν εἰς τὰ Γραφικὰ μνημεῖα ἀμφοτέρων τῶν πόλεων (σελ. 65, 129), ἀναγαγόντες αὐτὴν εἰς τὰ ἔτη 146—145. Ἡ ἐγκατάστασις λοιπὸν τοῦ Ἰτανίου ἐποίκου, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευὴ τοῦ ἀγάλματος, θὰ ἐγίναν πρὸ τοῦ ἔτους 145 π. Χ.

(*) Ἐδημοσιεύθησαν τὰ μὲν α', β' καὶ δ' ὑπὸ Blass (Kret. Insch. p. 320—321) τὸ δὲ γ', ὡς καὶ τὸ α', ὑπὸ τοῦ Halbherr (Mus. Ital. 1890, p. 617). (νβ'). Ἰπὸ Σβορώνου (Numism. οελ. 201, ὑποσ.) ἐκ τοῦ C. I. G., No 2602. Ἰπὸ Ad. Reinach (Revue des Etud. Gr. 1911, p. 416).

Β'. Πρὸς Αὐτοκράτορα (*)

α'. Τιβέριον Κλαύδιον	β'. Πρὸς	— — — —
ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ		
ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ		ΕΥΣΕΒΗ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ		ΑΥΤΟΚΡ
ΤΑΣ ΟΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ	ΑΤΟΡΑ	
ΑΝΔΡΟΒΑΜΟ		ΥΣ ΕΥΕΡΓΕ
ΝΑΣ ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗ	ΤΗΝ	
ΣΕΝ		

Τὸ α' ἐπίγραμμα εὐρέθη εἰς τὴν ἐξοχὴν, κατὰ τὴν θέσιν «Καλαμωνίτης», ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Ἱεραπύτνης καὶ θὰ ἠδυνάμεθα διὰ τοῦτο νὰ νοήσωμεν ὁδὸς καὶ ἀνδροβάμονα· ἀγροτικούς* ἀλλὰ πιθανώτερόν μοι φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ ὁδῶν καὶ παρόδων (στενωπῶν) τῆς πόλεως (44). Τιβέριος Κλαύδιος θὰ εἶναι ὁ τοῦ 41—54 μ. Χ. Αὐτοκράτωρ Ρώμης.

* Ἐν τῷ β' ἐπιγράμματι, εὐρισκομένη ἐν ναφ τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἐν Ἱεραπέτρῳ, τὸ ἑλλείπον ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος θὰ εἶναι, ὡς ὑποθέτω, τὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου Ἀντωνίνου ἢ Καρακάλλα (211—217 μ. Χ.), διὰ τὸν ὁποῖον εἶδομεν καὶ ἐν Ἰτάνῳ ἀφιέρωσιν μὲ τὴν λέξιν ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ ἠδύνατο καὶ ἐνταῦθα νὰ γίνῃ ἀνάλογος τῆς ἑλλείπου ἐπιγραφῆς συμπλήρωσις.

Γ' Πρὸς Νεκρούς (ἐπιτύμβια) (*)

α'.	β'.	ε'.
ΕΤΕΑΝΩΡ ΜΕΛΑΝΘΥΡΩ	ΣΩΡΧΟΣ	ΖΩΣΙΜΗ
ΟΥΤΟΣ ΟΙΚΙΖΟΜΕΝΑΣ	ΧΑΡΙΔΑΜΩ	...
ΤΑΣ ΙΕΡΑΠΥΤΝΑΣ ΑΚΜΑ	γ'.	στ'.
ΖΕ· ΤΟΥΤΩ ΓΥΝΑ ΠΥΡΡΑ	ΕΥΧΡΗΣΤΑΣ	ΝΕΜΕΣΙΣ
ΚΑΙ ΤΕΚΝΑ . . . ΑΝΕΩΝ	ΚΡΙΑΛΛΩ	...
ΜΕΛΑΝΘΥΡΟΣ . . . ΑΡΟΣ	δ'.	ζ'.
ΕΧΟΙΤΑΣ . . . ΟΠΥΛΙΣ	ΒΟΥΛΑ	ΑΧΙΛΛΑ
ΕΤΥΜΑ ΑΠΟ ΜΕΛΑΝΘΥΡΩ	ΑΠΟΛΛΩ	...
ΤΟ ΕΠ· ΑΜΕ ΓΕΝΟΣ ΜΕΛΑΝΘΥΡΩ	ΝΙΩ	— — —
ΚΑΡΑΝΟΣ ΜΕΛΑΝΘΥΡΩ	— — —	— — —

(*) Halbherr (Mus. Ital. III, 1890, No 40, 42).

Boeckh (C. I. G. Vol. 2, p. 424, No 2570).

44. Ἀνδροβάμων ἢ ἀνδρόβασμος εἶναι ἡ στενὴ ὁδὸς διὰ τῆς ὁποίας εἰς μόνος ἄνθρωπος δύναται νὰ διέλθῃ (μονοπάτι).

(*) Ἐδημοσιεύθησαν πάντα μὲν (πλὴν τοῦ α') ὑπὸ Halbherr (Mus. Ital. III, 1890, No 41, 44—51) τὰ δὲ α', β', γ' καὶ δ' ὑπὸ Blass (Kret. Insch. No 5049—5052). Τὸ α' καὶ ὑπὸ Boeckh (C. I. G., Vol. 2, p. 421, No 2563).

η'.

θ'.

ι'.

ΔΩΡΙΩΝΑ ΠΟΛΥΜΝΙΝ
ΤΑΜΙΑΝ ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ
ΚΑΤΑΛΑΓΕΝΤΑ ΕΙΣ ΓΟΥΣ
ΔΗΜΑΡΧΙΑΚΟΥΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΑΠΟΔΕΙ
ΧΘΕΝΤΑ Λ. ΦΛΑΒΙΟΣ
ΣΟΥΛΠΙΚΙΑΝΟΣ ΔΩΡΙΩΝ
ΤΟΝ ΥΙΟΝ.

ΑΡΤΕΜΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΟΥΣΑ
ΕΥΝΟΙΩΙ ΚΑΙ ΠΟ
ΛΥΧΡΟΝΙΩΙ ΤΟΙΣ
ΓΛΥΚΥΓΑΤΟΙΣ
ΗΜΩΝ ΠΑΙΔΙ
ΟΙΣ ΜΝΗΜΗΣ ΧΑ
ΡΙΝ.

ΠΡΟΝΟΙΑΙ ΕΡΜΑ
ΙΔΙ ΔΟΞΟΝ ΤΗ ΙΔΙ
ΑΙ ΘΥΓΑΤΡΙ ΜΝΗ
ΜΗΣ ΧΑΡΙΝ
ια'.
ΦΟΙΒΗ ΙΕΡΑΙ
ΤΑ ΤΕΚΝΑ
ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ.

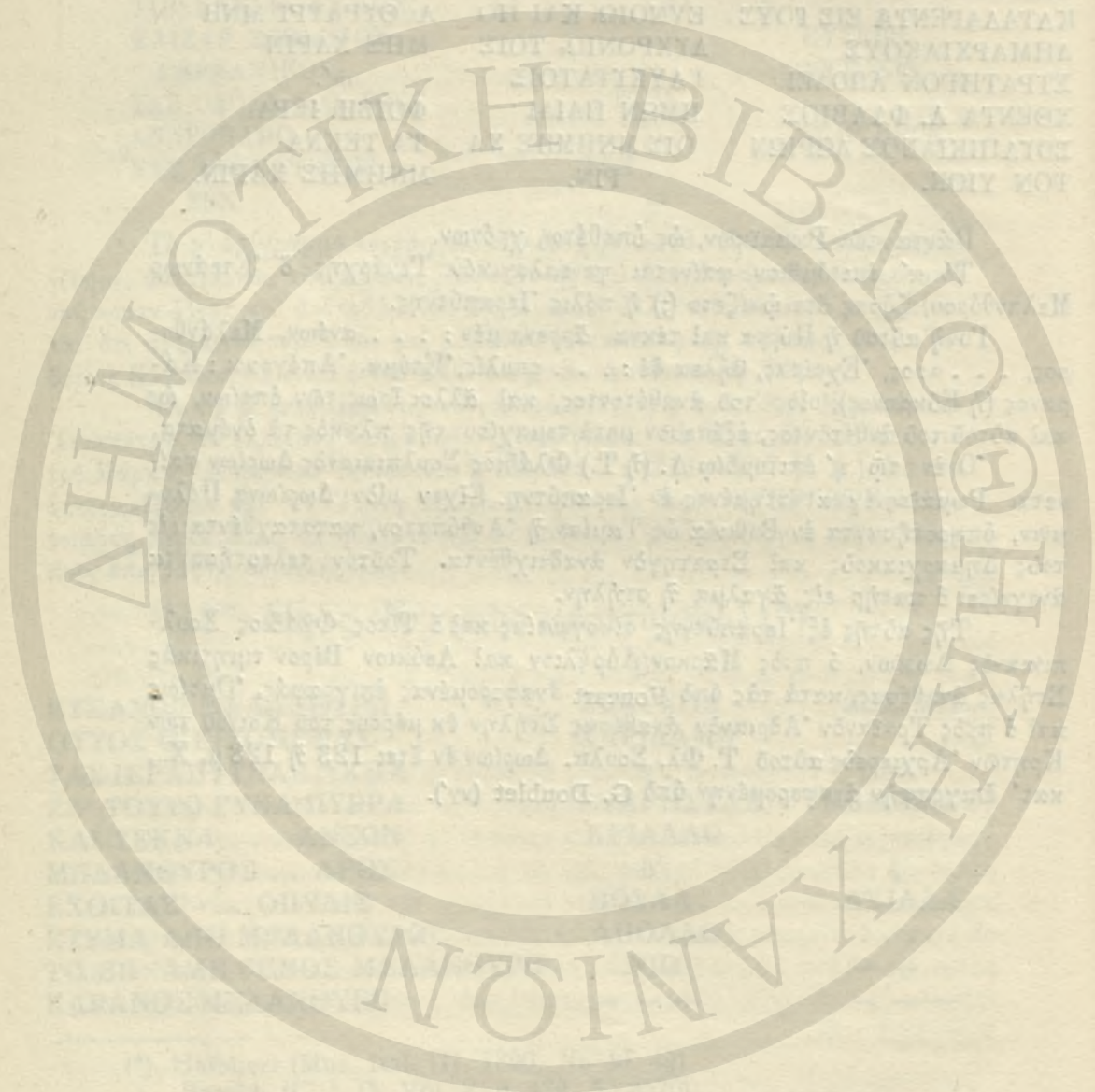
Πάντα τῶν Ρωμαϊκῶν, ὡς ὑποθέτω, χρόνων.

Τὸ α' ἐπιτύμβιον φαίνεται γενεαλογικόν. Γενάρχης ὁ Ἐτεάνωρ Μελανθύρου, ζήσας ὅτε φικίζετο (;) ἢ πόλις Ἱεραπύτνης.

Γυνὴ αὐτοῦ ἢ Πύρρα καὶ τέκνα, ἄρρενα μὲν : . . . ανέων, Μελάνθυρος, . . . αρος, Ἐχοίτας, θήλεα δέ : . . . οφυλλίς, Ἐτύμα. Ἀπόγονοι : Κάρανος (ἢ Εὐκράνος), υἱὸς τοῦ ἀναθέτοντος, καὶ ἄλλοι ἰσῶς τῶν ὀπείων, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀναθέτοντος, ἐξέπεσον μετὰ τεμαχίου τῆς πλακῆς τὰ δνόματα.

Ὁ ἐν τῷ η' ἐπιτυμβίῳ Λ. (ἢ Τ.) Φλάβιος Σουλπικιανὸς Δωρίων φαίνεται Ρωμαῖος ἐγκατεστημένος ἐν Ἱεραπύτνῃ. Εἶχεν υἱὸν Δωρίωνα Πόλυμνιν, ὑπηρέτησαντα ἐν Βυθινίᾳ ὡς Ταμίαν ἢ Ἀνθύπατον, καταταχθέντα εἰς τοὺς Δημαρχιακοὺς καὶ Στρατηγὸν ἀναδειχθέντα. Τοῦτον τελευτήσαντα ἀνεγείρει ὁ πατήρ εἰς ἄγαλμα ἢ στήλην.

Τῆς αὐτῆς ἐξ Ἱεραπύτνης οἰκογενείας καὶ ὁ Τίτος Φλάβιος Σουλπικιανὸς Δωρίων, ὁ πρὸς Μᾶρκον Αὐρήλιον καὶ Λεύκιον Βέρον τιμητικῶς Στήλας ἀναθέσας, κατὰ τὰς ὑπὸ Foucart ἀναφερομένας ἐπιγραφάς. Ὁμοίως καὶ ὁ πρὸς Τραϊανὸν Ἀδριανὸν ἀναθέσας Στήλην ἐκ μέρους τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρητῶν Ἀρχιερεὺς αὐτοῦ Τ. Φλ. Σουλπ. Δωρίων ἐν ἔτει 123 ἢ 128 μ. Χ., κατ' ἐπιγραφὴν ἀναφερομένην ὑπὸ G. Doublet (vy').

Η

ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΡΗΤΗ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΜΑΓΝΗΤΩΝ
ΕΠΙ
ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ
ΜΕΤΑΞΥ
ΙΤΑΝΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ
(Β' κίδων π. Χ.)

Χ Α Ν Ι Α 1938

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τῆς περὶ Διαιτησίας Μαγνητίων ἐπιγραφῆς οὐχὶ οὐδαμῶς ἀρ-
θμοῦνται ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1935 ἐκδόσεις, ἐπὶ αἰῶνα πε-
ρίπου κατὰ διαλείμματα ἐμφανιζόμεναι. Περιττὴ λοιπὸν πλέον—
θὰ ἔλεγέ τις—καὶ ἄσκοπος ἄλλη περὶ αὐτῆς ἐκδοσις.

Ἄλλὰ πρῶτον μὲν ἐπιβάλλεται ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν (τοῖς
Σητειώταις) ὑπάρχη τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἱστορικοῦ μνη-
μείου, τὸ ὁποῖον κατέχομεν καὶ συχνάκις βλέπομεν ἐν τῇ Μονῇ
Τοπλοῦ, μία τις ἐκδοσις, ὡς συγκεφαλαίωσις καὶ ἀπαύγασμα τῶν
γενηθέντων ἤδη ἐκδόσεων, πιστῶς τοῦ πρωτοτύπου ἀποδίδουσα τὸ
κεῖμενον, τὸ ἐν τῶν ἀσφαλεστέρων συμπληρώσεων προελθόν, ἔπειτα
δὲ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς μετ' ἐπιμελείας γενομέ-
ναις ἐκδόσεσιν ὑπολείπονται—καὶ θὰ ὑπολείπωνται ἴσως πάντοτε
—σκοτεινά τινα ζητήματα, συμβαίνει νὰ ἔχωμεν μορφώσει γνώμας
καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν, ἐπιτυχεῖς ἢ ἀτυχεῖς δὲν εἰξεύρομεν,
ἀλλὰ προαγούσας πάντως τὰ ζητήματα ταῦτα κατὰ τινὰς βαθμίδας
τῆς πρὸς λύσιν αὐτῶν φερούσης κλίμακος.

Ἐξ ἄλλου, συνέβη πρὸ τινῶν ἐτῶν (τῷ 1919) νὰ προέλθῃ
εἰς φῶς γραφικόν τι μνημεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχον ὑπ' ὄψιν αὐτῶν
οἱ μέχρι τοῦδε Ἐκδόται καὶ τὸ ὁποῖον, παρ' ἄλλην τὴν φθορὰν καὶ
ἐξάλειψιν τῶν γραμμάτων του, δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ πολλοὺς συλ-
λογισμοὺς καὶ ν' ἀποδώσῃ χρήσιμα συμπεράσματα.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους οὐχὶ περιττὴν οὐδ' ἄσκοπον ἀλλ'
ἐπιβεβλημένην ἐθεωρήσαμεν νέαν τῆς εἰρημένης περὶ Διαιτησίας
Μαγνητίων ἐπιγραφῆς ἐκδοσιν (*), συγκεντροῦσαν μὲν τὰ πορί-
σματα τῶν γενομένων ἤδη σοφῶν συμπληρώσεων καὶ ἐκδόσεων,
ἐπαυξάνουσαν δ' αὐτὰ καὶ περισσότερον ἐπὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐπι-
χύνουσαν φῶς ἢ τοῦλάχιστον νέας πρὸς λύσιν αὐτῶν χαράττουσαν
κατευθύνσεις.

(*) Κυριώτεροι τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων αἱ γινόμεναι ὑπὸ τῶν :

Pashley, Travels in Crete 1833, vol. I, p. 290.

Spratt—Babington, Trav. in Crete 1852, V. I, p. 480.

Boeckh, Corpus Inscript. Graec. II, Addenta, No 2561β.

Viereck, Genetliacon Gottingense 1888.

Halbherr, Mus. Ital. 1890, p. 570—585.

Kern, Inschriften von Magnesia 1900, No 105.

Holleau, Hermès XXXIX, 1904, 78.

Dittenberger, Syll 2 No 929. Sull 3 No 685.

1. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

Α'. Ἐδαφικαὶ ἀμφισβητήσεις

Ἐκ τῶν ἐν τῷ Πρώτῳ Μέρει ἐκτεθέντων γινώσκομεν ἤδη ὅτι ἡ Δράγμας, τμήμα πρότερον τῆς Χώρας τῆς Ἰτάνου ἀποτελοῦσα, ἀπεχωρίσθη μετ' ἄλλων τῆς αὐτῆς Χώρας τμημάτων καὶ ἀπατέλεσεν ἰδίαν Χώραν γειτονικήν. Ἐπελθοῦσα ὁμοῦ τυχέως ἰσχυροτέρα ἢ Πραισός, καταστρέψασα τὴν Δράγμαν καὶ καταλαβούσα τὴν Χώραν αὐτῆς ἐγαίτονεν αὐτὴ πρὸς τὴν Ἰτανον, μετὰ τῆς ὁποίας ἐσυνθηκολόγησε μὲν ἐν ἀρχῇ μὲ καθορισμὸν τῶν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ὁρίων, ὡς εἶπομεν ἐν σελίδι 20, ἀλλὰ βραδύτερον ἠπέλησε νὰ ἀπροσάκωγῃ ἐδάφη αὐτῆς, τῆς γείτονος καὶ φίλης. «Θλιβόμενοι οὕτω κατὰ τινὰς καιροὺς ὑπὸ τῶν παρορέντων Πραισίων» ἐζήτησαν οἱ Ἰτάνιοι, «χάριν βνηθείας καὶ φυλακῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας εἶτι δὲ καὶ τῶν νήσων», φρουρὰν στρατιωτικὴν ἀπὸ τοῦ τῆς Αἰγύπτου Βασιλέως Πτολεμαίου ΣΤ' τοῦ Φιλομήτορος, διὰ τῆς ὁποίας μέχρι τινὸς χρόνου καὶ ὕστερον «τῇ ἀπὸ τῶν φίλων εὐνοίᾳ συγχρώμενοι διεφύλαττον τὰ καθ' ἑαυτοῦς».

Ἄλλ' ἐπέστη ἐπὶ πόλεμος κατὰ τὴν Κρήτην καὶ μείζων, ἐν τῷ μεταξὺ δέ, κατὰ τὴν διάρκειαν πιθανῶς τοῦ «μείζονος τούτου πολέμου», κατεστράφη καὶ ἡ Πραισός ὑπὸ τῶν Ἰεραπυτνίων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι τὴν χώραν τῆς Πραισοῦ καταλαβόντες καὶ πρὸς τὴν Ἰτανον γειτονεύσαντες «ἐπεβάλλοντο τῆς τε νήσου (Λεύκης) καὶ τῆς χώρας ἀμφισβητεῖν Ἰτανίοις φάμενοι τὴν μὲν χώραν εἶναι ἱερὰν τοῦ Ζηνὸς τοῦ Δικταίου τὴν δὲ νήσον προγονικήν ἑαυτῶν ὑπάρχειν». Φιλίνεται δ' οὖτι καὶ εἰσελάξαντες εἰς τὴν χώραν τῆς Ἰτάνου κατέλαβον μέρος αὐτῆς καὶ «χωρίον» ἐν αὐτῇ ἀμφισβητήσαντο.

Ἄλλ' ἐπιταὶ ἀκριβῶς τῶν δύο γειτονικῶν χωρῶν αἱ διαφοραὶ; Μῆλον μὲν φαινομενικῶς εἴς ἐριθὸς ἦτο κατὰ πρῶτον λόγον τὸ Ἴερον τοῦ Δικταίου Διὸς καὶ κατὰ δεῦτερον ἡ νήσος Λεύκη, ἀλλὰ δὲν πιστεύομεν ὅτι καὶ πράγματι εἰς τὰ δύο ταῦτα ζητήματα συνεκεντροῦντο αἱ διαφοραὶ. Δὲν πιστεύομεν ὅτι ἐριθεῖ μακροχρόνιοι καὶ πεισματώδεις θὰ ἦσαν δεδικοτολογημένοι ἐκ τῆς κτήσεως μιᾶς μικρᾶς καὶ πωρᾶς ἀγόνου νήσου καὶ ἐκ τῆς διαφορίας ἐπὶ ζητήματος ἀν' ἡ περὶ τὸ Ἴερον τοῦ Δικταίου Διὸς γῆ ἦτο ἢ μὴ ἱερὰ καὶ ἀγεώργητος, καὶ ὅσον μέγιστα δὲν ἦτο ὑπ' οὐδενὸς τεταγμένη ἢ Ἰεράπιοντα νὰ ἐμρανίζεται προστάτης καὶ ὑπερασπιστῆς τοῦ Ἰεροῦ τούτου. Πιστεύομεν μᾶλλον ὅτι λόγος τῆς τοιαύτης ἐκ μέρους τῆς Ἰεραπότιδος ἐπιμονῆ δὲν ἦτο ἄλλος εἰμὴ ἡ ἐπιθυμία ὅπως ἔνθεν μὲν ἀπαλλαγῇ κατὰ νότον τῆς ἀπὸ τῆς Λεύκης ἐχθρικής γειτονίας, ἔνθεν δὲ ἀποκτήσῃ ἀσφαλεστέραν τῆς ἣν εἶχεν ἐν Καρύμικις διεξόδου πρὸς τὴν κατὰ ἀνατολὰς λιμῆνα τῆς «Ἐλείας χώρας», διὰ μέσου τοῦ περὶ τὸ Ἴερον τοῦ Διὸς ἐδάφους, κηρυσσομένου ἱεροῦ καὶ ἀγεωργήτου, ἦτοι οὐδετέρου ἢ ἀβεστῆτου καὶ ἐψαλώτου.

Β'. Ἐπέμβασις τῆς Ρωμ. Συγκλήτου

Πρὸς κατάπαυσιν τοῦ κατὰ τὴν Κρήτην «πολέμου καὶ μείζονος», εἰς ὃν καὶ ἡ Ἱεράπυτνα καὶ ἡ Ἰτάνος εἶχον πιθανῶς ἀναμειχθῆ, παρεγένετο ἐκ μέρους τῆς Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου Πρισοβεία μετὰ τὸν Σέρβιον Σουλπίκιον, ἡ ὁποία τὴν μὲν τοῦ πολέμου λύσιν ἐπέτυχεν, ὡς πρὸς δὲ τὴν μεταξὺ Ἱεραπυτνίων καὶ Ἰτανίων διαφορὰν ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῶν πρώτων, διότι εὖτοι μὲν, καθὼς καὶ λέγουσιν εἰς τινα αὐτῶν ἀναφορὰν ἢ διαμαρτυρίαν, ἣν θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις, ἀπέδειξαν αὐτῶν εὖσαν τὴν νῆσον Δεύκην», τὴν δὲ περὶ τὸ Ἱερὸν χώραν «ὑπὸ μηθενὸς γεωργηθεῖσαν», οἱ δὲ Ἰτάνιοι δὲν ἤδυνήθησαν, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναφορὰν τῶν Ἱεραπυτνίων, «ἀπολογῆσασθαι». Κατόπιν ὁμοῦ, προσφυγόντες εἰς τὴν Σύγκλητον Ρώμης οἱ Ἰτάνιοι, «ἀντεγκαλοῦσιν Ἱεραπυτνίοις» καὶ ἡ Σύγκλητος διατάσσει νὰ γίνῃ διαιτησία ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρὸ τοῦ πολέμου ἐδαφικοῦ καθεστώτος, ὁρίζει δὲ καὶ διαιτητὴν τὸν Δῆμον Μαγνησίας, τῆς παρὰ τὸν Μαίανδρον ποταμὸν τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ ὁποία καὶ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῶν Ἰτανίων. Κατ' ἀκολουθίαν ὁμοῦ παραπόνων, ὡς εἰκάζεται, τῶν Ἱεραπυτνίων εἰς τὴν Ρώμην νέα ὤρισθη διαιτησία τοῦ αὐτοῦ πάλιν τῆς Μαγνησίας Δήμου, διετάχθη δὲ καὶ ἡ κατεδάφισις τοῦ ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰτανίων ἐγεγερθέντος «χωρίου».

Γ'. Ἡ Μαγνησία

Περὶ τῆς Μαγνησίας ἡ ὁποία μεγάλως συνέβαλε πρὸς διευθέτησιν πολυπόκου ὑποθέσεως, πεισματωδῶς ὑποστηριζομένης, ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινά.

Ὁ Στράβων (Βιβλ. X, I, V.) λέγει: «Μαγνήτων ἀποικία τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Κρητῶν», ὅπερ σημαίνει ὅτι Μάγνητες τῆς Θεσσαλίας, εἰς Κρήτην κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἰωνικῆς καὶ Αἰολικῆς ἀποικίσεως κατελθόντες, μετόκησαν ἐκ Κρήτης εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Μαίανδρικὸν πεδῖον, παρὰ τὸν ποταμὸν Μαίανδρον καὶ παρὰ τὴν πρὸς αὐτὸν συμβολὴν τοῦ παραποτάμου Ληθίου (ταυτὸν Δερβαντ—Τσάϊ), ἐνθα ἔβρυσαν ὁμώνυμον πόλιν, τὴν Μαγνησίαν.

ὑπὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα βιώσασα ἐπὶ τινα χρόνον ἡ Μαγνησία, κατελήφθη κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Λυδίας Γύγου καὶ μετὰ μικρὸν (657) κατεστράφη ὑπὸ τῶν Κιμμερίων, ἀλλ' ἀνωκοδημήθη διὰ τῆς βροχίας τῶν Μιλησίων. Τῷ 530 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἐπὶ Ἀρταξέρβου παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν πρὸς αὐτοὺς προσφυγόντα, μετ' ἐτήσιον εἰσόδημα 50 ταλάντων μέχρι θανάτου του (461).

Δοκιμαζομένη ὑπὸ πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν, «ὅ γὰρ Μαίανδρος ποταμὸς κατὰ τὴν Ἀσίαν πολλὴν χώραν πεποίηκε προταμέχωστον», ὡς λέ-

γει ὁ Διόδωρος Σικελιώτης (I, λθ'), μεταφέρθη (400—399) κατὰ συμβουλήν τοῦ Σπικριάτου Στρατηγοῦ Θίμβρωνος εἰς τὴν περὶ τὴν ὥραν ἀπέχουσαν θέσιν τῆς ἀρχαίας Λευκοφρυαῖ. ἔνθα καὶ ἐρείπια ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐκεῖ ἠγέρθη νέα Μαγνησία με νέον καὶ μεγαλοπρεπῆ τῆς Ἀρτέμιδος ναόν. Ἐπὶ Μεγάλῳ Ἀλεξάνδρῳ ἐγίνε Μακεδονικὴ πόλις (1). Περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' π. X. αἰῶνος ὑπήχθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 189 μέχρι τοῦ 133 ὑπὸ τοῦ Βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου, ὁ τελευταῖος τῶν ὀποίων ("Ἀττάλος Γ') ὥσπερ κληρονόμος αὐτοῦ τοῦ Ρωμαίου ὑπὸ τὸν ὄρον γὰ διατηρήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐν τῷ βυσιλείῳ του Ἑλληνικῶν πόλεων, ἐξ οὗ ὑπονοεῖται ὅτι ἐν τῷ βυσιλείῳ τούτῳ ἢ τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς βυσιλείας αὐτοῦ τοῦ Ἀττάλου Γ' (138—133), αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἤσαν ἐλεύθεραι ἅπλῃ μετὰ τῆς Περγᾶμου ἀποτελοῦσαι ὁμοσπονδίαν. Ἀλλὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀττάλου Γ', ὀνόματι Ἀριστονίκου, ἐκναστατήσαντος καὶ καταδληθέντος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἡ Πέργαμος ἐκηρύχθη Ρωμαϊκὴ, ἄγνωστον δ' ἡμῖν ὅποια τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πόλεων ὑπήρξεν ἢ τύχη, ἀν δηλ, διετήρησαν αὐταὶ τὴν ἐλευθερίαν των μετὰ τὰ ἐν Περγᾶμῳ γενόμενα. Κατὰ τοὺς Μιθριδατικὸς πολέμους ἡ Μαγνησία ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις τοῦ Μιθριδάτου περὶ συμπράξεω; αὐτῆς εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ρωμαίων πολέμους αὐτοῦ, διὸ καὶ ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Στρατηγοῦ Σύλλα ἐκηρύχθη ἐλεύθερα καὶ φίλη τῶν Ρωμαίων (84 π. X.).

Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἦτε ἔδρα Ἐπισκόπου. Παρήκμασε τὸν ΙΑ' αἰῶνα μ. X. καὶ εἶτα ἐξηφανίσθη καθ' ὅλοκληρίαν. Ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς ἐγ. αν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ Γάλλων Ἀρχαιολόγων (1840 καὶ 1873), βραδύτερον δὲ (1890—1893) ὑπὸ Γερμανῶν.

II. ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

A'. Αἱ περὶ αὐτῆς ἐπιγραφαὶ

Τῆς μὲν πρώτης διαιτητικῆς ἀποφάσεως τὸ κείμενον δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι καὶ ἐπὶ πλακῶς ἐχαράχθη τοιαύτη τοῦλάχιστον ἐπιγραφὴ δὲν εὐρέθη. Ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς δευτέρας ἐγίναν ὅ,π καὶ εὐρέθησαν δύο ἐπὶ πλακῶν ἀντίγραφα, ἔν μὲν, τὸ προτότυπον οὕτως εἰπεῖν, διὰ τὸν ναὸν τῆς ἐν Μαγνησίᾳ Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρυγηνῆς ἕτερον δὲ διὰ τοῦ Ἰτανίου, εἰς ναὸν τῆς πόλεως τῶν ἀνατεθέν. Οἱ Ἰεραπύτνιοι δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐνδιεφέρθησαν περὶ δαπανηροῦ ἐπὶ στήλης ἀντιγράφου δυσμενοῦς δι' αὐτοὺς ἀποφάσεως.

Ὅποια δὲ τῶν ἐπὶ λιθίνων πλακῶν γενομένων ἀνειτύπων ἢ τύχη; Τὸ μὲν ἐν Μαγνησίᾳ, γεγραμμένον ἐπὶ μεγάλῃς καὶ τὴν ὄλην ἀπό-

1. «Ἐν ταυτῷ δὲ ἐκ Μαγνησίων καὶ Τράλλεων παρ' αὐτὸν τὸν (Ἀλέξανδρον) ἦγον ἐνδιδόντες τὰς πόλεις» (Ἀρριανός, I, 18, 1).

φασιν περιλαμβάνον, καιακαλυφθὲν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ἀνευρέθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Γερμανοῦ Ἀρχαιολόγου Κ. Humman (1890—93) καὶ μετεκομίσθη εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, ἔνθα καὶ σήμερον φυλάσσεται. Ἀλλ' εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἀκρωτηριασμένη ἢ πλᾶξ ὥστε νὰ ἐλλείπωσιν ἀνωθεν μὲν τεμάχιον σχήματος παραλληλογράμμου, περιλαμβάνον τοὺς εἴκοσι ἐπιτὰ πρώτους στίχους τῆς ἐπιγραφῆς, κάτωθεν δὲ ἕτερον τεμάχιον τριγωνικὸν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς γωνίας τῆς πλακῆς ἀποσπασθὲν μὲ σημαντικὸν μέρος τῶν ὀκτὼ τελευταίων στίχων.

Τοῦ δὲ ἑτέρου, τοῦ τῶν Ἰταλῶν ἀντιτύπου, ἐπὶ δύο πιθανώτατα πλακῶν χαραχθέντις, ἢ μία μόνον πλάξ, ἢ τοὺς πρώτους στίχους (1—86) περιλαμβάνουσα, διαστάσεων δὲ 1,125 X 0,81 μ., ἀνευρέθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις Ἰτανοῦ καὶ μετεκομίσθη εἰς τὴν παρακειμένην Μοῆν Τοπλοῦ, ἔνθα καὶ σήμερον φαίνεται ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ ἐντεταχισμένη (2). Καθὼς δὲ καὶ εἰς τὴν παρθεμιμένην εἰκόνα διακρίναι τις, δὲν εἶναι εὐδὲ ἢ πλάξ αὐτῆ τοῦ Τοπλοῦ καθ' ὅλην ἀκεραία. Ἐκτὸς τῆς τῶν γραμμάτων ἀποτριβῆς, πολλὰ ἐξ αὐτῶν κατεστράφησαν ἑλοτελοῦς διὰ τριῶν κοιλοτήτων, βάθους 0,05 μ., σκαλισθεῖσων ἄγνωστον πότε καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν. Αἱ δύο μὲν τῶν κοιλοτήτων τούτων, ἀπὸ μίᾳ παρ' ἑκατέραν τῶν ἄνω τῆς πλακῆς γωνιῶν, σχήματος τετραγώνου μὲ πλευρὰν 0,145 μ., καταλαμβάνουσι κατὰ μῆκος τῆς πλακῆς 12 στίχους, ἀπὸ τοῦ 10 μέχρι τοῦ 21, καὶ κατὰ πλάτος περὶ τὰ 13 γράμματα ἑκάστου τῶν στίχων τούτων. Ἡ δὲ τρίτη κοιλότης, γανομένη ὀλίγη κάτωθι τοῦ κέντρου τῆς πλακῆς, κυκλικὴ αὕτη τὸ σχῆμα μὲ διάμετρον 0,145 μ., καταλαμβάνει 15 στίχους (52—63) καὶ καταστρέφει 13—17 γράμματα ἐξ ἑκάστου τῶν στίχων τούτων. (3). Κατ' εὐτυχῆ ὁμως σύμπτωσιν, τὰ ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ταύτης κοιλότητος καταστραφέντα γράμματα, ὡς καὶ τὰ τοῦ ἐλλείποντος δευτέρου μέρους τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τοῦ στίχου 87 μέχρι τέλους, διατηροῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἀντίτυπον

2. Ἐν τῇ Μοῇ ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ὡς ἐπιστέγασμα τάφου κελμένου εἰς τὸν πρῶτὸν Νεκροσιφεῖον ναὸν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἐκεῖ πιθανῶς ἐπὶ χροῖνον μικρὸν πιτούμενα, προσετριβήσιν τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς, ὅστρα διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς καθίστατο δυσανάγνωστον διὸ καὶ οἱ πρῶτοι ἐπιχειρήσαντες ν' ἀναγνώσωσι καὶ ν' ἀντιγράψωσιν αὐτὴν (Pashley-Spratt) δὲν ἐπέτυχον ἀκριβῆ ἀντίγραφα. Οὗτοι καὶ συνέστησαν ἀπόστασιν τῆς πλακῆς ἀπὸ τοῦ τάφου καὶ ἐντοίχισιν αὐτῆς εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ ἐν τῷ τῆς Μοῆς μεγάλου ναοῦ αὐτῆς. (εἰκ. 14).

3. Αἱ κυλότητες, αἱ ὁποῖαι οὐδένα θὰ εἶχον λόγον ἐφ' ὅσον ὡς ἐπιστέγασμα τάφου ἐχρησιμοποιοῦτο ἢ πλάξ, θὰ ὑπῆρχον πρότερον ἐπ' αὐτῆς, γινόμεναι πρὸς ἄλλην τῆς πλακῆς χρησιμοποίησιν, πρὸς ἐπίστροφωσιν ἴσως Ἀγίας Τραπέζης χριστιανικοῦ ναοῦ τῆς ἐκχριστιανισθείσης Ἰτανοῦ, ὁπότε ἢ κεντρικὴ κοιλότης θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιοῦθῃ πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἁγίων λειψάνων, ὅπως καὶ σήμερον γίνεται κατὰ τὸν ἔγκαινιασμόν τῶν ναῶν. Τοιαύτην καὶ ἄλλοτε ἐξεφέραμεν γνώμην περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς κεντρικῆς κοιλότητος, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἱκανοποιητικὴ ἢ γνώμη αὕτη. Ἡ τῆς κοιλότητος χωρητικότης εἶναι προφανῶς πολλῶν

Ἱστορικοὶ Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ Τοπλοῦ Λατίνας

Εἰκὼν 14 (σελ. 164)

Πρόσοψις Μονῆς Τοπλοῦ μετὰ τὰς ἐπ' αὐτῆς ἱστορ. ἐπιγραφὰς

τῆς Μαγνησίας καὶ οὕτω μόνῃ ἀνεπανέρωτος φθορὰ ὑπολείπεται ἢ τῶν τετραγωνικῶν καιροτήτων καὶ ἢ τοῦ ἀποσπασθέντος τριγωνικοῦ τεμαχίου ἐκ τοῦ κάτω ἄκρου τῆς ἐπιγραφῆς Μαγνησίας. Ἄλλ' ἢ φθορὰ τῶν τετραγωνικῶν καιροτήτων πίπτει εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, ἥτοι εἰς τὸ ὀλιγώτερον οὐσιώδες τῆς ὑποθέσεως μέρος, ἢ δὲ τοῦ τριγωνικοῦ τεμαχίου ἀπόσπασις ἐβλάψε μέρος τοῦ συμπεράσματος ἢ τοῦ Διατακτικοῦ, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον κατὰ τῆς δικαστικῆν φρασεολογίαν, τὸ ὁποῖον ὅμως εὐκόλως ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκτιθεμένων νοεῖται.

Ἡ κυρία λοιπὸν τῆς ὑποθέσεως ἔννοια συμπληροῦται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο κολοβῶν ἐπιγραφῶν, τῆς τῆς Ἰτάνου τῆς ὁποίας πανόμοιότυπον κατὰ Halbherr ἐπισυνάπτομεν ἐν ἐπομένῃ σελίδι (εἰκ. 15), καὶ ἐκείνης τῆς Μαγνησίας.

Β'. Περίληπτικὴ ἔννοια τῶν ἐπιγραφῶν

«Πείθεσθαι προαιρούμενος τῆς ὑπὸ Ρωμαίων, τῶν κοινῶν ἐθαργετῶν, γραφομέναις», ὁ Δῆμος Μαγνητῶν «μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἐποιήσατο τὴν ἀρεσκίαν τοῦ δικαστηρίου», τὸ ὅποιον ἀπετελέσθη ἀπὸ τοῦ Νεωκέρου τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ 17 ἄλλα πρόεχοντα πρόσωπα, Ἄρχοντας καὶ Δικαστάς. Οὕτω συγκροτηθὲν τὸ Δικαιτηρικὸν Δικαστήριον, ἀναβάν ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Δευκοφρυηνῆς καὶ εἰσελθὺν σφραγισθέντος, ὁμόσαν καθ' ἑαυτῶν, ἀκούσαν δὲ τῶν ἀπὸ τῶν διαφερομένων πόλεων ἀντιπροσώπων καὶ τῶν «συμπυρνόντων» αὐτοῖς ὡς συνηγόρων ἢ μαρτύρων, εἰς εὖς ἐδόθη «οὐ μόνον ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νυκτός», καὶ εἰ ἐπίτῳ ἀπέκρουσαν συμβιβασμὸν «διὰ τὸ ὑπερβαλλόντως αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονικίαν ἐνεστάσθαι», ἀπεφάσισε «φήψω τὴν κρίσιν βραβευθῆναι».

Πρὸς τοῦτο ἔλαβεν ὑπ' ἔψιν πρῶτον μὲν τὸ «δόγμα τῆς Συγκλή-

μεγαλυτέρα τῆς διὰ τὰ ἅγια λειψανα ἀπαιτουμένης. Διὰ τοῦτο ὑποφιαζόμεθα ὅτι αἱ κοιλότητες, ἀκραῖαι καὶ κεντρικὴ, ἐπηνέχθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἰτανίων, κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς μὲν χρόνους, ἢ τοῖς εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αὐδεμίαν πλέον οὐσιαστικὴν ἀξίαν καὶ χρησιμότητα ἐφαίνετο ἔχον δι' αὐτοὺς τοιοῦτον μνημεῖον, πάντως δὲ πρὸ τῆς ἐκχριστιανίσεως τῆς πόλεως. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο εἰς τοὺς ναοὺς τῶν βωμῶν κινήτους ἢ Τραπέζας προσφορῶν (altartable) μὲ δισκοειδῆ ἢ κυκλικὴν τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν, περιβαλλομένην ὑπὸ ἐξέχουσης στεφάνης, καὶ μὲ τρεῖς κάτωθεν πόδας. Τοιοῦτοι βωμοί, πῆλιγοι, ἀνευρέθησαν εἰς τὰ Ἱερά τῶν Ἀνακτόρων Κνωσοῦ, Γουρνιῶν καὶ τοῦ Μινωικοῦ Μεγάρου, τοῦ εἰς Νίρον ἀνασκαφέντος, ἐδημοσιεύθησαν δὲ ὑπὸ Ξανθοῦδίδου εἰς τὴν Ἀρχ. Ἐφημερίδα τοῦ 1932. Φρονοῦμεν λοιπὸν, χωρὶς καὶ ἐκ τῆς γνώμης ταύτης, νὰ ἱκανοποιώμεθα πλήρως, ὅτι ἡ πλάξ μὲ τὰς κοιλότητας αὐτῆς ἐχρησιμοποιήθη ὡς βᾶθρον τριπόδος βωμοῦ ἐν ναῶ τῶν Ἰτανίων. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἐνισχυόμεθα καὶ ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι αἱ πλευραὶ τῶν τετρ. κοιλοτήτων καὶ ἡ διάμετρος τῆς κυκλικῆς ἔχουσι τὸ αὐτὸ μῆκος ὡς καὶ τὸ αὐτὸ βάθος.

του», τὸ περιέχον «καθ' ὃν τρόπον ἐκάτεροι τὴν χώραν καὶ τὴν νῆσον κατεσχηκότες εἴησαν τῇ πρὸ τοῦ ἡμέρα ἢ ὁ πόλεμος ἐν αὐτοῖς ἤρξατο, ὅπως οὕτως κρίνωσιν αὐτοὺς ἔχειν, κατέχειν τε, καρπίζεσθαι τε ἐξείναι», ἔπειτα τὰς προηγουμένας περὶ ἔρων συνθήκας, τὰ γράμματα καὶ τὰ ἄλλα στοιχεία ὅσα παρουσίασαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἰτανίων, πλήρη πάντα καὶ ἐν τάξει. Ἐπὶ τῇ βῆσει δὲ τῶν στοιχείων τούτων, ὡς καὶ τῶν προφορικῶν πληροφοριῶν τῶν διαδίκων καὶ τῶν συμπαρόντων, ἐξήτασε τὰ ζητήματα, τὸ τῆς ἱερᾶς γῆς καὶ τὸ τῆς νήσου Δεύκης.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἱερᾶς γῆς ἢ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Δικταίου Διὸς ἐξήγαγεν ἐκ τῶν συνθηκῶν, τῶν μεταξὺ πρώτων μὲν Ἰτανίων—Δραγγίων, ἔπειτα Ἰτανίων—Πραισιῶν καί, τέλος, Ἱεραρυτινίων—Πραισιῶν, ὅτι τὸ Ἱερὸν τεῦτο περιελαμβάνετο «ἐν περιοικοδομήμασι καὶ ἐτέροις πλείοσιν ἀποδεικτικαῖς σημεῖοι», ἐν ἰδίῳ δηλ. περιβόλῳ, οὐδεμίαν ἔχοντι σχέσιν καὶ συνάφειαν πρὸς ἄλλην, τὴν περὶ αὐτό, χώραν, τὴν διαμφισθητομένην, ἢ ὁποία, ὡς ἀπεδεικνύετο «ἐξ ἐτέρων πλείονων γραμμάτων», προσκομισθέντων ὑπὸ τῶν Ἰτανίων, ἦτο χώρα «ἐνεργὸς» καὶ οὐχὶ «ἱερὰ καὶ ἀγεώργητος», ὡς δισχυρίζοντο οἱ Ἱεραρυτινοὶ. Τὸ αὐτὸ ἐξήγαγε πόρισμα καὶ ἐκ τοῦ δόγματος «τοῦ γραφέντος ὑπὸ τῶν ἐλληλυθῶτων εἰς Κρήτην πρεσβευτῶν», οἱ ὁποῖοι «ἑωρακότες καὶ τὴν χώραν τὴν ἑμορον τῷ Ἱερῷ» καὶ τὸν περὶ ταύτης ἰσχυρισμὸν τῶν Ἱεραρυτινίων ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, οὐδὲν περὶ ἱερᾶς χώρας ἔγραψαν, ἀλλὰ τοῦ ἀντίον περὶ χώρας, τὴν ὁποῖαν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχη τις, νὰ κατέχη καὶ νὰ καρπίζεται, ἤγουν νὰ γεωργῇ, πράγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐπιτρέπεται εἰς χώραν ἱερὰν, «νῆμεις γὰρ ἱεροῖς καὶ ἀραις καὶ ἐπιτιμίοις ἀνωθεν διεκεκώλυτο», ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ρητῶς πάντοτε ἔγραφον ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ χώρας ἱερᾶς.

Περὶ δὲ τῆς Δεύκης ἡ διαδικασία ὑπῆρξε μακρὰ καὶ διεξοδική, καθ' ἣν τὸ ζήτημα «ἐξωμολογημένας ἔσχε τὰς ἀποδείξεις». Αἱ ἀποδείξεις δ' αὐταὶ προήρχοντο ἐν πρώτοις μὲν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Αἴγυπτιακῆς φρουρᾶς, ἢ ὁποία οὐ μόνον ἐν Ἰτάνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Δεύκης ἐστάθμευεν. Ἐμνημονεύθη δ' ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης «Πτολεμαϊκὴ οἰκία εἰς προστασίαν καὶ φυλακὴν» τῆς νήσου. Ἐπεδείχθησαν ἀντίγραφα βασιλικῶν ἐπιστολῶν, ἄλλα ἔγγραφα περὶ ἀποστολῆς «στρατιωτῶν καὶ γραμμάτων», λογαριασμῶν τροφίμων, «λευκώματα, ἅτινα τὰς ἐνιαυσίους εἶχε τῶν τεταγμένων διοικήσεις»· ἐπὶ τούτοις καὶ «εὐδόκησις τοῦ Κοινῶ τῶν Κρηταίων», (α') ἐπικυροῦντες ἢ ἐγκρίνοντες «τὴν τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου προστασίαν», ἔπειτα αὐτῶν τούτων τῶν Γορτυνίων, «τῶν συναρότων ἐπὶ τῆς κρίσεως Ἱεραρυτινίων», ὡς συνηγόρων, ἐπιστολὴ διὰ τῆς ὁποίας οὗτοι, «προνοοῦμενοι τοῦ κατὰ Ἰτανίους συμφέροντος ἐμήνυσαν αὐτοῖς περὶ Πραισιῶν ὅτι περὶ τὴν νῆσον αὐτῶν (τῶν Ἰτανίων) τὴν Δεύκην γίνονται ὡς κυριεύοντες». Ἐτέρα

(α') Βλ. ὑποσ. 42 Πρ. Μέρ. περὶ Κοινῶ τῶν Κρηταίων.

τῶν Ἱεραρυτινίων ἐπιστολή, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον δὲν φαίνεται μὲν. λόγῳ φθορᾶς τῆς πλακός, ὁποῖον ἀκριβῶς ἦτο, ἀλλὰ πάντως ἐξάγεται ἐξ αὐτοῦ παράκλησις πρὸς τοὺς Ἱτανίους ὅπως μὴδὲν ἀδικήσωσιν οὗτοι ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ Ἱεραρυτινιοὶ «εἴ τί κα συμβαίῃν τινὶ Ἱτανίων ἐν τῇ αὐτῶν μηθελὶ ἐπιτρέψουσιν» ἀδικήσωσιν.

Τέλος δέ, ὡς συγκεκριαλαίως τῆς διακρίσεως, διατυπῶται ὁ συλλογισμὸς: «ἅπαντες ἄνθρωποι τὰς κατὰ τῶν τόπων ἔχουσι κυριείας ἢ παρὰ προγόνων παραλαβόντες, ἢ πριάμενοι κατ' ἀργυρίου δόσιν, ἢ δόρατι κρατήσαντες ἢ παρὰ τινος τῶν κρείσσωνων σχόντες»· ἀλλ' οὐδὲν τριούτον ἀπεδείχθη ὅτι συνέβη διὰ τοὺς Ἱεραρυτινίους κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, οἱ ὅποιοι «μηδὲ πεπολεμηκέναι τοῖς Ἱτανίοις ἔφασαν». Ἄρα οὐδὲν οὗτοι δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῆς νήσου δικαίωμα κυριότητος.

Παρὰ τὸν λογικὸν ταῦτον καὶ ἰσχυρὸν συλλογισμόν, τὸν κατὰ πάντα δικαιολογούντα τὴν ἀπόφασιν, δὲν παρέλειψε τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον νὰ προσθέσῃ ἐν στίχοις 82—83 ὅτι «ὠμολογημένα ἤδη καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κεκριμένα» ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ ψηφίσῃ.

Περὶ «χωρίου» (φρουρίου ἢ ἄλλου οἰκοδομήματός) ἐνφοροδομημένον ὑπὸ τῶν Ἱεραρυτινίων ἐν τῇ κρινομένη χώρᾳ δὲν ἀπεφάνθη τὸ Διαιτητικὸν Δικαστήριον, ἀρκεσθὲν νὰ σημειώσῃ μόνον ὅτι «ἡ Σύγκλητος ἐπέταξεν Λευκίῳ Καλοπορνίῳ, Λευκίῳ υἱῷ Πείσωνι, Στρατηγῷ Ὑπάτῳ, ὅπως καθαιρεθῇ εἴ τι ἐνφοροδομηται».

Ἀκολούθως τὸ Δικαστήριον διετύπωσε τὴν ἐκθεσίον του μακρὰν, λεπτομερῆ, σαφῆ καὶ πῶς γλαφυράν, εὐνοϊκὴν δὲ κατὰ πάντα ὑπὲρ τῶν Ἱτανίων, ὡς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ Διασκευατικοῦ τῆς Ἐκθέσεως μέρους, διότι τὸ τέλος αὐτῆς δὲν φαίνεται ἐξ ὀλοκλήρου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, εἴτε λόγῳ τῆς ὡς εἴρηται ἀποσπάσεως τεμαχίου τῆς πλακός, εἴτε καὶ διότι δὲν ἐγράφη ποσῶς ὡς περιττεθὸν κατόπιν τῶν ἐν τῇ βλῆ ἐκθέσει σαφῶς ἐκτεθεισῶν ἀποδείξεων καὶ σκέψεων,

Γ'. Τὸ κείμενον τῶν ἐπιγραφῶν

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διευκολύνωμεν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν κατανόησιν τῆς ἐπιγραφῆς, ἐχωρίσθημεν αὐτὴν εἰς τρία κεφαλαίωδη μέρη καὶ ταῦτα εἰς ἰδίαις ἕκαστον παραγράφους μὲ ἐπικεφαλίδας ἐνδεικτικὰς τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

Παρελείψθημεν τὰς ἐν αἷς ἐγκλείονται αἱ κατὰ συμπλήρωσιν λέξεις ἀγκύλας καὶ πχρηθέσεις, πολλὰς οὔσας καὶ δυσχερῆ τὴν ἀνάγνωσιν καθιστώσας. Διτηρήθημεν ἐξ αὐτῶν ἐκείνας μόνον αἵτινες ἐγκλείουσι συμπληρώσεις δεκτικὰς ἀμριβολιῶν. Παρελείψθημεν ἐπίσης, διὰ λόγους τεχνικούς, τὰς πολλὰς σειγμάς (. . .) τὰς τὰ ἑλλείποντα γράμματα ἀντικαθιστώσας·

ἀντ' αὐτῶν σήμειομεν δι' ἀριθμητικῶν ψηφίων, ἐντὸς παρενθέσεων κεκλεισμένων, τὸν ὑπολογιζόμενον ἀριθμὸν τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων ἢ διὰ πύλας (— —) τὰ γράμματα ὧν δὲν ἔχει ὑπολογισθῆ ὁ ἀριθμὸς.

Ὡς πρὸς τὴν συμπλήρωσιν τῶν κενῶν ἠκολουθήσαμεν τὴν ὑπὸ τοῦ Halbherr καὶ Dittenberger προτεινομένην, ὡς τελευταίαν καὶ τὰς ὀλιγωτέρας καταλείπουσαν ἀμφιβολίας, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ καθ' ἕνα ἀκριβῆς καὶ ἄνευ ἀμφιβολιῶν συμπλήρωσις μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἐντελῶς ἀπερθεσμένων ἐκ φθορᾶς τῆς πλακῶς γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὀπωρδῆποτε διατηρουμένων. Δυσχερὲς π. χ. εἶναι νὰ διακρίνη τις ἀπ' ἀλλήλων τὰ : A. Δ. Δ., τὰ : E. B. P., τὰ, Σ. Ξ. καὶ ὅσα ἄλλα ἔχουσιν ὁμοιότητα τινὰ πρὸς ἄλληλα κεφαλαιωδῶς γεγραμμένα. Διὰ τοῦτο ὅπου οὕτως ὁ μὲν, ἐκεῖ ἄλλως ὁ δὲ ἀναγινώσκει, μὲ πολὺ διάφορον ἐπίστα ἐννοίαν. Οὕτω π. χ.

Στ. 9. ΜΑΝΔΡΩΝΟΣ — ΜΑΝΑΒΩΝΟΣ

» 52. ΕΝΕΣΤΗΚΕ — ΕΝΕΣΤΙΝ

» 64. ΠΟΤΙ ΜΕΣΑΜΕΡΙΑΝ — ΕΣ ΤΑΝ ΔΙΕΞΑΜΕΡΙΑΝ

» 102. ΑΤΕ ΦΑΒΙΟΝ — ΔΙΑ ΤΕ ΠΑΒΙΟΝΩΝ

» 118. ΩΣ ΔΑΜΟΠΡΑΤΙΑΣ — ΩΣΤΕ ΣΤΡΑΤΙΑΣ

» 122. ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙΣ ΕΣΤΙ ΤΗΣ — ΠΕΡΑΠΥΓΝΙΟΙ ΟΙ ΔΕ ΕΤΙ ΤΗΣ,

» 129. ΕΝ ΤΑΙ ΑΜΕΤΕΡΑΙ ΕΠΙΤΡΕΨΟΜΕΘΑ — ΕΝ ΤΑΙ ΑΜΑΙ ΜΗΘΕΝΙ ΕΠΙΤΡΕΨΟΜΕΝ,

(Από τῆς ἐν Μονῇ Τοπλοῦ Ἐπιγραφῆς)

1. Οἱ Διαιτηταί.

α'. Εἰσαγωγή.

Θ ε δ ε
 Ἐπι Ὀλυμπικοῦ, Σίμωνατος ε'. Ἰταμίου, ἀπόφασις Εὐφύμου τοῦ (Παυσακίου),
 Νεωκόρου τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρυγῆς, Κίλλου τοῦ Δημητρίου, Ἀρισταγέρου τοῦ Δήμου,
 Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξάνδρου, Λυκοδήμου τοῦ Εὐπολέμου, Δημητρίου τοῦ Δημητρίου τοῦ Ἡροπότου,
 Δημητρίου τοῦ Δημητρίου τοῦ Ἀναξάγρου, Αἰδοῦχου τοῦ Ἀπολλοδώρου, Μιννώως τοῦ Διονυ-
 σίου τοῦ Μιννώως, Ἐπιχοῦρου τοῦ Ἀρτεμιδώρου τοῦ Μοσχίωνα, Παυσακράτου τοῦ Ἡροπότου, Ἀπολ-
 λωνίου τοῦ Ἀπολλωνίου, Εὐδόλου τοῦ Ἀλεξίωνα, Βοῦθου τοῦ Ἀνδρομάχου, Ἀρτεμιδώρου τοῦ Δη-
 μητρίου, Ἀπολλωνίου τοῦ Διονυσιοδώρου, Ἐπικράτου τοῦ Διοκλέους τοῦ Διονυσιοκλέους, Εὐδόλου
 τοῦ Μάνδρωνος, κεχειροτονημένων καὶ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Δήμου δικασίας Κρητῶν Ἰταμίου τε καὶ Ἰεραρυ-
 τίνου κατὰ τὸ γεγονός ὑπὸ τῆς Συγκλήτου δόγμα καὶ κατὰ τὴν ἀποσταλείσαν ἐπιστολήν ὑπὸ Λευ-
 κίου Καλοπορνίου Λευκίου υἱοῦ Πεΐσωνος, στρατηγοῦ ὑπάτου.

2. Ἐκλογή τοῦ δικαιοδικτοῦ Δικαστηρίου.

Εὐχτόν μὲν ἦν (13)
 ἦμων εἰς μηδεμίαν φιλονικίαν καὶ πλεοναξίαν. (14)
 εἶσθαι μετ' εἰρήνης δὲ καὶ πάσης ὁμονίας καὶ οἰκειότητος
 τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφυλάσσειν εὐνοίαν, ἀπειθῆ σὲ καιρὸί πολλάκις (11)
 τοὺς συγγενεστάτους εἰς διάστασιν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐξήγουσιν
 πάντων τοῖς ὄσιν ἐν φίλῃ διαλέξει ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς τὰς ἐκ παλαιῶν χρέ-
 νων ὅσους ἐπεληλυθειῶς ἔχθρας, ὅθεν καὶ τὰ νῦν εἰς τὴν μὲν (11)
 Ἰταμίων καὶ Ἰεραρυτίνων. Τῆς δὲ Συγκλήτου στοχοσύνης τῆ παρ' ἑαυτοῦ
 πρὸς ἀπάντας ἀθρόωτος ὑπαρχέουσα δικαιοσύνη, δούσης κριτὴν αὐτοῖς τὸν ἡμέτερον
 δῆμον δικαίως δὲ περὶ τούτων καὶ τοῦ στρατηγοῦ Λευκίου Καλοπορνίου Λευκίου υἱοῦ
 Πεΐσωνος, καθότι τὰ ἀποδοθέντα ἡμῖν ὑπ' ἑκατέρων γράμματα περὶ τῆς ὁ δῆμος ἡμῶν
 τοῖς τε ὑπὸ Ρωμαίων τῶν κοινῶν εὐεργετῶν διὰ παντός γραφομένοις πείθεσθαι προαιρουμέ-
 νους, μεμνημένοις τε τῶν διὰ προγόνων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς γεγενημένων ὑπ' ἑαυτοῦ πρὸς πάντας Κρητα-
 εἰς καλῶν καὶ ἐνδόξεων, ἃ καὶ θεοῦ χρησμοῖς καὶ τῆ παρὰ πάντων ἀθρόωτος εἰδήσει καταλήγεται, καὶ νῦν

40
5
10
15
20

25

μετά σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἀπειρήσατο τὴν αἴρεσιν τοῦ Δικαστηρίου ἐν τῇ ὄψ' ἐκατέρων γεννηθεῖσα ἐπιολόγησ' ἡμέρα.

δ. Ἰακώσσις τῶν διαδικαζομένων καὶ συμπιζόντων.

Ἀποδειχθέντες οὖν καὶ αὐτοὶ κριταί, παραχρήμα ἀναδάντες ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιζομένην ἄφ' ἐκατέρως πόλεως; καὶ τὸν συμπιζόντων ἰερείου, ὑμῶσμεν καθ' ἰερῶν παρόντων πῶν τε διαδικαζομένων ἄφ' ἐκατέρως πόλεως; καὶ καθήσαντες ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρυγῆς, διηκούσμεν πῶν διαφερομένων, οὐ μόνον τὸν τῆς ἡμέρας αὐτοῖς ὄντες χρόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νυκτός, πᾶσαν ἀναδειχόμενοι: κακοπαθίαν χάριν τοῦ μνησθὸς ὕστερησαι δικαίου μνησθῆναι τῶν κρινομένων.

30

4. Ματαίου προστάθεια πρὸς συμβιβασμὸν.

Τέλος δὲ λαβούσης τῆς δικαιολογίας ἐν ἑστέροις ἕμενοι: τὰ: γνώμας, τῷ μὲν ἀκριδοῦ τῆ: ψήφου βραδευθῆναι τὴν κρίσιν οὐκ ἡδουλόμην: συναγκυεῖν δὲ σπεύδοντες αὐτοὺς καὶ αὐτοὶ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκαταστήναι: φέμεν: ὡς τὴν ἡμῶν πᾶσιν καὶ προσῆκον ἡγούμεθα ἐκατέρως, τὰ πράγματα ἄφ' ἱκανὸν προσκείμεναι: εἰς τὸ συλλύσεως καὶ φιλίας αὐτοὺς παραίτασι γεννηθῆναι. Τῆς δὲ προθέσεως ἡμῶν μὴ τελευτουμένης δὲ τὸ ὑπερβαλλόντως αὐτοὺς τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονικίαν ἐνεστάθαι, συνέδη τῇ ψήφῳ τὴν κρίσιν βραδευθῆναι, περὶ ἧς καὶ τὴν καθήκουσαν ἐκθεσιν πεποιθήμεθα.

35

β'. Ἱστορικὸν τῆς διαφορᾶς.

1. Χώρα Ἰανίων—Προστασία Πτολεμαίου.

Ἰανίοι πόλιν οἰκοῦν: τε: ἐπιβαλόντων καὶ χώραν ἔχοντες προγονικὴν γειτονουσαν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Δικαίου Ἰερῷ, ἔχοντες δὲ καὶ νήσους καὶ νησιώματα, ἐν αἷς καὶ τὴν καλουμένην Λευκὴν, θλιδόμενοι κατὰ τινὰς καιροὺς ὑπὸ τὸν παρρρόντων Πραισίων ἐπεσπᾶσαντο χάριν προστασίας καὶ φυλακῆς τῆς τε πόλεως καὶ τῆς χώρας: εἰ δὲ καὶ πῶν νήσων, τὸν Αἰγύπτου βασιλευσαντα Πτολεμαίου, ὡς καὶ τὰ παρατεθέντα ἡμῶν περὶ τοῦ τῶν γράμματα περιεῖχεν, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διακατέχον τοὺς προεργημένους τόπους: τελευτήσαντες δὲ τοῦ Φιλομήτορος Βασιλέως Πτολεμαίου καὶ τῶν ἀποσταλέντων ὑπ' αὐτοῦ χάριν τοῦ συντηρεῖν Ἰανίους τὴν τε χώραν καὶ τὰς νήσους ἀπαλαγόντων, οὕτως Ἰανίοι καὶ τῇ ἀπὸ τῶν φίλων εὐνοί: φ' συγχρόμενοι διεφύλασαν τὰ καθ' ἑαυτοῦς.

40

2. Ἀρχὴ ἐριδίων—Διαφοραί. Ρωμαϊκὴ Προσβεία.

Ἐναντίας δὲ ἦδη καὶ τῆς Πραισίαν πόλεως, τῆς κειμένης ἀνά μέσον Ἰτανίων τε καὶ Ἱεραπυ-
 τίων, οὕτως Ἱεραπύτνιοι τῆς τε νήσου καὶ τῆς Χώρας ἀμφισβητεῖν Ἰτανίους ἐπεβάλλαντο, φάμε-
 νοὶ τὴν μὲν Χώραν εἶναι ἱεράν τοῦ Ζηνὸς τοῦ Δικταίου τὴν δὲ νῆσον προγονικὴν ἑαυτῶν ὑπάρ-
 χειν. Τῶν δὲ παρὰ Ρωμαίων Προσβευτῶν, τῶν περὶ Σέρουον Σολπίτιον, παραγεγομένων εἰς Κρήτην
 καὶ τοῦ πολέμου λύσιν λαβόντος κατήντησαν καὶ Ἰτάνιοι ἐπὶ τὴν Σύνκλητον, δοθείσης δὲ τῆς ἡμετέ-
 ρας πόλεως πρότερόν τε καὶ νῦν καὶ τοῦ δόγματος περιέχοντος ὃν τρόπον ἐκάτεροι παύτην τὴν
 Χώραν καὶ τὴν νῆσον περὶ οὗ ἡ πράξις ἐνέστητε κατεσχληστές εἶησαν τῇ πρὸ τοῦ ἡμέρα ἢ ὁ πόλε-
 μος ἐν αὐτοῖς ἤρξατο, οὐ πολέμου ἐνεκεν Σέρουος Σολπίτιος κάκεινη ἡ προσβεία εἰς Κρήτην ἀπεστά-
 λησαν, ὅπως οὕτως κρίνουσιν αὐτοὺς ἔχειν, κατέχειν τε καρπιζέσθαι τε εἴναι.

γ'. Δείκσιδες—ἀπόφασις.

1. Διάφοροι συνδῆκαι περὶ ὄρων γῆς.

τέρων γενηθείσης δικαιολογίας, τὴν Χώραν, τὴν ὑπὸ διαμφοδότησιν ἡγμένην διακατεσχλημένην
 τε ὑπὸ Ἰτανίων καθότι προσεκτεθείμεθα ἕως τοῦ τὸν προδιασεσχημένον πόλεμον γενηθῆναι, εὐσαν
 δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ἰτανίων, καθότι καὶ οἱ ἐπιδειχθέντες ἡμῖν ὑφ' ἐκατέρων περιορισμοὶ τῆς Χώ-
 ρας ἐμῆγγον, ὃ τε πρὸς τοὺς πρότερον παρορουντας αὐτοὺς Δραγμαίους γενηθεὶς περιέχων
 οὕτως «ὄροι δ' ὄντων αὐτοῖς τὰς Χώρας τοῖδε : ὡς ὁ Σέδαμνος εἰς Καρύμας καὶ πέραν εἰς τὴν Χώ-
 ραν καὶ ἄ στεφάνα περιόριπαξ ἐς ὄρθον ἐς Δορθάνας ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ἐς τὰν ὄδον καὶ πέραν εἰς
 τὸν Μόλλον». Καὶ πάλιν ὁ γενηθείς Ἰτανίους καὶ Πραισίους καθότι ὑπογέγραπται : «ἐδοξε τοῖς Ἰτανί-
 οῖς καὶ τοῖς Πραισίοις θέσθαι εἰρήναν ἐς πάντα τὸν χρόνον ἐπὶ τῇ Χώρᾳ ἀν νῦν ἐκάτεροι ἔχοντι, ἀς ὄρια ἴαδε :

Ὁς ὁ Σέδαμνος εἰς Καρύμας ἐς τὴν δηράδα καὶ πέραν εἰς τὴν μεσαμμερίαν τὰς ὁδὸ τὰς ἀγώσας δι' Ἀτρωγα καὶ ἐς
 ὠριά ἐς Δορθάνας ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ὡς ἄ ὁδὸς (ποτὶ μεσαμμερίαν τὰς ὁδὸ τὰς ἀγώσας δι' Ἀτρωγα καὶ ἐς
 Μόλλον καὶ ἀπὸ τῶ Μόλλον εὐθωριά ἐπὶ θάλασσαν». Ὅ τε αὐ τοῖς Ἱεραπυτνίοις καὶ Πραισίοις γενηθείς περι-
 ορισμὸς γεγραμμένος οὕτω : «Οἱ δὲ ὄροι : τὰς Χώρας : ὡς ὁ Σέδαμνος εἰς Καρύμας ἐς τὴν δηράδα καὶ πέραν
 εἰς τὴν στεφάναν καὶ περιαιμπέτις ὡς ἄ στεφάνα καὶ εὐθωριά ἐς Δορθάνας ἐπὶ τὸν λάκκον».

2. Συμπέρασμα ἐκ τῶν συνδηκίων

Τῶν δὲ προ-

εἰρημένων ἔργων σαφῶς διεφργόντων τὴν τε Ἰταλίαν χώραν καὶ τὴν πρῶτον μὲν ὕσαν Δραγμίαν καὶ τὴν Πρασίαν, κατεχομένην δὲ νῦν ὑπὸ Ἰερστυνίων, τοῦ δὲ Ἰερῦ τοῦ Διὸς ἔκτος τῆς διαμφοβητουμένης χώρας ὄντος καὶ περιοικοδομήμασιν καὶ ἑτέροις πλείστοις ἀποδεικτικοῖς καὶ σημείοις περιλαμβανόμενου, καθότι καὶ διὰ τῶν ἐπιδεικνυομένων ἡμῶν (χωρογραφή) ἔδωσαν τὸν ἵππον πρὸς τοὺς ἀπεδείκνυσαν Ἰταλίαι καὶ δι' ἑτέρων πλείονων γραμμάτων ὑπέγραψαν τὴν διαμφοβητουμένην χώραν ἐνεργῶν καὶ οὐ χ. ὡς ἔφασαν Ἰερστυνιοί, ἱερὰν καὶ ἀγεώργητον.

70

3. Συμπέρασμα ἐκ τῆς παρασιωπήσεως τῆς Ρωμαϊκῆς Πρεσβείας.

Φανερόν δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐκ τοῦ δόγματος καθ' ὃ ἐνρίκω-
 75 μεν, τοῦ γραφέντος καὶ ὑπὸ τῶν ἐγγλυθῶτων εἰς Κρήτην πρεσβευτῶν, τῶν περὶ Κόνιντον Φάδιον, ὅτινες ἐω-
 ρακότες τὸ τε Ἰερὸν καὶ τὸν περίβολον αὐτοῦ ἰδίως σημείους καὶ περιοικοδομήμασιν περιεχόμενον, ἐωρα-
 κότες δὲ καὶ τὴν χώραν τὴν ὄμορον τῷ Ἰερῷ, ὑπὲρ μὲν ἱερᾶς χώρας οὐκ ἔγραψαν οὐδέν, καίτοι γε Ἰερστυ-
 80 νίων ὁμοίως περὶ ἱερᾶς χώρας ἡξιωκότων τὴν Σύγκλητον, Ἰταλίαν δὲ περὶ χώρας τῆς ἐαυτῶν τῆς καλουμέ-
 νης Ἑλείας καὶ νήσου ἰδίας Λεύκης. γινόντες δὲ οὗτοι ἢ παρορθοῦσα χώρα τῷ Ἰερῷ οὐκ ἦν ἱερὰ οὐδὲ ἀγεώργητος
 περὶ χώρας μόνον ἐφαίνοντο μνησίαν πεποιμένην, γράψαντες ἡμεῖς ἑαυτῶν τε καρπίζονται τε τοῦ
 καρπίζεσθαι γραφομένου κατὰ χώρας γεωωργημένης τε καὶ γεωωργηθημένης, ὑπερ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς χώ-
 85 ρας οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον, νόμοις γὰρ ἱεροῖς καὶ ἀραῖς καὶ ἐπιτιμίαις ἀνωθεν διεκεκώλυτο ἵνα μὴ τις ἐν τῷ ἱ-
 ερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δικταίου μὴτε ἐννήμη, μὴτε ἐκλυοστατῆ, μὴτε σπείρη, μὴτε ξυλεύη, καίτοι γε Ρωμαίων,
 ὅταν περὶ ἱερᾶς τινας χώρας διαφέρωνται, γραφόντων βητικῶς καθότι καὶ τὰ παραπεθέντα ἡμῶν ἐφ' ἑτέρων
 δόγματα περιεῖχεν.

4. Τὸ ὑπὸ τῶν Ἰερστυνίων ἐγεγρεν «Χωρίον».

Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον τεκμήριον τοῦ ἐγνωσμένου τῶν καθόλου πρα-
 90 γμάτων ὑπὸ Ρωμαίων ἐφ' ὁμολογουμένοις ἡμᾶς καὶ κεκριμένοις τῆν ψῆφον ἐπενηνοχέναι. Ἰταλίαν γὰρ ἀξιωσά-
 των τὴν Σύγκλητον ἵνα τὸ ἐνφοκοδομημένον ὑπὸ Ἰερστυνίων χωρίον ἐν τῇ κροννημένην χώρα καθαιρεθῆ, ἢ Σύν-
 (συνέχεια ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς Μαγνησίας)
 κλητος ἐπέταξεν Λευκίῳ Καλοπαρνίῳ Λευκίου υἱῷ Πείσιωνι στρατηγῷ ὅπως
 95 καθαιρεθῆ ἔτι ἐνφοκοδομηται, φανερῶς καὶ διὰ τοῦ τοῦτου — — — — —
 ἐτων κρατούτων. Ακολούθως δὲ τοῦτοις αἰ μὲν αὐτοῦς — — — — —
 γτες Ἰταλίαις παρήσαν, αἱ δὲ κατὰ πόλεις ἐγράφους . . . (6) . . . π — — — — —
 ἀποδεικνύοντες ἀνωθεν τὰ διαμφοβητούμενα Ἰταλίων γεγονότα — — — — —
 τῶν μέχρη τοῦ δηλουμένου διὰ τοῦ δόγματος γεγονέναι — — — — —

85

90

ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν ἀποδείξεις, ἅς καὶ αὐτοὶ ἤμην π. 90

δ, Τὰ περὶ τῆς νήσου Λεύκης.

Τὰ γε μὴν περὶ τῆς νήσου τῆς καλουμένης Λεύκης 95
 τε τὴν νήσον οὖσαν καὶ διὰ τὰ γεγενημένα περὶ αὐτοῦ
 τὴν Πολεμιακὴν οἰκίαν εἰς προστασίαν καὶ φυλακὴν ἑαυτοῖς κ (14) κα
 ἰσχυρίζεσθαι τὰς ἀποδείξεις ἐπιστολαῖς βασιλικαῖς, ἀντίγραφα δὲ αὐτῶν
 τὴν νήσον παλλὰς στρατιωτῶν γραμμῶν τε ἀπιστολῶν τὸ δοξ
 τὴν νήσον φρουρίου, πρὸς δὲ τούτοις λογιαῖς ἀπολογ καὶ ἐνε
 ὑπὲρ τῆς νήσου κατὰ τινων ὑπὸ Ἰτανίων γεγραμμέναις ὡς ἀπεδείκνυν διὰ τὴν πλειό(ων) ἐτέρων χρηματισ-
 μῶν) καὶ διὰ λευκωμάτων ὅτινα τὰς ἐναυσίους εἶχεν τῶν τεταγμένων διοικήσεις πρὸς δὲ τοὺς προ-
 ειρημένους καὶ δι' αὐτῶν ὧν αἴτε λοιπαὶ πόλεις καὶ αὐτοὶ δὲ Ἰεραπύτνιοι γέγραφασι περὶ τῆς
 προδεδηλωμένης νήσου εὐδονοῖτον ἡμῖν ὑπῆρχεν τὸ καὶ τὴν προδεδηλωμένην νήσον προγονικὴν
 εἶναι Ἰτανίων καὶ διακαταεσθῆναι ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ τῆς τῶν φίλων αὐτῶν καλλῆς προνομίας μέχρι τῆς πε-
 ριπετῆρας καὶ μέχρι τοῦ συστάτος ἐν Κρήτῃ πολέμου ὧε ἀνζ (6) χάριν ἐπεμνήσθημεν ἐν τῇ προεκθέσει
 ἐγγωμην γὰρ τὴν τοῦ Βασιλέως Πτολεμαίου προστασίαν καὶ κεκυρωμένην παρὰ τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταίων
 παρ' ὧν ἐλαβὼν εὐδονοῖτον καθότι τὸ παρατεθὲν ἡμῖν διάγραμμα περιεἶχεν Ἰτάνιοι(ἐπεὶ αὐτοὶ ἀπο-
 στελλαντες ἐπιστολὴν διεσάφησαν ὅτι ἐπὶ τὴν νήσον αὐτῶν τὴν καλουμένην Λεύκην Ἰεραπύτνιοι μέλλουσι
 ἐπέρχεσθαι καὶ φανερὸν ποιῶντες καὶ διὰ τοῦ τούτου τρόπου εχόν ἄλλας τὰς (πόλεις)
 Ἰεραπύτνιοι δὲ συναρμόνως ἐπὶ τῆς κρίσεως Ἰεραπύτνιοις παρετίθητο ἡμῖν Ἰτάνιοι ἀποστα-
 λείσαν πρὸς ἑαυτοὺς πρότερον ὑπὸ Γορτυνίων ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐκδήλωσάν ἡμῖν ἔγένετο ὅτι
 ἐπιμελῶς προνοούμενοι Γορτύνιοι τοῦ κατὰ Ἰτανίους συμφέροντος ἐμήνυσαν αὐτοῖς περὶ Πραισίων ὅτι
 περὶ τὴν νήσον αὐτῶν τὴν Λεύκην γίνονται ὡς κυριεσόντες, ἀνεγνώσθη τε ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἀνεγράφη γε-
 νομένη ὑπ' οὐδενὸς ἀντιλογίας, ἐκρίναμεν δὲ καὶ αὐτῆς ἀντίγραφον καταχωρῆσαι τὸ ὑπογεγραμμένον·
 «Γορτυνίων οἱ κόσμοι καὶ ἅ πόλεις Ἰτανίων τοὺς κόσμοις καὶ τὰ πόλι χαιρέιν. Πεισιμένιοι ὅπ' ἀνδρὸς τινος
 ὃς δεδηλόκων ὅτι οἱ Πραισίοι οὐκ ἀνομόνται· περὶ τὰς Λεύκας ὡς(τε) στρατιῶν γενομένης κρατήσαι αὐ-
 τὰς, τὰδε ἐκρίναμεν ὑμῖν ἐπιμελῶς ἀποστελλαι ὅμην καλῶς ποιῆσατε τ. εἰ ἐν τῇ χωρίῳ
 ἐπ σὴν θέμενοι παρωρῶντες εἰ χρεῖαν ἔχετε ἐν τῷ χωρίῳ ἐπιταδεῖων γεγράφμεν ἐν ὅμην καίπερ ὄν-
 των τούτων φίλων τῷ τε βασιλεῖ καὶ αὐτοῖς ὅμην διὰ παντός ἐπιμελούμενοι· καὶ βιωλόμενοι ἀεὶ χαιρέ-
 ζεσθαι τῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖς τῷ βασιλέως φίλοις καὶ συμμάχοις». Ἰεραπύτνιοι δὲ εἰ ἀμφισβήτησεως ἀντε-
 χόμενοι καὶ φάσαντες τὴν νήσον εὐαὶναι προγονικὴν τε καὶ μὴ ἀμφισβητούμενην 120

95

100

105

110

115

120

Α'. Παρατηρήσεις—Σημειώσεις

1 (στ. 2). **Ἐπὶ Ὀλυμπικοῦ.** Ἐπωνύμου Ἀρχοντος Μαγνήτων. Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, τῆς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς συμπιπτούσης, θὰ δμιλήσωμεν εἰς τὰς Γενικὰς Παρατηρήσεις.

2 (στ. 2). **Σμινθίωνος.** Πληρέστερον Σμινθίωνος. Εἶναι ὁ μὴν τοῦ Φθινοπώρου, καθ' ὃν ἐτελεῖτο ἡ ἐεργὴ τοῦ Σμινθέως Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποῦ ναοὶ ὑπῆρχον ἐν πόλεσι καὶ νήσοις τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ ἐτελοῦντο καὶ Ἀγῶνας, Σμινθεία καλούμενοι. Σχετικῶς ὁμιλεῖ ὁ Στράβων (Βιβλ. ΙΓ', α', 48): «Ἐν δὲ τῇ Χρύσῃ ταύτῃ (τῆς Τροίας) καὶ τὸ τοῦ Σμινθέως Ἀπόλλωνός ἐστιν Ἱερὸν, καὶ τὸ σύμβολον, τὸ τὴν ἐτυμότητα τοῦ ὀνόματος σφῆρον, ὁ μῦς ὑπόκειται τῷ ποδὶ τοῦ ξόανου. Σκόπα δ' ἐστὶν ἔργα τοῦ Παρίου. Συνοικιοῦσι δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν εἰς τὸν μῦθον τούτῳ τῷ τρόπῳ τὴν περὶ τῶν μυῶν. Τοῖς γὰρ ἐκ τῆς Κρήτης ἀφιγμένοις Τεύκροις (οὓς πρώτους παρέδωκε Καλλίνος, ὁ τῆς ἐλεγείας ποιητής, ἠκολούθησαν δὲ πολλοί), χρησμός ἦν, αὐτόθι ποιήσασθαι τὴν μονὴν ὅπου ἂν οἱ γηγενεῖς αὐτοῖς ἐπιθῶνται· συμβῆναι δὲ τοῦτ' αὐτοῖς φασι περὶ Ἀμαξιτό· νόκτω γὰρ πολὺ πλῆθος τῶν ἀρουραίων μυῶν ἐξανθήσαν διαφαγεῖν ὅσα σκύτινα τῶν τε δπλων καὶ τῶν χρηστηρίων· τοὺς δὲ αὐτόθι μεῖναι. Τούτους δὲ καὶ τὴν Ἰθὴν ἀπὸ τῆς ἐν Κρήτῃ κατονομάσαι. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς πληθύνοντάς φησι μῦθας περὶ τὸ Ἱερὸν νομιοθῆναι τε ἱεροῦ καὶ τὸ ξόανον οὕτω κατασκευασθῆναι βεβηκὸς ἐπὶ τῷ μύϊ». Σμῖς καὶ Σμίνθος, καθ' Ἡσύχιον, ὁ μῦς. (β').

3. (στ. 3). **Νεωκόρου.** Παρ' Ἀρχαίοις ἦτο ἐπίσημον πρόσωπον ὁ Νεωκόρος, ὑψηλὸν Ἱερατικὸν ἀξίωμα κατέχων. Ἐνταῦθα ἀναφέρεται πρῶτος μεταξὺ τῶν προσώπων τῶν ἀποσελεσάντων τὸ Δικαιητικὸν Δικαστήριον, τοῦ ὁποῦ καὶ θὰ ἦτο Πρόεδρος.

4. (στ. 3). **Λευκόφρουνης.** Ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος ἐκ τῆς πέλειος Λευκόφρουος τῆς Μ. Ἀσίας, εἰς ἣν ὑπῆρχε λαμπρὸν αὐτῆς Ἱερὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὁποίας ἠγέρθη ἡ νεωτέρα Μαγνησία, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ περὶ αὐτῆς παραγράφῳ (σελ. 162).

5. (στ. 3—5). Τὰ ὀνόματα: Εὐφῆμου, Δημητρίου, Δυκεμήδου, Ἀναξαγόρου, Ἀπολλοδώρου, ἕως καὶ ἄλλα, φέρονται καὶ εἰς νομίσματα Μαγνησίας, συγκεκριμένως δὲ τὸ τοῦ Εὐφῆμου τοῦ Πausανίου εἰς νομίσματα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ τύπου (τετράδραχμα), μεταγενεστέρου τοῦ 190 π. Χ. Ἀλλ' ὁ Halbherr ἀμφιβάλλει ἂν εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον, διότι ἄλλωστε καὶ τὸ ἐκ τῆς πλακῆς ἐξασχόμενον ἱπατρωνυμικὸν (Πausανίου) δὲν εἶναι εὐδιάκριτον καὶ βέβαιον.

(β'). Πλείονα εἰς τὴν Γεωργίου Ἐαρινοῦ Πραγματεῖαν «Προσδιορισμὸς τῆς θέσεως ἀρχαίων τινῶν πόλεων τῆς Μυσίας» εἰς Περιοδικὸν Μουσείου καὶ Β.βλιοθήκης Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης 1876, σ. 123—126.

6. (στ. 9, 26). **καὶ αὐτῶν, καὶ αὐτοί.** Ἐκ τοῦ συνδέσμου καὶ συνάγομεν ὅτι, πλὴν τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀνκφερομένων Νεωκόρου καὶ 17 ἑτέρων ἀνδρῶν, εἶχον ἐκλεχθῆ καὶ ἄλλοι ὑπὸ τοῦ Δήμου Μαγνησίας ὡς κριταί, τριάκοντα ἴσως ἐν ὄλῳ, ἂν ἢ ἐν τῇ ἐπομένῃ ἐπιγραφῇ φράσις: «καλοὺς κάγαθοὺς τριάκοντα» (στ. 86) ἀναφέρεται εἰς τὴν γενομένην ἤδη διαιτησίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ζητούμενην ἀναθεώρησιν. Ἄλλ' οἱ λοιποὶ 12 δὲν προσήλθον ποσῶς ἢ διαφωνήσαντες ἀπεχώρησαν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως.

7. (στ. 17, 24, 33, 50) **καὶ τὰ νῦν, καὶ νῦν, καὶ πάλιν, πρότερόν τε καὶ νῦν.** Δήλον καὶ ἐντεῦθεν ὅτι δύο ἔγιναν διαιτησίαι, ὡς καὶ ἀλλαγῆ εἶπομεν.

8. (στ. 22) **κοινῶν εὐεργετῶν.** Κοινούς εὐεργέτας (ἐκυτῶν καὶ τῶν Κρητῶν) καλοῦσιν οἱ Μάγνητες τοὺς Ῥωμαίους καὶ προθυμοποιοῦνται «πειθεσθαι τοῖς γραφομένοις αὐτῶν», διότι κατὰ μὲν τὸ 197 π. Χ. ὁ Ῥωμαῖος Ὑπατος Φλαμίνιος, νικήσας Φίλιππον τὸν Ε' τῆς Μακεδονίας, ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν ν' ἀφῆσθαι ἐλευθέρας τὰς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις, κατὰ δὲ τὸ 190 ὁ Δευκίος Σικελίων, πολεμῶν ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τοῦ τῆς Συρίας Ἀντιόχου Γ' τοῦ Μεγάλου, ἐξετίμησε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πίστιν τῶν Μαγνητῶν καὶ ἀνεκήρυξε τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρυγηνῆς ἀπαραίτατον (refugium inviolabile foret, ὡς λέγει ὁ Τάκιτος εἰς τὰ Annales III, 62). Καὶ βραδύτερον (84 π. Χ.) ὁ Δευκίος Σύλας κατὰ τοὺς Μιθριδατικούς πολέμους ἀφῆκε διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐλευθέραν τὴν Μαγνησίαν. Τῶν Κρητῶν δ' εὐεργεταὶ ὀνομάζονται οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐπεμβαίνοντες ἀφιλοκαρδῶς ἐπιλύουσι τὰς μεταξὺ τῶν Κρητικῶν πόλεων διαφορὰς καὶ προλαμβάνουσι ἢ καταπαύουσι τοὺς πολέμους.

9 (στ. 23). **Διὰ προγόνων.** Ποῖα οἱ πρόγονοι τῶν Μαγνητῶν εἶχον πράξει, «πρὸς πάντας Κρηταίς καλὰ καὶ ἔνδοξα, ἃ καὶ θεῶν χρησιμοῖς καὶ τῇ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰδήσει κατείληπται, νοοῦνται ἂν λάβωμεν ὑπ' ἑσφιν ὅτι ἢ πόλις Μαγνητῶν, ἀποικία Κρητῶν, διετήρει σχέσεις ἐμπορικὰς πρὸς τὰς ἐν Κρήτῃ πόλεις, τὰς ἀνατολικὰς μάλιστα. Ἐν ἐπιγραφῇ περὶ συμβάσεως μεταξὺ Μαγνητῶν καὶ Ἱερουπυτῶν ἀναγινώσκωμεν: «ἀνανασμένων τὴν πατρίαν οἰκειότητα καὶ φιλίαν» καὶ «ἐπαινέσαι Μάγνητας διότι διαφυλάσσοντι τὰ παραδεδομένα ὑπὸ τῶν προγόνων καὶ ἐπὶ πλέον αὔξοντι». (γ). Φαίνεται δ' ὅτι ἢ τῆς προγονικῆς πρὸς τοὺς Κρητας οἰκειότητος καὶ φιλίας διαφυλάξις καὶ αὔξησις ἀπεδεικνύετο διὰ καλῶν ἐκαστάτε πρὸς αὐτοὺς ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας νῦν ἀποκαλοῦσι «καλὰ καὶ ἔνδοξα» οἱ Διαιτηταί, θέλοντες διὰ τῆς ὑπομνήσεως ταύτης νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τοὺς δικαζομένους τὴν περὶ φιλικῆς καὶ ἀμερολήπτου κρίσεως πεποιθησιν. Ἄλλ' ἔχομεν καὶ τινὰς, μᾶλλον συγκεκριμένας, πληροφορίας. α) Ἐν ψηφίσματι τῶν Ἐπιδαμνίων, τιμη-

(γ). Βλ. Μνημεῖα Ἱερουπύτης, I, A. α', σ. 119—120.

τικῆ ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐπόμενα : « καὶ τὰν εὐεργεσίαν, ἃν συνετελέσαντο εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Κρηταίων διαλύσαντες τὸν ἐμφύλιον πόλεμον (4), ἐνεφάνισαν δὲ καὶ τὰς εἰς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας γεγενημένας εὐεργεσίας, διὰ τε τῶν τοῦ θεοῦ χρησμῶν καὶ διὰ τῶν ἱστοριαγράφων τῶν συγγεγραφότων τὰς Μαγνήτων πράξεις». (δ'). β'). Ἀπὸ δύο ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων ψηφίσματα, τὸ τῶν Γορτυνίων καὶ τὸ τῶν Κνωσίων (ε'), ἐξάγεται ὅτι πρέσβεις πέμφαντες οἱ Μάγνητες εἰσηγοῦντο τὴν διάλυσιν τοῦ πολέμου (τοῦ Γορτυνίων πρὸς Κνωσίου), τὸ ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ δημοκρατίᾳ πολιτεύεσθαι καὶ τὸ διὰ συμμαχίας συνδεθῆναι. Εἰς ἀπάντησιν δὲ οἱ Γορτύνιοι καὶ οἱ Κνώσιοι ἐπαινοῦσι διὰ ψηφισμάτων τῶν τὴν πόλιν Μαγνήτων «διότι ποιεῖ ἃ δεῖ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ οἰκείους», ἐπαινοῦσιν ὁμοίως καὶ τοὺς πρεσβευτὰς ὅτι «εὐθὲν ὑπέλειπον τὰς φιλοτιμίας . . . οὐδεμίαν κακοπαθίαν ἔργοντες . . . διὰ τὰ σφύροντα Κρήτη καὶ Μαγνησίᾳ». Ἐκ δὲ τῆς ἐν τῷ ἑτέρῳ ψηφίσματι ἑλλειπούς φράσεως : « . . . Γορτύνιοι καὶ Κνώσιοι διαφερο . . . βασιλεῖ Πτολεμαίῳ κριτᾷ ἐπιτραπόμενοι . . . ὅπως περὶ τούτων διαλάβῃ », ἐξάγομεν ὡς πιθανὸν ὅτι ἀποδεχθέντες πρότασιν τῶν Μαγνήτων Πρεσβευτῶν ἀνέθηκαν τὴν τῶν διαφορῶν τῶν ἐξομάλυνσιν οἱ Γορτύνιοι καὶ οἱ Κνώσιοι εἰς τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον, διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ ὁποῦ ἐπετεύχθη ὀριστικὴ εἰρήνη. Τὸ πᾶν ὁμῶς ὀφείλεται εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν Μαγνήτων.

10. (στ. 39) καὶ νήσους. «Εἶχον καὶ ἐνέμοντο Ἰτάνιοι» τὰς ἐπομένας νήσους : Πλατέας (Ἐλάσιν) ἔναντι τοῦ κόλπου Ἰτάνου μὲ ἀφθονον ὕδωρ τὰς ἐν τῷ κόλπῳ Ἐλείας (Παλαιονάστρου) δύο νησιδας μὲ τὸ σημερινὸν ὄνομα Γράντες τὰς ἔναντι τοῦ κατὰ νότον Ἀκρωτηρίου Ἐρυθραίου (Γουδούρου) κειμένας, τὰς καὶ διαμφοισθημένας, Ὀνησίας (Κουφονήσια νῦν), ἦτοι τὴν Δεύκην—κληθεῖσαν εὐτῶ ἐκ τῶν λευκῶν κλιτύων τῶν παρακτίων βράχων αὐτῆς (στ') καὶ τὰ δύο παρ' αὐτὴν νησιδια Στρογγυλὸ καὶ Μακρουλὸ, ὡς καλοῦνται σήμερον, τέλος δὲ μικρονήσους τινὰς ἀγόνους καὶ ἀκατοικητούς. Ἴσως καὶ τὰς Διονυσάδας.

11. (στ. 41, 43). Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ. Ἐκτος εἰς τὴν σειρὰν βασιλείας τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου ἐπεκαλεῖτο καὶ Τρύφων. Ἐβασίλευσε 36 ἔτη (181—146). Ὅποια καὶ πῶς ἐδημιουργήθησαν αἱ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν λοιπὴν Κρήτην σχέσεις καὶ ἐπιρροαὶ τῶν

4. Ἐμφύλιος πόλεμος λέγει ἡ Marg. Guarducci (Tit. Cretae Mediae p. 48) ὅτι εἶναι ἴσως ὁ Λύκιος καὶ ὅτι τοῦτον διέλυσαν περὶ τὰ 206 οἱ Μάγνητες. Καὶ ἀληθῶς ὁ πόλεμος οὗτος, τοῦ ὁποῦ πᾶσαι σχεδὸν αἱ Κρητικαὶ πόλεις μετέσχον, εἶναι παγκρήτιος πόλεμος καὶ ἡ διάλυσίς αὐτοῦ ἦτο μεγάλη πρὸς τὸ Κοινὸν τῶν Κρηταίων εὐεργεσία. Ἄλλ' ἔχομεν καὶ τὸν μεταξὺ Κνωσοῦ καὶ Γορτυνίου πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ νέοι τῆς τελευταίας, ἀντιφρονοῦντες, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν πρεσβυτέρων συμπολιτῶν τῶν. Οὗτος δ' ἐμφύλιος πόλεμος.

(δ'). Ditt, Sylloge 3 III, No 560.

(ε'). Blass, Die Kret. Inschriften, No 5153, 5154.

(στ'). Σταυράκη Στατιστική, σελ. 26.

Πτολεμαίων, ἀπὸ τοῦ Φιλαδέλφου (285—247) ἀρξάμενοι, εἴπομεν εἰς τὸ ὑπὲρ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου Ψήφισμα Ἰτανίων.

12. (στ. 45, 105). καὶ τῇ ἀπὸ τῶν φίλων εὐνοία συνχρώμενοι—καὶ διὰ τῆς τῶν φίλων αὐτῶν προνοίας. Περὶ τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ Ἰτανίων καὶ Ἀθηναίων, Πραισίων καὶ Ἀθηναίων, Ἰτανίων καὶ Ἱεραρυτινῶν ὠμιλήσαμεν ἐκτενῶς ἐν τῷ Πρ. Μέρει (ζ'). Προκειμένου ἐνταῦθα περὶ Ἰτανίων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν πρὸς τοὺς Πραισίους ἐρίδων αὐτῶν, εὐνοια τῶν φίλων νοεῖται ἢ μεταξὺ Ἰτανίων καὶ Ἱεραρυτινῶν συνθήκη συμμαχίας καὶ Ἰσοπολιτείας (η').

13. (στ. 45, 52, 53, 106). ἐνστάντος δὲ κατὰ τὴν Κρήτην πολέμου καὶ μερίζονος—τῇ πρὸ τοῦ ἡμέρα ἢ ὁ πόλεμος ἐν αὐτοῖς ἤρξατο. Φρονοῦμεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἰδίου τοπικοῦ καὶ περιωρισμένου μεταξὺ Ἱεραρυτινῶν καὶ Ἰτανίων πολέμου, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκομεν : «μηδὲ γὰρ πεπολεμηκέναι τοῖς Ἰτανίοις ἔφασαν (Ἱεραρυτινοί)», ἀλλὰ περὶ γενικωτέρου καὶ «μερίζονος κατὰ τὴν Κρήτην πολέμου», περὶ πολέμου δηλ. εἰς ὃν ἀνεμείχθησαν πολλαὶ Κρητικαὶ πόλεις, ἢ περὶ πολέμου ἐπὶ μακρὸν διαρκέσαντος ἢ καταστρεπτικωτέρου ἀποδάντος. Πόλεμοι δὲ τοιοῦτοι μεταξὺ Κρητικῶν πόλεων ἐγένοντο συχνάκις καὶ μόνον μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν Κατάκτησιν κατέπαυσαν. Περὶ τίνος ὅμως ἐκ τούτων πρόκειται ἐνταῦθα ; Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ πολυχρονίου μεταξὺ Κνωσοῦ καὶ Λύκτου πολέμου, τοῦ ὁποίου πολλάκις μετέσχον πολλαὶ ἄλλαι τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ πόλεις καὶ ὁ ὁποῖος ἀπολήξας εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Λύκτου περὶ τὸ 220 ἐπανελήφθη κατόπιν τῷ 184 ἅμα τῇ ἀναβιώσει τῆς πόλεως ταύτης, δὲν πρόκειται βέβαια, διότι ὁ πόλεμος εὗτος εἶναι προγενέστερος τῶν εἰς βᾶρος τῆς Πραισοῦ γεγονότων, ἐν ᾧ, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, λέγουσαν : «ἀναιρημένης δὲ ἤδη καὶ τῆς Πραισίων πόλεως», ὁ ὑπ' αὐτῆς νοούμενος πόλεμος εἶναι μεταγενέστερος ἢ ἐλύθη μεταγενεστέρως τῆς καταστροφῆς τῆς Πραισοῦ, ὑφισταμένης πάντως τῷ 146 (5). Θὰ πρόκειται λοιπὸν περὶ ἄλλου μεγάλου πολέμου, εἰς ὃν ἡ Κνωσὸς πάλιν θὰ ἦτο ὁ ἕτερος τῶν ἐμπολέμων· ἀλλὰ περὶ τίνος ; Οὐδὲν περὶ τούτου ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Συγγραφέων παραδίδεται, ὡς λέγει καὶ ὁ Dittenberger (θ'). Ὁ Dapper τὸν ἀποκαλεῖ «ἐμφύλιον πόλεμον» (6).

(ζ'). Κεφ. I, Παράγ. Γ', ἐδ. β'.—III, ΣΤ', δ'—ε'. IV, Ε', η'.

(η'). Μέρ. Δεῦτ. Κεφ. Πρ. I, Α', δ', Β', α'—Κεφ. Τρ., I, Α', δ'.

5. Τῷ 181 ἤρξατο βασιλεῦειν ὁ Πτολεμαῖος (Παρατ. 11), ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ Ἰτάνιοι, «θλιβόμενοι ὑπὸ τῶν Πραισίων», ἐζήτησαν βοήθειαν, ἐστῆλη δὲ ἡ βοήθεια αὕτη, τῷ 150 κατὰ Ξανθουδίδην (Ἐπίτ. Ἰστ. Κρήτης. σελ. 52) καὶ ἀνεκλήθη τῷ 146.

(θ'). Ditt. Syll, II, No 685, Not. 23.

6. «Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Κρήτης, αὕτη ἡ πόλις (ἡ Πραισοῦς) κατηδαφίσθη παρὰ τῶν ἐγκατοίκων τῆς Ἱεραρυτινῆς». (Dapper Μετάφρ. Μαν. Βερνάρδου, σελ. 10).

Εἰς τοιοῦτον πάντως μείζονα ἢ ἐμφύλιον πόλεμον συνκνεμίσχθησαν καὶ αἱ ἡμέτεραι πόλεις Ἱεράπυτνα καὶ Ἰτάνος (7), ταχθεῖσαι πιθανῶς ὑπὲρ τῆς αὐτῆς συμμαχικῆς παρατάξεως, τῆς τῆς Γόρτυνος, ἐν ᾗ ἡ Πραισοῦς ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἑτέρας, τῆς τῆς Κνωσοῦ, ὡς λέγομεν καὶ ἐν ἐπομένῃ Παρατηρήσει (24η). Ἐκ τούτου δὲ λαβοῦσα ἀφορμὴν ἡ Ἱεράπυτνα ἐπετέθη κατὰ τῆς Πραισοῦ καὶ κατέστρεφεν αὐτήν. Οὐδεμίαν δ' ἀμφιβολίαν ἔτι εἰς τὴν τοιαύτην κατὰ τῆς Πραισοῦ ἐνέργειαν αὐτῆς ἐδοθηθήν ὑπὸ τῆς Ἰτάνου. Ἐν τούτοις, ἄμικτα κατασταθεῖσα εἰς τὰ ἀπὸ τῆς Πραισοῦ ἀποσπασθέντα ἐδάφη, τὰ πρὸς τὴν χώραν Ἰτανίων γειτονεῦοντα, ἔβαλε καὶ ἐπ' αὐτῶν χεῖρα. Οὕτω δὲ νέος καὶ πρὸς τὸν «μείζονα» ἄσχετος, ἐν συνεχεῖ πάντως αὐτοῦ διεξαχθεὶς πόλεμος Ἱεραπύτνης - Ἰτάνου ἤρχισεν, ὁ διὰ τῆς φράσεως «τῆ πρὸ τοῦ ἡμέρα ἢ ὁ πόλεμος ἐν αὐτεῖς ἤρχετο» δηλούμενος. Συνίστατο δ' αὗτος ἔνθεν μὲν εἰς τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἱεραπύτνης κατάληψιν Ἰτανικοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Δικταίου Διός, ἔνθεν δὲ εἰς τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἰτανίων ἀπλήν κατ' ἀρχῆς διαμαρτυρίαν καὶ εἶτα, μετὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἱεραπυτνίων ἀπόφασιν τῆς Ρωμαϊκῆς πρεσβείας, εἰς ἀπόπειραν πρὸς ἀποδιώξιν τῶν Ἱεραπυτνίων, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ εἰς τὰς ἐπι τῆς Διαμαρτυρίας Παρατηρήσεις ἡμῶν.

Τὸ ὅτι πρόκειται «περὶ μείζονος» πολέμου, διακρίσαντος τὰς Κρητικὰς πόλεις εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου, ἡ ὁποία δὲν ἀνέθηκεν εἰς τινὰ τῶν πόλεων τούτων τὴν διαιτησίαν, οὐδὲ εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Κρητῶν, διότι τόσον αἱ πόλεις ὅσον καὶ τὸ ἐξ ἀντιπροσώπων αὐτῶν συγκροτούμενον Κοινὸν δὲν θὰ ἠδύνωντο νὰ κρίνωσιν ἀμερολήπτως. Πιθανὸν δὲ εἶναι ὅτι ἐκ τοιαύτης ἐπιδράσεως προήλθε καὶ ἡ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων πρεσβευτῶν ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις εἰς βίρος τῶν Ἰτανίων, οὗτοι δὲ ἐζήτησαν τὴν ἔξω τῆς Κρήτης διαγωγὴν τῆς διαιτησίας.

ξ 14. (στ. 59). τοῦ πολέμου λῦσιν λαθόντος. Ἐπεμβάσει τῆς μετὰ τοῦ Σερβίου Σουλπικίου Ρωμ. Πρεσβείας ἐλύθη ὁ πόλεμος, ὁ «μείζων κατὰ τὴν Κρήτην», ὁ γενικός, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ μεταξὺ Ἱεραπυτνίων καὶ Ἰτανίων, ὁ τοπικός, ὁ ὑπὸ τὴν προεκτεθεῖσαν μορφήν διεξαχθείς. Καὶ ὁποία μὲν τῷ τοπικοῦ, δι' ὃν ἐνταῦθα ἐνδιαφερόμεθα, ἡ λύσις ἐξάγομεν ἀπὸ τῆς

7. Ἡ Καθηγήτρια κ. Marg. Guarducci, εἰς σχετικὸν ἐρώτημά μου ἀπαντῶσα, γράφει μοι : «Questo μείζων πόλεμος . . . sembra essere stato combattuto specialmente, se no del tutto, nella Creta orientale». Συμφωνεῖ δηλ. ἡ διαπρεπὴς διάδοχος τοῦ Halbherr ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ρώμης, εἰς τὸ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ πολέμου μεταξὺ Ἱεραπύτνης, ἀποκλειστικῶς καὶ Ἰτάνου διεξαχθέντος· φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ μείζων οὗτος πόλεμος διεξήχθη εἰδικῶς, ἂν μὴ ἐν ὅλῳ, εἰς τὴν Ἀνατ. Κρήτην, μετέσχον δ' αὐτοῦ Ἱεραπύτνιοι καὶ Ἰτάνιοι. Διὰ τὸ ἐν ὅλῳ ἀμφιβάλλω, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ κληθῆ «μείζων κατὰ τὴν Κρήτην» ὁ πόλεμος. Τὸ μέρος δὲ τοῦ πολέμου τούτου, τὸ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην ἐκτυλιχθέν, ἦτο ἢ κατὰ τῆς Πραισοῦ κοινὴ ἐνέργεια Ἱεραπύτνης καὶ Ἰτάνου καὶ εἶτα αἱ μεταξὺ αὐτῶν ἐριδες τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης μορφῆς.

ἐν τῇ διαμαρτυρίᾳ τῶν Ἱεραπυτνίων φράσεως : « λπεδαίξαμεν ἡμετέραν οὐσαν (τὴν Δεύκηνην) . . . ὑπὸ μηθενὸς γεωργηθεῖσαν (τὴν περὶ τὸ Ἱερόν χώραν) . . . Ἱτάνιοι δὲ μὴ δυνάμενοι περὶ . . . ἀπολογήσασθαι . . . ἀντενκαλοῦσιν ἡμῖν . . . ». Φαίνεται σαφῶς ἐκ τούτων ὅτι ἡ λύσις ἦτο ὑπὲρ τῶν Ἱεραπυτνίων. Πότε δὲ συνέβη ἡ τοιαύτη λύσις, ἐξάγομεν ἀπὸ τῆς αὐτῆς διαμαρτυρίας τῶν Ἱεραπυτνίων, ἐν ἣ ἀναγινώσκομεν (στ. 18—19) : « ἐν ἔτεσιν εἴκοσι ὀκτώ » καὶ ὑποθέτομεν ὅτι ὁ χρονικὸς οὗτος προσδιορισμὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ « ἀντενκαλοῦσιν ». Προκύπτει δ' οὕτω ὅτι ἀπὸ τῆς ὑπὲρ τῶν Ἱεραπυτνίων λύσεως τοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἀντεγκλήσεως τῶν Ἱτανίων παρήλθον εἴκοσι ὀκτὼ ἔτη. Ἄν δὲ ἡ πρώτη διαιτησία, ἢ ἐκ τῆς ἐγκλήσεως τῶν Ἱτανίων προελθοῦσα, ἔλαβε χώραν τῷ 116, ὡς ὁ ἀποδείξωμεν εἰς τὰς γενικὰς Παρατηρήσεις, τότε ἡ ὑπὲρ τῶν Ἱεραπυτνίων λύσις θὰ ἔγινεν εἴκοσι ἔτη πρότερον, ἦτοι τῷ 144. Μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ χρόνου τούτου, ἦτοι τῷ 145, εἶχε καταστραφῆ ἡ Πραιός.

15. (στ. 69). **Ἐκτὸς τῆς ἀμφισθητουμένης χώρας ὄντος.** Τὸ Ἱερόν τοῦ Διὸς ἔκειτο ἐκτὸς τῆς ἀμφισθητουμένης καὶ περιβαλλούσης αὐτὴ χώρας, τὴν ὁποῖαν οἱ Ἱεραπυτνιοὶ ἠθελον ἱεράν καὶ ἀγεώργητον. Ἄλλ' ἐνταῦθα διὰ τῆς λέξεως ἐκ τὸς σκοπεῖται νὰ δηλωθῆ ὅτι τὸ Ἱερόν ἦτο κειχωρισμένον ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸ χώρας διὰ περιβάλλου καὶ « ἄλλων ἀποδεικτικῶν σημείων », ὥστε τὸ ἔδαφος αὐτοῦ νὰ μὴ συνάπτεται πρὸς τὸ περὶ αὐτό. (Βλ. καὶ τὰ περὶ Ἱεροῦ τοῦ Δ. Δ. εἰς τὰς Γεν. Παρατ.)

16. (στ. 74). **Κόϊντον Φάβιον.** Εἰς μὲν τὴν πλάκα Τοπλοῦ ἀναγινώσκομεν « Κέϊντον Φάβιον Αἰτίλιον (οἱ) ἑωρακότες κλπ. » (τὸ οἱ κατὰ προσθήκην τοῦ Halbherr). Εἰς δὲ τὴν τῆς Μαγνησίας : « Κ. Φάβιον οἴτινας ἑωρακότες κλπ. ». Ὁ Dittenberger γράφει ὅτι δὲν δικαιολογεῖται ἐπώνυμον Αἰτίλιος τοῦ Φάβιου. Θὰ εἶναι παραφθορὰ τοῦ ἐπώνυμου Αἰμιλιανός, διότι καὶ Κ. Φ. Αἰμιλιανός εἶναι γνωστὸς ὡς Ὑπατος τοῦ 145. Ἀλλὰ διατὶ παρελείφθη ἐντελῶς τὸ ἐπώνυμον εἰς τὴν πλάκα Μαγνησίας ;

Εἰς τὸ ἀντίγραφον ἡμῶν ἐκρατήσαμεν τὴν γραφὴν τῆς πλακῆς ταύτης.

Ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν παρατηροῦμεν ὅτι ἐν ᾧ εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως μία μόνη ἀναφέρεται ὅτι ἐστάλη Ρωμαϊκῆ Πρεσβεΐα, ἢ περὶ τὸν Σέρβιον Σουλπίκιον, (στ. 49, 53), ἐν τούτοις ἐν στ. 74 σημειοῦται ἄλλη πρεσβεΐα, ἢ περὶ τὸν Κόϊντον Φάβιον. Μὲν φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν τοῦτο, ὅτι ἀπεστάλη μὲν ὁ Σέρβιος, ὡς Ἀντιπρόσωπος καὶ Πληρεξούσιος τῆς Συγκλήτου, προσεκολλήθη ὅμως εἰς αὐτὸν καὶ μία Ἐπιτροπὴ Ἐμπειρογνημόνων, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ὑπὸ τὸν Κόϊντον Φάβιον. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀγόμεθα ἐκ τῆς ἐν στ. 53 φράσεως : « Σερούσιος Σουλπίκιος κάκεινη ἢ πρεσβεΐα », ἐνθα Σερούσιος καὶ Πρεσβεΐα διαστέλλονται ἀπ' ἀλλήλων.

17 (στ. 86). **χωρίον ἐν τῇ κρινομένη χώρᾳ.** Τὸ ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων ἐγερεθὲν « χωρίον » θὰ ἦτο ἴσως φρουριακὸν τι οἰκοδόμημα ἀπο-

σκοποῦν νὰ στερεώσῃ τὴν κατοχὴν ἢ ν' ἀποδείξῃ τὰς πρὸς διακατοχὴν τῶν καταληφθέντων ἐδαφῶν ἐπιμόνους διαθέσεις.

13 (στ. 87). **ἐπέταξεν Λευκίῳ κλπ.** Πρέπει νὰ ἰννοήσωμεν ὅτι τῆς Συγκλήτου τὸ Δόγμα ἐδόθη εἰς τὸν Λευκίον Καλπούρνιον, ἵνα αὐτός μεριμνήσῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεώς του δι' ἀρμοδίων προσώπων καὶ οὐχὶ δι' αὐτοπροσώπου εἰς Κρήτην καθόδου, ὡς καὶ ἐνήργησε πράγματι δι' ἀποστολῆς τοῦ Σεβίου καὶ τῆς ὑπὸ τὸν Κόιντον Φάβιον Πρεσβείας.

19. (στ. 97). **Πτολεμαϊκὴν οἰκίαν.** Ὑποθέτω ὅτι ἔννοεῖ οἰκοδόμημα ἐπὶ τῆς νήσου Λεύκης διὰ σταθμὸν τῆς Αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς χρησιμοποιοῦμενον. Καὶ σήμερον ἔτι διακρίνονται ἀρχαίου κτηρίου ἑρείπια ἐπὶ τῆς νήσου, τὰ ὅποια θὰ εἶναι ἴσως τῆς «Πτολεμαϊκῆς οἰκίας» καὶ οὐχὶ ἄλλου οἰκοδομήματος μεταγενεστέρων ρωμαϊκῶν χρόνων, ὡς ἐχαρακτηρίσθησαν.

20 (στ. 100). **λογεῖαις σιτικαῖς.** Θὰ ἦσαν βιβλία προμηθειῶν τροφίμων. Ἡ τοιούτων βιβλίων διάσωσις, εἰς κατάστασιν μάλιστα παρουσιάσμων, γεννᾷ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν θὰ ἦσαν πολλῶ ἀρχαιότερα τῆς διαιτησίας. Μεταξὺ δηλ. τοῦ ἔτους 146, καθ' ὃ ἀπεχώρησεν ἡ Φρουρά, καὶ τοῦ τῆς διαιτησίας δὲν θὰ παρενέπιπτον πολλὰ ἔτη, τόσα μάλιστα (ὑπὲρ τὰ 90) ὅσα θὰ συνεποσοῦντο ἂν ἐδεχόμεθα τὴν γνώμην Boeckh - Σβορώνου, τὴν ἀνάγουσαν τὴν διαιτησίαν εἰς τὰ ἔτη 58—57 π. Χ.

21 (στ. 102). **Λευκωμαίων.** Ἦσαν βιβλία περιέχοντα τὰς ἐτησίας ἐκθέσεις τῶν «Τεταγμένων», βιβλία δηλ. τῶν Ἀρχηγῶν τῆς Φρουρᾶς, ὡς πιστεύω.

22 (στ. 108). **Διέγραμμα.** Οὕτως ἐκκλείτο ὁ Κανονισμὸς τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρηταίων. Ἄλλ' ἐνταῦθα μερικώτερον θὰ νοητῆ εἰδικὴ Πράξις τοῦ Κοινοῦ περὶ ἐγκρίσεως τῆς τοῦ Πτολεμαίου προτασίας ἐν Ἰτάνῳ. Φαίνεται ὅτι διὰ τοῦ Καταστατικοῦ παρείχετο εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Κρητῶν δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῶν μετεχουσῶν αὐτοῦ πόλεων. Ἐξάγομεν καὶ ἐντεῦθεν ὅτι ἡ Ἰτανὸς μετέχευε τοῦ Κοινοῦ τῶν Κρητῶν.

23 (στ. 111). **Γορτυνίων συναρόντων . . . Ἱεραπυτνίους.** Οἱ Γορτυνιοί, οἱ νῦν ἐπὶ τῆς κρίσεως, ὡς συνήγοροι τῶν Ἱεραπυτνίων, παριστάμενοι, ἐνεφανίζοντο ἄλλοτε ὡς «ἐπιμελῶς προνοούμενοι τοῦ κατὰ Ἰτανίους συμφέροντος» (στ. 113). Ἀλλὰ δὲν δύνανται διὰ τοῦτο νὰ κατηγορηθῶσιν ὡς παλιμβουλοί. Ἀντίπαλοι τότε τῶν Ἰτανίων ἦσαν οἱ Πραῖσιοι καὶ οὐχὶ οἱ Ἱεραπυτνιοί. Κατὰ τῶν Πραϊσίων ἄρα ἐνήργουν τότε οἱ Γορτυνιοὶ καταγγέλλοντες αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰτανὸν, ὡς ἐνήργουν καὶ οἱ Ἱεραπυτνιοί, οἱ ὅποιοι καὶ συνθήκην ἰσοπολιτείας καὶ συμμαχίας εἶχον συνάψει πρὸς τοὺς Ἰτανίους. Ἐνήργουν λοιπὸν τότε τε καὶ νῦν ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἱεραπυτνίων. Ἐκ τούτου συνάγω, ὅπερ καὶ ἐν προηγουμένῃ Παρατηρήσει (13η) ἐσημείωσα, ὅτι ἡ Ἱεραπυτνα ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῆς συμμαχικῆς παρατάξεως Γόρτυνος. (Βλ. καὶ Παρατ. 5 ἐπὶ τῆς Διαμαρτυρίας).

24 (στ. 116). **Γορτυνίων οἱ Κόρμοι-Ιτανίων τοῖς Κόρμοις**
 Ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς ἐν τῇ Κεντρικῇ Κρήτῃ διαλέκτου καὶ ὁ ρωτακισμὸς ἐν τῷ συμπλέγματι **σμ** (κόσμος=κόρμος), ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν ἦτο σπάνιος καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ. Ποία ἡ χρονολογία τῆς ἐπιστολῆς τῶν Γορτυνίων πρὸς τοὺς Κόρμους Ἰτανίων δὲν δηλοῦται ἐν αὐτῇ κατ' οὐδένα τῶν συνήθων τρόπων. Ἦτο ἄλλωστε ἀπόσπασμα καὶ οὐχὶ δλόκληρος ἡ ἐπιστολὴ ἢ περιληφθεῖσα ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Διαιτησίας. Ἐκ τοῦ περιεχομένου ὅμως τῆς ἐπιστολῆς συνάγεται ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη τοποθετηθῆ, ἐπὶ τῆς νήσου Λεύκης στρατιωτικὴ φρουρά. Ἐπειδὴ ἡ φρουρὰ αὕτη ἀνεκλήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πτολεμαίου (146), ἡ ἐπιστολὴ θὰ εἶναι προγενεστέρα τοῦ ἔτους τούτου, μεταγενεστέρα δὲ πάντως τοῦ 181 ἢ καὶ τοῦ 159 δι' ὃν λόγον ἐσημειώσαμεν ἐν ὑποσημείωσει 4 τῆς 13 Παρατηρήσεως, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ 27ῃ Παρατηρήσει.

25 (στ. 120). **καίπερ ὄντων τούτων.** Δηλ. τῶν Πραισίων.

26 (στ. 120). **Βασιλεῦ.** Νοεῖται ὁ τῆς Περγάμου Βασιλεὺς Εὐμένης ὁ Β', μετὰ τοῦ ὁποίου ἐν ἔτε: 183 π. Χ. εἶχον συμμαχήσει τριάκοντα ἢ τριάκοντὰ καὶ μία πόλεις τῆς Κρήτης, ἐν αἷς καὶ ἡ Γόρτυς καὶ ἡ Πραισός. (Μέρ. Πρ. I., Γ'.)

27 (στ. 121). **καὶ τοῖς βασιλέως φίλοις.** Δηλ. τοῖς Ἰτανίοις. Βλέπομεν ὅτι ἡ Ἰτανός, ἡ ὁποία δὲν ἀναγράφεται μετὰ τῶν 30 ἢ 31 πόλεων, τῶν μετὰ τοῦ Εὐμένους συμμαχησασῶν, προσεχώρησε καὶ αὕτη κατὸς πιν εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην, ὡς ἐλέχθη καὶ ἐν τῷ αἰκίῳ τόπῳ. Ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῶν Γορτυνίων μνείας βασιλέως (τοῦ Εὐμένους), ὡς ζῶντος ἀκόμη, συνάγομεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως τούτου, ἤτοι πρὸ τοῦ 159. Πρὸ τοῦ ἔτους δὲ τούτου προσεχώρησε καὶ ἡ Ἰτανὸς εἰς τὴν συμμαχίαν.

Ὁ Blass μετὰ τὴν λέξιν **φίλοις** προσθέτει καὶ : **συμμαχοῖς**, ἡ προσθήκη δ' αὕτη φαίνεται δεδικαιολογημένη ἐξ ὅσων περὶ τῆς προσχωρήσεως τῶν Ἰτανίων εἶπομεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἀπὸ τῆς πλακῆς ἰνδείξεις ὅτι ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ τοιαύτη λέξις. Τὴν περιλάβομεν ὅμως.

28 (στ. 127). **κατὰ κατα πλοῖον τὸ Κυδάνορος.** Φράσις τῆς ἐπιστολῆς Ἱεραπυτνίων πρὸς τοὺς Ἰτανίους. Ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς ἐπιγραφῆς δυσχεραίνεται ἡ κατανόησις τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Μόνον ὡς ὑπόθεσιν σημειοῦμεν ὅτι πλοῖον Ἱεραπυτνίου πολιτοῦ, τοῦ Κυδάνορος (ΚΥΔΑΝΟΤΟΣ ἐν τῇ πλακῇ), διωκόμενον ἴσως ὑπὸ τῶν Πραισίων διὰ πλοίων τῶν Σηηλιτῶν καὶ εἰς τὴν νήσον Λεύκην καταπλευσαν παρὰ σχετικὴν ἀπαγόρευσιν, κατεκρατήθη ὑπὸ τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς φρουρᾶς συλληφθέντος τοῦ πληρώματος αὐτοῦ. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῶν δὲ οἱ Ἱεραπύτνιοι παρακαλοῦσι τοὺς Ἰτανίους ὅπως «μηθὲν ἀδικήσωσι». Καὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀγνοεῖται ἡ χρονολογία. Ἐπειδὴ ὅμως τάσσεται μετὰ τὴν τῶν Γορτυνίων, συμπεραίνω ὅτι θὰ εἶναι μεταγενεστέρα αὐτῆς, πίπτουσα καὶ αὕτη μετὰ

τῶν ἐτῶν 159 καὶ 145 π. Χ., πιθανὸν δὲ καὶ 150—145, καθ' ἃ ἔτη διέμειναν ἐπὶ τῆς νήσου ἢ Αἰγυπτιακῆ φρουρά.

29 (στ. 137—138). οὐδὲ μὲν κατὰ πολεμικὴν περίστασιν, μὴδὲ γὰρ (ἀντὶ οὐδὲ) πεπολεμημένας τοὺς Ἰτανίους ἔφρασαν. Ἐκ τῶν φράσεων τούτων ἐνισχυόμεθα εἰς τὴν γνώμην ὅτι πόλεμος μεταξὺ Ἱεραπολινῶν ἀποκλειστικῶς καὶ Ἰτανίων δὲν ἔγινε. Μετέσχον ἀπλῶς γενικοῦ πολέμου, ταχθέντες μάλιστα, ὡς προείπαμεν, εἰς τὴν αὐτὴν συμμαχικὴν ὁμάδα. Ἐριδες μόνον, μὲ οἷαν ἐν τῇ Παρατηρήσει 13ῃ ἐξεθέσαμεν μορφῆν, ἔλαβαν χώραν μεταξὺ αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἔριδες οὐδὲ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἱεραπολινῶν ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς πόλεμος, καίτοι οὗτοι θὰ εἶχον ἐκ τοιοῦτου χαρακτηρισμοῦ νὰ προβάλλωσι τὸν λόγον ὅτι δικαίῳ πολέμῳ κατεῖχον καὶ ἐδικαιοῦντο νὰ κατέχωσι τὰ δικημφοσθητόμενα ἐδάφη τῶν Ἰτανίων.

III. ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ἹΕΡΑΠΟΛΙΝῶΝ

A'. Ἡ περὶ αὐτῆς ἐπιγραφὴ. (*)

Πλὴν τῶν προειρημένων δύο περὶ διαιτησίας ἐπιγραφῶν, ἔχομεν καὶ τρίτην, πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν σχετιζομένην. Εὐρέθη ἐν Ἰτανίῳ τῷ 1919 καὶ εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ πλακῶς ἐχούσης μῆκος μὲν 1 25 μ. πλάτος δὲ 0,48—0,50 καὶ πάχος 0,13—0,15 μ. Εἰς τὴν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης χαραξίν παρατηρεῖται τοῦτο τὸ ἀδύνηθες· οἱ στίχοι ἀπὸ τῆς πλατείας ἐπιφανείας ἀρχόμενοι, συνεχίζονται, πλὴν τῶν τελευταίων ἐννέα, εἰς τὴν στενὴν ἐπιφάνειαν, τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐπειδὴ ἡ πλάξ θαλαμμένη ποτὲ ἐν τῷ ἐδάφει, ἔμεινεν ἐν τούτοις ἀκαλύπτος κατὰ τὸ μείζον μέρος τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐπιφανείας, διὰ τοῦτο τοῦ ἀκαλύπτου μέρους τὰ γράμματα, ἐκτεθειμένα εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ἠφανίσθησαν. Οὕτω δ' εὐδιάκριτα ἔμειναν μόνον ὀλίγα ἐκ τῶν τῆς εὐρείας ἐπιφανείας, τὰ ὑπὸ χώματος καλυπτόμενα, καὶ πάντα τὰ τῆς στενῆς, ὡς προστατευόμενα ὁμοίως καὶ αὐτά. Ἄλλ' ἐκ τῶν διασωθέντων τούτων γραμμάτων, τὰ ὁποῖα μόλις ἀποτελοῦσι τὸ τρίτον τῆς ὅλης μακρᾶς ἐπιγραφῆς, οὐδὲν τὸ σαφές καὶ ἀκριβές δύναται νὰ ἐξαχθῇ σκαὶ ἢ κατανόησις τοῦ περιεχομένου αὐτῆς εἶναι καὶ κατὰ προσέγγισιν ἀδύνατος, ὡς λέγει καὶ ὁ πρῶτος δημοσιεύσας τὴν ἐπιγραφὴν Ξανθοῦδίδης, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις συνήγαγεν ἐξ αὐτῆς καὶ ἀπεφάνθη ὅτι θὰ περιεῖχαν ἑκάστων Πρεσβείας τῶν Ἱεραπολινῶν πρὸς τὴν Ῥώμην ὡς καὶ τὸ περὶ δευτέρου διαιτησίας δόγμα τῆς Σιγκλήτου.

Παρατηρήσαμεν ὅμως ὅτι εἰς τὸ διασωθὲν μικρὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχουσι λέξεις καὶ φράσεις ἀπαντώμεναι καὶ εἰς τὰς περὶ διαιτησίας ἐπιγραφάς, εἰς τὴν τοῦ Τοπλοῦ καὶ εἰς τὴν τῆς Μαγνησίας, καὶ ὅτι ἐκ τῆς

(*) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ξανθ. ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1920, σελ. 82—86.

παραθέσεως τῶν λέξεων καὶ φράσεων τούτων ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ προκύψῃ συμπλήρωσις τις τῶν κενῶν τοιαύτη ὥστε νὰ μας δίδῃ κατὰ τινα προσέγγισιν τὴν κυρίαν ἔννοιαν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐπιληφθέντες τοιαύτης ἐπιμόνου καὶ ἐπιπόνου ἐρεύνης πιστεύομεν ὅτι προσηγγίσαμεν πράγματι εἰς τὴν ζητουμένην ἔννοιαν, ἐκ τῆς ὁποίας νομίζομεν ὅτι προκύπτει ἀνμφιβόλως τούτο· ὅτι ἢ τῶν Ἱεραπουτινῶν Πρεσβεΐα μετέβη εἰς Ρώμην καὶ ἐπέδωκεν ἢ καὶ ἀνέπτυξε τὴν ἀναφορὰν ἢ διαμαρτυρίαν αὐτῆς καθ' ὃν χρόνον εἶχεν ἤδη γίνει καὶ ἡ δευτέρα διαιτησία. Σκοπὸς ἐπομένως ἢ ἐντολὴ τῆς Πρεσβεΐας ἦτο νὰ διααρτυρηθῇ κατὰ τῆς διαιτητικῆς ἀποφάσεως καὶ νὰ προκαλέσῃ διαταγὴν ἀναθεωρήσεως, καθ' ἣν νὰ μὴ τίθεται ὁ περιορισμὸς τοῦ πρὸ τοῦ πολέμου καθεστῶτος, ἵνα μὴ προφασίζονται οἱ Δικιτηταὶ ὅτι «ἐπὶ κερκισμένοις ὀφελουσι τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν». Αἰρομένου τοῦ περιορισμοῦ τούτου ἤλπιζον οἱ Ἱεραποῦτινοι ὅτι θὰ ἔπειθον ὑπὲρ ἑαυτῶν τοὺς Μάγνητας, οἱ ὁποῖοι καὶ εἶχον λόγους νὰ εἶναι περισσότερον ὑπὲρ τῶν Ἱεραπουτινῶν διατεθειμένοι, διότι συνδέοντο μετ' αὐτῶν διὰ προγονικῶν σχέσεων «οἰκειότητος καὶ φιλίας», ἂν μὴ καὶ διὰ συμβάσεως ἰσοπολιτείας, ὡς εἶπομεν εἰς τὰ περὶ Μνημείων Ἱεραποῦτινης (1).

Παραθέτοντες ἐνταῦθα καὶ τὴν κολοβὴν ταύτην ἐπιγραφὴν, ἐλπίζομεν ὅτι διὰ νέας ἐρεύνης ἐνδέχεται νὰ ἐπιτευχθῇ μείζων προσέγγισις εἰς τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν αὐτῆς, ἢ ὁποία θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὄλην ὑπόθεσιν, τὴν κατὰ τὴν ἀποψιν πάντοτε τῶν Ἱεραπουτινῶν ἐκτιθεμένην, ἀλλὰ πάντως πολλὰ τῶν σκοτεινῶν σημείων δυναμένην νὰ διαφωτίσῃ.

Μένει τὸ ἐρώτημα τοῦ Εὐανθ. «πῶς ἐξηγεῖται ἢ ἐν Ἰτάνῳ εὑρεσις τῆς τοιοῦτου περιεχομένου στήλης ;», εἰς ὃ ἐρώτημα ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος λέγων ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφὴ περιέχει καὶ τῆς Συγκλήτου τὸ δόγμα, πιθανὸν νὰ παρήγγειλεν ἢ Σύγκλητος αὕτη ὅπως ἀναγραφῇ εἰς στήλας ὑπὸ τῶν ἐδοπόλεων. Φρονῶ ὅμως ὅτι τῆς Συγκλήτου παραγγελία δὲν θὰ ἦτο ἄλλη εἰμὴ ὅπως τὸ δόγμα, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε δευτερώθῃ ὀριστικῶς ἐν Ρώμῃ ἀλλ' ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τῆς Ρωμ. Πρεσβεΐας, ἐπιδειχθῇ πρὸς τοὺς Δικιτηταίς, ἵνα ἐπὶ τῇ βίβῳ αὐτοῦ κρῖνωσιν αὐταί. Ἔχω λοιπὸν τὴν γνώμην ὅτι ἢ εἰς στήλας ἀναγραφῇ εἶναι αὐτῶν τῶν Ἀρχόντων τῶν Ἰτανίων ἀπόφασις καὶ ἔργον, εὐχαιρόμεν ἐπιβληθέν. Οὗτοι, τὸ μὲν εἶς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Σύγκλητον, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ δεῖξωσιν εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτῶν ὁποίας καὶ ὁποσας ἀπέκρουσαν τῶν Ἱεραπουτινῶν ἀξιώσει, ἐπεμελήθησαν τῆς εἰς στήλην ἀναγραφῆς τοῦ ὅλου ἔγγραφου μετ' τὴν ἀναφορὰν ἢ Διαμαρτυρίαν τῶν Ἱεραπουτινῶν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καλπουρτίου, τὴν τὸ δόγμα περιέχουσαν.

Ἄλλὰ πῶς περιήλθεν εἰς τοὺς Ἰτανίους τὸ ἔγγραφον ; Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν, κρῖνοντες ἀπὸ τῆν τελευταίαν αὐτοῦ λέξιν ἐ φ η ν ἄ μ η ν,

(1). Μέγ. Δευτ., Κεφ. I, § Α', ἐδ. α', σ. 118—120.

Ξεῖ τὸ ἔγγραφο προέρχεται ἀπὸ τοῦ Δευκίου Καλπουρνίου Πείσωρος, περιλαμβάνει δ' ἐν αὐτῷ καὶ τὴν Δικημαρτυρίαν ἢ Αἴτησιν τῶν Ἱεραρυτνίων. Ἐστίαλη δὲ εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διὰ τῶν Μαγνήτων πρὸς τοὺς Ἱτανίους μετὰ τὴν σύστασιν νὰ ἐπίδωχθῆ τις συμβιβασμὸς μετὰ τὴν Ἱεράρυτναν, ἣ ὁποία καὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς φαίνεται πως μετριοπαθῆς προτείνουσα καὶ συμμαχίαν. Ἐν Μαγνησίᾳ δὲ καὶ μεταφράσθη ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὸ ἔγγραφο, ὡς συνάγομεν ἐκ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ἣ ὁποία παντὸς δωρισμοῦ ἀπηλλαγμένη, ἐμειάζει κατὰ πολὺ πρὸς τὴν γλώσσαν τῆς δικητητικῆς ἀποφάσεως, τῆς ἐν Μαγνησίᾳ συνταχθείσης.

Β'. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς

— — — — —	... σοῖος πρεσβευταὶ Κρήτης Ἱεραρυτνιοὶ Φεῖδων Ἐτεάνορος υἱός	
— — — — —	... Ποσιδώνος υἱός, Εὐβέτης Βειδίλω υἱός, λόγον ἐποιή·	
(σαντο) — — — — —	ἀνενεώσαντο καὶ συνησθῆναι τῇ Σύνκλητῳ ἐπὶ τῷ	
— — — — —	... καθ' ἴδιον ἐπὶ τὸ βέλτιον προχωρεῖν ἐπὶ τε τῆς γεγενημέ-	
(νης) — — — — —	... εὐχαριστήσαι καὶ περὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν ἡμῖν γεγενη-	5
(μένων) — — — — —	... τῶν γὰρ ἀδικημάτων μὴ γινομένων ὑφ' ἡμῶν αὐτοῖς ὑπὸ δὲ	
— — — — —	... πόλεμον ἀπαράγγελτον ἡμῖν ἐποίησαν παρὰ τὰ τῆς Σύν-	
(κλήτου δόγματα) — — — — —	... ἐπεκαλέσαντο περὶ ὧν καὶ πρότερον πρεσβείας ἀ-	
(πεστείλαμεν) — — — — —	... δὲ τὰ γεγενημένα ἀδικήματα εἰς ἡμᾶς ἢ δὲ	
(Σύνκλητος) — — — — —	... μὲν ἐπὶ Μάρκου Αἰμυλίου καὶ ἐπὶ Μανί-	10
— — — — —	... εὔσε οὔτε Κνωσίους οὔτε τοὺς	
(μῖν) — — — — —	... ἔδογματισε πόλεμον καὶ ἀδικήματα ἡ-	
— — — — —	... παραγεγόμενοι ὑπὲρ τε τοῦ πολέμου	
(σαν) — — — — —	... ἀπεδείξαμεν ἡμετέραν οὐ-	
— — — — —	... ὑπὸ μηδενὸς γεωργηθεῖσαν τὴν	15
— — — — —	... Ἱτανιοὶ δὲ μὴ δυνάμενοι περὶ τῶν	
— — — — —	... ἀπολογήσασθαι μήτε πρότερον	
— — — — —	... πρεσβευτῶν ἀντεγκαλοῦσιν ἡμῖν	
(ποίησαντο) — — — — —	... ἐν ἔτεσιν εἴκοσι ὀκτώ λόγους ἐ-	
— — — — —	... Σύνκλητος ἔδογματισε	20
— — — — —	... κατέχομεν ἵνα οὕτω κα-	
(τα) — — — — —	... τὸν ἐν ἡμῖν κρινοῦντα δοθέν-	
(γνήτων) — — — — —	... αὐτος πρὸς τὸν δῆμον τῶν Μα-	
(νι) — — — — —	... ναυ. συγγραφείσαν ἐμ μη-	
— — — — —	... ἣ ὁμόλογον ἐγενήθη	25
— — — — —	... νῆσον τὴν καλουμένην Λεύκην καὶ τὴν χῶ-	
(σαν) — — — — —	... Μαγνήτων ἔκρινε κατὰ τὸ δέ-	
(γμία) — — — — —	... σθαι κυρίως οὐ συναντή-	
(σαντες) — — — — —	... ἡμῶν αἰτίαν ἐπιφέρουσι	
— — — — —	... συ. ας ὑπ' αὐτῶν ἀνει-	30
— — — — —	... σε τὴν Σύνκλητον ἐν	
— — — — —	... Κρήτην τε παραγεγοτόων	
— — — — —	... οὐδέποτε περὶ τούτων φα-	
— — — — —	... πρεσβεύοντες περὶ τῶν ἐν	

— — — — —	. μνήμην ἐποίησαντο	35
(ημένων)	χρόνω συνβόλων γεγεν-	
(τες)	... χότων ὑπέρ τε ἀνδρῶν	
— — — — —	ἀντιποιοῦνται καὶ νενικηκό-	
— — — — —	μα καθὼς συνεθέμθη	
— — — — —	... καὶ δεδωκότων καὶ εἰ . .	
— — — — —	... οὔτε λόγον ἐποίησαντο οὐ	40
— — — — —	κρατουμένους ὑπ' αὐτῶν	
— — — — —	του καθὼς ἡμεῖς ο	
(νοι)	ἐν Μαγνησίᾳ γενόμε-	
(τούς)	... σι διὰ τοῦ πρὸς αὐ-	45
— — — — —	... ω . . δ' ἐγκαλέσαι καὶ	
— — — — —	... ἀνδρῶν καὶ περὶ τῶν εἰ-	
— — — — —	τε καὶ πρότερον καὶ νῦν	
— — — — —	... τῶν παραγεγονότων ἕως	
(Σύνκλητον)	— ἐν παντὶ καιρῷ τὴν εὐνοίαν πρὸς	50
— — — — —	... τοῖς δόγμασι βοηθῆσαι ἡ-	
(μῖν)	ἀναγκασθῶσιν ἡμῖν τὸ δικά-	
(ιον)	... καὶ συμμαχίαν πρὸς ἡ-	
(μᾶς)	περὶ τούτου τοῦ πράγματος	55
— — — — —	... νενωμημένοι εἴησαν τῆς προ-	
(ἡ πρεσβεία)	— Σερουῖος Σολπίκιος κάκεινη	
— — — — —	... νέμωσιν καρπίζονται τε	
— — — — —	πρὸς Λεύκιον Καλοπόρνιον	
(ίου)	— τιν . . ς τούτου τοῦ κριτη-	60
— — — — —	... ιο . . παρετύχσαν οὔτε	
(τος)	Λεύκιος Καλοπόρνιος στρατηγὸς ὑπα-	
(νωσι)	... ἦν . . . κως ἐν ἑαυτοῖς κρι-	
(μένοι)	... ς καθέστηκε νενωμη-	
(Σολπίκιος κάκεινη ἡ πρεσβεία)	— — ἐνεκεν Σερουῖος	65
— — — — —	οὔτω κρίνωσιν αὐτοὺς	
— — — — —	τέρμα τε ὄριση πρὸς ἡμε-	
— — — — —	... ας Κόριντος Φάβιος κα-	
(πόρνιος)	— — — — — ἔπωρ Λεύκιος Καλο-	
— — — — —	... ἐπιγνώ εἰάν ἐν ταύτῃ τῇ	70
(γων)	— — — — — κελεύση περὶ δὲ τῶν λό-	
— — — — —	... τῇ Κρητῶν πρεσβεία εἰς	
(ων)	— — — — — αὐτῷ ἐκ τῶν δημοσί-	
— — — — —	... ε — — — — —	
(παρόντων)	— — — — — παρεῖναι δὲ κάτω μετὰ συν-	75
— — — — —	... Κοῖνκτειλίων ἐν τῇ Βασιλι-	
— — — — —	... ας κατὰ Συνακλήτου	
— — — — —	... γνώμης γνώμην	
— — — — —	... ω καθὼς πρότερον	
— — — — —	... ροησ . . ἡμέρας κρίνωσι	80
— — — — —	... ωκοδόμηται μετὰ τὸ	
— — — — —	... , σω ἐν αὐτοῖς τὸν δη-	

(μον) — — — — —	... φροντίσαι ὅπως ἐκ τοῦ	
— — — — —	καλοῦς καγαθοῦς τριάκον-	
(τα) — — — — —	... α κρίνωσι Κοῦνκτειλί-	85
(ων) — — — — —	... ων ἐν ἡμέραις τριάκο-	
(ντα) — — — — —	η κρίνωσι τότε ὅπως	
— — — — —	... Ἱεραπύ·	
(τινιοι) — — — — —	ντες	
— — — — —	... ηες	90
— — — — —	... ωκα	
— — — — —	... ντι	
— — — — —	... ενω	
— — — — —	... ς κάθε	
— — — — —	σε καὶ κα	95
— — — — —	ἐφηνάμην.	

Γ'. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Διαμαρτυρίας

1 (στ. 1). Αἱ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐλλείπουσαι λέξεις θὰ ἀνεφέροντο εἰς τὴν κατὰ τοὺς Ἱεραπυτνίους χρονολογίαν.

2 (στ. 7). **πόλεμον ἀπαράγγελτον**. Φαίνεται ὅτι, μετὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἱεραπυτνίων ἀπόφασι τῆς μετὰ τοῦ Σεβρίου Πρεσβείας, οἱ Ἰτάνιοι, βρρέως φέροντες τὴν ἀδικίαν ταύτην, ἐπατέθησαν κατὰ τῶν Ἱεραπυτνίων μὲ σκοπὸν ν' ἀποδιώξωσιν αὐτοὺς ἔξω τῆς χώρας των, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ των.

3 (στ. 8). **πρεσβείας ἀ(π)σειλάμεν**. Ἐὰν ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἀ(π)σειλάμεν εἶναι ἀσφαλῆς, συνάγεται ὅτι πρῶτοι οἱ Ἱεραπυτνιοὶ ἐζήτησαν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ρώμης, κατόπιν δὲ καὶ οἱ Ἰτάνιοι, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐξ ἄλλης φράσεως: «ἀντεγκαλοῦσιν ἡμῖν» (στ. 18) καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ Διαιτησίᾳ: «κατήνησαν καὶ Ἰτάνιοι ἐπὶ τὴν Σύγκλητον» (στ. 50).

4 (στ. 10). **ἐπὶ Μάρκου Αἰμιλίου**. Ἐὰν δὲν πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὴν τῆς ἐπιγραφῆν Διαιτησίας Φαβίου Αἰτυλίου ἢ Αἰμιλιανοῦ, (παρ. 16, στ. 74), τότε θὰ εἶναι μέλος τι τῆς Ρωμ. Πρεσβείας. Πάντως πρόσωπον τοιοῦτου ὀνόματος εἶναι εἰς ἡμᾶς τοῦλάχιστον ἀγνωστον ὡς Ὑπατος, ἐκτὸς ἐὰν εἶναι ὁ Μάξιμος Αἰμιλιανὸς (ὑποσ. 8).

5 (στ. 11). **Οὔτε Κνωσίους**. Ἐκ τούτου εἰκάζομεν ὅτι ἡ Ἱεραπυτνα καὶ ἡ Ἰτανος ἀνμείχθησαν εἰς πόλεμον μεταξὺ Κνωσοῦ καὶ ἄλλης πόλεως (Γόρτυνος) καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, ἀμφοτέραι δὲ ὑπὲρ τῆς Γόρτυνος, ἐν ᾗ ἡ Πραισοὺς θὰ ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Κνωσοῦ (βλ. καὶ Παρ. 13 εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Διαιτησίας).

6 (στ. 19). **ἐν ἔτεσι εἴκοσι ὀκτώ**. Πιστεύω ὅτι τὰ 28 ἔτη θὰ λογίζονται ἀπὸ τῆς ὑπὲρ τῆς Ἱεραπυτνίας λύσεως τοῦ πολέμου ὑπὸ τῆς μετὰ τοῦ Σεβρίου Πρεσβείας (βλ. Παρ. 14 ἐπὶ τῆς Διαιτ. καὶ τὰ περὶ Χρονολογίας ἐν ταῖς Γενικαῖς Παρατηρήσεσι), σελ 191 κ. ἐ.

7 (στ. 21). *κατέσχομεν*. Νοητέον, ὡς ἀντικείμενον, τὸ Ἴερὸν τοῦ Δικταίου Διδε ἢ ἄλλο μέρος τῆς χώρας Ἰτανίων, ἐνθα καὶ ὠκοδομήθη τὸ «χωρίον».

8 (στ. 25), *ἰμόλογον ἐγενήθη*. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ ὀρισθεῖσαν ἡμέραν τῆς διαιτησίας, ὡς συνάγμεν καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐτέρᾳ ἐπιγραφῇ φράσεως : «ἐν τῇ γενηθείσῃ ὁμολόγη ἡμέρᾳ» (στ. 24). Τοιαῦται κοιναὶ φράσεις καὶ λέξεις τῶν δύο ἐπιγραφῶν ἀπαντῶσι καὶ ἄλλαι :

Κρήτην τε παραγεγονότων	(32)	—Παραγενομένων εἰς Κρήτην	(47)
Πρότερόν τε καὶ νῦν	(48)	—πρότερόν τε καὶ νῦν	(51)
νενωμημένοι εἴησαν	(56)	—κατεσχηκότες εἴησαν	(50)
νέμωσιν καρπιζονται τε	(58)	—κατέχωσιν τε καρπιζονται τε	(77)
Σέρ. Σολ. κάκεινη ἢ πρεσβεῖα (57, 66)		—Σ. Σολ. κάκ. ἢ πρεσβεῖα	(53)
Ὅτω κρίνωσιν αὐτοῦς	(66)	—ὅπως εἴτω κρίνωσιν αὐτοῦς	(54)
συνπαρόντων	(75)	—μετὰ τῶν συνπαρόντων	(26)
ὠκοδόμηται	(81)	—εἶτι ἐνωκοδέμηται	(87)

Ἐκ τῆς ὁμοιότητος τσοσούτων φράσεων καὶ λέξεων ἔχομεν ἓνα ἐπὶ πλέον λόγον, τὸν κυριώτερον, νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ τῆς πρεσβεῖας τῶν Ἰεραρυτινίων ἀναφορὰ συνετάχθη μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς διαιτητικῆς ἀποφάσεως, ὡς διαμαρτυρία κατ' αὐτῆς ἢ ὡς αἰτησις ἀναθεωρήσεως τῆς ὑποθέσεως.

9 (στ. 54). *καὶ συμμαχίαν πρὸς ἡμᾶς*. Ἄν, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ τῆς φράσεως νοήσωμεν ποιήσασθαι τοὺς Ἰτανίους, βλέπομεν ὅτι ζητεῖται ὅπως οἱ Ἰτάνιοι μὴ μόνον τὴν ἀποψιν τῶν Ἰεραρυτινίων ἀποδεχθῶσι, μὴ μόνον μὲ τοιαύτην βᾶσιν συνθηκολογήσωσιν, ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν νὰ συνάψωσι μὲ τοὺς Ἰεραρυτινοὺς. Ὡσεὶ δὲ συναισθανόμενοι τὴν ἐκ τοιαύτης ἀξιώσεως δυναμένην νὰ παραχθῇ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐντύπωσιν, σπεύδουσιν οἱ Ἰεραρυτινοὶ νὰ υποβάλωσιν ὑπαχωρητικῶς ἐκ μέρους τῶν ὄρων, ἐάν, ὡς πιστεύω, τοιοῦτοι ὄροι νεοῦνται καὶ συνίστανται εἰς τὸ νὰ «νέμονται τε, καρπιζονται τε» οἱ Ἰτάνιοι ἢ τὴν χώραν «νενωμημένοι εἴησαν τῇ πρὸ τοῦ ἡμέρᾳ ἢ ὁ πόλεμος ἐνέστηκεν», τὴν περὶ τὸ Ἴερὸν δηλ. χώραν. Ἄλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅπερ ἐξάγομεν συμπέρασμα ἐκ τῆς φράσεως : «καὶ συμμαχίαν πρὸς ἡμᾶς» εἶναι τοῦτο, τὸ πρὸς τὸ σκοπεῖον τῆς χρονολογίας ζήτημα σχετιζόμενον, ὅτι δηλ. τὰ ἐκτιθέμενα γεγονότα ἀνάγονται εἰς τοὺς πρὸ τῆς Ῥωμ. κατακτιήσεως χρόνους καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτήν, ὡς φρονοῦσιν οἱ Boeckh καὶ Schorwöns (Παρατ. 20, σελ. 182), διότι συμμαχίαν πόλεων, ὑπὸ κοινὸν Κυρίαρχον τελοῦσῶν, δὲν εἶναι νοητή.

10 (στ. 76, 85). *Κοῦνκτεῖλιων*. θὰ εἶναι ὁ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μὴν Κοῦνκτεῖλιος ἢ Κοῦντίλιος (=πέμπτος), ὁ ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος μετονομασθεὶς Ἰούλιος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διαιτησία (δευτέρα) διεξήχθη κατὰ τὸν παρὰ Μάγνησι μῆνα Σμισαῖωνα, τὸν πρὸς τὸ Φθινόπωρον συμπύπτοντα, ἐξά-

γομεν ὅτι ἐδράζονε κατὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας πέραν τοῦ ὀρισθέντος χρόνου ἢ δικαιοσύνη.

11 (στ. 96). *ἔφηνάμην*. Ἡ τελευταία λέξις τοῦ ἐγγράφου τοῦ Δευκίου Καλπουρτίου.

IV. ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α'. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἐπιγραφῶν

Τὸ ὅτι μὲν ἡ περὶ Δικαιοσύνης ἐπιγραφὴ συντάχθη ἐν Μαγνησίᾳ ὑπὸ τῶν Δικαιτητῶν εἰς τὸ γλωσσικὸν τῆς πόλεως αὐτῶν ἰδίωμα εἶναι εὐνόητον. Προδίδεται ἄλλωστε καὶ ἐκ τῆς γλώσσης, ἣ ὁποία δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν Κρητικὴν, ἀλλὰ φαίνεται καὶ εἰς τὰς περὶ ὄρων περικοπὰς τῶν στίχων 59 — 67 καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιτολάς τὰς ἐν στίχοις 116 — 127 περιλαμβανομένας. Ἀλλὰ καὶ ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ, καίτοι τὸ μεῖζον αὐτῆς μέρος, τὸ τῆς διαμαρτυρίας ἢ ἀναφορᾶ: τῶν Ἱερατυνίων, συντάχθη ἀναμφιβόλως ἐν Ἱεραπύτῃ, δὲν ἀποδίδει οὐδ' αὐτὴ Κρητικὴν διάλεκτον. Τὸν λόγον ἐξηγήσαμεν ἐν τῇ προηγουμένῃ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης παραγράφῳ (σελ. 186), εἶθα καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ ὅτι τὸ καίμενον τῆς διαμαρτυρίας, τὸ ὁποῖον ἐν Ρώμῃ μετεφράσθη εἰς τὸ λατινικὸν διὰ τὴν Σύγκλητον, μετεφράσθη ἀκολούθως ἐν Μαγνησίᾳ ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ὁμοιάζει γλωσσικῶς πρὸς τὸ τῆς Δικαιοσύνης.

Κοινὰ τῆς γλώσσης χαρακτηριστικὰ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπιγραφαῖς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς:

1) Τὸ ν πρὸ τῶν οὐρανικοφώνων κ γ χ, ὡς καὶ πρὸ τῶν χειλοφώνων π β, μένει ἀμετάβλητον (συνβόλων, συγγενεστάτους, Σύγκλητος, συναπαρόντων, συναχθέντων, ἐγγράφους, ἐγκαλοῦσι καὶ τὸ ἀπαράγγελτον), ἐν φ, ἐξ ἄλλου, τὸ τελικὸν λέξεως ν πρὸ τοῦ χειλοφώνου π καὶ τοῦ ὕγρου μ ἐπομένης λέξεως τρέπεται ἐνίοτε εἰς μ (τὸμ πόλεμον, ἐναντίωμ μήτε, ἐμ μηνί).

2) Τὰ μηθεῖς καὶ οὐθεῖς γράφονται (μηθεῖς, μηθενός, μηθένα, οὐθέν).

Μὲνη γλωσσικὴ τῶν δύο ἐπιγραφῶν διαφορὰ εἶναι ἡ ἐν τῇ τῆς Διαμαρτυρίας παράλειψις τοῦ ὑπογεγραμμένου ἢ προσγεγραμμένου ι. Τὰ δέ: παρετύχσαν (στ. 61) τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καὶ τὰ ἐν τῇ τῆς Δικαιοσύνης: ἡμεῖν (παρὰ τὸ ἡμῖν), πόλεος (παρὰ τὸ πόλεως), ἔχθεσιν, ἔκθερος ἐπεβάλαντο, παρορόντων (παρὰ τὰ παροροῦντας καὶ παροροῦσα), ἔμωρον, ἐφ' ὁμολογουμένους, θὰ εἶναι τοῦ γράφαντος ἢ τοῦ χαράξαντος ἀδελφεύματα. Τοιοῦτον καὶ τό: ὑπ' ἐκατέρων (στ. 21) παρὰ τὰ: ὑφ' ἑαυτοῦ, (στ. 23) ὑφ' ἐκατέρων (στ. 25), καθ' ἑρῶν (στ. 27) ἀφ' ἐκατέρας (στ. 28) καὶ καθ' ἑαυτοῦ (στ. 45).

Β'. Χρονολογία

Πρὸς ποίαν καθ' ἡμᾶς χρονολογίαν συμπύπτει ἡ Ἀρχὴ τοῦ Ὀλυμπικοῦ, ἐφ' οὗ διεξήχθη ἡ διαίτησις, δὲν εἶναι δυνατόν ἐκ μόου τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐπωνύμου τούτου Ἀρχοντος τῆς Μαγνησίας, μηδ' ἐκ τοῦ μηνὸς Σμισιῶνος εἰς ταμένον νὰ ὀρισθῇ ἐν ἀκριβεῖα. Ἐξ ἄλλων ὅμως τῆς διαίτητικῆς ἀποφάσεως στοιχείων δυνάμεθα κατὰ προσέγγισιν νὰ καθορίσωμεν τὴν χρονολογίαν αὐτῆς· τοιαῦτα δὲ στοιχεία εἶναι πρῶτον μὲν καὶ κυρίως τὰ ὀνόματα Ῥωμαίων Στρατηγῶν καὶ Ὑπᾶτων (Λευκίου Καλπουρνίου Πείσωνος, Σεργίου Σουλπικίου καὶ Φαβίου Κοίντου), τῶν ὁποίων ἡ Ἀρχὴ ἢ ὁ β' ὅς δύναται ἐκ τῆς Ἱστορίας νὰ ἐξακριβωθῇ χρονολογικῶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι ἀπὸ τῆς διαίτητικῆς ἀποφάσεως ἐνδείξεις.

Ἄλλα καὶ ἐκ τοιοῦτων στοιχείων δὲν ἐξάγονται τὰ αὐτὰ συμπεράσματα, διότι καὶ ἄλλοι πρὸς τοῖς ἀνωτέρω ὑπάρχουσι ὁμώνυμοι Ἀρχοντες καὶ εἰς ἐποχὴν διάφορον ἔζησαν (8). αἱ δὲ ἄλλαι σχετικαὶ φράσεις τῆς ἐκθέσεως ἐπιδέχονται διάφορον ἐρμηνείαν. Οὕτω π. χ. ὁ μὲν Σεβρώνος ἐν τῇ Νομισματικῇ αὐτοῦ (σελ. 187 κ. ε.) θέλει Σέρβιον Σουλπικίον τὸν Γάλβαν, τὸν κατὰ τὸ ἔτος 108 ὑπατεύσαντα, καὶ φρονεῖ ὅτι εἰς τὴν Κρήτην κατήλθε τῷ 116 ἢ 106 μετὰ τῶν μελῶν τῆς Πρεσβείας· ἐκ δὲ τῆς φράσεως: «ἡ Σύνκλητος ἐπέταξε Λευκίῳ Καλοπορνίῳ . . . ὅπως καθαιρεθῇ εἴ τι ἐνφοκδομηται», ἐξάγει ὅτι ὁ Στρατηγὸς οὗτος εὗρίσκειτο τότε ἐν Κρήτῃ ἐπὶ κερκλῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, διὰ τῆς ὁποίας μόνης θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ τὴν κατεδάφισιν τοῦ «χωρίου» καὶ ὅτι ἐπομένως θὰ εἶχε γίνῃ ἐν Κρήτῃ ἡ Ῥωμαϊκὴ κατάκτησις τοῦ 67 π. Χ. Καὶ ἀπὸ τοῦ γεγονότος τῆς ἀποστολῆς ὑπὸ τὸν Κοίντον Φάβιον πρεσβείας, ἣν θεωρεῖ δευτέραν (ια'). ἐξάγει ἀκόμη ὅτι καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν Κατάκτησιν ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος Ἰερραπονήων καὶ Ἰτανίων, εἰς τέλος δὲ (σελ. 200—201) ἐπάγεται ὅτι κατέπυρε μὲν ὁ πόλεμος τῷ 116 ἢ 106 διὰ τῆς μετὰ τοῦ Σεργίου Σουλπικίου πρεσβείας, ἀλλ' ὅτι ἐπανελήφθησαν κατόπιν αἱ ἐριδες, εἰρήνην δὲ ὀριστικὴν δὲν ἀποκατεστάθη εἰμὴ ἔτη τινὰ μετὰ τὴν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑποταγὴν τῆς Κρήτης διὰ διαίτητικῆς ἐπιτροπείας διορισθείσης ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὰ ἔτη 58—57.

Χρονολογίαν λοιπὸν τῆς διαίτησις Μαγνήτων ὀρίζει ὁ Σεβρώνος (9)

8. Πηγεῖς εὗρισκομεν: Λευκίους μὲν Καλπουρνίους, ὧς Ὑπατεύσαντας τῷ 139, τῷ 133 καὶ τῷ 112. Σεργίους δὲ Σουλπικίους, ὧς ὑπατεύσαντας τῷ 144, τῷ 108 (Γάλβαν) καὶ Κοίντους Φαβίους τὸν Μάξιμον Αἰμιλιανόν, Ὑπατον τῷ 145, Μάξιμον Σεργιλανόν, Ὑπατον τῷ 143 ἢ 141.

(ια') Βλ. Παρατήρησιν 16, σελ. 181.

9 Βραδύτερον ὅμως εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσάν Ἐφημερίδα τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας (τόμ. Α'. 1898 σελ. 163), ὁμιλῶν περὶ τοῦ Εὐφῆμου τοῦ Νεμφόρου, γράφει ὅτι προϊστατο συμβουλίου συνελθόντος τῷ 139 π. Χ.

τὴν τῶν ἐτῶν 58 — 57, ἐπικαλεῖται δὲ καὶ γνώμην περὶ τοῦ Γερμανοῦ Boeckh, ὅστις ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ Λευκίου Καλπούρνιου Πείσωνος ἀναγνώριζει τὸν Ὑπατον τοῦ 58.

Εἰς ἀντίκρουσιν τῆς γνώμης Boeckh—Σβορώνου παρατηροῦμεν :

1. Ὅτι ἐκ τῆς διαιτητικῆς ἐκθέσεως, εἰς ἣν καὶ τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως ἐκτίθεται (στ. 37—54), δὲν προκύπτει ποσῶς ὅτι καταπάσας ὁ πόλεμος ἐπανελήφθη μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν καὶ δὴ μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν Κατάκτησιν.

2. Ὅτι, ἂν ἡ διαιτησία ἐλάμβανε χώραν μετὰ τὴν Ρωμ. Κατάκτησιν, ἢ ὅποια συνετελέσθη κατόπιν καταστρεπτικῶν πολέμων καὶ πολλῶν δεινοπαθημάτων τῶν Κρητῶν, τῶν Ἰεραρυτινῶν μάλιστα τῶν ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἀποκρούοντων τοὺς Ρωμαίους δι' ἐπιμόνου ἀντιστάσεως, δὲν θὰ ἐχαρακτηρίζοντο ὡς εὐεργέται τῶν Κρητῶν οἱ κατακτιηταὶ αὐτῶν Ρωμαῖοι (ιβ').

3. Ὅτι καὶ ὁ λόγος τῆς συμμαχίας, ἂν ἔχῃ ἐρθῶς σχετικὴ ἡμῶν γνώμη (ιγ'), πρὸς τὸ αὐτὸ συνάδει συμπέρασμα, ὅτι δηλ. ἡ διαιτησία διεξήχθη πρὸ τῆς κατακτιήσεως.

Ἴδου καὶ διασρήμων Ἀρχαιολόγων γῶμαι, ἀντίθετοι πρὸς τὴν τοῦ Boeckh—Σβορώνου. Ὁ Kern λέγει ὅτι δὲ εἶναι πιθανὸν ὅτι πολλὰ παρήλθον ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πτολεμαίου Στ' καὶ τῆς ἀνακλήσεως τῆς Αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς μέχρι τῆς πρὸς τὴν Σύγκλητον προσφυγῆς καὶ τῆς Διαιτησίας. (ιδ'). Οἱ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Διαιτησίας ἐκδῶσαντες Dittenberger καὶ Halbherr, οἱ ὅποιοι εὐρίσκουσιν ὑπατεύσαντας Σέρβιον μὲν Σουλπίκιον τῷ 144, Φάβιον δὲ τῷ 145 καὶ Λεύκιον Καλπούρνιον, «Στρατηγὸν Ὑπατον» περὶ τὸ 139, ἀποφαίνονται ὅτι ἡ διαιτησία, ἢ ἐπὶ Λευκίου Καλπούρνιου, κατὰ τὴν διαιτητικὴν ἐκθεσιν, γενομένη, πρέπει ν' ἀναχθῆ εἰς τὸ ἔτος 139 π. X.

Ἐπὲρ τῆς γνώμης Halbherr, ἣν ἠγάπησεν καὶ ὁ Ξανθοῦδιδης, φαίνεται συνηγορῶν καὶ ἕτερος ἱστορικὸς λόγος, καθ' ὃν ὁ τίτλος «Στρατηγὸς Ὑπατος» δὲν ἀπαντᾷται μετὰ τὸ 130 π. X. (ιε'). Κατ' ἀκολουθίαν τεύτου, ὁ ἐν τῇ Διαιτησίᾳ καὶ μὲ τοιοῦτον τίτλον ἀναφερόμενος Λεύκιος Καλπούρνιος Πείσωνος θὰ εἴναι ὁ κατὰ τὸ 139 ὑπατεύσας, ἢ ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ὑπατος τοῦ 133, οὐχὶ δὲ ὁ μεταγενέστερος τοῦ 112.

Μὲ βάζειν τὴν γνώμην ταύτην Dittenberger—Halbherr—Ξανθοῦδιδου, θὰ ἔδει νὰ κατακτιθῶσι τὰ γεγονότα κατὰ τὴν ἀκόλουθον χρονολογικὴν σειρὰν :

(ιβ'). Διαιτ. στ. 22. Παρατήρησιν 8 ἐπὶ τῆς Διαιτησίας.

(ιγ'). Διαμαρτ. στ. 54. Παρατήρ. 9 ἐπὶ τῆς Διαμαρτυρίας.

(ιδ'). Kern. Inschriften von Magnesia No 105.

(ιε'). Mommsen Staatsrecht, II, p. 75.

Ἀποστολή τῆς ἐξ Αἰγύπτου φρουρᾶς	150	(ιστ')
Ἀνάκλησις τῆς φρουρᾶς ταύτης	146	(ιζ')
Διαφύλαξις Ἰτανίων «εὐνοία τῶν φίλων»	146—145	(ιη')
Καταστροφή Πραιτοῦ ὑπὸ Ἰεραπυτνίων	145	(ιθ')
Ρωμ. Πρεσβεΐα λύει πόλεμον ὑπὲρ τῶν Ἰεραπ.	144—139	
Προσφυγή Ἰτανίων εἰς τὴν Σύγκλητον		
Πρώτη διατιησία Μαγνήτων ὑπὲρ τῶν Ἰτανίων	139 ἢ 133	(κ')
Δεύτερα διατιησία Μαγνήτων » » »		

Ἄλλ' ἐπὶ τῶν τελευταίων χρονολογιῶν 144—139 ἢ 133 ἔχομεν τὰς ἐπομένας, (βασίμους, ὡς πιστεύομεν), ἀντιρρήσεις :

1. Ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν Ἰεραπυτνίων ἀποφάσεως τῆς Ρωμ. Πρεσβεΐας μέχρι τῆς εἰς τὴν Σύγκλητον προσφυγῆς τῶν Ἰτανίων, οἱ Ἰεραπυτνιοὶ, οἱ ὅποιοι εἶχον καταλάβει μέρος τῆς Ἰτανίου Χώρας καὶ τὸ Ἱερὸν τοῦ Δικταίου Διὸς, ἀνήγειραν ὄχυρῶμα («χωρίον») καὶ εἰς ἐπισκευὰς ἀγχαλμάτων ἐν τῷ Δικταίῳ Ἱερῷ προέβησαν, ὡς εἶδομεν εἰς σχετικὴν ἀναμνηστικὴν Πράξιν αὐτῶν (κα'). Ἀπησχολήθησαν δὲ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν διοργάνωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς ἀπὸ τῆς Πραιτοῦ ἀποσπασθείσης χώρας, ὡς καὶ εἰς τὴν Θεραπείαν τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου δημιουργηθείσης καταστάσεως.

Διὰ πάντα ταῦτα ἀπηγεῖτο χρονικὸν διάστημα ἱκανόν, μεγαλύτερον πάντως τῶν πέντε ἐτῶν, τῶν ἀπὸ τοῦ 144 μέχρι τοῦ 139 μεσολαβούντων.

2. Γράφοντες ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῶν οἱ Διατιηταὶ (στ. 53) καὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἢ Διαμαρτυρίᾳ αὐτῆς ἢ Πρεσβεΐᾳ Ἰεραπυτνίων (στ. 57 καὶ 66) : «Σέρβιος Σολπίκιος κ α κ ε ι ν η ἢ πρεσβεΐα», ἐνόουν προφανῶς πρεσβεΐαν π α λ α ι ἄ ν πλέον, πρὸ χρόνων πολλῶν γενομένην.

3. Λεύκιος Καλπύρνιος Πείσιων, ὁ ἐν τῇ Διατιησίᾳ καὶ τῇ Διαμαρτυρίᾳ ἀναφερόμενος «Ἕπατος Στρατηγός», δύναται νὰ εἶναι ὁ τοῦ 112 Ἕπατος, ὁ αὐτὸς δὲ τοῦ 133 διατηρῶν καὶ τὸν παλαιὸν τοῦ τίτλον, ἂν καὶ δὲν ἀπεδίδετο πλέον εἰς ἄλλους Ρωμαίους τοιοῦτος τίτλος.

4. Φάβιος Κείντος δύναται νὰ εἶναι ὁ κατὰ τὸ 145 ἕπατεῦσας, ὡς κρῖνον πλέον Ἕπατος, ἡγηθεὶς τῆς Πρεσβεΐας μετὰ πολλὰ ἔτη βραδύτερον, ἤτοι περὶ τὸ 112.

5. Τὰ ἐν τῇ Διαμαρτυρίᾳ τῶν Ἰεραπυτνίων (στ. 19) εἴκοσι ὀκτὼ ἔτη ἀναφέρονται ἀσφαλῶς εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μεσολαβούν μετὰ τῆς λύσεως τοῦ πολέμου (τῆς γενομένης ὑπὸ τῆς μετὰ τοῦ Σερβίου Πρεσβεΐας),

(ιστ'). Εὐανθ. Ἐλίτ. Ἰστορ. Κρήτης σελ. 52.

(ιζ'). Ἐπιγραφὴ Διατιησίας, στ. 44.

(ιη'). » » » 45, 105.

(ιθ'—κ'). Εὐανθ. «Ἰάνου δύο ἐπιγραφαὶ» ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1920, σ. 82, 86.

(κα'). Μέγ. Δεῦτ. Κεφ. Τρίτον, παρᾶγο. II, ἐδ. Β', σελ. 153.

καὶ τῆς πρὸς τὴν Ρώμην προσφυγῆς τῆς Ἰτάνου, καθ' ἣν ἡ πρώτη διαιτησία. Ἄλλὰ μετὰ τοῦ 144 καὶ 139 (ἢ 133) δὲν μεσολαβεῖ τοσοῦτον διάστημα, 28 ἐτῶν, οὐδὲ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ. Ὅφειλομεν ἄρα νὰ δεχθῶμεν ἐν ἐκ τῶν δύο ἢ ὅτι ὁ πόλεμος κατέπαυσε 28 ἔτη πρὸ τοῦ 139—133, ἢτοι κατὰ τὸ μετὰ τῶν ἐτῶν 167 καὶ 161 διάστημα ἢ ὅτι ἡ τῶν Ἰτανίων προσφυγή καὶ ἡ πρώτη διαιτησία διεξήχθησαν εἴκοσι ὀκτὼ ἔτη μετὰ τὸ 144, ἢτοι τῷ 116. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον (λύσειν δηλ. πολέμου τῷ 167—161) δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, διότι ἡ ἐπιγραφὴ τῆς διαιτησίας θέτει ὡς ἀνυπερβλήτον χρονικὸν ὄριον τὸ 146, ἢτοι τὸν θάνατον τοῦ Πτολεμαίου Στ' καὶ τῆς φρουρᾶς τὴν ἀνάκλησιν, μεθ' ἣν ἡ καταστροφὴ τῆς Πραισοῦ καὶ ἡ λύσις πολέμου. Ἀναγκαιῶς λοιπὸν θὰ δεχθῶμεν τὸ δεύτερον, ὅτι δηλ. ἡ προσφυγὴ Ἰτανίων καὶ ἡ πρώτη διαιτησία ἔλαβον χώραν 28 ἔτη μετὰ τὴν κατὰ τὸ 144 λύσειν τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῶν Ἱεραπυτνίων. Τρία ἢ τέσσαρα ἔτη μετὰ ταῦτα, ἢτοι τὸ 112 ἐπὶ Λ. Καλπυρνίου, ἐγένετο ἡ δευτέρα διαιτησία.

Κατὰ ταῦτα πιθανωτέρα, καθ' ἡμᾶς, χρονολογικὴ τῶν γεγονότων κατὰ τάξιν θὰ εἶναι ἡ ἐπομένη :

Ἀποστολὴ τῆς Αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς καὶ τὰ ἄλλα τὰ μέχρι τῆς λύσεως τοῦ πολέμου, γεγονότα	150—144
Προσφυγὴ Ἰτανίων εἰς Ρώμην καὶ 1η διαιτησία	116
Δευτέρα διαιτησία Μαγνήτων ὑπὲρ Ἰτανίων	112
Διαμαρτυρία Ἱεραπυτνίων κατὰ τῆς Διαιτησίας	111

Ἡ χρονολογία ἄρα τῆς περὶ διαιτησίας ἐπιγραφῆς «ἐπὶ Ὀλυμπικοῦ, Σμινθίωνος ε' Ἰσταμένου» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου Ἡμερολογίου : Ὀκτώβριος—Νοέμβριος 112 π. Χ.

Γ'. Τὸ Ἱερόν τοῦ Δικταίου Διὸς

Ἐν ἀμφοτέροις ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναφερόμενον ὡς ἀποτελοῦν μετὰ τῆς νήσου Λεύκης τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐρῶν Ἰτάνου καὶ Ἱεραπύτης, θὰ ἔκειτο παρὰ τὰ ὄρια τῶν χωρῶν τούτων (10).

α'. **Θέσις αὐτοῦ.** Ἐκ τῶν ἐν τῇ Διαιτησίᾳ φράσεων : «χώραν (Ἰτανίων) γαιτονοῦσαν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δικταίου ἱερῷ» (στ. 38) «τοῦ δὲ ἱεροῦ τοῦ Διὸς . . . περιουκοδομήμασι καὶ ἐτέροις πλείοσιν ἀποδεικτικαῖς καὶ σημείοις περιλαμβανομένου» (στ. 70) «χώρας Ἐλαίας παρορούσης τῷ ἱερῷ» (στ. 77), ἐκ τῶν ὁποίων φράσεων προκύπτει ὅτι τὸ Ἱερόν τοῦτο ἔκειτο εἰς Χώραν ἢ παρὰ Χώραν τῶν Ἰτανίων, τὴν καλουμένην Ἐλαίαν, καὶ ὅτι περιεβάλλετο ὑπὸ περιβόλων καὶ ἄλλων ἀποδεικτικῶν σημείων, διηρυκλύνθη ἢ

10. Ὁ Spratt (Trav. Crete, I, p. 166) ἐτοποθετεῖ τὸ Ἱερόν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Κοπροκεφαλᾶς, βουνοῦ τῆς δυτικῆς Ἀστεροκητικῆς Χερσονήσου, ἔνθα ὁ Halbherr δὲν εἶρεν εἰμὴ ἐξ εἰπια δεξαμενῆς.

ἀνεύρεσις τοῦ τόπου τοῦ Ἱεροῦ. Ἐνεργήσασα πράγματι ἡ Ἀγγλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ ἀνασκαφάς, τὰς ὁποίας εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ ἐπαυτεῖω ἀνάκληρῶν τὸν Ἐφορον Ἀρχαιοτήτων, ἀνεκάλυψε τῷ 1904 κατὰ τὴν ἐν Παλαιοκάστρῳ θέσιν «Ροῦσο—Λάκκον», πλησίον τῆς ὁποίας καὶ σήμερον ἐτι σχηματίζεται μικρὸν ἔλος, ἐρείπια καὶ λείψανα ἐλληνικοῦ ναοῦ, πιστοποιοῦντα τὴν ἐκεῖ θέσιν τοῦ περιπόστου καὶ περιζητήτου Ἱεροῦ τοῦ Δικταίου Διὸς (11). Ἀνεσκάφη ἐκεῖ, ὡς ἦτο διαγεγραμμένος, ὁ περιβολὸς καὶ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ τοῦ ναοῦ μέρη, ὡς καὶ βωμὸς πλήρης τέφρας. Πλὴν δὲ πηλίνων πλακῶν τῆς στεφάνης γείσου μὲ πολεμικὰ ἄρματα καὶ τῆς μετώπης μὲ κεφαλὴν τῆς Μεδούτης, αἱ ὁποῖαι πρότερον εἶχον εὐρεθῆ, ἀνεκαλύφθησαν ἀκόμη ἀσπίδες χαλκαῖ, λέων χαλκοῦς, ὅστις, ὡς καὶ ὁ ἐξ ὀπίτης γῆς λέων τῆς Πραισοῦ, μαρτυρεῖ ἐπιβίωσιν τῆς λατρείας τῆς Ρέας παρὰ τὴν λατρείαν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Διὸς (12), ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀρίστου ρυθμοῦ τοῦ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν 18ην Αἰγυπτιακὴν Δυναστείαν ἀμάκταντος, ἦτοί λάγνηνοι μετὰ θαλασσίων παραστάσεων καὶ ἀνθέων, ἀγγεῖα (τριάκοντα ἑξ) ἐπιμελῶς ἐκ λίθου σκληροῦ ἐξειργασμένα, κλάκες τέσσαρες ἐλεφάντινοι μὲ ἐγγεγλυμμένους κρῖνους καὶ ἄλλας παραστάσεις. Ἀλλὰ σπουδαιότερον εὑρημα, τὸ πάσαν περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ ἀμφιβολίαν καταρρίψαν, ὑπῆρξεν ὁ ἐπὶ πλακῶς εἰς πολλὰ καὶ διεσπαρμένα τεμάχια τεθραυσμένης ὕμνος πρὸς τὸν Δία (εἰκ. 16). Ὁ ὕμνος οὗτος ἤδeto ἐν τῷ ναῷ ὑπὸ χοροῦ ἀσπιδοφόρων νέων, ἀπομιμουμένων τοὺς Κουρήτας—Ἱερεῖς, οὔτινες πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐν Δίκτῃ Ἄντρου, ἐνθα γεννηθεὶς ἐκρύπτετο πρὸς διάσωσιν ἀπὸ τοῦ παιδοφάγου πατρὸς τοῦ Κρόνου, ὠρχοῦντο κρούοντες τὰς ἀσπίδας των (εἰκ. 17) καὶ οὕτω διὰ τοῦ θορύβου των καλύπτοντες τοὺς κλαυθμηρισμοὺς τοῦ Διὸς—Νηπίου, ἵνα μὴ φθάνωσιν εἰς τοῦ Κρόνου τὰ ὦτα (13).

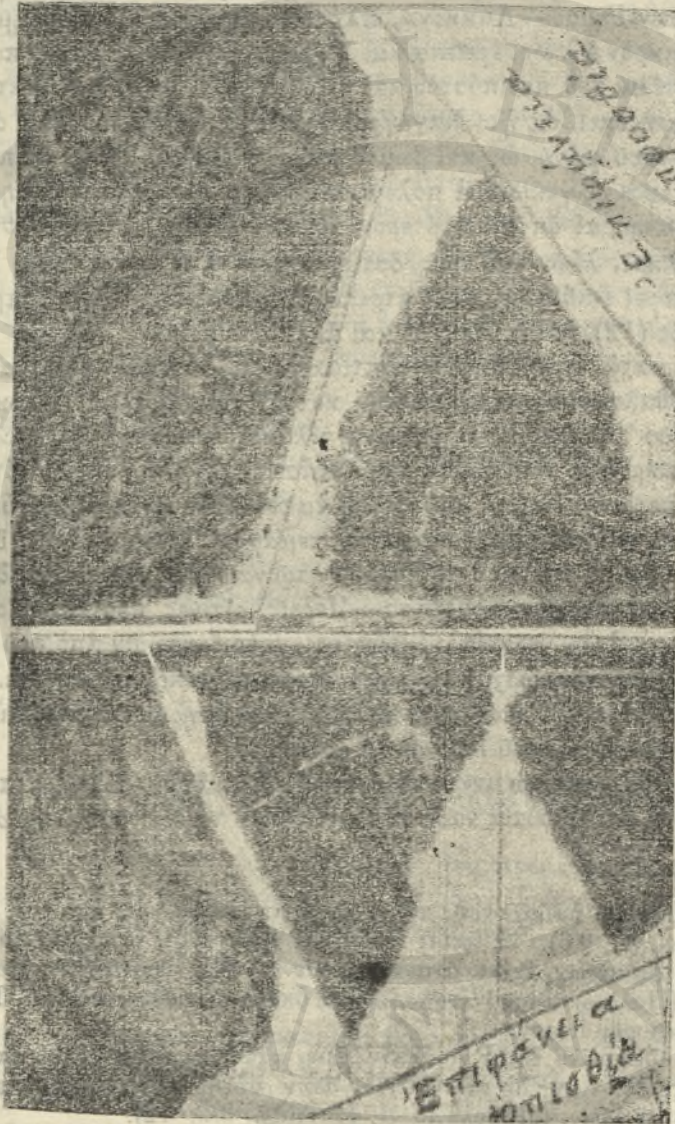
Ἄνευ τῶν ὡς ἀνωτέρω μνημενευομένων εδρημάτων, οὐδεὶς ποτε θὰ ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ ὅτι τοιοῦτος ναὸς θὰ ἔκκειτο ὅπου τὰ ἐρείπια αὐτοῦ ἀνεύ-

11. Καὶ ἐν Πραισοῦ ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Δ. Διὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Σιτάβωνος (Βιβλ. Γ', κεφ. Δ', § 6). Ἐξάγεται τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν σελ. 109 παρατιθέντος Ψηφίσματος Πραισιῶν, ἐνθα ἀναγινώσκωμεν: «Ὁμύω Δία Δικταῖον». Ἀλλὰ τὸ ἐν Ἐλείᾳ (Παλαιοκάστρῳ) Ἱερόν, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρέθη καὶ ὁ Ὑμνος τοῦ Διὸς, θὰ ἦτο περιφημότερον.

12. Ὁ λέων ἐθεωρεῖτο τῆς Ρέας ἱερὸν ζῷον, καὶ ἡ περιστρεφά ἱερὸν πτηνόν, ὡς ὁ ἀετὸς τοῦ Διὸς. Εἴς τινος δὲ τῶν ἀπεικονίσεων αὐτῆς τίθεται προσπεπτικῶς εἰς τοὺς πόδας τῆς λέων. (Μυθολογία Δ. Πανταζῆ, σελ. 12).

13. Περὶ τοῦ Ὑμνου τούτου ἐδημοσιεύσαμεν (1938) ἰδίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ὑμνος τοῦ Δικταίου Διὸς (Ἀποκατάστασις—Ἐομηνεῖα—Μελοποιήσις) πραγματεῖαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ ἑλλειπὲς καὶ ἔνιαχθ' ἀνεπιτυχῶς συμπληρωθὲν κείμενον ἀποκαθιστῶμεν εἰς τὸ πληρέστερον καὶ ἀσφαλέστερον, ἐξετάζομεν τὴν χρονολογίαν τῆς τε ποιήσεως τοῦ Ὑμνου (Στ'—Δ' αἰῶνα π. Χ.) καὶ τὴν τῆς πλακῶς χάραξιν (Β' αἰῶνα μ. Χ.), μεταφράζομεν δὲ τοῦτον ἐν πεζῷ καὶ ἐμμέτρως, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ μελοποιοῦμεν εἰς τὸ πρὸς τὸ ἀρχαῖον προσεγγίζον κατὰ τὸ δυνατόν μέλος.

ρέθησαν. α' Αντιθέτως πρὸς τοὺς ἐν Τρεῖα καὶ Μουκηναῖς ἐλληνικοὺς ναοὺς — λέγει ὁ τὰς ἀνασκαφὰς ἐνεργήσας R. C. Bosanquet — τὸ Ἴερον τοῦ Δικταίου Διὸς ἔξεν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου σημείου τῆς προϊστορικῆς πόλεως, εἴτε

Εἰκ. 16 (σελ. 195)

Τεμάχια πλακῶς ἀφ' ὧν κατηρτίσθη ὁ ὕμνος τοῦ Δικταίου Διὸς.

(Εἶς μὲν τὰ τῆς δ' π. ι. σ. θ. ἰ. α. ε. ἐπιφανείας φαίνεται πορὸν πλάμμελῶς καὶ ἐλλιπῶς ἐγαράθη ὁ ὕμνος εἰς δὲ τὰ τῆς π. ο. σ. θ. ἰ. α. ε. ὀρθότερον καὶ πληρέστερον).

ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ προϊστορικοῦ Ἀνακτόρου, ἀλλ' ἐπὶ ἐπιπέδῳ τεχνητῶς ἰσοπεδωμένου (artificially levelled platform). Τὸ Τέμενος . . . περιεβύλλετο ὑπὸ τοίχου, τοῦ ὁποίου ὀλίγαι διαδρομαὶ διετηρήθησαν ἐκτισμέναι μὲ λίθους ἀκατεργάστους καὶ ἄνευ ἀβεστοκονιάματος . . . » (κβ').

(κβ'). An. Brit. School. XI, p. 298.

Ποιος λόγος επέβαλε τὴν ἐν Ἐλαίᾳ Χώρα, ὡς καὶ ἐν Πραισιῶ, ἱδρῶ-
 αν Ἰερῶ τοῦ Δικταίου Διός, ἐξηγείται, νομίζομεν, ἀν λάξωμεν ὑπ' ὄψιν
 οὐ ὑπὸ τὴν πίεσιν ἐπηλύθων (Ἀρίων καὶ Σημιτῶν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ
 Ἰσιῶς καὶ Δωριέων), ἀποχωροῦντες ἀπὸ τῆς λοιπῆς Κρήτης, καὶ διὰ τῶν
 ὁρέων τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Δελτικῆς, εἰς τὴν χερσόνησον, τὴν ὑπ' αὐτῶν Ἔτσο-
 κρητικὴν κληθεῖσαν, εἰ Ἐτσοκρητικῆς (κγ'), μετέφεραν ἐκεῖσε καὶ τὴν πρὸς
 τὸν Δία, πρὸς τὴν Ρεῖαν καὶ πρὸς ἄλλας θεότητας λατρεῖαν αὐτῶν. Κατὰ τοὺς
 χρόνους δὲ τῆς μετακίσεως ἢ συγκαντρώσεως ταύτης τῶν Ἔτσοκρητικῶν ἢ
 λατρεῖα ἐτελείτο ἀκόμη ἐν σπηλαίοις ἢ ἐν κοιλότησι κειμέναις παρὰ τὰς
 κορυφὰς βουνῶν. Τελευταίη δὲ τῶν Ἰερῶν θέσις ἦτο γενικὴ διὰ πάντας τοὺς
 θεούς, μάλιστα δὲ διὰ τὸν Δία, τὸν θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ αἰθέρος, ὃ
 ὁπεῖρος καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο ἐπ' ἀκριοῖς, «ἐπ' ἀκροῖς γὰρ τῶν ὁρέων
 ἱδρῶντο βωμοὶς τῷ Δίᾳ». (κδ').

Τελευταία κατὰ τὴν Ἔτσοκρητικὴν Χερσόνησον θέσις εὐρέθησαν
 μέχρι τοῦδε τὸ παρὰ τὴν Πραισιὸν Σπήλαιον τῶν Σκαλῶν, περὶ τοῦ ὁποῖου
 καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρημάτων νεολιθικῆς καὶ πρώτης Καμινραϊκῆς ἐπο-
 χῆς ὁμιλήσαμεν ἀλλοῦ (κε'), καὶ τις κοιλότης ἐδάφους πρὸς τὴν κορυφὴν
 τοῦ ἄνωθι τῆς Ἐλαίης βουνοῦ Πετσοφᾶ, εἰθ. καὶ ἀνεσκάφησαν ἐρεπίκια ἀρ-
 χαϊκωτάτου Ἰερῶ, ἐξ αὐτῶν τὰ ἐν τῷ Μουσειῷ Ἡρακλείου εἰδῶλια ἀνδρῶν
 καὶ γυναικῶν καὶ διαφόρων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μελῶν ἀνεξαρτήτων
 ἀπ' αὐτοῦ (κατ').

Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν οὐκ ἔχει τὸ Σπήλαιον Πραισιῶν καὶ ὃ διὰ περιβάλλον
 ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Πετσοφᾶ περιτοιχισμένος χώρος ἐδέχθησαν τὸ πρῶτον τοὺς
 θεοὺς τῶν Ἔτσοκρητικῶν ἕως οὗτο ἤρχισαν νὰ ἐγείρωνται ἐν κατωκημένοις
 τόποις εἰς τὴν μᾶλλον ὑψηλὴν καὶ περὶοπτον θέσιν ἴδιοι ναοί, ὑπαίθριοι κατ'
 ἀρχὰς ἐντὸς ἀπλοῦ περιβάλλοντος μὲ τὰ ἱερὰ δένδρα, εἶτα δὲ ἐστεγασμένοι μὲ
 τὴν ἀπλότητα ἀπερίττου συνήθως κατασκευῆς καὶ διακοσμῆσεως. (14). Τίτε

(κγ'). Ἡρόδοτος, VII, 170, 171. Φιλᾶκι Ἰστορ. Κρ. Α', σ. 50.

(κδ'). Syllurgii Friderici Magnum Etymologicium p. 352 (50).

(κε'). Μέγ. Πρ., III, ΣΤ', γ', σ. 31 καὶ 37.

(κατ'). Ξανθ., Κρητικὸς Πολιτισμὸς, σελ. 23, 130. Ὀδηγὸς Μουσειῶν (1921),
 σελ. 13-14.—I. L. Myres, The Sanctuary - Site of Petsofa (An. Brit. Sch.
 IX 1902 - 1903, p. 356 - 358).

14. Ἱερὰ δένδρα συνήθως προτιμώμενα ἦσαν : ἡ Ἀρῶς ἢ Λαδωναία (Ὁμ.
 Ἰλ. E. 234) ὃ Φοινὴς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Δήλου ἢ Ἐλαία τοῦ ἐν τῇ
 Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ἢ Ἀμπελος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας τῆς Σάμου ἢ Κυπάρισ-
 σος κ. ἄ. Διὰ τῶν δένδρων τούτων ἐσηματίζετο «ἄλλος πάντοτε κυκλοτερὸς (Ὀδ.
 P, 209) ἐν αὐτῷ δὲ τὸ Ἱερόν. Ὁ Ρωμαῖος Ἱστοριογράφος Κορνήλιος Τάκιτος γράφει
 σχετικῶς ἐν τῷ περὶ τῆς Χώρας καὶ τῶν ἡθῶν τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν βιβλίῳ του :
 «Οὐκ ἐν τοίχοις τε καὶ στεγάσμασιν, ἀλλ' ἐν ἄλσεσι καὶ δρυμοῖς ἀναπεπταμένοις
 ἠγεῖσθαι τὴν εἰς θεὸν χοῆναι, τὸν ἀπεριόριστον, λατρεῖαν προσφέρεισθαι». Καὶ

ἠγέρθησαν δ' ἐν Πραισιῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ τρίτου λόφου καὶ ὁ ἐν Ἐλείᾳ ναὸς τοῦ Δικταίου Διός, ὁ δὲ τοῦ Σπηλαίου Σκαλῶν καὶ ὁ τοῦ Πετσοφᾶ ἔμειναν ἔκτοτε καὶ ζιευτηρήθησαν ὡς τὰ παρ' ἡμῖν Ἐξωκκλησία ἐκτάκτως μόνον συχναζόμενα καὶ ὡς ἀλεξίκακα ἢ θαυματουργὰ θεωρούμενα. Οὕτως ἠξήγηται καὶ ἡ ἐναυτοῖς εὑρεσις ἀναθημάτων ἐκ χεῖρῶν, ποδῶν, κεφαλῶν καὶ ἄλλων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μελῶν, τὰ ἐπεὶ διὰ τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἀνέ-

Εἰκ. 17 (σελ. 195)

Οἱ Κουρηῖτες ὀρχούμενοι περὶ τὸν Δία.

θετον οἱ πάσχοντες προσκυνηταί. Τὸ τοῦ Πετσοφᾶ μάλιστα Ἱερὸν, εἰς τὸ ὁποῖον πολλὰ τειχῆτα ἀναθήματα εὑρέθησαν, ἐθεωρεῖτο πιθανώτατα τὸ μᾶλλον θαυματουργόν, ἐξ αὐτοῦ δὲ μετεδόθη καὶ εἰς τὸ ἐν Ἐλείᾳ Ἱερὸν μεγάλη φήμη.

β'. Καταστροφή. Τὸ Ἱερὸν εὐρέθη ἐκ θεμελίων κατεστραμμένον. Ἀπὸ τὴν εὑρεσιν δὲ ἐρειπίων παλαιῶν (μυκηναϊκῶν) καὶ ἄλλων ἐπ' αὐτῶν (μεταγενεστέρων) συναγεται ὅτι τὸ Ἱερὸν ζιευδέχθη ἄλλο ἀρχαιότερον, εἰς ὃ καὶ ἡ μεγάλη φήμη, ὡς λέγει ὁ Ἐκνθουδίδης (κζ'). Δύο λοιπὸν ὑπέστη

παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς βραδέως τὸ ἔθος τοῦτον ὑπεχώρησεν, ὡς λέγει ὁ Ἀγαθάγγελος Ἀδοιανοπολίτης· εἰς τὰς «Καθ' Ὀμηρον Ἀρχαιότητάς» του (ἔκδ. 1804, σελ. 10). Ὅσα καὶ Γερμανία Τακίτου κατὰ μετάφρασιν Χ. Ι. Κούσουλα, Ἀθ. 1933, σελ. 17.

(κζ'). Κρητικὸς Πολιτισμὸς, σελ. 135.

καταστροφάς, τῶν ὁποίων τὴν πρώτην ἔδεν ἔχομεν καμμίαν βίαιον νὰ τὴν καθορίσωμεν χρονικῶς μὲ ἀκριβείαν. Τοῦτο μόνον δυνάμεθα ἴσως νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατέπεσεν ὑπὸ σεισμοῦ, διότι ἐκ τῆς εὐρέσεως στρώματος τέφρας ἐσχηματίσθη ἡ ἰδέα ὅτι ἀνηγέρθη τὸ δεύτερον μὲ τοίχους ξυλίνους, τοῦτο δὲ πρὸς πρόληψιν ἴσως ἄλλης παρομοίας πτώσεως. Ἀλλὰ ἔδεν ἐπιμένω περισσότερον ἐπὶ τῆς γνώμης ταύτης δι' οὓς λόγους ἐκθέτω ἐν τέλει τῆς παρούσης παραγράφου.

Διὰ τὴν δευτέραν καταστροφὴν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἀσφαλῶς μὲν ὅτι ἐπῆλθε μετὰ τὴν Διαιτησίαν τῶν Μαγνήτων, πιθανῶς δὲ ὅτι χεῖρες ἀνθρώπινοι ἐπήνεγκαν αὐτὴν πυρπολήσαντες τὸν ναὸν κατὰ τὸ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος ξυλινὸν αὐτοῦ μέρος, ἀφοῦ προηγουμένω ἐξύλησαν αὐτόν, διότι ἐκ τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων θησαυρῶν, οἱ ἔποιοι θὰ ὑπῆρχον ἀναμφιβόλως εἰς τοιοῦτον ναόν, οὐδὲν ἀπολύτως εὐρέθη ὑπὸ τὰ εἱρεπια ὡς οὐδὲ ἀγαλμα οὐδὲν ἐξ ὧσων τοῦλάχιστον εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἐπεσκευάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἱεραπιτυνίων, ὡς εἶδομεν εἰς τὴν σχετικὴν ἀναμνηστικὴν Πράξιν αὐτῶν (κη').

Ἀλλὰ τίνες οἱ ἱερόσουλαι οὗτοι καὶ καταστροφεῖς; Νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἐπῆλθον ἔξωθεν, ὡς ληστοπειραταί, θὰ ἦτο κἄπως εὐλογον, ἂν πολυτίμα μόνον ἀναθήματα καὶ ἄλλοι θησαυροὶ εἶχον ἀπολεσθῆ· ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀγαλμάτων φαίνεται ἀδόσιμος τοιοῦτη ὑπόθεσις. Γενῶνται οὕτω μίαι εἰς βῆρος τῶν Ἱεραπιτυνίων ὑπόνοιαι, ἔχουσα ὡς βίαιον εὐλογον τὴν κατὰ τῶν Ἱτανίων ἀντιζηλίαν, ἡ ὁποία διὰ τῶν μακροχρόνιων ἐρίδων καὶ μάλιστα διὰ τῆς δικιτητικῆς ἀποφάσεως ὠξύνθη κατὰ πολὺ. Ὑπεφιαζόμεθα δηλ. ὅτι ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ Ἱερόν οἱ Ἱεραπιτυνοὶ προτίμησαν νὰ τὸ πυρπολήσωσι μετὰ τῶν ξυλίνων ἀγαλμάτων ἵνα διαλύσωσιν αὐτὸ ἀφοῦ πρότερον ἀπεκόμισαν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ λίθινα ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα.

Ἄλλ' εὐλογος ἢ εὐλογωτέρα—καθ' ἡμᾶς πάντοτε—ἡ ἐπομένη ὑπόθεσις. Ἄν δηλονότι ἡ τῆς χαράξεως τοῦ Ἑμνου τοῦ Δικταίου Δίδος χρονολογία ἀνάγεται πράγματι εἰς τὴν Β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐν τῇ 13ῃ ὑποσημειώσαι ἐγράψαμεν, ὁπότε καὶ θὰ ὑφίστατο ἀκόμη τὸ Ἱερόν, ἡ καταστροφή αὐτοῦ θὰ ἐπῆλθε μετὰ τὴν κατὰ τόπους ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦτοι περὶ τὸν Δ' αἰῶνα μ. Χ. (κθ'). Πρὸς τοιαύτην ὑπόθεσιν συνδέομεν καὶ τὸ γεγονός τῆς καταθρηματίσεως τῆς τοῦ Ἑμνου πλακῆς καὶ διασκορπίσεως τῶν τεμαχίων αὐτῆς, γεγονός ἐμπράκτου ἐκδηλώσεως τοῦ τῶν πρώτων Χριστιανῶν φανατισμοῦ ἢ καὶ τῆς προνοίας, τῆς σκοπίμου προνοίας, ὅπως, καταστρεφόμενου παντὸς τοῦ τῆν ἐθνικὴν θρησκείαν ὑπομιμνήσκοντος ἀντικειμένου, προληφθῆ πᾶσι ἀναδίωξις αὐτῆς. Τοιαύτης προνοίας δείγματα ἐξηγάγομεν ἐκ παρομοίων καταστρεπτικῶν γεγονότων εἰς τοὺς ἐν Ἡ-

(κη). Μέρο. Δεῦτ. Κεφ. τρίτον, Π, Β', σελ. 153—4.

(κθ'). Ν. Ι. Π. Ἡ Ἐκκλησία Κρήτης, σελ. 21.

τα(α ἀρχαίους ναούς (λ). Ἡ καταστροφή δὲ οὐκ ἐγένετο οὐχὶ μόνον διὰ σιδήρου (θρυμματισμοῦ λιθίνων ἀγαλμάτων), ἀλλὰ καὶ διὰ πυρός, ἤτοι δι' ἐνταφιασμοῦ μετὰ καύσεως τῶν νεκρῶν πλέον θεῶν, ὡς παρασιτατικωτέρα ἐκδηλωσις ὀριστικῆς καταργήσεως τῆς θρησκείας αὐτῶν. Καὶ νομίζομεν ὅτι οὕτω πρέπει νὰ ἐξηγηθῶμεν τὰ παχέα στρώματα τέφρας, τὰ ἀνάμεικτα μετὰ θραυσμάτων εἰδώλων, ἐπὶ τῶν ὁποίων καταφανῆς καὶ νῦν εἶναι ἡ ἐπιδράσις ἐνχυροῦ καὶ παρατεταμένου πυρός, ὡς ἐν Παισοῦξ, ἐν Λενικοῖς Ἁγίου Νικολάου Μεραμβέλλου, ἴσως καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ἱερῷ τοῦ Δικταίου Διός (15).

Δ'. Ἐδαφικὰ ὅρια.

α'. Περιγραφή διὰ τῶν ἀρχαίων τοπωνυμίων. Εἰς τὰ ἐν τῇ διαιτητικῇ ἐκθέσει περιλημθάνοντα ἀποσπάσματα συνθηκῶν εἶδομεν τὰ ἐπόμενα ὅρια: Μεταξὺ Ἰτάνου καὶ Πραισοῦ «ὡς ὁ Σέδαμος ἐς Καρύμιν, ἐς τὴν θειράδα καὶ πέραν ἐς τὴν στεφάναν καὶ περιαιπέτιξ ὡς ἡ στεφάναν καὶ εὐθυωρεῖα ἐς Δορθάννας ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ὡς ἡ ὁδὸς ποτὶ μεσανθρίαν τὰς ἰδῶ τὰ: ἀγώσας δι' Ἀτρῶνα καὶ ἐς Μόλλον καὶ ἀπὸ τοῦ Μόλλου εὐθυωρεῖα ἐπὶ θάλασσαν» (στ. 61—65).

Οὕτω καὶ τὰ ἀρχαιότερα τούτων, τὰ μεταξὺ Ἰτάνου καὶ Δράγμου, διαγράφονται, ἀλλὰ λήγουσιν εἰς Μόλλον (στ. 59—61). Οὕτω καὶ τὰ τελευταία, τὰ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ Ἱεραπύτης, εἶτα δὲ καὶ μεταξὺ Ἰτάνου καὶ Ἱεραπύτης, ἀλλὰ λήγουσιν «ἐπὶ τὸν λάκκον». (στ. 66—67. (16).

Ὅποια δὲ τὰ ἐν τῇ ὁρογραφίᾳ ταύτῃ τοπωνύμια;

Σέδαμος (17). Ποταμὸς πηγάζων ἀπὸ βουνοσειτῆς καλουμένης

(λ). Μέρ. Πρ. IV Ε', σ. 47. Καὶ «τὰ ἐν Κρήτῃ ὑπὲρ Σεπτιμίου ἀναθηματικά μνημεῖα» (Ἐφημ. «Βῆμα Λαοῦ» 15 Ὀκτ. 1937).

15. Ἐν προχείρῳ ἐκθέσει, δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ Ἐφημερίδι «Ἀνατολῇ τῆς 15 Αὐγούστου 1937, ἀναγινώσκομεν: «χαλίσματα, χαλίσματα στακτιά. Δὲς καὶ κίτιοις παλῆς θεὸς τοῦ ὀλέθρου ἀδειασε ἓνα τεράστιον κουβᾶ, γεμᾶτο χαλίκια καὶ στακτίες. Ἔτσι φαίνονται τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα ἐρεῖλια ποῦ τὸ ἀρχαιολογικὸν σπαλέτι κ. Μπουσᾶ καὶ Ἐφφεντιῆρ ἄρχισε νὰ ξεθάφῃ στὰ Λενικά, λίγο πλεῖθ ἔξω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικόλα ἀπὸ τῆς 10 τοῦ Αὐγούστου».

16. Τεμάχιον ἐπιγραφῆς Λατοῦς πρὸς Καμάρα, φέρων ὁραθῆσια πόλεων, περιλαμβάνει καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁρίων τὰ ἐπόμενα, κατὰ συμπλήρωσιν Ξανθουδίδου: «Ὁ, ὁ Σέδαμος περιαιπέτιξ ἐς Καρύμιν καὶ πέραν ἐς τὴν στεφάναν καὶ τὸν λάκκον, καὶ ὡς ἡ ὁδὸς ποτὶ μεσανθρίαν τὴν ὁδὸν τὴν ἀγώσαν δι' Ἀτρῶνα . . .»

Πῶς ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Λατοῦς περιλαμβάνονται ἔθρια τῶν πολλῶν ἀπεχουσῶν ἀνατολικῶν πόλεων δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ νοήσωμεν ἀπὸ τὸ μικρὸν τῆς ἐπιγραφῆς τεμάχιον. Ὁ Σ, ὑποθέτει ὅτι θὰ ὑπῆρχέ τις συνεννόησις, ὡς εἶδος entente cordiale μεταξὺ τῶν πόλεων τούτων καὶ τῆς Λατοῦς ἐπιβάλλουσα τὴν ἀναγραφήν τῶν ὁρίων πασῶν τῶν μετεχουσῶν πόλεων.

17. Τὴν λέξιν θεωρεῖ Ἐτεόχρητικὴν ὁ Βοσάνquet διαβλέπει δὲ τὴν αὐτὴν

οήμερον «Φλέγα» ἢ «Βουνὰ τῆς Φλέγας», διερχόμενος τὴν πεδιάδα Χοχλακίων καὶ εἶτα τὴν φάραγγα, ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Καρυμῶν. Ἐπειδὴ ἄλλοι ποταμοί, χυνόμενοι εἰς τὸν κόλπον τοῦτον, δὲν ὑπάρχει, ἔπειτα· ὅτι Σέδαμος τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς εἶαι ὁ ποταμός Χοχλακίων. Φλέγα δὲ ἢ Λατοῖδα, πρὸς δυσμὰς τοῦ Χωρίου Χοχλακίων καὶ εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπ' αὐτοῦ, εἶναι ὀπὴ ἢ καταβόθρα εἰς τὸν πυθμένα τῆς ὁποίας διακρίνεται ὕδωρ ρέον ὑπογείως χειμῶνος καὶ θεροῦ. Ἐν χειμῶνι καὶ μετὰ συνεχεῖς εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη βροχᾶς τὸ ὕδωρ τῆς Φλέγας, πληθυνόμενον καὶ μὴ χωρεῖν εἰς τὴν κοίτην τοῦ ὑπογείου ποταμοῦ, ἐκχύνεται μεθ' ὀρμῆς εἰς ἱκανὸν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ὕψος καὶ σχηματίζει ρυάκιον. Παρατηρήθη δὲ ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸ ὁμώνυμον Χωρίον Χώνου, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ ὀροπέδιον Σιτάνου ἄλλου Χώνου, ἤτοι ἀπὸ ἀποστάσεως 12 καὶ πλέον μιλίων. Ὡς ἀπόδειξις φέρεται ἡ παρατήρησις, καθ' ἣν γενομένης ποτὲ πλημμύρας ἐν Σιτάνῳ, ὑπὸ τῆς ὁποίας παρασυρθέντα ἄχυρα ἀπὸ τινος παραποταμίου οἰκίας, ἀνεφάνησαν ταῦτα ἐκχυόμενα ἀπὸ τῆς Φλέγας. (18).

Καρῦμαι. Ὁ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν κόλπος, ὁ σήμερον καλούμενος Καρυῦμες, μεταξὺ τῶν κόλπων Παλαιοκάστρου, ἢ τοῦ πληθιοστέρου Σκινιά, πρὸς βερρᾶν, καὶ τῆς Ζάκρου πρὸς νότον. (19).

Καὶ πέραν. Ἄν, ὡς πιστεῖται, ἡ ὀροθεσία μετὰ τῆς σχετικῆς συνθήκης διετυπώθη τὸ πρῶτον ἐν Ἰτάνῳ, τότε πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν πρὸς μεσημβρινὴν διεύθυνσιν τὸ πέραν.

Δειράς. Ἡ ὀροσειρὰ ἀφ' ἧς ἔχει τὰς πηγὰς τοῦ ὁ Σέδαμος (20).

Στεφάνα. Ὁροσουτὰς εἰς σχῆμα στεφάνης· ὑποθέτω δὲ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ὀρεινῆς στεφάνης τῆς περιβαλλούσης τὴν λευκάνην Ζήρου ἢ τὸ κειλάδιον Χαμαϊτούλου (21).

κατάληξιν εἰς τὰς λέξεις Σέδαμος, Κίσιμος, Πέγαμος. (An. Brit. School, VIII, p. 145).

18. Βλέπομεν ἐκ τούτου ὅτι τὰ ὕδατα τῆς Φλέγας, καίπερ εἰς ὑπογείου καὶ βαθείας δεξαμενῆς προερχόμενα, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καθαρὰ καὶ πόσιμα, διότι μετ' αὐτῶν μίγνυνται καὶ τὰ τῶν εἰρημένων Χώνων ἀκάθαρτα ὕδατα, τὰ ὅποια, ὡς ἀπέδειξεν ἡ γενομένη παρατήρησις, δὲν διυλίζονται. Τὸ αὐτὸ δύναιτο νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὰ τῆς ἄλλης Φλέγας ὕδατα, τὰ τὴν Ζάκρον διαρρέοντα, διότι καὶ ταῦτα μίγνυνται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετὰ τῶν τοῦ Χώνου τῆς Ζήρου, τὰ ὅποια ἐνδέχεται νὰ μὴ διυλίζονται μηδ' αὐτὰ διὰ παχέων τῆς γῆς στρωμάτων διερχόμενα.

19. Ἐν Καρυμαῖς καὶ ἐν θέσει «Κάτω ἀλῶνι» διακρίνονται ἐρείπια παλαιῶν συνοικισμῶν, φρουρῶν πιθανῶς προοριζομένων νὰ προστατεύωσι τὸ ἐσωτερικὸν κατὰ παντὸς ἀπὸ τῆς θαλάσσης κινδύνου ἐπιδρομῆς, ὡς λέγει καὶ ὁ Mariani (Monum. Antichi, VI, p. 143).

20. Ληροῖδες=βοῦνοι· δειράς=κορυφὴ (Ἡσίοιος).

21. Ἐν τῇ προμνησθείσῃ ἐπιγραφῇ Λατοῖς (ὕψος, 15) φέρεται ἡ λέξις εἰς τὸν πληθυντικὸν (αἱ στεφάναι). Ὁ Mariani ἐπέλαβεν αὐτὴν ὡς τοπωνύμιον καὶ

Περιαμπέτιξ, περιάμπαξ. Λέξεις σπανιώταται. Ἐν τῷ Θησαυρῷ Ἑρρ. Στεφάνου ἀναγινώσκωμεν : Ἀμπετιξ (ἄτονον), περιαμπετιξ (ἄτονον), vocabula ambiguae significatione in Inscr. Cret. (=λέξις ἀμφιβόλου σημασίας ἐν Κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς (22). Ὁ Boeckh ἐξηγεῖ : circum (=πέριξ) καὶ ὁ Mariani, giro.

Δορθάνναι. Τοπωνύμιον ἄγνωστον σήμερον ἴσως οὐχὶ μακρὰν τῷ Χωρῷ Ζήρου. (23).

Δάκκον. Δίμνη, χῶνος, λακκίδα (λατσιδα), κοιλάς· ἀλλὰ τὶς ἐκ τῶν σήμερον γνωστῶν ; Ὁ Spratt ἐνόμισεν ὅτι διέβλεπεν εἰς τὸ τοπωνύμιον Ἀνάλουκαν τὴν λέξιν λάκκον, διὸ καὶ ὠνόμασεν ἐν τῷ Χάρτη αὐτοῦ τὸν ὄρμον τοῦτον διὰ τῆς λέξεως Ἀνάλακκον. Ἀπὸ τοῦ Spratt παραλαβὼν ὁ Mariani λέγειδτι γραμμὴ πρὸς φυσικὰ ὅρια ἀνταποκρινομένη θὰ εἶναι ἡ ἀπὸ Καρυμῶν εἰς Ἀνάλακκον. (Βλ. Χάρτην Σαμωνίου ἐν εἰκόνι 8, ἐνθα σημειοῦμεν τὴν γραμμὴν ταύτην, Α Β Γ Δ). Προσθέτει ὅμως πολὺ ὀρθῶς, ὅτι περιερίζεται οὕτω κατὰ πολὺ ἢ ἐπικράτεια τῆς Ἰτάνου, ἢ ὀρεία. κατὰ τὸν Bursian καὶ ἄλλους, ἦτο πολὺ ἐκτεταμένη (Mon, Ant, VI). Ἀπὸ τούτων παρέλαβε καὶ ὁ Ἐκνθοῦδίδης καὶ ζωπηρῶς ἀπεδέχθη ὡς ὀριστικὴν γραμμὴν τὴν ἀπὸ Καρύμης εἰς Ἀνάλουκαν. (Ἀρχ. Ἐφ. 1908.). Ἀλλ' οὕτε παραδεκτὸν εἶναι ὅτι ἀπὸ σπανιώτατον ἐμπρόθετον προσδιορισμὸν ἀνάλακκον ἐσχηματίσθη τοπωνύμιον Ἀνάλακκος, οὕτε ἦτο δυνατόν κατ' οὐδένα φωνητικὸν νόμον νὰ μετατραπῇ τὸ τοπωνύμιον τοῦτο εἰς τὸ σημερινὸν Ἀνάλουκαν, τὸ ὁποῖον εἴτε ἀπὸ ναοῦ Ἀγ. Λουκᾶ (Ἄϊ - Λουκᾶ - Ἀνάλουκα), εἴτε μᾶλλον ἀπὸ Ἐνετοῦ ἢ Ἐνετῆς γαιοκτῆμονος ἢ Τιμαριεύχου Ἄννα Λουκᾶ (Ἄννα τοῦ Λουκᾶ), ἔλαβε τοιοῦτον ὄνομα. Ἐκτὸς τῶν τυπικῶν τούτων λόγων, ὑπάρχουσι καὶ οἱ οὐσιαστικοί. Δάκκος δὲν ὑπάρχει μόνιμος εἰς Ἀνάλουκαν ὥστε νὰ τεθῇ ὡς σταθερὸν σημεῖον ὀροθεσίας. Ἐπειτα ὁ Ἀνάλουκας εἶναι παραθαλάσσιος (κόλπος), ἐν ᾧ ἡ ἐν τῇ συνθήκῃ ὀροθεσία ἐννοεῖ τὸν λάκκον ὡς θέσιν μακρὰν τῆς θαλάσσης κειμένην. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης μέχρι τῆς θαλάσσης μεσολαβοῦσιν ἄλλαι θέσεις (ὁδός, Ἄτρων, Μόλλος, ὄρη). Μόνον, ἂν ὁ λάκκος εἰτίθετο ἐν τῇ ὀροθεσίᾳ ὡς καταληκτικὸν σημεῖον, θὰ ἐπιτρέπετο νὰ γίνῃ ὑπόθεσις—ἀθάσιμος πάντως—περὶ Ἀνάλουκα.

Δάκκος θὰ ἠδύνατο μόνον νὰ νοηθῇ μία τῶν ἐπομένων τοποθεσιῶν : ἡ Φλέγα, ἡ Ἐηρολίμνη, ὁ Χῶνος τοῦ Χωρῷ Χῶνου, ὁ χῶνος τῆς Σιτάνου, ἀλλὰ μάλιστα ὁ τῆς Ζήρου, ἐνθα καὶ Δίμνη ἀρχαιοτάτη καὶ χῶνος καὶ κοι-

τὴν ἐταύτισε πρὸς τὸ Μετόχιον Στεφανῆς τῆς Μονῆς Τοπλοῦ, τὸ κατὰ τὸ Ἀκρωτήριον Σαμωνίον κείμενον (Mon. Ant. VI, 1896, p. 164). Ἀπὸ τούτου παρέλαβε καὶ ὁ Ἀγγελάκης εἰς τὰ «Σητειακά» του (σελ. 43). Ἀλλ' οὐδεμίαν τῆς παρὰ τὸν Σέδαμον ὀροσουστάδος καὶ τοῦ ἐν Σαμωνίῳ Μετοχίου Στεφανῶν σχέσις.

22. Ἐν τῇ παρούσῃ δηλ. ἐν τῇ τῆς Λατοῦς πρὸς Καμάρα καὶ ἐν τῇ τῆς συνθήκης Λατίων—Ὀλουνίσιον.

23. Πόλις Μυσίας φέρεται μὲ ὄνομα Δορτικόν. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἴσως ρίζης καὶ ἡ λέξις Δορθάνναι. Πάντως οὐχὶ ἑλληνικῆ.

λάς, ἔριον δηλαδὴ σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον, προσαρμοζόμενον δὲ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς ὁροθεσίας σημεῖα.

Ὅδος ποτὶ μεσανβρίαν τᾶς ὁδῶ. Δύο ὁδοί, ἡ πρὸς Ἄτρωνα ἄγουσα (κεντρικωτέρα) καὶ ἡ πρὸς μεσανβρίαν αὐτῆς, ἡ ἐς Μόλλον ἄγουσα.

Ἄτρων. Ὑπὸ τινων ἐκδοτῶν γράφεται ἢ νοεῖται ὀξύτονος ἢ λέξις (Ἄτρων—ῶνος). Ἀλλὰ τοιοῦτος, ὡς οὐδὲ παροξύτονος, τονισμὸς δὲν ἐξάγεται ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς, εἰς ἣν δὲν τίθενται τόνοι (ΑΤΡΩΝΑ). Τὴν λέξιν εὐρίσκομεν εἰς τὸν Θησαυρὸν Ἑρρ. Στεφάνου καὶ εἰς τὸ Λεξικὸν Ν. Λωρέντη (ἐκδ. 1837). Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἀναγινώσκομεν: Ἄτρων, *pomen viri in inscriptione* (= ὄνομα ἀνδρὸς ἐν ἐπιγραφῇ), ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ: Ἄτρων—ῶνος, υἱὸς τοῦ Κύκλωπος Ἄργου καὶ τῆς Νύμφης Φρυγίας (κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον), μυθολογικὸν δηλ. πρόσωπον. Ἐνταῦθα νοεῖται τοπωνύμιον ἐξ ἐπωνύμου ἀνδρὸς τινος, ἄγνωστον σήμερον.

Μόλλον. Μόλος μυθολογεῖται ὡς υἱὸς τοῦ Μίνως καὶ πατήρ τοῦ Μηριόνου (24). Τοπωνύμιον καὶ τοῦτο ἐξ ὀνόματος ἀνδρὸς. Παραπλήσιον καὶ τὸ ὄνομα Μόλων τοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος Ρητορικοῦ Συγγραφέως.

Εὐθυρωεῖα ἐπὶ θάλασσαν. Κατ' εὐθείαν δι' ὁρέων γραμμὴν πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω ὁροθεσίῶν μόνον αἱ Καρῦμαι εἶναι σήμερον γνωσταί· εὐρίσκομεν καὶ τὸν ποταμὸν Σέδαμνον, ὡς εἶπομεν. Ἀλλ' ἀμφότερα τὰ ὁροθέσια ταῦτα δὲν δεικνύουσιν εἰμὴ τὸ ἐν μόνον τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ἄκρον. Τὸ ἕτερον καὶ τὰ μεταξὺ ὁροθέσια εἶναι ἄγνωστα καὶ δυσκαθέριστα σήμερον, διότι τὰ λοιπὰ τοπωνύμια δὲν διασφύζονται πλέον, οἱ δὲ γεωγραφικοὶ ὄροι θειρὰς καὶ στεφάνῃ δύνανται εἰς πλείονας τοῦ ἐνδὲς τῶν παρακειμένων τόπων ἢ ἀποδοθῆ ἕκαστος, θάλασσα δέ, ὡς σημεῖον καταληκτικὸν τῶν ὁρίων τιθεμένη, δύναται τόσον ἢ βορεῖα τοῦ Κρητικοῦ, ὅσον καὶ ἡ νοτία τοῦ Διθυκοῦ πελάγους νὰ νοηθῇ.

Θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ εὐρωμεν ἀκόμη ἐν τοῦλάχιστον ὁροθέσιον, περὶ τὸ μέσον ἢ περὶ τὴν ἑτέραν ἄκραν τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς κείμενον, ὁπότε, ὀδηγούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς φυσικῆς τοῦ ἐδάφους διαπλάσεως, θὰ δυνηθῶμεν νὰ καθορίσωμεν τὴν ὄλην ὁροθετικὴν γραμμὴν τῶν μεταξὺ Ἰτάνου

24. «Μίνωι δέ φασιν υἱοὺς γενέσθαι Δευκαλιωνά τε καὶ Μόλον, καὶ Δευκαλιωνος μὲν Ἰδομενέα, Μόλου δὲ Μηριόνην ὑπάρξαι».

«Κνωσίου Ἰδομενῆος ὄρα τάφον αὐτὰρ ἐγὼ τοι πλησίον Ἰδρυμαι Μηριόνης ὁ Μόλου». (Διοδ. Σικελιώτου Βιβλ. V, ἐδ. 99.—Ὁμ. Ἰλ. N 249).

Περὶ τοῦ αὐτοῦ Μόλου λέγει καὶ ὁ Πλούταρχος (εἰς τὰ περὶ Χρηστηρίου τῶν Δελφῶν): «Ἐν Κρήτῃ χρόνον συχνὸν διάγων ἔγνω ἀποπὸν τινα καλουμένην ἑορτήν, ἐν ἣ καὶ εἰδωλον ἀνδρὸς ἄ κ ἐ φ α λ ο ν ἀναδεικνύουσι καὶ λέγουσιν ὡς οὗτος ἦν ὁ Μόλος ὁ Μηριόνου πατήρ, νύμφη δὲ πρὸς βίαν συγγενόμενος ἀπέφαλος εὐρεθείη».

καὶ Πραισοῦ συνόρων, ἐξ ὧν εἶτα καὶ τὴν τῶν λοιπῶν (Ἰτάνου—Δράγγου καὶ Ἰτάνου—Ἱεραπόλτης).

Ἐπάναγκες πρὸς τοῦτο ἂν ἀνζητήσωμεν τὴν ἀρχικήν, τὴν πρὸ παντὸς πολέμου, δροστικὴν γραμμὴν, τὴν χωρίζουσαν τὰς χώρας τῶν δύο τῆς Ἑτεοκρητικῆς χειρσονήσου μεγαλυτέρων πόλεων, Πραισοῦ καὶ Ἰτάνου, διότι ἐκ ταύτης θὰ δυνήθωμεν ἐκολώτερον νὰ καθωρίσωμεν τὰς λοιπὰς, τὰς μεταπολεμικάς.

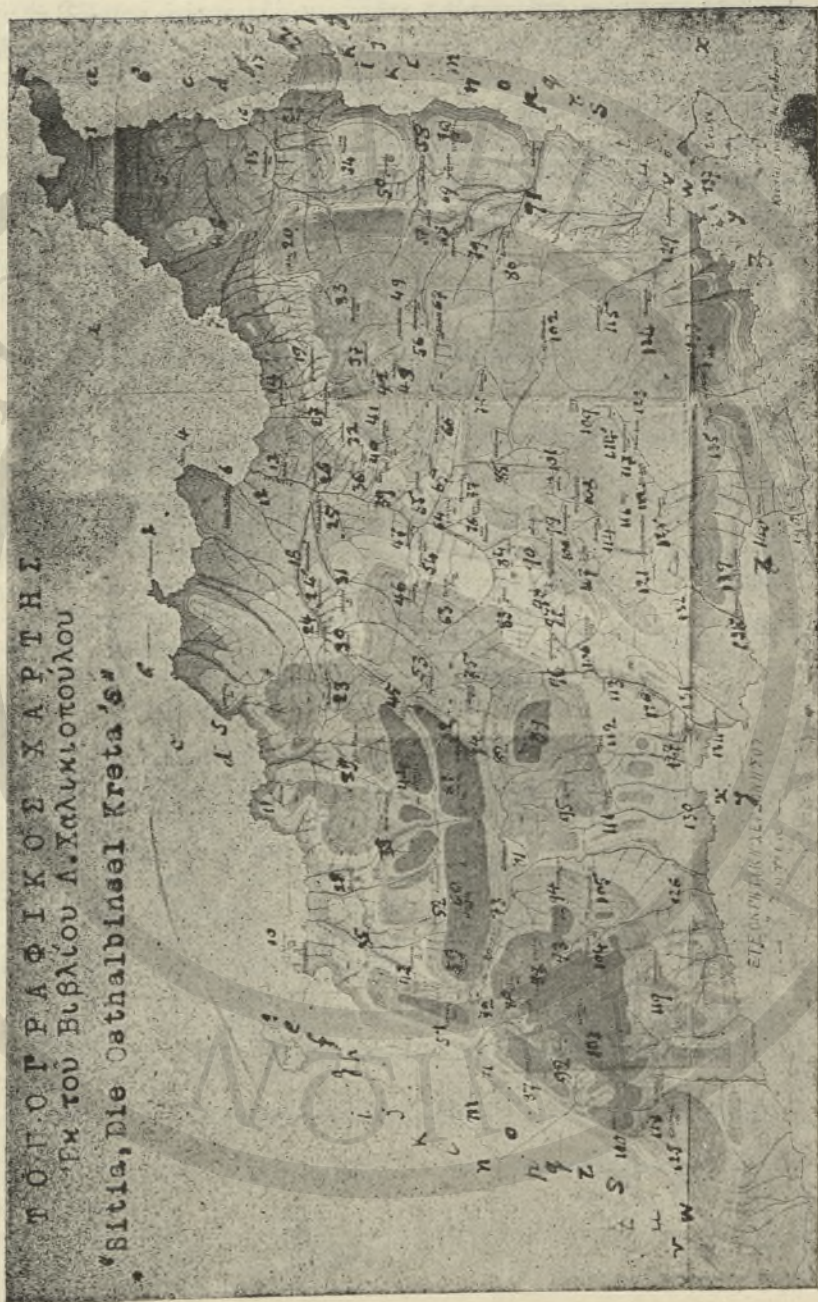
β'. Περιγραφή τῶν ὄριων διὰ σημερινῶν τοπωνυμίων. Ἡ Ἑτεοκρητικὴ Χερσονήσος ἐμφανίζει δύο ὄρεινὰ συμπλέγματα, χωριζόμενα, ὡς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, διὰ κοιλάδος ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ Κολπεύ Σητείας ἐν τῇ βόρειῳ θαλάσῳ, στενουμένης περὶ τὸ μέσον καὶ καταληγούσης εἰς τὴν νοτίαν κατὰ τὸν Κόλπον Πηγαλειμμάτων ἀκτίν. (λα'). Ἐν μὲν τῷ ἀνατολικῷ ὄρεινῳ συμπλέγματι ἔκειτο ἡ Ἰτάνος μὲ τὰς εἰς αὐτὴν ὑποταλαῖς πόλεις, ἐν δὲ τῷ δυτικῷ ἡ Πραισὸς μετὰ τῶν ἰδικῶν τῆς πόλεως. Φυσικὸν λοιπὸν τῶν χωρῶν τῶν δύο μεγαλεπόλεων θὰ ἤδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὄριον ἡ τὰ δύο συμπλέγματα χωρίζουσα κοιλάς, διὰ μέσου τῆς ὁποίας διέρχεται σήμερον ὁδὸς ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πόλεως Σητείας, διερχομένη διὰ Πισκοκεφάλου, ἀκολουθεύουσα τὸν Δίδυμον ποταμὸν μέχρι τῆς παρὰ τὴν Μαρυιὰν διακλαδώσεως αὐτοῦ, εἶτα διὰ Τουρτσῶλων, Συκιᾶς καὶ Λιθινῶν καὶ καταλήγουσα εἰς Πηγαλιμματα, ὡς φαίνεται καὶ εἰς τὸν τῆς εἰκόνας 18 Τοπογραφικὸν Χάρτην. (25). Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Πραισὸς ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ (κατὰ

(λα'). Ν. Καλομενοπούλλου «Κρητικά», 1894, σελ. 71—8, 317—18.

25. Τὸν Χάρτην, δεικνύοντα τὴν φυσικὴν τοῦ ἐδάφους διάπλασιν, χρήσιμον πρὸς καθορισμὸν τῶν ὄριων, λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ περὶ τῆς Σητείας Γερμανικοῦ συγγράμματος τοῦ Φιλολόγου Λ. Χαλκιοπούλου. (Τίς τῶν ἐκ Σητείας εὐπορούντων θὰ ἐχορήγει διὰ τὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταγλώττισιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἐξόχου τούτου συγγράμματος ;).

Τὰ ἐν τῷ Χάρτι τοπωνύμια, διὰ λατινικῶν στοιχείων γεγραμμένα καὶ διὰ τῆς σμικρύνσεως δυσανάγνωστα καταστάνα, ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα δι' ἑλληνικῶν. Πρὸς ἐκολώτερον δ' αὐτῶν εὐρεσιν διαιροῦμεν τὸν Χάρτην δι' ὄριζόντιων γραμμῶν a b c d e f . . . Ἡ εἰς λωρίδας καὶ ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης καὶ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀριθμοῦμεν τὰ ἐν ἑκάστη λωρίδι δι' ἰδίῳ αὐτῆς ἀριθμοῦ, ὡς ἔπεται :

- a. 1. Ἰσημόπολις (Ἰτάνος).
- b. 2. Ἄκρ. Φανερωμένης, 3. Βάι.
- c. 4. Ἄκρ. Σητείας.
- d. 5. Λιόπετρο, 6. Λιμ. Σητείας, 7. Ἀνάλοκας, 8. Τοπλοῦ.
- e. 9. Ψεῖρα, 10. Ἄγ. Νικόλαος (Μόχλος), 11. Καλαβροῦ, 12. Στόμιος, 13. Πετραῖς, 14. Ἄγ. Φωτειά, 15. Παλαιόκαστρο, 16. Καστρί, 17. Γράντες.
- f. 18. Σκλιβιδάκω, 19. Κουτσοῦλοπετρες, 20. Μῶδι, 21. (Πε)σοφάς, 22. Ἄκρ. Πλάκας.
- g. 23. Χαμέσι, 24. Σκοπή, 24'. Κυμουριώτης, 25. Πισκοκέφαλον, 26. Ἐπισκοπή, 27. Ροῦσσα - Κλησά.

Εικόνη 18 (σελ. 204)
 Τοπογραφικός χάρτης Σητείας (1903).

μήκος καὶ κατὰ πλάτος) τῆς τεμενύτης καιλάδος καὶ μάλιστα ἐπὶ ἐδάφους πίπτοντος εἰς τὸ ἀνατολικὸν σύμπλεγμα, τὸ ἐπίνειον δ' αὐτῆς ἢ Ἡτεια καὶ ἡ Σήτεια, κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τῆς καιλάδος ταύτης, διὰ τοῦτο τὸ ἀπὸ βερ-
 ρᾶ ξριον θὰ ἔκειτο ἀσφαλῶς πρὸς ἀνατολὰς καὶ εἰς ἀπόστικον ἀπὸ τῆς κοι-
 λάδος τοσαύτην ὅσην ἐπιβάλλει ἡ τοῦ ἐδάφους φυσικὴ διάπλασις. Ἐπειδὴ,
 ἐξ ἄλλου, ἡ κατὰ τὴν νοτιαν θάλασσαν καὶ ἔναντι τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἐρυ-
 θραίου νῆσος Λεύκη ἀνήκε παλαιῶθεν (προγονικῶ δικαιοῦματι) εἰς τὴν Ἰ-
 τανον (26), ἡ δὲ τῆς Ἰτάνου Χώρα ἐξετείνεται, ὡς ἐν τῷ εἰκείῳ τόπῳ εἴπο-
 μεν, μέχρι τῆς μεσημβρινῆς ταύτης ἀκτῆς, τῆς ἔναντι τῆς Λεύκης, ὅπερ

- h. 28 Τουρλωτή, 29. Ἐξω Μουλιανά, 30. Παρασπόρι, 31. Ἀχλάδια, 32. Ἄρ-
 νικοῦ, 33. Ξερολίμνη, 34. Σιμῶδι.
 i. 35. Σφακία, 36. Σταυρὸς (Σταυρωμένος), 37. Μισυριοῦ.
 j. 38. Μέσα Μουλιανά, 39. Ζοῦ, 40. Κάτω—Πάνω—Δρυς, 41. Δρυῖες, 42.
 Ἄρμι.
 k. 43. Λίστερος, 44. Δρυμιά, 45. Ρίζα, 46. Σωτεῖρα, 47. Μαρωσιά, 48. Χῶ-
 νος, 49. Παλ. Μηταῖο, 50. Λαγκαδά.
 l. 51. Καψᾶς (ὄρος), 52. Πλάτανος, 53. Σκορδύλω, 54. Πάνω—Πισκοπή, 55.
 Σφακία, 56. Μαγκασά, 57. Κελλάρια, 58. Χοχλακίς.
 m. 59. Σπαθί (:), 60. Ἀσκορδαλιά, 61. Κοπροκεφάλαια, 62. Ἄγ. Μάμας, 63.
 Τουρτοῦλοι, 64. Πραισός, 65. Σαντάλι, 66. Καταιδώνη, 67. Καρύδι.
 68. Ἀδρυβάστοι, 69. Ἀζωκέρμος, 70. Τραόστιαλος.
 n. 71. Καβούσι, 72. Αὔγος, 73. Πέπωνας, 74. Κόντριλος (:), 75. Κρυγιά, 76
 Βαβέλοι, 77. Καλιμαῦκι, 78. Σίτανος, 79. Κλησίδι.
 o. 80. Κοῦρος (:), 81. Ρουκκάσ, 82. Δάφνη, 83. Συκιά, 84. Σκλάβοι, 85. Κα-
 τελιώνας, 86. Ζάκρος.
 p. 87. Πλακωτή, 88. Παποῦρα, 89. Ρωμανίτι, 90. Πονιέλη, 91. Κάτω—Ζάκρος,
 g. 92. Θρυφή, 93. Πίτσουλας, 94. Λάπιθο, 95. Ἄορι, 96. Ἀδρομούλοι, 97.
 Παλαιπέτσι, 98. Βορρη, 99. Παπαγιαννάδω, 100. Ἄγ. Παντελεῖμων.
 101. Βότλα, 102. Ζάκανθος.
 r. 103. Ἀφέντης, 104. Ὄρνό, 105. Στραβοδοξάρι (Σταυροχώρι), 106. Λιθίνες,
 107. Ἐτιά, 108. Χανδραῖς, 109. Ζῆρος.
 s. 110. Λάμια (:), 111. Γραῖς (Ἄγ. Στέφανος), 112. Πεῦκοι, 113. Ἀζάλη, 114.
 Ἄρμενοι, 114'. Σταλός, 115. Λαμνῶνι.
 t. 116. (Α)τσιπᾶ, 117. Καλὸς Λάκκος.
 u. 118. Ἄγ. Ἰωάννης, 119. Σκινοκάψαλα, 120. Ἀδρομούλοι (ποταμός), 121.
 Πάνω—Περβολάκια, 122. Ἐξω—Ἀπίδι, 123. Μέσα—Ἀπίδι, 124. Χα-
 μαίτουλο.
 v. 125. Καταλύματα, 126. Κουτσουραῖς, 127. Καλὰ—Πλάγια, 128. Δρογκαῖρι,
 129. Ξερόκαμπος.
 w. 130. Μακρὸ—Γιαλός, 131. Πηλακείματα, 132. Κάτω—Περβολάκια, 133.
 Καλὸ—Χωριό.
 x. 134. Λαγκαδά, 135. Τσοῦ (Ἄγ. Τριάς), 136. Ἀχλάδι, 137. Λεύκη.
 y. 138. Καψᾶς (Μονή), 139. Ἄγ. Σαράντα.
 z. 140. Ἄκρ. Γούδουρας (Ἐρυθραῖον).

26. Τοῦτο σαφῶς ἐξάγεται ἀπὸ τῆς Διαιτησίας, ἡ δὲ τοῦ Ad. Reinach

ἐπιβεβαιωσὶ καὶ ὁ Dittenberger λέγων ὅτι ἡ Λεύκη ἔκειτο ἀντικρὺ τῆς Ἰταλίας χώρας (27), διὰ τοῦτο τὸ ἐκ νότου ὄριον πρέπει ἀναγκαστῶς νὰ νοηθῇ ἐγγὺς πού κείμενον, ὅπου ἐνδείκνυται ὑπὸ τῆς φυσικῆς τοῦ ἐδάφους διαπλάσεως. Τοιαύτη δὲ κατὰ τὴν θέσιν διάπλασις, δυαμένη νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ὁροθετικὴ γραμμὴ, παρατηρεῖται εἰς δύο μέρη ἐν τῷ δυτικῶς τοῦ Ἐρυθραίου κόλπου, μία μὲν ἡ Φάραξ τοῦ Μονυδρίου Καψᾶ καὶ ἑτέρα ἡ ἀπὸ τοῦ Ἐρυθραίου ἀρχομένη καὶ ὑπὸ κοιλάδων ἢ αὐχένων διακοπτομένη βουνοσειρᾶ (28). Πιθανοτέραν θεωροῦμεν τὴν δευτέραν ταύτην. Ἀρχομένη ἀπὸ τινος σημείου τοῦ Ἐρυθραίου καὶ διευθυνομένη πρὸς βορρᾶν, διέρχεται διὰ κορυφογραμμῶν καὶ διὰ κοιλάδων ἢ αὐχένων καὶ καταλήγει εἰς τὸ λεκανοπέδιον Ζήρου, ἔνθα, ὡς προείπομεν, ὁ Χῶνος καὶ ἡ παλαιὰ λίμνη. Ἐντεῦθεν, πρὸς βορρᾶν πάντοτε χωροῦσα, διέρχεται δι' ὕψωμάτων καὶ κοιλάδων καὶ κατέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα Κατελιῶνα. Ἐκείθεν προχωροῦσα διέρχεται ἀνατολικῶς τοῦ Χωρῶ Κατοιδωνίου, τὰς ὑπερθεν τῶν Μετοχίων Πισκοκεφάλου κορυφᾶς, ὁπέθεν κατέρχεται εἰς τὴν βορειαν ἀκτὴν κατὰ τι σημεῖον τοῦ Κόλπου Σητείας μεταξὺ Τρυπητῆς καὶ ρύακος Ἁγιᾶ—Φωτιᾶς παρὰ τὸν λόφον τῶν Καλῶν—Νερῶν, ἢ ὀλίγω δυτικώτερον εἰς θέσιν καλουμένην σήμερον Σιλιᾶν ἢ Ληλαβέρη, ἔνθα καὶ ἐρείπια ἐκ λίθων εἰργασμένων διακρίνονται καὶ νῦν ἔτι.

Ἡ ἀνωτέρω γραμμὴ, ἡ τὰς δύο θαλάσσας ἐνοῦσα, σημειουμένη δὲ ἐν τῷ παρατιθεμένῳ Χάρτι (εἰκ. 20) διὰ τῶν γραμμάτων: Α Β Γ Δ Ε Ζ, ἀπετέλει κατὰ τὴν μέζονα πιθανότητα τὰ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ Ἰτανίου ὁροθεσία μέχρι τοῦ χρόνου τοῦ μεταξὺ Δ' καὶ Γ' αἰῶνος. Ἐπῆλθεν ὁμως τότε ἡ τῶν Ἀρχαίων καὶ ἄλλων ὑποτελῶν τῆς Ἰτανίου ἐπανάστασις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ διχασμὸς τῆς Ἰτανίου Χώρας καὶ ὁ καθορισμὸς ὁρίων ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς. Ὡς τοιαῦτα δὲ τῶν δύο Χωρῶν ἐτέθησαν διὰ συνθήκης ὄρια τὰ ἀπὸ Καρυμῶν ἀρχόμενα, τὸν ροῦν τοῦ Σεδάμνου ἀκολουθοῦντα μέχρι βουνοσειρᾶς, εἰτα πέραν (πρὸς νότον) τρεπόμενα κατὰ τὴν βουνοσειρᾶν ταύτην μέχρι κυκλικῆς ὁροσυτάδος (στεφάνης), ἀναβαίνοντα εἰς Δορθάννας ὑπεράνω Λάκκου, φθάνοντα εἰς ὄδον καὶ πέραν ἀκόμη χωροῦντα μέχρι τοῦ Μόλλου ὅπου συναντῶσι τὰ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ Ἰτανίου ὄρια ἐπὶ τινος σημείου τῆς γραμμῆς Α Β Γ Δ Ε Ζ. Ἀλλὰ ποῖος ὁ Λάκκος καὶ ποῦ ὁ Μόλλος; Εἴπομεν καὶ πρὸ μικροῦ ὅτι Λάκκος θὰ νοηθῆται πιθανώτατα ὁ ἐν τῇ λεκάνῃ τῆς Ζήρου, ἔνθα χῶνος καὶ λίμνη, ἀπὸ ἀμνημονεῦτων μέχρι σήμερον ὑπάρχουσα, καὶ στεφάνη ὄρων, ἡ τὸ λεκανοπέδιον ἀπὸ

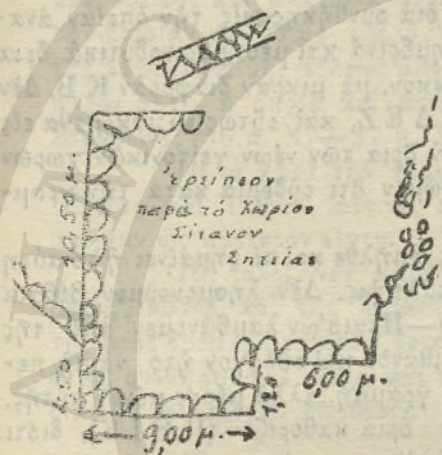
γνώμη καθ' ἣν «ἡ Λεύκη φαίνεται ὅτι ἀνήκεν εἰς τοὺς Σιταλίτας κατὰ τὸν III αἰῶνα» (Revue Etudes Grecques. XXIV, 1911, p. 377) δὲν εἶναι βᾶσιμος.

27. Λεύκη, hodie Kufonisi meridiem versus ab Erythraeo promunturio e regione agri Itanii» (SyI 3. No 685, Note 19).

28. Ἡ βουνοσειρᾶ αὕτη δύναται νὲ θεωρηθῆ καὶ ὡς ὄριον χωρίζον τὰς ἀνατολικὰς ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν κλιτύων τοῦ ἀνατολικοῦ συμπλέγματος.

τριῶν σημείων περιβάλλουσα. Μόλος δ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ εἶναι δλίγῳ περαιτέρω κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν τῆς Ζήρου βοιωσειρᾶν εἰς ὃ σημεῖον (Βόιλας;) διέρχεται ἡ ὄροθετικὴ γραμμὴ Πραισοῦ—Ἰτάνου, ἐνθα πιθανὸν καὶ κτήριόν τι νὰ ὑπῆρχεν ἐπ' ὀλίγον Μόλου. Τοιοῦτον κτιστὸν μὲ ὄγκολιθοῦς ὄσιον διακρίνεται καὶ σήμερον ἔτι εἰς τοὺς πρόποδας λόφου παρὰ τὸ Χωρίον Σίτανον καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ (εἰκ. 19), ἐνθα καὶ ὁ χῶνος, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὠμιλήσαμεν (29).

Τὴν ὄροθετικὴν λοιπὸν μεταξὺ Ἰτάνου καὶ Δράγμου γραμμὴν, μὲ

Εἰκ. 19.

τὰ σημερινὰ τοπωνύμια ἐκφραζομένην, νοοῦμεν ὡς ἑξῆς. Ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ εἰς Κάτω—Καρύμας ἐκβάλλοντος ποταμοῦ Χοχλακιᾶ (Σεδάμνου) ἀρχομένην, εἰς Ἄνω—Καρύμας χωροδοσαν, τὴν ῥοὴν πάντοτε τοῦ ποταμοῦ ἀκολουθοῦσαν μέχρι τῶν πηγῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπέναντι ἀκρῶρειαν τοῦ ὄρους Μωδίου ἐκτεινομένην, καμπτομένην δὲ πρὸς μεσημβρίαν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀκρῶρειας (δαϊράδος) ὑπεράνω τῶν Χωρίων Κελλαρίων καὶ Ἀδραβάστων καὶ πέραν μέχρι τῆς κυκλικῆς ὄροσειρᾶδος τῆς περιβαλλούσης τὸ λεκανοπέδιον

Ζήρου, περιτρέχουσαν τὴν στεφάνην ταύτην καὶ προχωροδοσαν νοτιοδυτικῶς μέχρι σημείου τῆς πρὸς τὸ Ἀκρωτήριο Ἐρυθραίων κατεχομένης βοιωσειρᾶς. Ἡ γραμμὴ αὕτη (HΘIK τοῦ παρατιθεμένου Χάρτου) ἀπετέλεσε τὰ μεταξὺ Ἰτάνου καὶ Δράγμου ὄρια (30) ἢ δὲ παλαιὰ ΒΑ τὰ μεταξὺ Πραισοῦ καὶ Δράγμου, τὰ ὁποῖα ἔμειναν οἷα καὶ πρότερον, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διότι, ὡς γνωστὸν ἤδη, ἐπελθοῦσα κατὰ τῆς Δράγμου κατετρόπωσεν αὐτὴν ἡ Πραισός, κατέλαβε τὴν πρὸ μικροῦ μόλις ἀπόκτηθεισαν Χώραν αὐτῆς καὶ ἐγειτόνευσεν αὐτὴ πρὸς τὴν Ἰτανὸν κατὰ τὰ θετειμένα ὄρια HΘIK, ὡς φαίνεται εἰς τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἰτάνου συνθήκην, ἐν τῇ

29. Ἀλλὰ τὸ κτήριον, τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὁ Mariani ὑποθέτει ναόν, δὲν εἰς εὐρύομεν ἂν ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὰ ἐν προκειμένῳ ὄρια Ἰτάνου—Πραισοῦ ἢ Ἰτάνου—Δράγμου.

30. Ἄν συναπίτη μὲ τὴν πραγματικὴν ἢ ὄροθεσίαν αὕτη, ἡ ὁποία ἐγκλείει ὡς Χώραν τῆς Δράγμου τὰς κοιλάδας Καρυμῶν, Ζήρου, Ξεροκάμπου καὶ Χαμαιτούλου, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐντὸς τῆς Χώρας ταύτης πρὸς τὴν ἀναζητηθῆ ἢ μήπω ἐξακριβωθείσα θέσις τῆς ἀρχαίας Δράγμου καὶ οὐχὶ ἐκτὸς αὐτῆς, ἦτοι εἰς τὴν πεδιάδα Κατελιῶνα, ὅπου τινὲς ὑποθέτουσι. Θὰ ταυτίζεται πιθανῶς μὲ τὸ Γράμμον ἢ Γράμμιον.

ὅποια μνημονεύονται καὶ τὰ παλαιὰ κατὰ τὴν γραμμὴν Β—Ζ ὄρια ἀπὸ δυσμῶν καὶ βερρᾶ διὰ τῆς συντόμου περιγραφῆς: «καὶ ἀπὸ τῷ Μέλλω εὐθυσ-
ρῖα ἐπὶ θάλασσαν». Ἡ τόσον σύντομος διαγραφὴ τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς,
ἢ ὅποια δὲν ἦτο βραχυτέρα τῆς ἄλλης, ἀποδεικνύει προδήλως ὅτι ἦτο καὶ
πρότερον πολὺ γνωστὴ ὥστε νὰ μὴ χρῆζῃ εὐρυτέρας περιγραφῆς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ νέα τῆς Πραισοῦ πρὸς τὴν Ἰτανον γειτονία δὲν διήρ-
κεσεν οὐδ' αὐτὴ ἐπὶ πολὺ. Ἐπελθοῦσα ἡ Ἰεράπυτινα κατέστρεψε τὴν Πραι-
σὸν καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Πραισίους νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς μέρος τῆς
Χώρας των (εὐχὴ ὀλόκληρον καθ' ἡμᾶς) διὰ συνθήκης, εἰς τὴν ὅποιαν ἀνα-
γράφονται καὶ διὰ τὴν Ἰεράπυτιναν μεσημβρινὰ καὶ μεσημβρινοδυτικὰ ὄρια
Η Θ Ι Κ. ἀπὸ Καρυμῶν δηλ. ἐπὶ τὸν Δάκκον, μὲ μικρὰν διαφορὰν Κ Β. Δὲν
ἀναγράφονται ὅμως τὰ τῆς γραμμῆς Β Γ Δ Ε Ζ, καὶ οὕτως εὐρισκόμεθα εἰς
ἀδυναμίαν νὰ καθορίσωμεν τὰ πανταχόθεν ὄρια τῶν νέων γειτονικῶν χωρῶν
Ἰεραπύτινης καὶ Ἰτάνου, ἐκτὸς ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι οὐδεμία κατὰ τὴν γραμ-
μὴν ταύτην ἐπῆλθε μεταβολή.

Ἄλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν πῶς ἐπῆλθε καὶ τί σημαίνει ἡ τοιαύτη
τῆς μακροτέρας ὀροθετικῆς γραμμῆς παράλειψις. Δὲν λησιμονοῦμεν βέβαια
ὅτι τὴν ἐν λόγῳ συνθήκην Ἰεραπυτινῶν—Πραισῶν λαμβάνομεν ἀπὸ τῆς
διαιτητικῆς ἀποφάσεως, εἰς τὴν ὅποιαν πιθανὸν καὶ εὐλογον ἦτο νὰ μὴ πε-
ριληφθῇ ὅλης τῆς συνθήκης ἢ ὀροθετικῆς γραμμῆς, ἀλλὰ μέρος μόνον αὐτῆς,
τὸ τὰ μεσημβρινὰ καὶ μεσημβρινοδυτικὰ ὄρια καθορίζον (Η Θ Ι Κ), διότι
τοῦτο μόνον θὰ ἦτο διὰ τὴν κρινομένην ὑπέθεσιν χρήσιμον εἰς τοὺς Διαιτη-
τὰς. Εἴτε λοιπὸν διὰ τὸν λόγον τοῦτον, εἴτε διότι οὐδεμία, ὡς προείπομεν,
ἐπῆλθε μεταβολή εἰς τὴν γραμμὴν Β—Ζ, παρελείφθη ἐν τῇ διαιτητικῇ
ἀποφάσει ἡ μνεία τῆς γραμμῆς ταύτης. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῇ
κοινῶς ἀποδεκτῇ, ὅτι δηλ. καταβαλοῦσα τοὺς Πραισίους ἡ Ἰεράπυτινα καὶ
τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν κατασκάψασα, κατέλαβε καὶ ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς
ἐκράτησεν ὅλην τὴν Πραισῶν τὴν χώραν. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν μας φαίνα-
ται οὕτως ἔχον. Σητηρίζομεθα δὲ εἰς τὰ ἀναμφισβητήτως μεμαρτυρημένα γε-
γονότα :

Εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως Πραισοῦ,

Εἰς τὴν συνθηκολόγησιν τῶν Πραισῶν

καὶ εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἰταίας.

Οἱ Ἰεραπύτινοι δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ κρατήσωσι καὶ νὰ κατέχωσι
τὴν Πραισὸν* ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει δὲν θὰ κατέσκαπτον αὐτὴν
(κατὰ τὸν Στράβωνα), ἀλλὰ θὰ τὴν διετήρουν ἀκεραίαν, καθ' ὅσον τοῦλά-
χιστον διατηρεῖτο μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Πραισῶν ἐγκατάλειψιν αὐτῆς.

Οἱ Πραισῶν ἀφέθησαν εἰς μέρος τῆς Χώρας των ἐλεύθεροι καὶ αὐ-
τόνομοι, διότι ἄλλως, τῆς ὅλης χώρας ἀπρωστεροῦμενοι καὶ ὑποτελεῖς γινό-
μενοι, δὲν θὰ ἠδύναντο οὐδὲ ἦτο ἀνάγκη, νὰ ὑπογράψωσι συνθήκην μὲ τοὺς
Ἰεραπυτινοὺς, ὡς ἴσοι μὲ ἴσους, αὐτόνομοι μὲ αὐτόνομους.

*Η *Ητεια, ἢ καὶ πρότερον ὑπὸ τοῦς Πραισίους ὑπαγομένη, ἔμελλε καὶ πάλιν εἰς αὐτούς, ἀπετέλεσε δὲ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν καὶ ἔδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὸ νέον Πραισιακὸν Κράτος καὶ εἰς τὰ νομίματα αὐτοῦ, ὡς ἐγράψαμεν καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. (25').

*Αδιστακτικῶς λοιπὸν φρονοῦμεν καὶ ὑποστηρίζομεν :

*Ὅτι ἡ *Ιεράπιτνα, ἀρκουμένη εἰς τὴν κατάληψιν καὶ κατοχὴν τῆς μεσημβρινοανατολικῆς τῆς Πραισοῦ χώρας, τῆς διευκολυνούσης τὴν πρὸς τοὺς νοτίους καὶ ἀνατολικούς λιμένας διέξοδον, ἀφήκεν εἰς τοὺς Πραισίους τὴν βορείαν καὶ μέρος τῆς δυτικῆς αὐτῶν χώρας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κατακτηθείσης πόλεως ὑπὸ τὸν πιθανώτατον ἔρον νὰ μὴ ἀνοικοδομηθῇ πλέον αὕτη, ἢ ὅποια καὶ πράγματι, μέχρι τοῦλάχιστον τῶν χρόνων τοῦ Σιράθωνος (66 π. Χ.—27 μ. Χ.) δὲν ἀνοικοδομήθη. (31).

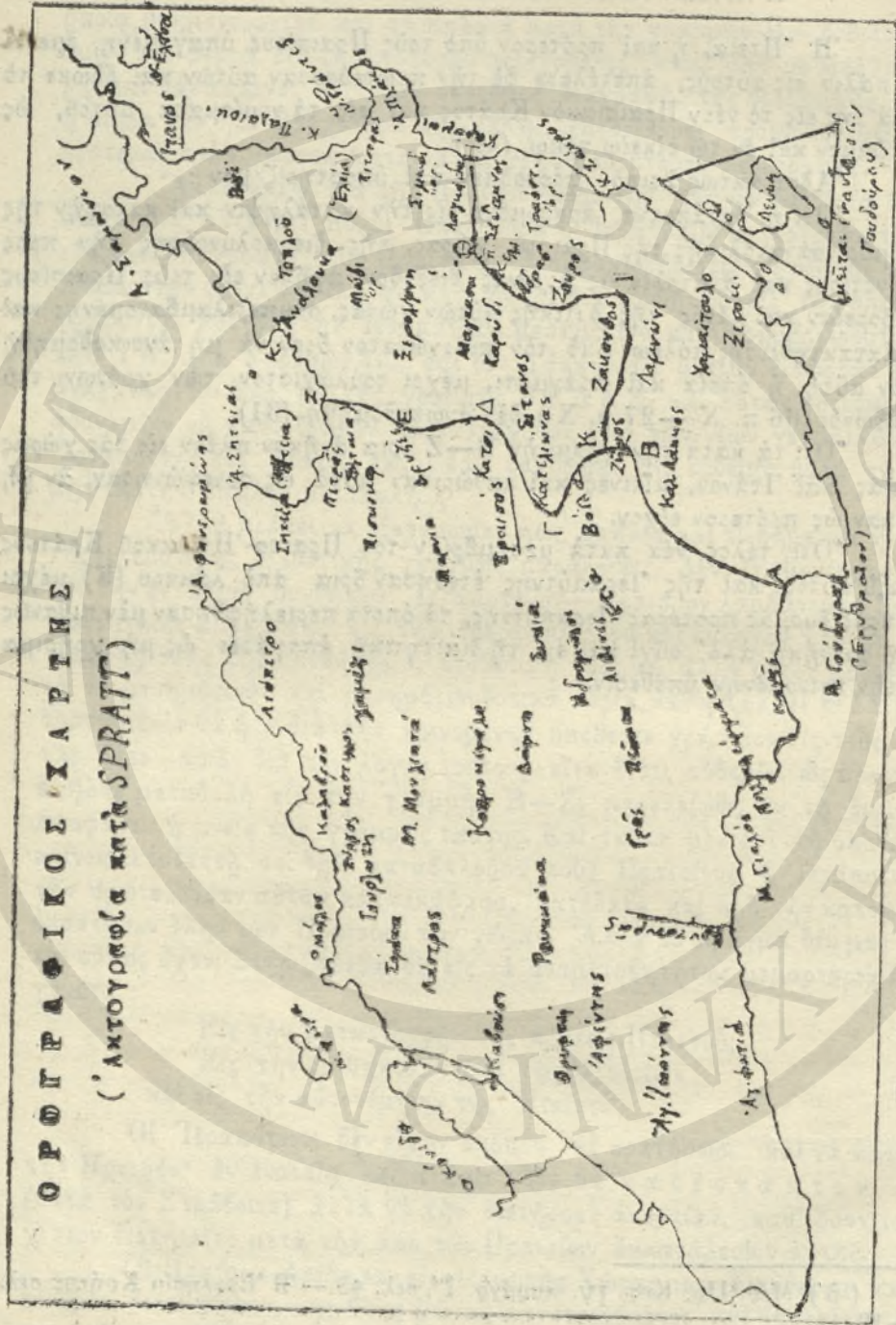
*Ὅτι τὰ κατὰ τὴν γραμμὴν Β—Ζ ὄρια ἀνήκον πλέον εἰς τὰς χώρας *Ητίας καὶ *Ιτάνου, αἵτινες καὶ καθώρισαν αὐτὰ ὡς συναφώνησαν, ἂν μὴ ἀφήκαν ὡς πρότερον εἶχον.

*Ὅτι, τέλος, νέα κατὰ μεσημβρίαν τοῦ Πραισο-~~Ητεια~~κοῦ Κράτους μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς *Ιεραλύτης ἐτέθησαν ὄρια ἀπὸ λάκκου (Κ) μέχρι τῆς πρὸς δυσμὰς προτέρας *Ιεραλύτης, τὰ ὅποια περιελήφθησαν μὲν πιθανῶς ἐν τῇ συνθήκῃ ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν τῇ διαιτητικῇ ἀποφάσει ὡς μὴ χρήσιμα διὰ τὴν κρινομένην ὑπόθεσιν.

(25') Μέρ. Πρ. Κεφ. ΙV. παράγρ. Γ', σελ. 43.—*Ἐκκλησίαι Κρήτης σελ. 18—19.

31. *Ἰσως ἀργότερον μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κατάκτησιν, ὡς εἶπομεν καὶ εἰς τὴν περὶ *Ἐπιτομῶν Πραισοῦ παράγραφον (Μέρ. Δεῦτ., Κεφ. Πρ. I, Α', β', σ. 65—Κεφ. Δεῦτ. Γ', β' σ. 117.

ΟΡΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
(ΑΠΟΓΡΑΦΕ ΚΑΤΑ SPRATT)

Είχ. 20 (σελ. 207—9)

Χάρτης των ερίων

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δὲν εἶναι, πιστεύομεν, ὀλίγα τὰ ἱστορικὰ ζητήματα, τὰ συναγόμενα ἢ καὶ διαφωτισόμενα διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἔργου, τοῦ προσελθόντος ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ τῶν ἐπιγραφῶν κειμένου, τὸ ὁποῖον οὕτω καταδεικνυται ὡς ἀξιολογωτάτη ἱστορικὴ πηγή.

Καὶ βέβαια ἐν ἐξαντλοῦμεν ἡμεῖς διὰ τῶν ἐσπευσομένων ἐρευνῶν, τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν συμπερασμάτων τὴν ἱστορικὴν ταύτην πηγήν. Ὅ,τι ἐπράξαμεν εἶναι ἐν κεφαλαίῳ τούτῳ: Ἐξετάσαμεν ἐν πλάτει τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ ἀρχαίων πόλεων, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως μέχρι τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, τὴν πολιτικὴν τῶν ζωῶν, τὴν θρησκείαν τῶν, τὰς πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς ἄλλας πόλεις σχέσεις αὐτῶν, φιλικὰς τε καὶ ἐχθρικές.

Συνεκεντρώσαμεν τὰ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντα, οὐχὶ ὀλίγα, ἐπιγραφικὰ μνημεῖα, συνεπληρώσαμεν κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὰ ἐν αὐτοῖς κενά, ἤρμηνεύσαμεν καὶ ἐσχολιάσαμεν αὐτὰ ἀπὸ τε ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀπόψεως, παραθέσαντες καὶ πάντων σχεδὸν τῶν περὶ αὐτῶν πραγματευθέντων ἱστοριογράφων τὰς γνώμας, ἰδίᾳ δὲ τὰς ἀνασκευῆς τινος ἢ συμπληρώσεως θεομένηας. Κατεγράψαμεν τὰ κυριώτερα τῶν ἀνευρεθέντων τεχνικῶν μνημείων καὶ ἐλάβομεν φωτογραφικὰ ἀντίτυπα τῶν νομισματικῶν. Ἰδιαιτέρως καὶ ἀπὸ πάσης αὐτῶν πλευρᾶς ἐξετάσαμεν τὰ εἰς τὴν Διαιτησίαν Μαγνήτων ἀφορῶντα ἐπιγραφικὰ μνημεῖα καὶ ἐλόυσαμεν, ὡς φρονοῦμεν, τὸ χρονολογικὸν καὶ ἄλλα συναφῆ ζητήματα. Ἐπὶ τούτοις προσεπαθήσαμεν ὅπως διὰ τινος μεθοδικῆς κατατάξεως καὶ δι' ἑκτενῶν εὐρειηριακῶν πινάκων καταστήσωμεν ὅσον ἐνῆν εὐμεταχειρίστον καὶ εὐχρηστότερον τὸ πόνημα ἡμῶν.

Ἀλλὰ, παρὰ ταῦτα, δὲν θεωροῦμεν ἄριστον τὸ ἔργον ἡμῶν, τοσοῦτον, τοῦλάχιστον ἄριστον ὥστε νὰ προκύπτῃ ἐξ αὐτοῦ ἔλη καὶ φωτεινὴ τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως τῶν προγόνων μας ἢ εἰκὼν, τοιαύτη δὲ εἰκὼν ὁποῖαν ὀφείλομεν νὰ ζητῶμεν ἢ καὶ δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν.

Ὅ,τι πρὸ τοῖς ἄλλοις ὑπολείπεται καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ εἶναι, καθ' ἡμᾶς, τούτο: νὰ περισυλλεχθῶσιν ἐν φωτοτυπικοῖς ἀπεικασμασι καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικά, γλυπτικὰ καὶ πλκτικὰ μνημεῖα, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν ἢ θὰ ὑπάρχωσι τὰ πρωτότυπα αὐτῶν· νὰ ἐξετασθῶσι δὲ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ταῦτά τε καὶ αὐτὰ τὰ ὑφ' ἡμῶν περισυλλεχθέντα ἤδη γραφικὰ μνημεῖα ἐν ἀντιπαράβολῳ πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν Κρητικῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν τῇ ξένη.

Οὕτω πιστεύομεν ὅτι θὰ καταδειχθῇ μὲν ὁλος σχεδὸν καὶ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ὁ τεχνικὸς καὶ πνευματικὸς τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ λαῶν πολιτισμὸς, θὰ δύναιται δὲ ν' ἀποχωρισθῇ ὁ ἔξωθεν τὴν καταγωγὴν του ἔλκων καὶ ν' ἀναφανῇ ἀποκεχωρισμένος ὁ ἐπὶ τόπου δημιουργηθεὶς, ἀναπτουθεὶς καὶ ἐγγώριον ἀποκλειστικῶς τὴν σφραγίδα φέρων.

Ἐπὶ τοῦ ὑπολειπομένου τούτου καὶ ἄλλου συναφοῦς ἔργου ὅτι ἡμεῖς μὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ συνεχίσωμεν τὰς προσπάθειάς μας δὲν ἔχουμεν ἐλπίδας, εἰμὴ ἐν ἐκτάκτῳ τῆς Θείας ἐνδύμεως εὐδοκίᾳ· ἀλλ' ἰδίῳ, τύχῃ ἀγαθῇ, συνεστήθη ἀπὸ τινος μὲν ἐν τῇ πόλει Ἱεραπέτρου, καταρτίζεται δὲ καὶ ἐν Σητεία ἰδία ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ, ὁποῖα καὶ αὐτὸς ὑπέδειξα πρὸ 30]ετίας περίπου, εἰς φορτίον ὅλου πλοίου ἀρχαιολογικῶν εὕρημάτων Παλαισκόστρου ἐξέπεμψα εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείῳ Μουσεῖον ὡς ἀναπληρωτῆς τοῦ Ἐφῶρου Ἀρχαιοτήτων.

Καὶ σημαντικὸν μὲν εἰς τὰ νέα ταῦτα Μουσικαῖα Παραρτήματα ἱστορικὸν τῶν ἀρχαίων χρόνων ὕλικόν δὲν προσδοκῶμεν πλέον ὅτι θὰ συγκεντρωθῇ· ἀλλὰ καὶ μόνη ἡ παρουσία Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων ἢ ἄλλης Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ἐνθαρρυνομένης μάλιστα καὶ εἰκονομικῶς υποβοηθουμένης ὑπὸ Φιλαρχαίων Συλλόγων, ἑκατὴν παρέχει ἐγγύησιν περὶ τῆς ἐξ ἄλλων Μουσείων συμπληρώσεως τοῦ εὐνικοῦ τὰς βίσεις θέτομεν ἔργου.

Διὰ τοῦτο δὲ ἐκεῖ, εἰς τὰ εἰρημμένα τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης Μουσεία ὡς ἀπαρχὴν τινα ὑπὸ εὐχῶν θερμῶν καὶ ἐλπίδων πολλῶν συνοδευμένην ἀναθάτομεν τὸ ταρὸν ἡμῶν πόνημα.

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α'. Θεοτήτων—Ἡρώων—Τεράτων.

Β'. Προσώπων (Φυσικῶν καὶ Νομικῶν).

Γ'. Τόπων : α') Ἀρχαίων Κρητικῶν πόλεων καὶ Νήσων,
β') Σημερινῶν τόπων ἐν οἷς ἀρχαῖα ἐρείπια,
γ') ἄλλων τοπωνυμίων (ἀρχαίων καὶ σημερινῶν),
δ') Πόλεων καὶ νήσων μὴ Κρητικῶν.

Α'. Θεοτήτων—Ἡρώων—Τεράτων

Ἀδράστεια (ἢ καὶ Νέμεσις)	92, 94-5	Ζεὺς.	38, 53 5, 93 4, 97-8, 113, 153
Ἀθηνᾶ.	17, 27, 54, 60-1, 68, 81 - 2, 88, 97-9, 109, 115, 135, 153 4.	(Ἀγοραῖος) 72, (Βιδάτις) 138 9, 140 2, Βρονταῖος) 155, Δι- κταῖος) 22, 42, 72, 82, 109, 114, 137, 141-3, 151, 153 4, 161, 166, 170, 172, 180-81, 189, 193—200, (Ἐπάκριος) 197 (Ἐπόψιος) 77, 79, 104, (Κρηταγενής) 27, 55, (Κρονί- δης) 90 1, (Μηλίχιος) 155, (Μοννίτιος) 135, (Φράτριος) 125 137, 139, 141, (Σκύλιος) 139 42, (Σωτήρ) 76, 79, 81, 86	
(Μινωίς) 69, (Πολίτις) 62, 69, 72, 76-7, 118, 135, 137, 141-3, 146, 152-3. (Σαλμωνία) 27, 69- 71, 75-6, 82, 103, 137, 141 3, (Ὠλερία) 135, 137, 139, 141.		Ἡρα.	72, 135, 137, 139, 141, 153 5
Ἄλιος (Ἡλιος) 98, 113, 121 - Ἀμφιῶνα 64, Ἀπόλλων. 38-9, 54, 69, 113, 115, 135, 153 (Δεκαταφόρος) 152 3, (Δελ- φίδιος) 149, 152, (Ἐκχέβλος) 86 - 7, (Πόθιος) 16, 72, 82, 103, 109, 135, 137, 139, 141, 153, (Σμινθεὺς) 176		Ἡρακλῆς.	38, 93, 95. —Ἡφαιστος 153
Ἄργος 203—Ἄρης. 135 137, 139, 141, 153		Κόρη (Περσεφόνη)	155
Ἄρτεμις. 43, 137, 139, 141, 153, 154 (Δίκτυονα) 45 (Λευκοφρυηνή) 163, 164, 176 - 7, (Σώτειρα) 77, 82		Κορύβ.—Κουρήτες.	49, 113, 135, 137- 41, 195, 198
Ἀσκληπιός. 60 1, 133 5, 141, 142 - 3		Κρόνος 195.—Κύρβαντες	139-41
Ἄτλας 153-4		Λατώ.	135, 137, 139, 141, 153-4
Ἀφροδίτη. 92, 95, 135, 137-9, 141, 153		Μαῖα. 92, 95.—Μέδουσα	38, 195
Λαίμονες. 113.		Νέμεσις (ἔρα Ἀδράστεια).	
Δήμητρα. 38, 153, 155		Νηρηίδες. 92, 94 5,—Νίκη	153 4
Διόνυσος 46, 120, 127-8, 134, 147		Νύμφαι. 83, 113, 135, 139-41, 203	
Διόσκουροι. 93, 95,—Δωδεκάθεον 152 3		Πλούτων. 92, 95.—Ποσειδῶν. 69, 109, 153	
Εὐλειθυία Βυγατία. 139 42		Ρέα (Κυδέλη). 37 8, 82, 195, 197	
Ερμῆς. 92, 94-5, 139, 142, 153		Σφίγγες. 153 4.—Τάγγα. 64. Τάλως. 69	
Ἑστία (Ἰστία). 135, 137, 139, 141, 153		Τρίτων. 17-8, 26 7	
		Τύχη. 54, 81.—Φοῖνιξ.	64

Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος πίνακος, ὡς καὶ τοῦ ἔλου βιβλίου, προσέκρουσεν εἰς δυσυπερβλήτους τεχνικὰς δυσχερείας.

Β'. Π ρ ο σ ώ π ω ν

Αγαθονίκη—'Αγαθοπ...	116-7	'Αχιλλὰ 156.—'Αχιλλεύς	92, 95
Αγῆσανδρος 128.—'Αγροίμαχος	152	Βαρβαρρόσας Χαῖρεδδίν	46, 48-9
Αδριανὸς Αὐτοκράτωρ Ρώμης	23	Βασιανὸς Σεπτιμίου (Ρώμης)	84-5
Αθηναῖς Φεῖδωνος	102 3	Βερενίκη (Βασίλ. Αἰγύπτου)	62, 64
Αἴγων 60.— Αἰδοῦχος	169	Βέρος Λεύκ.157.Βήλος (Βασ.Αἰγ.)	23
Αἰμιλιανὸς 181, 188, 191. Αἰμισία	116-7	Βοῆθος 'Ανδρομάχου	169
Αἰμύλιος Μάρκος	186, 188	Βούας 'Αμφέροντος	153-4
Αἴσιμος 'Αθραγόρα	138	Βούλα 156.—Βούλος Πορτεσίλα	152
Αἰτίλιος 181,188.—'Ακάσων	153 4	Βροῦτος (Ρωμαῖος)	40
Αλβίνος 84.'Αλέξανδρος 116 7, 119		Γαῖου Γάιος	55, 102, 104
Αλέξανδρος ὁ Μέγας 120, 131, 163		Γαῖου Λεύκιος	68, 83 4, 104
Αλκίδιος 109.—'Αμμώνιος 86-7, 95		Γανυμήδης	53
Αναξαγόρας 176.—'Αναξίμανδρος 78 9		Γένθιος 81.—Γέτας Σεπτιμίου	85
Αναστάσιος (Αὐτοκρ. Βυζαντίου)	23	Γλυκόνιτος Εὐκάρπου	116-7
Ανθοῦσα 157.—'Αννα Δουκᾶ	202	Γύγος (Βασ. Λυδίας)	162
Ανίβας ὁ Καρχηζόνιος	84	Δαμάρατος 'Αμμωνίου	88 9, 95
Αντίγονος (Βασ. Μακεδ.) 61, 64, 80,	107-8	Δαμοκράτης 155.—Δαμῶ — Δάμων	96, 101
Αντιοχος ὁ Γ' (Συρία) 128 9, 177		Δαρεῖος Ὑστάσπου (Βασ. Περσίας)	33
Αντωνίνος (Αὐτοκρ. Ρώμης)	84	Δευκαλίων Μίνως	202
Απολλόδοτος 128.—'Απολλόδωρος	176	Δημήτριος 169,176—Δημοσθένης	80
Απολλώνιος 82, ('Αλέξανδρος 'Απολ-		Διογένης 124—Διονύσιος 102, 169	
λωνίου, Διονυσόδωρου)	169	Δύμνα 'Ιουλία (Αὐτοκρ. Ρώμης)	85
Αρισταγόρας 53, (Δημο...)	169	Δονάτος 'Ιερώνυμος (Βενετίας)	' 52
Αριστόλοχος 124.'Αριστόμαχος	119	Δόξον (ῆ) 157.—Δράκων	116 7
Αριστόνικος 'Αττάλου	163	Δυμάνων φυλή 152 3—Δωρίων	157
Αρκεσῶι—Ματρῶι—Νικῶι	75	Ενίπας 144,146 7.'Εξάκων	92 3,96
Αρσινόη (Βασίλισσα Αἰγύπτ.)	63,83	Επαφρᾶς —'Επαφρών —'Επαφροῦς	116-7
Αρταξέρξης (Βασ. Περσίας)	162	Επίκουρος 'Αρτεμιδώρου	169
Αρτεμίδωρος 169.—'Αρτέμων	157	Επικράτης 169 —'Επικύδης	102
Αρχεδίκα Ζηνοφίλου	155	Ετεάνωρ Μελανθόρου ·'Ετύμα	156-7
Αρχεμηνίδας—'Αρχωνίδας	65 6	Εὐδέτης Βειδίλω	186
Ασκαντος ('Ασθαντος)	53, 153	Εὐδουλος ('Αλέξανδρος, Μάνδρωνος)	169
Ατταλοι (Βασίλ. Περγάμου) 120,163		Εὐκαρπος—Εὐτυχία	116-7
Αὐγουρεῖνος	55	Εὐμένης ὁ Β' (Βασ. Περγάμου)	15, 173, 184
Αὐγουστος 27,54,76, ('Οκτάβιος) 77		Εὔνοιος 157—Εὐρυκάρτης	153
Αὐρήλιος (Αὐτοκρ. Ρώμης)	84	Εὐρόμνιον (ῆ)	76,103
Αὐσίλος 66.—'Αφροδισία	116-7		

Εὐφάμος	17 8, 27, 74, 108	Κυδάνωρ	174, 183—Κύδας	54	
* (Ασκάντου, Τεοφίλου)	152 3	Κυδικλῆς	66—Κύρβας	49	
* (Παυσανίου)	169, 176, 191	Κύτινος	102—Κωλώτας	128	
Εὐφράνωρ	102 — Εὐχρήστας — Ἐ- χοίτας	156 7	Λαχέτας Κνώσιος	30—Λάχης	55
Ζηνόφιλος	54, 155—Ζήνων Κιτιτιδῆς	107	Λέων Παυσανίου	107 8	
Ζωσίμη	156—Ζώσιμος	117	Λέων ὁ Σοφῆς (Αὐτοκρ. Βυζαντ.)	41, 47	
Ηρακλήη—Ἡράκλεια	116 7—Ἡρά- κλετος	86	Λιθυσάργας	53.—Λινάρδος Βαλιέ- ρος	48
Θαρσύμαχος	147—Θεάρεστος	76	Λυκολέων	116-7—Λυκομήδης	169, 176
Θεμιστοκλῆς Ἀθηναῖος	162	Λυκοῦργος	73.—Λυσανίας	116-7	
Θεόδοτος Ἀντιόχου	119	Μάγας Πτολεμαίου	64—Μάντιος	186	
Θίμβρων (Στρατηγὸς Σπάρτης)	163	Μάρκος Αὐρήλιος (Καρακάλλας)	23, 28, 52, 84, 104, 156 7		
Θίων (Μηλίωνος, Πολυκράτους)	152	Μελάνθουρος	156·Μενεσθένης	53 4, 66	
Θράσων Θρασωνίδου	107 8, 114	Μέτελλος (Ρωμ. Στρατηγὸς)	22, 52		
Θῶραξ Κλεοβούλου	152	Μέτων Λευκονοειδῆς	79		
Ιερῶν Σωναύτα	75, 82, 103	Μήδεια Ἰάσωνος	69—Μηριόνης Μό- λου	203	
Ιδομενεὺς Δευκαλίωνος	202	Μιθιδράτης	163.—Μινίων Διενυ- σίου	169	
Ιερόδωρος	124·Ἱμεραῖος	53, 152-3	Μίνως	93-5 — Μόλος Μίνως—Μό- λων	203
Ιούλιος Καίσαρ	189—Ἰψυδύνη	117	Μοιρίλος	153—Μοιρῶ Διοφάντου	96
Καλιγούλας Αὐτοκρ. Ρώμης	55	86, 92, 95, 102-4	Μύτων ὁ Σοφῆς	34, 39, 47	
Κάλμων—Καλοποῦς	116-7	Κάλμων—Καλοποῦς	116-7		
Καλπούριος Λεύκιος	91, 167, 169, 172, 182, 185-7, 190-4	Καμπίρις φυλῆ	153-4 — Κανά- κος	66, 103	
Καμπίρις	153-4 — Κανά- κος	66, 103	Κάρανος (ἢ Εὐκρανος)	156-7	
Κάρανος (ἢ Εὐκρανος)	156-7	Κασσάνδρα	86 Κάσιος (Ρωμαῖος)	40	
Κασσάνδρα	86 Κάσιος (Ρωμαῖος)	40	Κίλλος Δημητρίου	169—Κίμων	101
Κίλλος Δημητρίου	169—Κίμων	101	Κλεομένης ὁ Γ' (Βασ. Σπάρτης)	73, 80	
Κλεομένης ὁ Γ' (Βασ. Σπάρτης)	73, 80	Κλουμενίδας (Κλευμενίδας)	54, 132		
Κλουμενίδας (Κλευμενίδας)	54, 132	Κοινὸν Κρηταίων	15, 22-3, 52, 63, 114 6, 128, 136, 141, 146 51, 157, 166, 173, 178, 180, 182		
Κοινὸν Κρηταίων	15, 22-3, 52, 63, 114 6, 128, 136, 141, 146 51, 157, 166, 173, 178, 180, 182	Κόμοδος (Αὐτοκρ. Ρώμης)	23		
Κόμοδος (Αὐτοκρ. Ρώμης)	23	Κορνήλιος Λαύπος	27, 55—Κορύδα	49	
Κορνήλιος Λαύπος	27, 55—Κορύδα	49	Κορώθειος	19—Κρατίδας	79, 80
Κορώθειος	19—Κρατίδας	79, 80	Κύδαννος Ἐνίπαντος	147	
Κύδαννος Ἐνίπαντος	147	Κυδάνωρ	174, 183—Κύδας	54	
Κυδάνωρ	174, 183—Κύδας	54	Κυδικλῆς	66—Κύρβας	49
Κυδικλῆς	66—Κύρβας	49	Κύτινος	102—Κωλώτας	128
Κύτινος	102—Κωλώτας	128	Λαχέτας Κνώσιος	30—Λάχης	55
Λαχέτας Κνώσιος	30—Λάχης	55	Λέων Παυσανίου	107 8	
Λέων Παυσανίου	107 8	Λέων ὁ Σοφῆς (Αὐτοκρ. Βυζαντ.)	41, 47		
Λέων ὁ Σοφῆς (Αὐτοκρ. Βυζαντ.)	41, 47	Λιθυσάργας	53.—Λινάρδος Βαλιέ- ρος	48	
Λιθυσάργας	53.—Λινάρδος Βαλιέ- ρος	48	Λυκολέων	116-7—Λυκομήδης	169, 176
Λυκολέων	116-7—Λυκομήδης	169, 176	Λυκοῦργος	73.—Λυσανίας	116-7
Λυκοῦργος	73.—Λυσανίας	116-7	Μάγας Πτολεμαίου	64—Μάντιος	186
Μάγας Πτολεμαίου	64—Μάντιος	186	Μάρκος Αὐρήλιος (Καρακάλλας)	23, 28, 52, 84, 104, 156 7	
Μάρκος Αὐρήλιος (Καρακάλλας)	23, 28, 52, 84, 104, 156 7	Μελάνθουρος	156·Μενεσθένης	53 4, 66	
Μελάνθουρος	156·Μενεσθένης	53 4, 66	Μέτελλος (Ρωμ. Στρατηγὸς)	22, 52	
Μέτελλος (Ρωμ. Στρατηγὸς)	22, 52	Μέτων Λευκονοειδῆς	79		
Μέτων Λευκονοειδῆς	79	Μήδεια Ἰάσωνος	69—Μηριόνης Μό- λου	203	
Μήδεια Ἰάσωνος	69—Μηριόνης Μό- λου	203	Μιθιδράτης	163.—Μινίων Διενυ- σίου	169
Μιθιδράτης	163.—Μινίων Διενυ- σίου	169	Μίνως	93-5 — Μόλος Μίνως—Μό- λων	203
Μίνως	93-5 — Μόλος Μίνως—Μό- λων	203	Μοιρίλος	153—Μοιρῶ Διοφάντου	96
Μοιρίλος	153—Μοιρῶ Διοφάντου	96	Μύτων ὁ Σοφῆς	34, 39, 47	
Μοιρῶ Διοφάντου	96	Μύτων ὁ Σοφῆς	34, 39, 47		
Μύτων ὁ Σοφῆς	34, 39, 47	Νέμεσις (γυνή)	156		
Νέμεσις (γυνή)	156	Νέων (Καυσίλω)	53.(Χιμάρου)	144-6	
Νέων (Καυσίλω)	53.(Χιμάρου)	144-6	Νίγρος Πισκένιος (Ρωμ. Στρατ.)	84	
Νίγρος Πισκένιος (Ρωμ. Στρατ.)	84	Νικαγόρας Ἀρχιερεὺς	76		
Νικαγόρας Ἀρχιερεὺς	76	Νικόμαχος Ἀριστάρχου	124		
Νικόμαχος Ἀριστάρχου	124	Νόνα	116-7—Νουμάς	102	
Νικόμαχος Ἀριστάρχου	124	Νόνα	116-7—Νουμάς	102	
Νόνα	116-7—Νουμάς	102	Ξενοφίλος	152—Ξένων Ὀνασίμου	67
Νουμάς	102	Ξενοφίλος	152—Ξένων Ὀνασίμου	67	
Ξενοφίλος	152—Ξένων Ὀνασίμου	67	Ολυμπικὸς	169, 176 191, 194	
Ξένων Ὀνασίμου	67	Ολυμπικὸς	169, 176 191, 194		
Ολυμπικὸς	169, 176 191, 194	Παιδάλας	116-7—Παρδάλας	155	
Παιδάλας	116-7—Παρδάλας	155	Παμφύλων φυλῆ	153	
Παρδάλας	155	Παμφύλων φυλῆ	153		
Παμφύλων φυλῆ	153	Πάρις	102—Πατραγόρας	86	
Πάρις	102—Πατραγόρας	86	Πάτροκλος	18-9, 60-I, 63 4, 73, 96, 108, 114, 132—Πάτρων	77 9
Πατραγόρας	86	Πάτροκλος	18-9, 60-I, 63 4, 73, 96, 108, 114, 132—Πάτρων	77 9	
Πάτροκλος	18-9, 60-I, 63 4, 73, 96, 108, 114, 132—Πάτρων	77 9	Παυσικράτης Ἡρεπύθου	169	
Πάτρων	77 9	Παυσικράτης Ἡρεπύθου	169		
Παυσικράτης Ἡρεπύθου	169	Πελοπιδάμαχος	66—Πελοπιδάμαχος	90-1, 103	
Πελοπιδάμαχος	66—Πελοπιδάμαχος	90-1, 103	Περδίκας (Προσβ. Φιλίπ Μακεδ.)	128	
Πελοπιδάμαχος	66—Πελοπιδάμαχος	90-1, 103	Περδίκας (Προσβ. Φιλίπ Μακεδ.)	128	

Πλουτίων Πλουτίωνος	102	Σύλλας Λεύκιος	163, 177
Πολυξενίδας 77—Πολυχρόνιος	157	Σώαρχος Χριδάμου 156—Σωκράτης	65
Πραξιφάνης 152—Πρόνοια	157	Σωναύτας Πείσωνος 76, 82, 90-1, 103	
Πτολεμαῖοι Αιγύπτου :		Σωσίθεος 116-7—Σωσιγένης	96
ὁ Β' (Φιλάδελφος) 18 9, 60, 63, 71,		Σώσιος Μηλίωνος	152
73, 78, 83, 114, 179		Σώτας 155—Σωτε. 54—Σωτήριος	62, 84
ὁ Γ' (Ευεργέτης)	62, 64, 179	Τεῦθοι 176—Τεῦφιλος (Τεῦφιλος)	132
ὁ Δ' (Φιλοπάτωρ) 63, 67-8, 81, 83, 104		Τιδέριος (Αὐτοφ. Ρώμης) 23, 27, 55, 156	
ὁ Ε' (Επιφανής)	83, 178	Τιμάρτος Νικατίμου	124
ὁ ΣΤ' (Φιλομήτωρ) 21, 63, 71, 81, 129		Τίμαρχος 91, 103—Τίμων	101
161, 166, 170, 173, 178, 9, 183, 192-4		Τίτος Ἀντωνῖνος (Αὐτοκρ. Ρώμης)	89
Πύθας—Πυργίς	102—Πύρρα 156-7	Τραϊανὸς Ἀδριανὸς » »	23, 157
Ρόδα 82—Σαμκχόρα	52, 66	Υλλέων φυλή	153
Σαμίραμις	76, 90-1, 94-5, 103	Υπεράνθης Κλειτάνδρου	116-7
Σάτυρος Σατύρου	79, 80	Φάβιος Κόντος 168, 172, 181-2, 187-8	191, 193
Σαμίραμις (Βασίλισσα Ἀσσυρίας)	90	Φαῦος 53—Φαυστινή Νεωτέρα	28
Σεπτήμιος Σεθῆρος	84-5, 104, 200	Φεΐδων	75 6, 82, 90, 102 4
Σερβιλιανὸς Μάξιμος	191	Φεΐδων (Ἐτεσνορος) 186' Τιμάρχου	91
Σήτατα (γυνή)	40	Φίλιππος Ε' (Μακεδ.) 80-1, 126, 1 28-9,	177
Σκιπίων Λεύκ. 177—Σκόπας Πάριος	176	Φιλώτας Γενθίου	81
Σόλων ὁ Νομοθέτης Ἀθηνῶν	23, 73	Φιλίσκος 95—Φιλίσκω	92-3, 96
Σουλπικιανὸς Δωριῶν	157	Φλάβιος	157
Σουλπίκιος Σέρβιος	162, 171, 180 1,	Φλαμίνιος 177—Φλαυῖνος	55
	187 9, 191-3	Φοῖβη Ἰερά 157—Χαρί' αμος	66
Σπυρτίων Φαιδιάνακτος	124		
Στασχαγόρας Μενόκράτιος	102, 104		

Ἐνταῦθα καὶ Συγγραφέων μὴ περιλαμβανομένων εἰς τὴν Βιβλιογραφίαν

Ανακρέων ὁ Λυρικός	127	Aldinus 50 —Bekker	144
Απολλώνιος ὁ Δύσκολος	113	Berkelius 63—Bursian	25, 202
Αρατος 32—Ἀριστείδης	88	Coronelli 36—Desanctis 76-Evans	36
Γαμαλάκης Χαράλαμπος	130	Fabricius 153—Foucart	157
Αγημέτριος ὁ Γεωγράφος	133	Gruter 136—Head Barclay	63
Ἄμμιος ὁ Ἱστορικός	39	Helvidius 40—Herzog	127
Ἐκαταῖος ὁ Ἱστορικός	127	Hoffmann 75—Holleau	160
Ἑλλάδιος—Ἑλλάνικος	15, 21	Humann 164—Kiepert	112
Ἐυθύφρων 39—Ἡρακλείδης Ποντικός	176	Lebas 29, 147—Lord Lytton's	17
Θέογγις ὁ Ποιητής	80, 98	Majuri Chr. 149—Mionnet 26, 37, 53	
Ἰπποκράτης ὁ Ἱατρός	74	Mommsen Th. 192—Müller	63
Ἰκπῶνας 39—Καλλιμάχος ὁ Ποιητής	113	Naber 127, 135, 147,—Newton	136
Καλλίνος 177—Κορνάρος Ἀἰδρ. 36, 48		Niese 127 —Rehdigeranus	15
Σενίων ὁ Γεωγράφος	29, 133	Perrot G. 50—Pricaeus	144
Σταδισμοί	69, 70	Seager 46 —Sieber	36
Στάφυλος; 32—Σωσικράτης	39	Thrasea 40—Vierek	160
Φαβωρίνος	79	Vilamowitz 109—Vossianus	15

Γ'. Τόπων

(Εἰς τὰ ὀνόματα τῶν τόπων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ^ῥἔξ αὐτῶν ἐθνικά,
οἷα : Ἱεραπόλῃσι, Ἱτάνοι κλπ.)

α'. Ἀρχαίων Κρητικῶν πόλεων καὶ νήσων

Αἴπεια 21—Ἀλλαρία	16, 120, 127 8	Κνωσὸς	16, 23, 37, 50, 59, 63, 104, 114, 126-7, 136, 148-53, 165, 178-80, 186, 188
Ἀμπελος 16, 29—Ἀνώπολις	16	Κυδωνία	23, 32, 59, 127
Ἀξὸς	16, 23, 59, 127	Λάμπη (Λάππα)	16, 23, 104
Ἀπολλωνία	16, 127, 153	Λαρισσα	50, 149-1, 143-4
Ἀπτερα 16, 59, 127—Ἀραδὴν	16	Λατῶ	16, 24, 127-8, 134, 147, 152, 200-2
Ἀρκαδία 16, 127 8, 132—Ἀρσινόη	63	Λεβὴν	134
Βιέννα	16, 50, 127, 138	Λεύκη (Ὀνησία)	16, 110-14, 152, 161-2
Γόρτυς 16, 23, 32, 50, 59, 63-4, 74, 85		Λεύκη	166, 170, 172-4, 178, 181-3, 186, 194, 205, -6
99, 126, 134, 47, 153, 166, 173		Λύκος (Λύττος)	16, 50, 59, 63, 82, 104
178, 180, 182-3, 188			115-7, 120, 126, 132 6, 140, 152, 178-9
Γράμμω (Γράμμιον)	16, 29, 207	Μάλλα 16, 50, 127, 152—Μίλητος	104
Δράγγμος 12, 16, 20, 28 30, 34, 50, 161, 166, 171-2, 204, 206 7	64	Ολοῦς	61, 64, 100, 147, 152-3, 202
Δρῆρος	112, 141	Ονησία (βλ. Λεύκη)	
Εἴνατος (Ἱνκτος)	112, 141	Πλάται (βλ. καὶ Ἐλάσα)	178
Ελεία 21, 82, 114, 151, 161, 178, 194-8		Πολυρρηγία	16, 23, 55, 120, 127
Ελευθερναί	16, 23, 64, 127-9	Πραισὸς	12, 16, 20-1, 28, 30-6, 38, 41 2, 49-52, 59, 61-2, 66-7, 70, 104-17, 129-30, 136, 143-4, 154, 161, 166, 170-3, 179-83, 193, 200, 204, 206-9
Ελυτνα 16, 29—Ἐλυρος	16	Πρίανσος	16, 50, 64, 112, 132, 137-47, 152
Ερανος (Ἐρώνη)	16, 127, 134	Ραῦχος	16, 127
Ἡτις—Ἡτεία—Σητεία—Σήταια 12, 15, 31, 34 5, 39 44, 46 9, 109 11, 114, 117, 200, 204 6, 208-9, 212		Ριζηνία (Ριττηγία) 74—Ρότιον	112
Ἱεραπόλυτα 11-2, 16, 21 2, 30-5, 42, 48-55, 59, 64 6, 68, 91, 104, 110, 112-119, 121-56, 161-3, 166-7, 169-74, 177, 179-94, 197-200, 204, 208-9, 212		Σήταια—Σητεία (βλ. Ἡτις—Ἡτεία)	
Ἰστρῶν	15-6, 127 8	Στέλη 33—Στήλαι 30, 34, 109 12, 114, 173, 183, 206	
Ἱταγὸς 11 2, 15-20, 22-30, 33-4, 42 3, 50-2, 59-68, 72-81, 84-6, 88, 91-100, 103-5, 108, 110, 112, 114, 129-30, 134, 143, 151, 154 6, 161-4, 166-74, 178 84, 191-4, 199-208		Συδριτία (Σύδερτος)	16, 127-8
Καινὸν 45 — Καμάρια 24 - 5, 45, 127, 200		Τάρρα	16
Κερκία	16	Γρατακίνα 16—Φαισίδος	16, 32, 70
		Χερσόνησος	50, 135
		Ὠλερος	

β'. Σημερινῶν τόπων, ἐν οἷς ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν

Αδρομόλοι (Υδρομόλοι) Σητείας	34	Λενικά Μεραμβέλλου	200
Αγιο; Νικόλαο; Μεραμβέλλου	24, 200	Μαγκαζέδες Κάδο - Σιδέρου	21
Αρχάδι (Μονοφατίου)	133	Μαγκαζά Σητείας	22
Βαϊνιά (Γιαννίτσι) Ίεραπ.	50, 144	Μολιανῶν τοποθεσίαι (Βουρλιάς, Γου-	43-4
Βόιλα Χανδρά Σητείας	207	δες, Λενικά, Σελλάδες)	45
Γουρνιά Ίεραπέτρου	165	Μόχλις (νησίς Σητείας)	165
Διονυσιάδες Σητείας	46, 56, 178	Νήρου Χάνι (Ήρακλείου)	165
Ζάκρος Σητείας	20, 29, 201, 207	Παλιτοκάστρου τοποθεσίαι (Καστρί, Κου-	21, 25, 114, 154, 195
Ζάκρου τοποθεσίαι (Ἄθωπολίτσι, Ἄρ-		ρεμένος, Λενικά, Ρούσο - Λάκκος, Σα-	
πέλες, Βίγλες, Κούκου Κεφάλι, Μέσα		ραντζάρι)	41, 111
Μύλος, Ξερόκρηπος, Ξεροκαμπούλινα,		Πετροφά; (λόφος Παλιτοκ.)	197 - 8, 200
Σιάφι, Βαχλιάς, Σκουλάτσι, Ταβέρ-		Σίτανος	20, 22, 24 5, 201 - 2, 207
νες, Χοιρόμυνδρες)	29	Σιτάνου τοποθεσίαι (Θωδωράδω, Πατέλ-	22
Κάντανος Σελίου	85	λες, Τσικαλκρειά)	100
Καστρί Γουρλιωτῆς	45	Σπίνα - Λόγκια	45-6
Κατελιώνας Σητείας; 20, 29, 117, 206-7		Χαρκιζίου Μουρί	43—Ψετρα (νησίς)
Κουνάδοι Πεδιάδος	39, 99		

γ'. Ἄλλων τοπωνυμίων (ἀρχαίων καὶ σημερινῶν)

Αγία Γαλήνη	76, 143	Ελάσα (Πλάται)	15, 78
Αγία Φωτιά Σητείας	206	Ερωθραῖον Ἄκρωτήριον	16, 178, 205 - 7
Αγιο; Ἀπόστολοι (Σιν. Μονή)	112	Ζῆρος Σητείας	20, 116, 202, 206 - 7
Αγιο; Βασίλειο; Ρεθύμνης	104	Ιδη (ὄρος)	15, 32, 50, 176, 197
Αγιο; Θωμάς Μονοφατίου	133	Ἴνι Βιάννου	141
Αγιο; Ἰσίδωρος Σαμωνίου	24, 75	Καβάλλοι (νησοὶ Σητείας)	110, 112
Αγιο; Ἰωάννης Θεολόγος	86	Καβούσι Ίεραπέτρου	33
Αγιο; Κωνσταντῖνος Πραισοῦ	31	Καλαμαυῖ Σητείας	31
Αγιο; Νικόλαο; Σητείας	148, 151	Καλαμωνίτης (τοποθ. Ίεραπ.)	156
Αγιο; Νικόλαο; Ίεραπέτρου	156	Καρούδι (Χωρίον Σητείας)	22
Αγκαΐας Τηλεφίλας - Φαραγγίτης	138	Καρδοσι (κόλπος Σητ.)	20, 22, 28, 34, 36, 42, 50, 161, 171, 200 3, 206 - 8
Ἀδραβάστοι Σητείας	207	Καστελλιανὰ Ρίζου	112
Ἀκρωτήριανή Μονή (βλ. Τοπλοῦ)		Κατσιδώνη Σητ. — Καψᾶς (Μονή)	206
Ἀνάουκας (κόλπος Σητείας)	29, 202	Κελλάρια Σητείας	22, 207
Ἀρδανίτω (ἀρχαία τοποθεσία)	112 - 3	Κοπροκεφάλια (ὄρος Σητείας)	194
Ἀτρων (ιοχ. τοπ.)	34, 42, 171, 200, 203	Κουφονήσια (βλ. Ὀνησία, Δεύκη)	45
Ἀφέντης (ὄρος)	33	Κυνοπόταμος (ποτ. Τουρωλιῆς)	45
Ἀγλάδια Σητείας	116	Λάκκος (ιοχ. τοποθ.)	20, 28, 34, 36, 42, 171, 202, 206, 208
Βαβέλοι	35	Λασηθῖον Μεραμβέλλου	48
Γράντες (νησίδες Παλιτοκάστρου)	178	Λάστρος Σητείας	45, 116
Δαρά (ἀρχαία τοποθεσία)	112 - 3	Λιθίνες	204
Διδύμοι (ποταμός Σητείας)	31, 204	Λιόπετρον (ἐνετικὸν φρούριον)	49
Δικταῖον Ἄντρον	143	Μάλλια Πεδιάδος	63
Δίκτη (ὄρος)	32, 72, 92, 94 - 5, 195	Μαρινὰ Σητείας	204
Δερθάνναι (ιοχ. τοποθ.)	20, 23, 31, 36, 42, 171, 200 - 2, 206		

Μέσα - Βρῦσι (Πραισοῦ)	31	Σιλιάς - Τρυπητή (τόπ. Σητ.)	206
Μίεας (ποταμὸς ἀρχ.)	138	Σκινιάς (ὄρμος) — Στεφανῆς	201 - 2
Μόλλος (ἀρχ. τοπ.)	20 - 1, 28, 34, 42, 171, 200, 203, 206 - 7	Συκιά Σητείας	204
Μώδι (ὄρος) 207—Ξερολίμνη Σητ.	202	Σφάκκα *	44 - 5
Ορυκόπυ (ἀρχαία τοποθεσία)	138	Ταντάλιον (ἀρχ. τοπ.)	138
Παντέλη Σητείας	31	Τζαννή - Φλέγα (τοπ. Πραισοῦ)	31
Παποῦρες (τοπ. Σητ.)	41	Τοπλοῦ (Μονή Σητ.)	11, 15, 21-2, 25, 28 75, 151, 160, 169, 181, 184, 202
Πηλάλειμματα (ὄρμος Σητείας)	204	Τουρτοῦλοι Σητείας	204
Πισκοκέφαλον Σητείας	49, 116, 204, 206	Τράχηλας Ἱεραπέτρου	33
Πισκοπή - Κάτω Σητείας	116	Τροσυλλωτή Σητείας	45
Πλάκος Ἀκρωτ. Σητείας	29, 70	Τσοῦτσουρος (κόλπος Βιάννου)	50
Σαμώνιον Ἀκρωτ.	24, 32, 34, 56, 68-70 75, 6, 78, 97, 143, 202	Φλέγα (τοπ. Χοχλακίων)	201 - 2
Σέδαμνος (ἀρχ. ποτ.)	20, 28, 34, 36, 42 171, 200 - 3, 206 - 7	Χαμαίτουλο Σητείας	20, 201, 207
		Χαμηλή	112
		Χοχλακῆς—Χῶνος	201 - 2

δ'. Πόλεων καὶ Νήσων μὴ Κρητικῶν

Αδιαβηνή (Συρίας)	84	Καρύανδα Καρίας—Κέρνη Ἀφρικῆς	33
Αθήναι (-αῖοι)	17, 71, 73, 108, 179	Κιλίκια Μικρᾶς Ἀσίας	39, 127
Αἴγυπτος (-ιοι)	21, 23, 30, 50-1, 61, 64 66, 70 - 1, 78, 81, 84, 120, 129 - 30, 161 - 3, 170, 193	Κύμη Ἀμοῦρη (πόλ. Αἰολ. Μ. Ἀο.)	91
Αμάσεια Πόντου	30 — Ἄναφη (νῆσ.)	Λακεδαίμων (βλ. καὶ Σπάρτη)	79 - 80
	69	Λάτιον Ἰταλίας	40
	128	Λεύκοφους Μ. Ἀσίας	118, 163, 176
Αραβες (Σαρακηνοὶ)	24 - 5, 51 - 2	Λιβύη	19—Λουγγουδονόν (Λυών)
Αριοπελασγοὶ	49, 197	Λυδία Μ. Ἀσίας	120
Βενετία (Ἑνετοὶ)	23, 31, 41, 45, 47, 9, 53, 134, 137, 202	Μαγνησία (-γνητες)	11, 17, 28, 42, 50, 66, 118 - 9, 120, 126, 134, 162-3, 165, 176-8, 181, 184-94
Βερολίνον Γερμανίας	11, 164	Μακεδονία	120, 130 - 2, 177
Βόσπορος Κιμμέριος	80, 162	Μίλητος Μ. Ἀσίας	104, 162
Βιθυνία Μικρᾶς Ἀσίας	157	Μυκῆναι (ἀρχ. πόλις Ἀργολίδος)	196
Βυζάντιον (νοί)	23, 26, 120	Ολυμπία Ἡλίδος	110 - 11
Γένονα (-αῖται)	49	Οξφόρδη	144—Ὀρτυγία
Γελφοὶ Φωκίδος	110 - 11, 203	Παμφυλία Μ. Ἀσίας	127
Δῆλος	197	Παρθία (-οί)	84
Δορυκὸν Μυσίας	202	Πάρος (ν. Αἰγαίου)	17, 28, 120, 176
Δωριεῖς	23, 32, 50, 153, 197	Πέργαμος	16, 50, 120, 163, 183
Επίδαμνος (-άμνιοι)	81, 177	Περσία (-οί)	120, 162
Ερῶτρια, Εὐβοίας	95	Πλάτεια (ἀρχ. νῆσος Λιβύης)	19
Ηράκλειον Ἰανίας	54	Ρόδος (νῆσ. Αἰγ.)	17, 49, 50, 70, 80 121-7, 132, 134, 136, 150
Θεσσαίαι Βοιωτίας	117—Θεσσαλία	162	
Θήρα (νῆσος Αἰγαίου)	19, 49	Ρώμη (-αῖοι)	21-3, 26, 51, 66, 76, 84, 89, 91, 165, 169, 172, 177, 180, 185-94
Ἱεράπολις Κιλικίας	54	Σάμος (νῆσος Αἰγαίου)	197
Ἰσπανία	33		
Κανταβρηγία Ἀγγλίας	87, 101		
Κάρπαθος (νῆσος)	45, 69		

Sethia (Sezze Ἰταλισί)	40	Τέως (π. Μ. Ἀσίας)	17, 50, 120, 127 - 9
Σημίται	50, 197	Τουρκία (-κοί)	23-5, 31
Σκωτία (-τοί)	84	Τράλλεις (Μ. Ἀσίας)	90, 163
Σπάρτη	18, 73, 80, 104	Τροία	» » 196
Σύβαρις (Ἰταλίας)	40	Φοίνικες	15, 50
Συρία	15, 34, 79, 177	Χρύση Τροίας	176

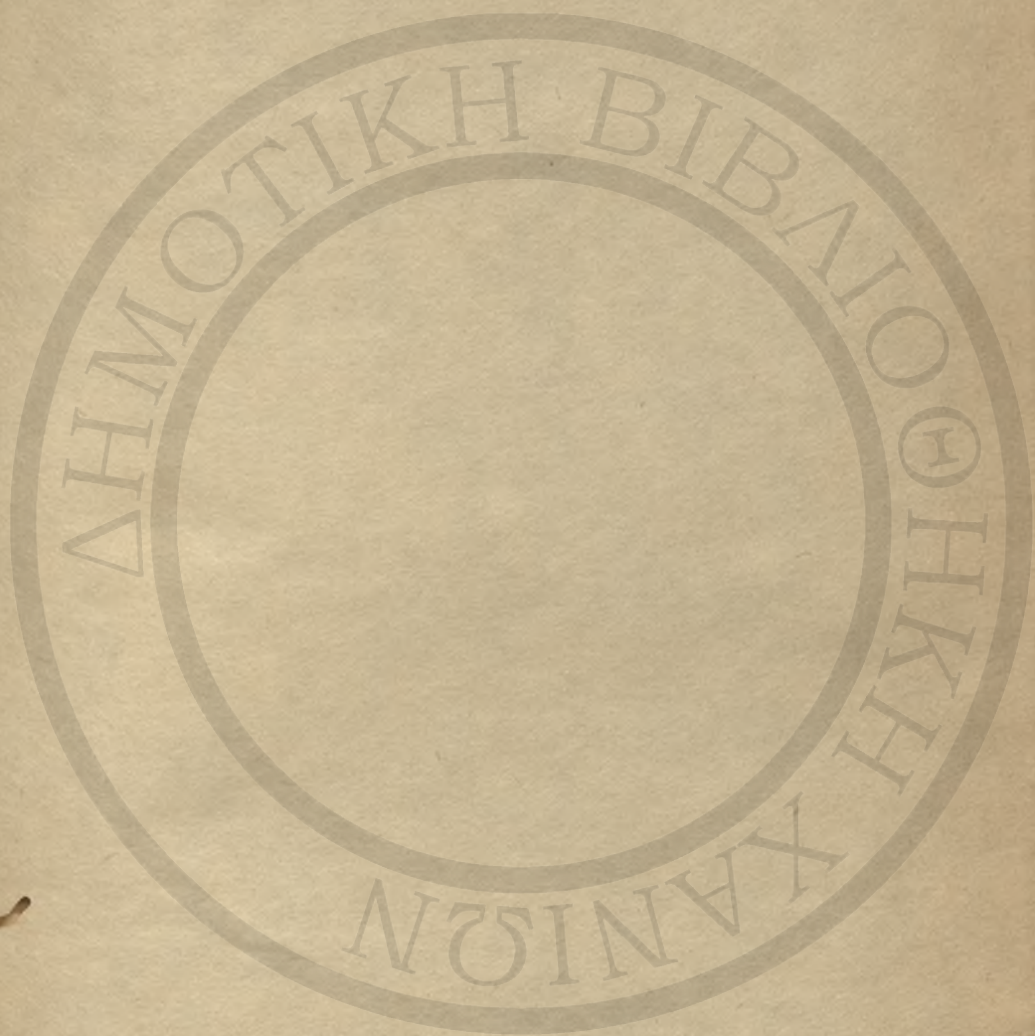
Παροράματα (τὰ κυριώτερα)

Διορθωτέα τὰ :

- ἐν σελ. 19 στίχ. 9 (κάτω) χρεώμενοι εἰς χρεωμένους
 » » 30 ὑποσημειώσει Γραμμαῖτιοι » Γραμμίτιοι
 » » 37 στίχ. 9 (ἄνω) ΑΘΗΝΗΘΕΝΑ ΘΛΟΝ εἰς ΑΘΗΝΗΘΕΝΑΘΛΟΝ
 » » 81 » 6 (ἄνω) ΤΥΣΠΙ εἰς ΤΥΧΗ
 » » » » 7 (») ΓΕΝΗΤΑ » ΓΕΝΗΙΑ
 » » 84 (ἐπιγραφὴ) ΙΤΑΝΩΝ » ΙΤΑΝΙΩΝ
 » » 86 (ἐπιγρ. κάτω) ΑΓΑΩΝ » ΑΓΛΑΩΝ
 » » 155 (ἐπιγρ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ » ΔΑΜΟΚΡΑΤΗΣ

Προσθετέα :

- » » 55, στ. 2 (ἄνω) μετὰ τὴν λέξιν γράμματα τὰ :
 ΤΑΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ
 8 Κεφαλὴ Δαφνοστεφῆς Τιβαρίου μετὰ τὰ γράμματα

27-3

10-4

16/12

